

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

РЕГИОНАЛНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ – БУРГАС

О П Е Р А Т И В Н А П Р О Г Р А М А “ О К О Л Н А С Р Е Д А 2007 – 2013 г. ”

Проект: № DIR -5113325-13-110 „Дейности по устойчиво управление на резервати и поддържани резервати в териториалния обхват на РИОСВ-Бургас, поддържащи и възстановителни дейности”

УТВЪРДИЛ:.....
МИНИСТЪР НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ
/...../

РЕГИОНАЛНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ – БУРГАС

8000 гр. Бургас, ж.к. "Лазур", ул. Перушица 67, ет. 3
тел: 056/ 813 205, факс: 056/ 813 200, e-mail: riosvbs@unacs.bg, www.riosvbs.eu

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЗЕРВАТ „ВИТАНОВО”

2015 г.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Съдържание

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ	7
РЕЗЮМЕ	20
Ч А С Т 0: ВЪВЕДЕНИЕ	25
0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА	25
0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА	26
0.2.1. <i>Колектив експерти, участвали в разработването на плана, в съответните области</i>	26
0.2.2. <i>Процес на изготвяне на плана за управление - основните етапи и всички участници и заинтересовани страни</i>	26
0.2.3. <i>Проведени работни срещи и консултации, обсъждания - неформални и работни срещи с участието на заинтересованите държавни органи и институции, научни, обществени и неправителствени организации</i>	27
0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА	28
0.3.1. <i>Предназначение на Плана от гледна точка на:</i>	28
0.3.2. <i>Главни особености на Плана, отчитащи спецификата на резерватната територия</i>	29
Ч А С Т 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	32
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	32
1.0. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ	32
1.0.1. <i>Местоположение на резервата според физикогеографското райониране, административното деление, както и близки селищни образувания, градове, села и особености</i>	32
1.0.2. <i>Обзорна едромащабна карта с разположението на резервата</i>	32
1.0.3. <i>Граници на резервата съгласно Заповеди № 1113/03.12.1981 г. на КОПС при МС и № 1021/30.12.1992 г. на МОС, като за основа са ползвани актуалните данни от КК и КР/Картата на възстановената собственост за землищата на гр. Малко Търново и с. Бръшлян, община Малко Търново. В приложение да се даде списък с координатите на граничните точки на включените имоти</i>	32
1.0.4. <i>Карта, включваща площта, предмет на планиране, както и свързаните с нея защитена местност (бивша буферна зона) “Мечите долове” и др. прилежащи територии с обща информация за тях и връзките на резервата със съседни населени места, селищни образувания, обекти и съоръжения, пътна мрежа и маршрути, други защитени територии и зони, обекти на туризма - хижи, заслони, съоръжения и маршрути, основни водни площи, съседни областни, общински и землищни граници</i>	33
1.0.5. <i>Наличие на аерофотозаснемане</i>	33
1.0.6. <i>Несъответствия, установени при теренните проучвания между КВС, КК и действителното положение на терена да се представят в списък (цифров модел на действителното състояние)</i>	33
1.0.7. <i>Измервания с геодезически инструменти и GPS устройства</i>	33
1.0.8. <i>Административни граници и пътища</i>	33
1.0.9. <i>Прилежащи територии и обекти</i>	34
1.0.10. <i>Да се отразят на картите границите и номерата на кадастралните/поземлени имоти</i>	34
1.0.11. <i>Водоизточници, термални извори, каптажи, чеими, паметници и др. характерни ориентири</i>	34
1.0.12. <i>Аналитично изразена площ на резервата като за основа се ползва</i>	

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

съвместният цифров модел на КВС	34
1.1. ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	34
1.2. ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ	34
1.2.1. Фондова принадлежност на резервата	34
1.2.2. Разпределение на площите по административна принадлежност	35
1.3. ЗАКОНОВ СТАТУТ НА РЕЗЕРВАТ „ВИТАНОВО“	35
1.3.1. Исторически преглед на статута и предназначението на територията в миналото	35
1.3.2. Кратък преглед на причините и стъпките за обявяването на защитената територия	35
1.3.3. Законов статут на резерват „Витаново“, произтичащ от националното законодателство - закони и техните поднормативни актове	35
1.4. СОБСТВЕНОСТ	43
1.5. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА	44
1.5.1. Организационна структура и администрация	44
1.5.2. Структура на управление и основните функции на персонала на РИОСВ-Бургас по длъжности. Общ брой на необходимия персонал и разпределението му по длъжности	47
1.5.3. Материално-техническо обезпечаване	51
1.6. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ	52
1.6.1. Съществуващи и в процес на изпълнение програми, планове и проектни разработки за последните 10 години, свързани със строителство, ползване на ресурси и др. дейности на територията на Р, като: устройствен проект, общински териториално-устройствени планове, и др., ако има такива	52
1.6.2. Степен на реализация и актуалност, като цяло или на части от описаните проектни разработки	53
1.6.3. Опис на научните разработки, свързани с Р	53
1.6.4. Опис на други разработки и програми, свързани с регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка с Р	53
1.7. СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ОБЕКТА	53
1.7.1. Зони и режими съгласно утвърдени проекти, отнасящи се до резервата и защитената местност. Карта на съществуващото функционално зонироване и режими в подходящ мащаб на площите в Р	53
1.7.2. Функционалното зонироване и режима на зоните да се опишат и отразят с площ и процентно участие спрямо общата площ на Р	54
1.7.3. Информация за наличие на определени режими, произтичащи от законови и подзаконови нормативни актове	54
ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ	56
1.8. КЛИМАТ	56
1.8.1. Фактори за формиране на местния климат	56
1.8.2. Елементи на климата	57
1.9. ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ	62
1.9.1. Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия	62
1.9.2. Геоморфология на релефа	65
1.10. ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ	67
1.10.1. Хидрология и хидрография	67

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.10.2.	Хидрохимия	69
1.10.3.	Хидробиология	70
1.11.	ПОЧВИ	71
1.11.1.	Разпространение и характеристика на почвите	71
1.11.2.	Почвени процеси	73
	БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	74
1.12.	ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ	74
1.12.1.	Обща характеристика на биотопите на видово и екосистемно равнище	74
1.13.	ФЛОРА	91
1.13.1.	Нисши растения и гъби	91
1.13.2.	Висши растения	96
1.14.	ФАУНА	134
1.14.1.	Безгръбначни животни	135
1.14.2.	Риби	137
1.14.3.	Земноводни и влечуги.	139
1.14.4.	Птици	140
1.14.5.	Бозайници	141
	КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	146
1.15.	ПОЛЗВАНЕ НА РЕЗЕРВАТА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ	146
1.15.1.	Население и демографска характеристика на община Малко Търново, област Бургас	146
1.15.2.	Селищна мрежа	152
1.15.3.	Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради	153
1.15.4.	Селско стопанство	156
1.15.5.	Горско стопанство	157
1.15.6.	Лов, риболов, събиране на природни продукти	160
1.15.7.	Туризм, рекреация, спорт, услуги	162
1.15.8.	По-значими дейности и занаяти в района	164
1.15.9.	Информираност на обществеността за резервата и отношението към него	164
1.16.	НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ И ВЛИЯНИЕТО ВЪРХУ РЕЗЕРВАТА	165
1.16.1.	Граници, разположение, собственост, административна и фондова принадлежност на защитената местност	165
1.16.2.	Горскостопански дейности и функции на горите в прилежащата на резервата защитена местност	165
1.16.3.	Ловно и рибно устройствените дейности в защитена местност “Мечите долове”, вкл. конкретните райони и начините на ползване	166
1.16.4.	Настоящи дейности на населението: земеделие, риболов, животновъдство, промишлени производства, строителство на инфраструктурни обекти, туризм, народни занаяти и традиционни производства, в случай че такава информация не е представена в т. 1.15.	166
1.16.5.	Вид, състояние и влияние на застроените прилежащи територии	167
1.16.6.	Обекти от техническата инфраструктура - пътища, строителство, водоснабдителни съоръжения и др., които имат отношение към територията на	

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

резервата	167
1.16.7. Начин на ползване на земеделските земи и други селскостопански обекти в прилежащите територии	167
1.16.8. Горскостопански дейности и функции на горите в прилежащите територии. Случаи на залесяване с нетипични/ инвазивни, включително чужди дървесни и храстови видове в непосредствена близост с резервата в бившата буферна зона - защитена местност “Мечите долове”	167
1.16.9. Туристическа дейност и рекреационни ресурси в прилежащата на резервата защитена местност	167
1.17. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	167
1.17.1. Списък със значимите археологически обекти и архитектурни паметници и исторически места в прилежащите територии - църкви, мемориали, етнографски обекти и др.	168
1.17.2. Дейности от миналото, свързани с поминъка на населението и местните занаяти (рибарство, отглеждане на технически култури, пчеларство, билкарство и т.н.)	168
1.18. ЛАНДШАФТ	169
1.18.1. Структура на ландшафта	169
1.18.2. Естетически качества	170
1.19. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	171
ПЪРВА ОЦЕНКА	172
1.20. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	172
1.20.1. Уязвимост	173
1.20.2. Рядкост	183
1.20.3. Естественост	194
1.20.4. Типичност	197
1.20.5. Размери	198
1.20.6. Биологично разнообразие	200
1.20.7. Стабилност и нестабилност	206
1.21. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА	210
1.21.1. Социално-икономически условия	211
1.21.2. Собственост	213
1.21.3. Управление	214
1.21.4. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията	215
1.22. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	216
Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ	221
2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ	221
2.1.1. Определяне на главните цели	221
2.1.2. Определяне на второстепенните цели	222
2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ	223
2.2.1. Тенденции от естествен характер	224
2.2.2. Тенденции от антропогенен характер	227
2.2.3. Други ограничения и тенденции	229
ВТОРА ОЦЕНКА	230
2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ	230
2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	253

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

2.4.1.	<i>Потенциал на територията по отношение консервация на хабитати и видове при установен модел и режим на ниво на подпочвени води и заливане</i>	253
2.4.2.	<i>Потенциални възможности за развитие на научно-познавателен туризъм и други рекреационни дейности на местно, национално и международно ниво.</i>	253
2.4.3.	<i>Други</i>	253
ЧАСТ 3: РЕЖИМИ, НОРМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ		254
3.1.	ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ	254
3.1.1.	<i>Териториално разположение на зони съобразно спецификата и целите на резервата</i>	254
3.2.	РЕЖИМИ И НОРМИ	255
3.2.1.	<i>Строителство и инфраструктура</i>	257
3.2.2.	<i>Други режими и норми</i>	258
ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ		259
4.1.	ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ	259
4.2.	ПРОГРАМИ	259
4.2.1.	<i>Програма „Опазване и поддържане на биоразнообразието – местообитания и видове“</i>	259
4.2.2.	<i>Програма „Дейности в горите“</i>	259
4.2.3.	<i>Програма „Научни изследвания и мониторинг“</i>	259
4.2.4.	<i>Програма „Развитие на посещения с научни и образователни цели“</i>	260
4.2.5.	<i>Програма „Връзки с обществеността и образование“</i>	260
4.2.6.	<i>Програма „Институционално развитие“</i>	260
4.3.	ПРОЕКТИ	260
4.4.	ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ	265
4.5.	РАБОТЕН ПЛАН	266
4.5.1.	<i>Работен план за 3 години, включващ приоритетните проекти и задачи</i>	266
ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ		272
5.1.	ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	272
5.2.	ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ	272
ПРИЛОЖЕНИЯ		273

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ

Специфични думи

Абиотични фактори	Условията на неживата природа, които въздействат върху организмите и имат пряко значение за живота им.
Аборигенен, автохтонен	Първичен, местен.
Автохтонен вид	Съществуващ вид в ареала на видообразуването
Антропогенен	Предизвикан от човека.
Антропогенни фактори	Съвкупност от разнообразни човешки дейности, които действат върху живата и неживата природа.
Ареал	Територия на географско разпространение на таксони живи организми (вид, род, семейство и т.н.) или съобщества (синтаксони от различен ранг).
Асоциация	Основна синтаксономична единица при класификация на растителността.
Безпокойство	Резултата от различни човешки дейности върху дивите животни, изразяващ се в уплашено, възбудено или раздразнено състояние и невъзможност да осъществяват присъщите им поведенчески действия в заетата от тях зона. Води до отрицателен за животното резултат - от изменения в поведението до напускане на естествения му район на обитаване.
Биологично разнообразие	Многообразието на живите организми на видово и надвидово равнище, многообразието на съобщества, местообитания и екосистеми от различни равнища.
Биотичен	Свързан с живите организми и живата природа.
Биотични фактори	Взаимодействия между организмите при съвместния им живот.

Бракониерство	<p>Нарушаване на законовите норми за опазване на природните ценности с цел лично облагодетелстване. Включва всички форми на посегателства към всички типове природни ценности, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> - убиването, улавянето, преследването и нараняването на диви животни; вземане, пренасяне и превозване на намерени ранени и убити животни или разпознаваеми части от тях; събиране на яйца и индивиди; търговия с диви животни; - престой или движение на лица на територията на парка с извадени от калъф и сглобени гладкоцевни и нарезни пушки, огнестрелно оръжие с автоматична и полуавтоматична стрелба. <p>Бракониерството представлява престъпление по Наказателно-процесуалния кодекс с изключение на маловажните случаи, които се считат за административни нарушения.</p>
Вид	Група популации, индивидите в които обменят генетичен материал свободно помежду си, но не с индивиди от популации от други видове.
Възможност за възстановяване	<p>Усилие (във време и ресурси) за възстановяване в ЗГ на вид или хабитат (EUROSITE).</p> <p>Чрез този критерий се установява стойността на елемента: колкото по-трудно е възстановяването, толкова по-важно е опазването на съответния елемент.</p>
Възстановяване	Пресъздаването на цели съобщества от организми и местообитания по модел на естествено възникващите.
Генетични ресурси	Материали от растителен, животински или микроорганизмов произход, съдържащи функционални единици на наследственост и имащи реална или потенциална стойност.
Гола сеч	Изсичането на цялата дървесна растителност върху площ над 1 декар или сливането на голи сечища, чиято обща площ е над 1 декар.
Гори	Земя, заета от горскодървесна растителност с площ над 1 декар. (ЗГ, чл.2, ал1.)

Горски територии	Всяка територия извън строителните граници на населените места, предназначена основно за гори и обхващаща гори, храсти, земи за залесяване, недървопроизводителни земи, посочени в единния кадастър, с изключение на горите, създадени върху земи от поземления фонд (чл.2,(2),(3) от Закона за горите).
Демутация	Естествено възстановяване на природната растителност на мястото на деградирана или унищожена от човека растителност.
Дендробионт	Организъм, живеещ върху даден дървесен вид растение.
Диагностични видове	Група от видове с оптимално развитие в рамките на определен синтаксон.
Дива природа	Участък от природата, който не е нарушен от дейността на човека, естествен ландшафт с характерни диви растения и животни и съобщества от тях.
Доминантен вид	Вид, който преобладава по численост, оказва съществено влияние върху средата и обмяна на енергия в биоценозата.
Едификатор	Вид, който обуславя условията за живот в съобществото.
Екологичен коридор	Територия, която осигурява връзката на популации, съобщества, екосистеми или местообитания и осигурява безпрепятствената миграция на индивиди и генетичен материал.
Екологични групи растения	Групи от растения със сходни приспособителни признаци, които се образуват предимно под влияние на един доминиращ фактор в дадените условия (влажност, температура, светлина, механичен и химичен състав на почвата и др.).
Екологична ниша	Пространствено и функционално място на вида в екосистемата; съвкупността от условията на живот в екосистемата, съответстващи на изискванията, към средата от ценопопулациите на даден вид.
Екологично равновесие	Състояние на балансираност в екосистемата между биоценозата и биотопа на всички надорганизмови равнища.
Екологична сукцесия	Последователна смяна на една екосистема с друга под въздействието на фактори, които съществено изменят или разрушават първоначалната и се създават условия за развитието на друга екосистема, по-приспособена към новите условия.

Екосистема	Динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица.
Екотонна зона	Гранична зона между две екосистеми.
Експлеренти	Растения, които имат слаба конкурентоспособност, но способни много бързо да заемат освободените от силните конкуренти територии.
Ендемит	Вид, който се среща само в определен географски район.
Епигеобионти	Обитатели на горния приземен слой.
Естественост	Незасегнатост от човешка дейност; липса на окултуряване или опитомяване (EUROSITE).
Застрашен вид	Вид, който е заплашен от изчезване в целия си ареал или в голяма част от него.
Застрашен таксон	Таксон, чиято численост на популациите и област на разпространение намаляват по начин, по който в определен обозрим период може да престане да се среща в дадения район (локално застрашен), в страната (национално застрашен) или на планетата (глобално, световно застрашен); съществуват подробни международно признати класификации на степените на застрашеност и критериите на определянето им.
Защитен таксон	Таксон, поставен под режим на опазване със закон или друг нормативен документ, за който се забраняват всички действия, които могат да нанесат вреди на индивидите, на гнездата или леговищата им, на местата, които те обитават, включително безпокойство, взимане на намерени мъртви индивиди, пренасяне и т.н.
Зониране	Разделяне на защитената територия на части, наричани зони, които се използват за целите на управлението, обикновено временно (продължителността на съществуването им може да бъде по-малка от периода на действие на плана). Във всяка зона предписанията за управление са приблизително еднакви и се различават по тип и интензивност от тези в другите зони на плана.
Идеална цел	Издадена, която полага идеалното управление на територията, при условие че отсъстват ограничители и модифициращи фактори и управляващата организация има пълен контрол над територията (EUROSITE).

Интерпретативни дейности	Дейности, които имат за цел да представят ценностите на ЗТ, проблемите на управление и важността му за отделния човек. Състоят се в съчетание от послания чрез "екскурзоводски" беседи, печатни, визуални и други материали, примери и човешко взаимодействие, илюстриращо значимостта на територията. Извършват се главно в защитената територия, но в някои случаи и извън нея. Най-често терминът се използва за дейностите по обслужване на посетителите.
Климакс	Последен, относително устойчив стадий на естествено развитие на съобществото и на екосистемата като цяло, който най-пълно съответства на екологичните условия в дадената местност в съответния период.
Конкуренция	Взаимоотношение между популациите, възникващо при използване на общ хранителен ресурс.
Консервационно значим	Вид или друг таксон, съобщество, екосистема, природно местообитание, признати в научно издание за застрашени в някаква степен или притежаващи съществена екологична роля (например включени в национални или международни червени книги или списъци, в приложения към конвенции или директиви и други подобни документи).
Ксерофилен	Сухолюбив, приспособен към живот в условия на недостиг на вода и понижена влажност.
Ландшафт	Обособена територия, появата на някои от елементите на която е възникнала като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори.
Мезофил	Организъм, предпочитащ средни (умерени) условия на овлажнение на въздуха и почвата.
Местообитание на вид	Районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира в някои от стадите на своя жизнен цикъл.
Мониторинг	Продължително във времето еднотипно проследяване състоянието на даден показател, фактор, структура и т.н., с цел оценка, прогнозиране, контрол и въздействие за тяхното оптимизиране; система за наблюдения.
Насаждение	Гора или горски участък, заети (покрити) с горскодървесна растителност.
Нестабилност	Степен на променливост на ЗТ и отделните и елементи (EUROSITE).
Обилие	Показател за количественото участие на вида, изразен пряко или косвено.

Ограничител (ограничителен фактор)	Дейност, фактор или действие, които могат да попречат на управляващата организация да постигне целите си (EUROSITE).
Одит	Преглед на изпълнението на плана или част от него, за установяване качеството на плана или на неговото приложение, извършен от управляващата организация (вътрешен одит) или от външна независима институция, която не е свързана директно с територията (външен одит), обикновено при покана от управляващата организация (EUROSITE).
Оперативна цел	Идеална цел, трансформирана от реално действащите ограничители и стимулатори. Реалистична цел, която управляващата организация се стреми да постигне при дадените обстоятелства (EUROSITE).
Организъм	Всяко живо тяло, което е съставено от съгласувано действащи органи и съществува самостоятелно. Организмът е индивид в популация на отделен вид.
Орнитологично важно място	Природозащитно значима територия или акватория, определена по международно признати цифрови критерии на BirdLife International и включена в световната мрежа от такива места; местата са признати като елементи на европейските екологични мрежи по Директивата за птиците и директивата за хабитатите; в България има 50 ОБМ, идентифицирани и обект на Мониторинг от Българското дружество за защита на птиците.
Оценка	Оценка на набавената информация, водеща до определяне на значението на отделните абиотични, биотични и социално-икономически фактори.
Пластични видове	Видове с големи адаптивни възможности.
Подвид	Подразделение на вида, което се състои от група популации, придобили в процеса на еволюцията устойчиви белези и особености, изолационни бариери от пространствен или времеви тип и други белези, по които се отличават незначително от другите групи от същия вид, но с които могат да дават плодовитото потомство в природата.

Поддържащи и възстановителни дейности	Комплекс от мерки и действия, които целят осигуряването на условия за поддържане на настоящото състояние на дадени компоненти на природната среда или възстановяване на желано предишно тяхно състояние (напр. възстановяване на увредени находища на растителни видове и местообитания на животински видове; паша; рекултивация на ерозирани участъци чрез зачимяване или затревяване).
Популация	Група от индивиди на даден вид, които населяват определено пространство, взаимно се кръстосват, имат общи морфологични, физиологични и поведенчески особености и са свързани функционално помежду си/ група от индивиди с общ произход, които обменят генетичен материал помежду си много повече, отколкото с индивиди от друга подобна група.
Посетителски център	Нов тип място за почивка, забавление, обучение и възпитание.
Потенциал на територията	Възможностите на територията в екологичен, социален, културен или икономически план (EUROSITE).
Потенциално застрашен вид	Вид, за който е вероятно скорошното му преминаване в категорията на застрашените видове, ако факторите, причинили заплахата продължават да съществуват.
Преглед	Дейност, чрез която се извършва серия от количествени наблюдения като разпределение, качество, плътност и честота на природните характеристики, за да се направи оценка на ЗТ (EUROSITE).
Приоритетен вид, Приоритетно местообитание	Видове или местообитания, които поради своята биологическа ценност се нуждаят от специални мерки за опазване, или са определени като такива по силата на международни споразумения.
Природно местообитание	Естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални територии, характеризиращи се със специфични географски, абиотични и биотични особености.
Програма	Група проекти, с които се изпълнява определена оперативна цел/цели в определен период от време.

Програма CORINE Biotopes	Общоевропейска програма, експериментален проект за събиране, координация и осигуряване на съгласуваност на информацията за състоянието на околната среда и природните ресурси в Общността, лансирана от Европейската комисия през 1985 г.; в България функционира от 1994 г., природозащитно значимите места са идентифицирани в 141 сайта.
Програма "Човек и биосфера"	Известна още като Програма MAB (Man and Biosphere), програма на UNESCO от 1970 г. за развиване в природозащитните, обществените и държавните институции на основа за разумно ползване на природните ресурси; лансирала е концепцията за "биосферни резервати".
Работен план	План за действие за специфичен период от време (обикновено година и не повече от пет).
Размер	Достатъчност на площта на територията за поддържане на жизнени популации от най-важните компоненти на нейната биота (EUROSITE).
Разнообразие	Степен на разнообразие на хабитати и хабитатни структури, биологични групи и видове в регионален и национален план (EUROSITE).
Ревизия	Оценка на ефективността на целия план или част от него в постигането на изказаните цели. Предприема се обикновено от персонала на управляващата организация (EUROSITE).
Регулиране числеността на животинските видове	Целенасочена промяна в броя на техните индивиди (увеличаване или намаляване).
Редки видове	Видове, чиито популации са малки и ако не непосредствено, то косвено или потенциално са застрашени.
Режим на опазване	Съвкупността от разрешени и забранени действия за дадена територия, определени от закона и целите, функциите и предназначението на въпросната територия.
Реликт	Таксон, който е преживял до днешно време от минали геологични епохи.
Реликтен вид	Вид, който в миналите геологични епохи е имал широко разпространение, а днес заема неголеми територии.
Рудерализация	Разпространение на антропофити при деградация на местообитанията.

Рядкост	Малочисленост на популацията и ограничено териториално разпространение на вида.
Рядък таксон	Таксон, чиято численост на популацията е сведена до минимум или има силно разпръснато разпространение; една от категориите застрашени таксони, напоследък избягвана поради трудности в категоричното ѝ определяне и припокриване с другите.
Сайт	В CORINE Biotopes Project - място, район, територия от особена природозащитна ценност, определена на базата, на международно признати критерии.
Серия	Съвкупност от взаимносвързаните растителни съобщества в определен сукцесионен ред, които достига до климакс.
Синтаксон	Тип фитоценоза от определена синтаксономична категория; основна синтаксономична категория е асоциацията.
Синузия	Пространствено и екологично обособена част от фитоценозата, съставена от растения принадлежащи към една или няколко близки жизнени форми.
Специален интерес	Атрактивност на елементите на територията (местообитания, видове) за посетителите (EUROSITE).
Стабилност	Степен на устойчивост на ЗТ и отделните и елементи към природните процеси и антропогенната намеса (EUROSITE).
Стенобионтен	Организъм, който живее при постоянни, непроменящи се стойности на факторите на средата.
Стенотопен	Организъм, който може да съществува само в строго специфични, много силно ограничени условия на средата. Организъм с тесни екологични изисквания.
Сциофити	Сенколюбиви растения, които не понасят пълно осветление и техният оптимум е при по-слаба интензивност на светлината.
Субдоминант	Растителен вид, който взема главно участие в състава и изграждането на определен етаж от дадена фитоценоза, но е с по-малко обилие от доминантния вид във фитоценозата.
Субендемит	Таксон, който освен в дадена област има изолирани находища и в друга близка географска област.

Съобщество (Биоценоза)	Система от съвместно живеещи в границите на определено пространство организми, представени от своите индивиди и популации; в рамките на биоценозата могат да се разграничат няколко подсистеми, в които участват различни групи организми: растения (фитоценоза), животни (зооценоза), гъби (микоценоза), водорасли (алгоценоза), бактерии (бактериоценоза).
Таксон	Съвкупност от организми, разглеждани като формални обединения на съответните нива от йерархичната класификация; наименование на класификационните единици, отразяващи мястото в системата на даден организъм (основни таксони - форма/вариетет, подвид, вид, род, семейство, разред, клас, тип, царство).
Типичност	Обичайна реакция на растителните и животински съобщества към местните абиотични фактори (геоложки, почвени, климатични особености и воден режим) и определени ползвания в рамките на дълъг период от време (EUROSITE).
Троглобионт	Вид, постоянен обитател на пещери и подземни убежища.
Трудна възстановимост	Възстановяването на вида или хабитата е възможно при усърдно управление в рамките на 10-15 г.
Туризм	Икономическа дейност, която е насочена към създаването, предлагането и реализирането на стоки и услуги, формиращи туристическия продукт.
Управление	Единен и научно обоснован комплекс от мерки, целящ постигане на определените по закон цели, функции и предназначение на защитената територия (включително охрана, контрол, преки природозащитни действия на терена, регулиране на ползванията, природозащитно образование и осведомяване на обществеността и т.н.); <i>1.Контрол на процесите в ЗТ в съответствие с плана за управление</i> <i>2.Практическото приложение на плана за управление</i> <i>3.Предприемане на всякакво действие или проект, идентифициран в плана за управление, в т.ч. идентифициране на нови възможности (EUROSITE).</i>

Устойчиво управление	Управление на ползването, развитието и опазването на природните ресурси по начин и степен, които дават възможност на настоящите поколения и общности да си осигуряват социални, икономически и културни блага, без да се: а) намалява възможността на бъдещите поколения и общности да задоволяват социални, икономически и културни нужди; б) нарушава способността на екосистемите да осъществяват своите почвозащитни и климаторегулиращи функции; в) намалява значително биологичното разнообразие.
Устройствени и технически планове и проекти	Устройствените проекти, планове и програми, техническите проекти за борба с ерозията, териториално-устройствени планове, строителни планове и други, предмет на други закони.
Уязвим таксон	Една от категориите застрашени таксони, отнасяща се до таксони, чиито екологични и биологични особености обуславят рязко влошаване на състоянието на популациите им, дори при еднократни или незначителни изменения на средата или човешки въздействия.
Уязвимост (крехкост)	Степен на чувствителност на ЗТ и нейните елементи към определени процеси и явления (EUROSITE).
Фитоценоза (Растително съобщество)	Всяка конкретна растителна групировка, на известно пространство еднородна по състав, структура и взаимодействия между съставлящите я растения и между тях и средата. Фитоценозата е съставна част на биоценоза и екосистемата.
Фауна	Всички таксони животни на определена площ.
Флора	Всички таксони растения на определена площ.
Хабитат	Виж Природно местообитание.
Хабитус	Външен вид, съвкупност от признаци, характеризиращи типа структура или телосложение на отделния индивид.
Хелиофити	Светлолюбиви растения, които се развиват оптимално при пълна слънчева светлина.
Хемисциофити	Сенкоиздръжливи растения, които се развиват при пълна слънчева светлина, но могат да понасят и голямо засенчване.
Хидробионт	Вид, който е приспособен към живот единствено във водна среда.
Хидрофил	Водолюбив.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Хищничество	Взаимоотношение между популациите, при което един вид живее за сметка на друг.
Хранителна верига	Поредица от видове организми, в която всеки организъм е храна на следващия от веригата.
Численост на Популацията	Броят на индивидите в популацията на дадена територия или в даден обем.

Съкращения

АФПД	Административни, финансови и правни дейности
БАН	Българска академия на науките
БДУВЧР	Басейнова дирекция за управление на водите Черноморски район
БИ	Биотичен индекс
БПК	Биохимична потребност от кислород
БК	Бернска конвенция
БРЗТЗЗ	Биологично разнообразие, защитени територии и защитени зони
ГИС	Географска информационна система
ГКПП	Граничен контролен пропусквателен пункт
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДХ	Директива за хабитатите
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗМ	Защитена местност
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАРА	Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
КВС	Карта на възстановената собственост
КОПС	Комитет за опазване на природната среда
КТ	Консервационна тежест
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МОС	Министерство на околната среда
МС	Министерски съвет
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
НАСЕМ	Национална система за екологичен мониторинг

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НПО	Неправителствени организации
НСМБР	Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие
НСЗП	Национална служба за защита на природата
НСИ	Национален статистически институт
ОВАВВФФ	Опазване на води, атмосферен въздух и вредни физични фактори
ОХВ	Опасни химични вещества
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОУП	Общ устройствен план
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПК	Поземлена комисия
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПР	Поддържан резерват
ПУ	План за управление
ПУДООС	Предприятие за управление дейностите по опазване на околната среда
ПУП	Подробен Устройствен План
Р	Резерват
РБ	Република България
РДВР	Регионална дирекция на вътрешните работи
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПУ	Районно полицейско управление
УОПКРОХВ	Управление на отпадъци, почви, комплексни разрешителни и опасни химични вещества
ТП	Териториално поделение
DD	Недостатъчно данни
IBI	Ирландския биотичен индекс
GPS	Глобална система за позициониране
IUCN	Международен съюз за защита на природата

РЕЗЮМЕ

Резерват “Витаново” попада на територията на област Бургас, община Малко Търново, землищата на гр. Малко Търново и село Бръшлян.

Режимът на използване и управление на резервата е определен от Закона за защитените територии, Заповедта за обявяване на резервата и плана за управление на Р.

Финансиране

Възложител на плана за управление е РИОСВ-Бургас. Изготвянето на ПУ се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”.

Задание

Разработването на ПУ се предхожда от Задание за изготвяне на ПУ, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. Заданието определя обхвата и съдържанието на ПУ.

ПУ е резултат от планови и целенасочени проучвания, проведени през 2014 г., от екип на консорциум „СП 2014“, с водещ партньор „П-Юнайтед“ ООД.

При изготвянето на ПУ бе осигурено активно участие на заинтересованите институции и лица: областна и общинска администрация, МОСВ, РИОСВ-Бургас, РДГ, ДГС, НПО, собственици, и др..

Част 1 Описание и оценка на ЗТ

Направени са основни характеристики и оценки. Представена е основната изходна информация, отнасяща се до дадености и особености на резервата във физико-географски, исторически, биологически, правен и социален аспект.

➤ **Абиотични фактори – включва данни за:**

- климат;
- геология и геоморфология;
- хидрология и хидробиология;
- почви.

Резултатите от анализите са коментирани с кратки обяснителни текстове. Данните от тях са представени в подходящ вид в приложение към ПУ.

➤ **Биологична характеристика – включва данни за:**

- екосистеми, биотопи и местообитания;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- растителност и горскодървесна растителност (таксация, инвентаризация и др.);
- флора (нисши растения и гъби – мъхообразни, лишей, макромицети, висши растения, лечебни растения);
- фауна (безгръбначни животни, риби, земноводни и влечуги, птици, бозайници, вкл. прилепи).

➤ **Културна и социално-икономическа характеристика – включва данни за:**

- ползване на резервата и социално-икономически аспекти;
- настоящо ползване на прилежащите територии;
- културно-историческо наследство;
- ландшафт.

На базата на събраната информация и анализи е описано състоянието на околната среда по компоненти.

ПЪРВА ОЦЕНКА

Направена е екологична оценка на базата на събраната информация за абиотичните и биотичните елементи и социално-икономическата характеристика, по следните критерии:

➤ уязвимост;	➤ размери;
➤ рядкост;	➤ биологично разнообразие;
➤ естественост;	➤ стабилност и нестабилност.
➤ типичност;	

Направена е социално-икономическа оценка и е определена потенциалната стойност на защитената територия по значимост.

Част 2 Дългосрочни цели и ограничения

Определяне на главни и второстепенни цели.

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

На базата на констатациите и оценките в Част 1 от ПУ са формулирани главните цели, към постигането на които трябва да се насочат управленските решения и конкретните дейности в резервата през следващите 10 години.

Формулираните главни цели са следните:

Главна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията;

Главна цел 2: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове;

Главна цел 3: Опазване на естественото състояние и целостта на ландшафта.

Формулираните второстепенни цели са следните:

Второстепенна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на горите;

Второстепенна цел 2: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности;

Второстепенна цел 3: Институционално развитие.

Ограничения

Систематизирани са тенденциите и факторите, ограничаващи възможностите за постигане на целите на ПУ. Влиянието им е оценено по скала, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ.

ВТОРА ОЦЕНКА

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

Оценен и анализиран е ефектът на ограниченията върху главните и второстепенните цели. Оценени са тенденциите, както от естествен (абиотични и биотични), така и от антропогенен характер.

Определени са потенциалните възможности на резервата. Оценката на потенциалните възможности е направена в съответствие с определените цели. Тя е основа за определяне на програми и проекти в Част 4 от ПУ.

Част 3 Режими, норми, условия и препоръки за осъществяване на дейностите

В тази част са определени режимите за дейностите и свързаните с тях норми, условия и препоръки.

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1 от ПУ. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на

заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на гъвкави управленски решения.

Зониране

С цел осъществяване на дългосрочните цели на Плана за управление, територията на резервата е разделена на 2 зони с определено функционално предназначение (Зона А и Зона Б).

Част 4 Оперативни задачи и предписания за опазване и ползване

В тази част са степенувани по приоритет основните направления на работа за 10 годишния период на действие на ПУ.

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, са формулирани следните основни приоритети по отношение на устройство, организация и управление през 10-годишния период на действие на Плана за управление на Р „Витаново“:

- Координация на научни изследвания и публикации;
- Подобряване на условията за преминаване на посетители по нормативно определените пътеки, подновяване и добавяне на нови указателни табели;
- Природозащитно образование;
- Информационно осигуряване;
- Връзки с обществеността;
- Комплексен и дългосрочен мониторинг за опазване на биологичното разнообразие;
- Прилагане на законодателството и нормативната база.

Описани са програмите, които ще се изпълняват в рамките на действие на ПУ.

С Програмите се постигат целите на управлението. За всяка от програмите са посочени проекти, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

Предвидени са следните програми и проекти:

1. **Програма** „Опазване и поддържане на биоразнообразието – местообитания и видове“ - включва 1 проект;
2. **Програма** „Дейности в горите“ - включва 1 проект;
3. **Програма** „Научни изследвания и мониторинг“ - включва 3 проекта;
4. **Програма** „Развитие на посещения с научни и образователни цели“ - включва 1 проект;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

5. **Програма** „Връзки с обществеността и образование“ - включва 2 проекта;

6. **Програма** „Институционално развитие“ - включва 1 проект;

Разработен е работен план, включващ дейности и проекти за първите 3 години от действие на ПУ. В него са включени проектите от всички програми, които следва да се изпълняват от началото на действие на плана.

Част 5 Преглед на изпълнението на целите и задачите

Предложена е схема за извършване на прегледа на целите, включваща участници и критерии.

Разработена е схема за текущ годишен преглед на задачите, оценка и отчет на изпълнението на задачите, дейностите и проектите.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Неразделна част от ПУ са приложенията, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ на резервата, вкл. тематични карти, цифров модел на територията и база данни.

Ч А С Т 0: ВЪВЕДЕНИЕ

0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА

Законовата и нормативна основа за разработване на Плана за управление (ПУ) на резерват (Р) „Витаново“ са следните документи:

- Закон за защитените територии (обн. в ДВ бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013 г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014 г.);
- Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии (обн., ДВ, бр. 13/15.02.2000 г., изм. и доп., бр. 55 от 20.07.2012 г., в сила от 20.07.2012 г.);
- Заповеди и други документи за обявяване и промени в територията на Р:
 - *Заповед на КОПС № 1113 от 03.12.1981 г. за обявяване на ЗТ;*
 - *Заповед на КОПС № 1028 от 6.11.1986 г. за обявяване на буферна зона около резервата;*
 - *Заповед на МОС № 1021 от 30.12.1992 г. за разширяване територията на резервата;*
 - *Акт на МФ за изключителна държавна собственост № 224 от 15.05.1997 г.*
 - *Заповед на МОСВ № РД-1030 от 29.09.2004 г. за определяне на пътека за посетители;*
 - *Заповед на МОСВ № РД – 424 от 18.06.2007 за прекатегоризиране на буферната зона в защитена местност.*
- Договор за възлагане изготвянето на План за управление на Р от 19.08.2014 г., сключен между изпълнителя Консорциум „Стратегическо планиране 2014“ и Възложителя Регионалната инспекция по околната среда и водите-Бургас;
- Задание за разработване на ПУ на резерват „Витаново“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите.

В **Приложение № 6** е представено Задание за разработване на ПУ на резерват „Витаново“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. В **Приложение № 5** са дадени копия от заповеди № 1113/03.12.1981, 1028/ 6.11.1986, 1021/30.12.1992, 224/15.05.1997, РД-1030/29.09.2004 и РД-424/18.06.2007.

Основание за разработване на ПУ на Р „Витаново“ е необходимостта от:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Съвременно управление на категорията „резерват“ в съответствие с националните и международни изисквания;
- Координирането на усилията на оторизираните държавни органи с правата и интересите на ползвателите за опазване на разнообразието в резервата;
- Създаване и стимулиране на регионален и национален интерес към ценностите на резервата.

0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА

0.2.1. Колектив експерти, участвали в разработването на плана, в съответните области

Планът за управление е разработен от колектив от високо квалифицирани експерти в съответните области, вкл. експерт лесовъд и биолог. Всички експерти са високо квалифицирани, с богат опит в областта, в която работят, и изготвянето на ПУ на защитени територии, и са без конфликт на интереси.

В **Приложение № 9** е представен списък на колектива експерти, които са участвали в разработването на плана за управление.

0.2.2. Процес на изготвяне на плана за управление - основните етапи и всички участници и заинтересовани страни

В процеса на разработването на ПУ са спазени максимално изискванията на утвърденото **“Задание за разработване на ПУ на Р ”Витаново”** – по отношение на: теренни проучвания; провеждане на работни срещи и обсъждания за всеки етап от работата; анализите; методите; оценките; зонироването и перспективните, планове, програми и проекти, както и по отношение на оформянето и представянето на проекта и картния материал към него и др..

Изготвянето на ПУ започва в края на м. август 2014 г. Началото е поставено с подписването на Договор между РИОСВ-Бургас и Консорциум „Стратегическо планиране 2014“ на 19.08.2014 г.

Последваща стъпка е окончателното сформироване на експертни екипи; издаване на необходимите разрешителни за извършване на работата по проекта; идентифициране на заинтересованите институции и субекти; провеждане на работни срещи; идентифициране и набиране на съществуващата информация; извършване теренната работа от експертните екипи, вкл. таксация на горските територии; набиране на необходимата допълнителна информация. До края на м. ноември 2014 г. се извършиха

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

теренни проучвания и експедиции, свързани със събиране на информация и материали, проведоха се работни срещи – както официални, така и в оперативен порядък.

На базата на наличната информация и проведените теренни проучвания през 2014 г. се извърши анализ на данните и оценка на екологичната и социално-икономическата значимост на резервата, отчетени бяха основните заплахи и набелязани дългосрочните цели и ограничения. За осъществяване дейностите на територията на резервата бяха набелязани дългосрочни и краткосрочни програми, планове и проекти.

Последователността на процесите “Стъпка по стъпка” на изготвяне на ПУ, както и План-график за действие и организация по изпълнението на проекта, са представени в **Приложение № 7.**

0.2.3. Проведени работни срещи и консултации, обсъждания - неформални и работни срещи с участието на заинтересованите държавни органи и институции, научни, обществени и неправителствени организации

ПУ на резервата е разработен със съдействието и помощта на:

- Министерство на околната среда и водите;
- ИАОС;
- Басейнова Дирекция за управление на водите Черноморски район с център Варна;
- Регионална инспекция на околната среда и водите гр. Бургас;
- Община Малко Търново;
- РДГ;
- ДГС;
- Областна администрация;
- Общинска администрация;
- Обществени институции и организации;
- Неправителствени организации и др.

За да осигури активно участие на заинтересованите страни - МОСВ, местни институции и ведомства (Общинска, Областна администрация, РИОСВ, РДГ, ДГС, ПК, ВиК, Електроснабдяване и др.) и заинтересованите неправителствени организации, в процеса на разработване на ПУ, Консорциум “Стратегическо планиране 2014” организира и проведе редица както официални срещи, така и такива в оперативен порядък, различни консултации и обсъждания (**Приложение № 21**).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА

0.3.1. Предназначение на Плана от гледна точка на:

0.3.1.1. Опазване на флористичното и фаунистично разнообразие, както и на взаимосвързаните с тях специфични ландшафтни и екосистемни условия

С проучванията при разработването на ПУ се осигурява достатъчна осведоменост и знания за флората и фауната, за тяхното състояние и взаимосвързка. В значителна степен се допълва информацията за условията, в които видовете съществуват.

С провежданите теренни проучвания и наблюдения, се дава възможност да се потвърдят съществуващите данни и да се получат нови.

Информацията за растителността, екосистемите, биотопите и ландшафтите, осигурява достатъчно съпоставима аналитична, а в отделни случаи и интерпретирана информация за състоянието на наблюдаваните видове и техните местообитания.

ПУ осигурява необходимата информация за типовете природни местообитания и видове, предмет на европейски директиви.

0.3.1.2. Перспективи за природосъобразно управление и оценката за научната и образователна стойност на резервата

С ПУ са създадени достатъчно предпоставки за ефективното изпълнение на дейността по управление на Р и съхранение на биологичното разнообразие и естествените процеси, които протичат в тях. Това превръща територията в такава с висока стойност за научни и образователни дейности.

ПУ осигурява необходимата гъвкавост при вземане на решения в процеса на планиране, като позволява адаптиране на плана в съответствие с промените в общите условия (напр. законодателство, биологично разнообразие и др.).

0.3.1.3. Осигуряване на база от данни за резерват „Витаново“ и набелязване на мониторингови схеми за нейното допълване.

Чрез направените проучвания се допълва съществуващата база данни и се създава ГИС за Р по отношение на екосистемите, биотопите, флористичното и фаунистично разнообразие, както и на взаимосвързаните с тях ландшафти.

Набраната база от данни гарантира информационната основа за провеждане на ефективна природозащитна политика и ще обслужва обществените нужди от информация за състоянието на биологичното разнообразие в ЗТ. Видове и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

местообитания, които имат местно и регионално значение ще се предложат за включване в НСМБР.

ПУ осигурява база данни и Географска информационна система за ЗТ.

Чрез направените изследвания се поставя началото или се допълва създадената вече база данни за ЗТ, което е и основата за предвидения мониторинг на най-важните елементи на ЗТ.

0.3.2. Главни особености на Плана, отчитащи спецификата на резерватната територия

0.3.2.1. Локални биотични и абиотични условия

В ПУ е взето предвид, че резерватът представлява ценен ресурс от гледна точка на съществуващото биологично и ландшафтно разнообразие и възможността за практикуване на посещения с научна и образователна цел. Както и, че ЗТ има значение за опазване на биологичното разнообразие на национално и международно ниво. Р е включен в Екологичната мрежа Натура 2000: 33 BG0001007 “Странджа” - Защитена зона по Директивата за местообитанията и 33 BG0002040 “Странджа” - Защитена зона по Директивата за птиците.

0.3.2.2. Местни социално-икономически и културни условия

Връзката между култура и устойчиво развитие все по-ясно се очертава като фундаментален принцип на местните политики.

Защитените територии са предназначени както за опазване на биологичното разнообразие и природните ресурси, така и за свързаните с тях културни ценности. Това поражда и необходимостта от използването на най-подходящ инструмент за ефективното им управление. ПУ на ЗТ се налага като документ, който се разработва с цел регламентиране на действията по опазване на природата и устойчивото ползване на нейните ресурси и свързаните с нея културни ценности.

В ПУ са взети в предвид местните социално-икономически и културни условия, които са важна предпоставка за развитието на района, в който попада ЗТ, както и за интереса, който представлява.

0.3.2.3. Значение на резерватната територия за формирането на цялостен природен комплекс заедно със съседната защитена местност и други прилежащи територии

Взаимовръзката между биотичните и абиотичните компоненти, добре съхранената природна среда в Р и възможността за опазването ѝ, позволяват тя да бъде

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

част от цялостен природен комплекс заедно със ЗМ и други прилежащи територии. Не се прогнозира особени изменения в естествено протичащите релефообразуващи и релефоизменящи процеси, които са особеност на комплекса. Не се очакват и съществени изменения в ландшафтите при съществуващия режим на ползване. Това са предпоставки за създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение.

ПУ решава основните проблеми, свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие, рекреационни дейности и др.

0.3.2.4. Регламентиран достъп за преминаване по туристическите маршрути и рекреационно ползване на територията на ЗМ “ Мечите долове” (бивша буферна зона)

ПУ определя лицата и институциите, отговорни за различните аспекти в управлението на ЗТ. Предназначение на ПУ е и да обоснове и включи система от основни дейности и мерки, включително и за регламентиран достъп на посетители до защитената територия.

С цел осъществяване на дългосрочните цели на Плана за управление, територията на Р е разделена на 2 зони с определено функционално предназначение – зона А и зона Б.

0.3.2.5. Създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение за различни възрастови групи

Предназначение на ПУ е и да обоснове и включи система от основни дейности и мерки, включително и за създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение за различни възрастови групи.

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, в ПУ са формулирани основни приоритети по отношение на устройство, организация и управление през 10-годишния период на действие на Плана за управление на ЗТ, включително и приоритет за природозащитно образование.

В ПУ значението на ЗТ за формирането на цялостен природен комплекс, заедно с други прилежащи територии е разгледано от гледна точка създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение.

0.3.2.6. Особеност на плана за управление е необходимостта от идентифициране на всички потенциални заплахи, произтичащи от близостта до обработваеми земи/ гори и лесен достъп/ недостъпност до резервата и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

необходимостта от преодоляването им с цел недопускането на негативни необратими промени в състоянието му

ПУ определя режимите и нормите за ползване на територията, както и приоритети и мерки за развитие и ползване и действия за изпълнението на поставените задачи. Осигурява необходимата информация за приоритетни програми и проекти.

В ПУ са идентифицирани всички потенциални заплахи и необходимостта от преодоляването им, с цел недопускането на негативни необратими промени в състоянието на ЗТ.

Ч А С Т 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.0. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ

1.0.1. Местоположение на резервата според физикогеографското райониране, административното деление, както и близки селищни образувания, градове, села и особености

Резерват „Витаново“ попада в област Бургас, община Малко Търново, землището на гр. Малко Търново и с. Бръшлян.

Намира се на 9 km от гр. Малко Търново и на 5 km от с. Бръшлян, до северните склонове на главното Резовско било по границата с Република Турция. Община Малко Търново граничи с общините Царево, Созопол и Средец, а на юг с Република Турция.

Резерватът попада в териториалния обхват на Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) Бургас.

1.0.2. Обзорна едромасщабна карта с разположението на резервата

В Приложение № 3 (Карта № 1) е представена обзорна едромасщабна карта с разположението на Р.

1.0.3. Граници на резервата съгласно Заповеди № 1113/03.12.1981 г. на КОПС при МС и № 1021/30.12.1992 г. на МОС, като за основа са ползвани актуалните данни от КК и КР/Картата на възстановената собственост за землищата на гр. Малко Търново и с. Бръшлян, община Малко Търново. В приложение да се даде списък с координатите на граничните точки на включените имоти

Съгласно Заповед № 1113/03.12.1981 г. на КОПС при МС резерват „Витаново“, землище на гр. Малко Търново, Бургаски окръг с площ 745,5 ha обхваща отдели 14, 15, 16, 17, 18, 19; 20 – а, б, в, г, 21 – а, 1, 2, 3, 4, 5; 53, 54, 56 – а, б, в, 1; 57, 58, 59, 60 на ГС – М. Търново при следните граници: от м. „Витаново“ в северна посока по билото, образуващо граница между отдели 54 и 55, по границата на подотдели 20 – а, б, в, г до Райков дол и по него в западна посока до м. „Острата чука“, от нея по билото, образуващо границите на отдели 15, 16, 17, 18, 53, 53, 57, 58, 59, 60 първоначално в южна посока, а след това източна и северна посока до м. Голям Ограш и по границите на отдел 58 и 57 до м. Витаново.

На основание чл. 16 и чл. 22 от Закона за защита на природата с цел по-пълното опазване на първични горски екосистеми от южноевксински тип със Заповед № 1021/30.12.1992 г. на МОС се разширява площта на резерват „Витаново“ от 754,5 ha на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1112,4 ha. Към резервата се присъединяват 357,9 ha от Държавно лесничейство Малко Търново, Община Малко Търново, Бургаска област по лесоутроитвен проект от 1987 г. отдели: 3-д, е, (част 13,0 ha), ж, з, и, к, л, м, н, 2, 3; 4; 5 – в, г, д, е, 2, 3; 13; 405 – а (част 6,0 ha), б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 1, 2, 4; 406; 407.

В **Приложение № 11** е даден списък с координатите на граничните точки на включените имоти е резерват „Витаново“.

1.0.4. Карта, включваща площта, предмет на планиране, както и свързаните с нея защитена местност (бивша буферна зона) “Мечите долове” и др. прилежащи територии с обща информация за тях и връзките на резервата със съседни населени места, селищни образувания, обекти и съоръжения, пътна мрежа и маршрути, други защитени територии и зони, обекти на туризма - хижи, заслони, съоръжения и маршрути, основни водни площи, съседни областни, общински и землищни граници

Картата е представена в **Приложение № 3 (Карта № 1)**.

1.0.5. Наличие на аерофотозаснемане

Има налични данни от аерофото заснемане на територията от облитане.

1.0.6. Несъответствия, установени при теренните проучвания между КВС, КК и действителното положение на терена да се представят в списък (цифров модел на действителното състояние)

Не са констатирани несъответствия при теренните проучвания между КВС и действителното положение на терена.

1.0.7. Измервания с геодезически инструменти и GPS устройства

GPS данни са използвани при изготвянето на ГИС и база данни, които са приложени към ПУ (**Приложение № 8 и Приложение № 18**). Не се налага провеждането на допълнителни геодезически измервания и дейности.

1.0.8. Административни граници и пътища

В границите на Р има определени със Заповед на министъра на околната среда и водите четири пътеки за посетители.

В Р няма обособени туристически маршрути или части от такива.

В **Приложение № 3 (Карта № 1)** е представена карта, която включва пътната мрежа, административните граници и др..

1.0.9. Прилежащи територии и обекти

В обхвата на резервата няма масивни сгради и постройки. В Приложение № 3 (Карта № 1) е представена карта с най-близките до Р населени места, местности и др.

1.0.10. Да се отразят на картите границите и номерата на кадастралните/поземлени имоти

В Приложение № 3 (Карта № 2) е представена карта с границите и номерата на кадастралните/поземлените имоти. В Приложение № 10 е дадена пълна информация за фондовата и административна принадлежност на резервата.

1.0.11. Водоизточници, термални извори, каптажи, чешми, паметници и др. характерни ориентири

Съгласно становище от БДУВЧР, в границите на резервата няма водоизточници, термални извори, каптажи, чешми и др.

В района на резервата не са установени и не е намерена достоверна информация относно паметници и др. характерни ориентири.

1.0.12. Аналитично изразена площ на резервата като за основа се ползва съвместният цифров модел на КВС

Изчислена аналитично, въз основа на съвместеният цифров модел на КВС, площта на резервата, е 1105,22 ha.

1.1. ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Точна площ на резерват „Витаново“ - в границите, определени съгласно заповеди № 1113/03.12.1981 г. на КОПС при МС и № 1021/30.12.1992 г. на МОС

Съгласно Заповед № 1113/03.12.1981 г. на КОПС при МС резерват „Витаново“ има площ 745,5 ha.

На основание чл. 16 и чл. 22 от Закона за защита на природата с цел по-пълното опазване на първични горски екосистеми от южноевксински тип със Заповед № 1021/30.12.1992 г. на МОС площта на резерват „Витаново“ се разширява от 754,5 ha на 1112,4 ha.

Няма съвременни актуализации на площта на резервата след заповедта за нейното изменение Заповед № 1021/30.12.1992 г. на МОС.

1.2. ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

1.2.1. Фондова принадлежност на резервата

По начин на трайно ползване имотите, включени в Р са: „резерват“ (Приложение № 10).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

С Акт № 224/15.05.1997 г. на Министерството финансите резерват „Витаново“ е утвърден за изключителна държавна собственост.

1.2.2. Разпределение на площите по административна принадлежност

Обзорна карта на резервата и прилежащата територия в подходящ мащаб, на която са показани землищата на населените места и техните землищни граници, границите на общината, както и разпределението на горите и земите в тях и др. елементи (по преценка) е представена в **Приложение № 3 (Карта № 2)**.

1.3. ЗАКОНОВ СТАТУТ НА РЕЗЕРВАТ „ВИТАНОВО“

1.3.1. Исторически преглед на статута и предназначението на територията в миналото

В първоначалната си форма резерват „Витаново“ е създаден на основание чл. 16 и чл. 22 от Закона за защита на природата (ЗЗП), със Заповед № 1113 от 03.12.1981 г. на председателя на КОПС с обща площ 745,5 ha.

1.3.2. Кратък преглед на причините и стъпките за обявяването на защитената територия

Резерват „Витаново“ е създаден със Заповед № 1113 от 03.12.1981 г. на председателя на КОПС с обща площ 745,5 ha.

Със заповед № 1028/06.11.1986 г. на Председателя на КОПС при МС е обявена буферна зона около резервата „Витаново“ с обща площ 184,7 ha.

Със заповед № 1021/30.12.1992 г. на МОС площта на резерват „Витаново“ се актуализира от 754,5 ha на 1112,4 ha.

Със заповед № РД-1030/ 29.09.2004 г. на Министъра на околната среда и водите са определени четири пътеки за посетители в резерват „Витаново“.

Със заповед № РД - 424/18.06.2007 г. на Министъра на околната среда и водите буферната зона на резерват „Витаново“ се прекатегоризира в защитена местност „Мечите долове“.

1.3.3. Законов статут на резерват „Витаново“, произтичащ от националното законодателство - закони и техните поднормативни актове

1.3.3.1. Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за Защитените територии (ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998 г., последни изменения и допълнения изм. ДВ. бр.27 от 15 Март 2013 г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013 г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014 г.).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Законът цели опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достояние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Предназначението на защитените територии не може да се променя освен по реда на глава трета от закона.

Опазването и ползването на лечебните растения в защитените територии се уреждат с отделен закон.

Категориите защитени територии са:

1. резерват;
2. национален парк;
3. природна забележителност;
4. поддържан резерват;
5. природен парк;
6. защитена местност.

Разпоредбите на този закон се прилагат за всички защитени територии независимо от собствеността върху горите, земите и водните площи в тях.

Определянето на забраните и ограниченията за извършване на дейности в границите на вътрешния пояс от санитарно-охранителните зони, попадащи в защитени територии, се извършва по реда на Закона за водите.

Съгласно ЗЗТ (ДВ бр.133/1998 г.), чл. 5 територията се управлява като защитена територия първа категория.

Съгласно ЗЗТ, чл.16 (2) резерватите се управляват с цел:

- Запазване на естествения им характер;
- Научна и образователна дейност и/или екологичен мониторинг;
- Опазване на генетичните ресурси;
- Запазване на естествени местообитания и на популациите на защитени редки, ендемитни и реликтни видове;
- Развитие на мрежа от представителни за България и Европа екосистеми и застрашени местообитания.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Съгласно ЗЗТ, чл.17 (1) в резерватите се забраняват всякакви дейности, с изключение на:

- Тяхната охрана;
- Посещения с научна цел;
- Преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
- Събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;
- Потушаване на пожари и санитарни мероприятия в горите, (нова - ДВ, бр. 28 от 2000 г., изм., бр. 77 от 2002 г.) увредени вследствие на природни бедствия и каламитети.

(2) Пътеките по ал.1, т.3 се определят със заповед на министъра на околната среда и водите.

(3) Посещенията по ал. 1, т.2 и 4 се осъществяват с разрешение от МОСВ.

(4) Санитарните мероприятия по ал. 1, т.5 се извършват с разрешение от МОСВ, издадено след положително научно становище от БАН и положително решение на Националния съвет по биологичното разнообразие.

Забранено е самоволното навлизане в границите на защитената територия, освен изключенията по т. 1, 2, 4, 5, като за т. 2 и 4 се изисква **специално разрешително**, издадено от МОСВ на основание чл. 17, ал. 3 от Закона за защитените територии.

Съгласно чл. 55 от Закона за защитените територии се разработват планове за управление при условия и по ред, определени с наредба, утвърдена от Министерския съвет.

Плановите за управление на национални и природни паркове се разработват в срок до три години, а на резервати и поддържани резервати - в срок до две години от обявяването им. Плановите се актуализират на всеки десет години.

Законът определя изискванията, с които трябва да се съобразяват плановите за управление, както и тяхното съдържание.

Съгласно чл. 67 от Закона, охраната на защитените територии - изключителна държавна собственост, и обектите по Рамсарската конвенция и другите международни договори и конвенции се организира от Министерството на околната среда и водите.

Горите в останалите защитени територии се опазват съгласно Закона за горите.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Регионалните органи на Министерството на околната среда и водите организират и осъществяват охраната на защитените територии - изключителна държавна собственост, в своите райони. Те организират подвижна паркова охрана и контролни пунктове.

Охраната на отделни резервати и поддържани резервати, извън границите на националните паркове, може да се предоставя от министъра на околната среда и водите на други органи на изпълнителната власт или на общини.

Защитените територии - изключителна държавна собственост, се разделят на охранителни участъци с площ до 1500 ha.

На територията на резервата са маркирани четири пешеходни пътеки за посетители, по които е разрешено преминаването на хора. Те са регламентирани със Заповед РД-1030/29.09.2004 г. на Министъра на околната среда и водите и са следните:

1.1. Пътека, преминаваща през отдели с номера 3 и 287 по Лесоустойствен проект на Държавно лесничество – Малко Търново от 1998 г.

1.2. Пътека, преминаваща през отдели с номера 5, 13 и 14 по Лесоустойствен проект на Държавно лесничество – Малко Търново от 1998 г.

1.3. Пътека, преминаваща през отдели с номера 53 и 54 по Лесоустойствен проект на Държавно лесничество – Малко Търново от 1998 г.

1.4. Пътека, преминаваща през отдели с номера 58 и 59 по Лесоустойствен проект на Държавно лесничество – Малко Търново от 1998 г.

При преминаване по пътеката се забранява:

- отклоняването на посетители и навлизане в резервата;
- замърсяване с битови и други отпадъци;
- бране, събиране, отрязване, изкореняване или друг начин на увреждане на екземпляри от растителни видове;
- убиване, улавяне, преследване обезпокояване или друг начин на увреждане на екземпляри от животински видове;
- палене на огън и бивакуване;

Съгласно Заповед № РД-424/18.06.2007 г. на МОСВ буферната зона към резерват „Витаново“ е прекатегоризирана в ЗМ „Мечите долове“, която запазва обхвата, границите и режимите, определени със Заповед № 1028/06.11.1986 г. на Председателя на КОПС при МС. В защитена местност „Мечите долове“ се забранява:

- строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността;

- лагеруване и палене на огън извън определените места;

- ловуване;

- залесяване с неприсъщи за района дървесни видове;

В границите на ЗМ се разрешават:

- извеждане на сечи, предвидени в гори със специално предназначение;

- съществуващите гори със специално предназначение запазват своя статут;

- провеждане на ловностопански мероприятия;

- паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствените проекти пасищни площи;

- косене на сено.

1.3.3.2. Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за биологичното разнообразие (ДВ, бр.77/09.08.2002 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.62/10.08.2010 г., изм. ДВ. Бр. 26 Юли 2013, изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014 г.)

Законът урежда отношенията между държавните, общинските, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Р България. В приложения са дадени видовете и местообитанията за опазване и защита.

Съгласно Закона, буферните зони около резервати и поддържани резервати, без тези, попадащи в национални паркове, обявени по реда на отменения Закон за защита на природата, запазват своите граници и режими, освен ако не са променени по реда на глава втора, раздел IV на този закон. Буферните зони около резервати, попадащи в национални паркове, се заличават с този закон.

Охраната на отделни резервати и поддържани резервати, извън границите на националните паркове, може да се предоставя от министъра на околната среда и водите на други органи на изпълнителната власт или на общини.

1.3.3.3. Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за лечебните растения (ДВ, бр. 29/07.04.2000 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.103/29.12.2009 г., изм. ДВ. Бр. от 26 Юли 2013, изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014 г.)

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Законът урежда отношенията, свързани с управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Съществува официален списък съдържащ всички лечебни растения в България. Използването на тези природни ресурси изисква специални разрешителни и заплащане на различни такси. Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и храните, местни власти, регионални администрации.

Чл. 50 от Закона за лечебните растения гласи, че: „За опазване и устойчиво ползване на лечебните растения се разработват: раздел "...Лечебни растения" към плановете за управление съгласно Закона за защитените територии - по задание от министъра на околната среда и водите...“.

Съгласно Закона за лечебните растения, собствениците на земи, гори, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени от съответните плановете, програми и проекти по чл. 50, т. 2, 3 и 4.

За находища на лечебни растения, намиращи се в защитени територии, се прилагат режимите и нормите, установени със Закона за защитените територии, заповедите за обявяване и плановете за управление на защитените територии, а по отношение на опазването и ползването - разпоредбите на този закон.

Специализираните карта и регистър на лечебните растения осигуряват данни за местоположение, граници, размери, собственост на находищата, състояние на лечебните растения, количествени запаси и степен на ползване на ресурсите им.

При създаването и поддържането на специализираните карта и регистър се използват данни от раздел "Лечебни растения" към плановете, програмите и проектите по чл. 50, т. 2, 3 и 4

Регионалните инспекции по околната среда и водите контролират изпълнението на предвижданията на плановете документи по чл. 50 от закона.

В границите на резервата е забранено ползването на лечебни растения.

1.3.3.4. Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за устройство на територията (Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001 г., изм. и доп. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г., изм. ДВ. бр.105 от 19 Декември 2014 г.)

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Този закон урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Съгласно чл. 8 от Закона, конкретното предназначение на поземлените имоти се определя с подробния устройствен план и може да бъде: „...в защитени територии - за природозащита (природни резервати, национални паркове, природни забележителности, поддържани резервати, природни паркове, защитени местности, плажове, дюни, водоизточници със санитарно-охранителните им зони, водни площи, влажни зони, защитени крайбрежни ивици) и за опазване на обектите на културно-историческото наследство (археологически резервати, отделни квартали или поземлени имоти в населени места с културно-историческо, етнографско или архитектурно значение)...“.

1.3.3.5. Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за водите (ДВ, бр. 67/27.07.1999 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр. 61/06.08..2010 г., изм. ДВ бр 53 от 27 Юни 2014 г., изм. ДВ. бр.17 от 6 Март 2015 г.)

Този закон урежда собствеността и управлението на водите на територията на Р България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения.

Съгласно чл. 119а от Закона, зоните за защита на водите са:

1. водните тела и санитарно-охранителните зони по чл. 119, ал. 4;
2. зоните с води за къпане;
3. зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително:
 - а) уязвими зони;
 - б) чувствителни зони;
4. зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;
5. **защитените територии и зони**, обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Съгласно чл. 119б от Закона, за териториите и зоните по чл. 119а, ал. 1, т. 5 могат да бъдат определени специфични изисквания към състоянието на водите, които трябва да се постигнат и/или поддържат според:

1. заповедта за обявяването, издадена по реда на Закона за защитените територии или Закона за биологичното разнообразие;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

2. влязъл в сила план за управление на защитена територия или защитена зона;
3. влязъл в сила план за действие за растителен или животински вид.

1.3.3.6. Законов статут на резервата, произтичащ от Закона за държавната собственост (ДВ, бр.44/22.05.1996 г., последни изменения и допълнения, бр. 41/02.06.2009 г., изм. и доп. ДВ. бр.105 от 19 Декември 2014 г.) и Правилник за прилагането му (ДВбр.78/26.09.2006 г. последни изменения и допълнения ДВ, бр.18/05.03.2010 г., изм. ДВ бр 40 от 13 Май 2014 г., изм. ДВ. бр.102 от 12 Декември 2014 г.)

С този закон се уреждат придобиването, управлението и разпореждането с имоти и движими вещи - държавна собственост, както и актуването на имоти - държавна собственост.

В закона няма конкретни текстове, ограничения, забрани, условия и други, които касаят защитените територии, вкл. резерватите.

1.3.3.7. Законов статут на резервата, произтичащ от Закона за лова и опазване на дивеча (Обн. ДВ. бр.78 от 26 Септември 2000 г., изм. ДВ. бр.26 от 20 Март 2001 г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013 г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013 г.)

Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти.

Съгласно чл. 7 от закона, ловната площ на страната се разпределя на ловностопански райони, независимо от фондовите граници и собствеността върху земите, горите и водните площи.

Не се обособяват ловностопански райони върху природни резервати.

В защитените територии стопанисването на дивеча се извършва съгласно техния режим и план за управление.

В Закона за защитените територии в чл. 14 се създава ал. 4, която гласи, че: "Заграждане на площи в защитени територии, без тези в резерватите и националните паркове, се допуска за изграждане на бази за развъждане на дивеч след съгласуване с министъра на околната среда и водите."

Изпълнението на Закона за лова и опазване на дивеча се възлага на министъра на земеделието и храните. В защитените територии - изключителна държавна собственост, обявени със Закона за защитените територии, изпълнението на закона се възлага на министъра на околната среда и водите.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

В границите на резервата ловът е забранен. Законът е неприложим.

1.3.3.8. Законов статут на резервата, произтичащ от Закона за рибарството и аквакултурите (Обн. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005 г., ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2015 г.)

С този закон се уреждат отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми.

Законът има за цел да осигури:

- Устойчиво използване на рибните ресурси в това число възстановяването и защитата на биологичното равновесие във водните екосистеми;
- Устойчиво развитие на риболовния сектор (индустриален и развлекателен риболов, развъждане на риби и аквакултури);
- Изпълнение на правилата на риболовните практики;
- Увеличаване на консумацията на риба и рибни продукти.

Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и храните, ИАРА, местни власти, регионални администрации.

Съгласно чл. 12 от закона, риболовът се организира и провежда по начин, който не препятства естественото възпроизводство на рибните ресурси и техните миграционни пътища, не застрашава устойчивото развитие на техните запаси и благоприятства опазването на биоразнообразието.

Риболовът в рибностопанските обекти, които са в границите на защитените територии, обявени по Закона за защитените територии, се извършва съгласно плана за управление на съответната територия и установения за нея режим.

Изпълнението на този закон се възлага на министъра на земеделието и храните, а в защитените територии - изключителна държавна собственост - на министъра на околната среда и водите.

В границите на резервата риболовът е забранен. Законът е неприложим.

1.4. СОБСТВЕНОСТ

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В Конституцията на Република България са формулирани общите принципи и задължения по опазването и възпроизводството на околната среда; поддържане на равновесието на живата природа; разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната.

Съгласно чл. 8, ал. 1 от ЗЗТ, природните резервати, посочени в Приложение № 2 (изм. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г) (В раздел I Резервати под номер 36. резерват ”Витаново”), които служат за задоволяване на обществени потребности с общонародна значимост, са изключителна държавна собственост.

С Акт № 224/15.05.1997г. на Министерството финансите резерват „Витаново” е утвърден за изключителна държавна собственост.

В **Приложение № 10** е представена пълна информация за фондовата и административната принадлежност на Р.

1.5. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

1.5.1. Организационна структура и администрация

Съгласно разпоредбите на ЗЗТ, МОСВ и неговият регионален орган РИОСВ Бургас провеждат и осъществяват **управлението, контрола и охраната** в резервата – чл. 46 (1) и чл. 47 (11).

Основна отговорна институция за управлението на резервата на държавно ниво е МОСВ, а на регионално – РИОСВ гр. Бургас.

Министерство на околната среда и водите

Законовата база, която определя компетенциите и се прилага от МОСВ (РИОСВ), включва: *Закон за защитените територии, Закон за биологичното разнообразие, Закон за опазване на околната среда, Закон за чистотата на атмосферния въздух, Закон за водите*. С други закони, като Закона за лова и опазване на дивеча, Закона за лечебните растения и Закона за рибарството и аквакултурите се определят правомощията на МОСВ (РИОСВ) в съответните специализирани направления. Министерството на околната среда и водите отговаря за държавната политика в сферата на опазването на околната среда (Постановление 278 на Министерския съвет, 1.07.1997 г., анекс към чл.1, §1). Задачите на МОСВ включват **“опазване на биологичното разнообразие и защитената природна среда”, “опазването и природосъобразното ползване на природните ресурси”**.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Специализирана структура за управление на защитените територии в България се явява **Дирекция “Национална служба за защита на природата” (НСЗП)** към МОСВ.

По-важни компетенции на МОСВ са:

- Поддържа Националната екологична мрежа;
- Координира дейностите на други министерства, ведомства, общини, обществени организации, научни и академични институти по опазване на биологичното разнообразие;
- Разработва и прилага механизми за стимулиране на дейности на собствениците или ползвателите, НПО, сдружения и др., насочени към опазването, поддържането и възстановяването на биологичното разнообразие;
- Организира системата за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие и създава база данни и ГИС за регистриране състоянието и установяване измененията в биологичното разнообразие, осигурява достъп и обмен на данни по опазване на биологичното разнообразие;
- Контролира състоянието на околната среда на територията на страната;
- Утвърждава норми за емисии и концентрации на вредни вещества и ползването на възобновими и невъзобновими природни ресурси;
- Упражнява изключителното право на МС за управление на водите на национално ниво;
- Разработва политика на държавата в областта на използването и опазването на водите и защитата им от вредно въздействие;
- Разработва национален водностопански план, национална програма за устойчиво ползване на водите и утвърждава ПУ на речните басейни;
- Организира и ръководи НС за мониторинг на водите и обобщава водностопанския кадастър;
- Организира изготвянето на НС за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения.

РИОСВ-Бургас

Обхватът на действие на РИОСВ-Бургас включва територията на Бургаска област, част от Сливенска област (община Котел) и част от Варненска област (община Бяла) – общо 15 общини с територия 8 121 km² и население приблизително 472 000

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

жители. Територията на действие на инспекцията е втората по големина в страната след софийската.

По отношение опазването на биологичното разнообразие, защитените територии и горските екосистеми РИОСВ-Бургас има контролни, регулиращи и информационни функции.

В РИОСВ-Бургас в отдел БРЗТЗЗ има специалист – охрана на резерват „Витаново“.

Функциите на РИОСВ по отношение на биологичното разнообразие и защитените територии са определени в **Закона за защитените територии чл. 50 и Правилник за устройство дейността на РИОСВ.**

По-важни функции на РИОСВ съгласно **чл. 50 от ЗЗТ** по отношение на Р са:

- Координира и контролира прилагането на планове за управление в областта на научно-изследователската работа, поддържащите и възстановителните мерки за застрашени видове и местообитания, просветните и образователните екологични програми и други природозащитни дейности, осъществявани от други държавни органи, общини, неправителствени организации и лица;
- Организира мониторинг върху качествата на компонентите на околната среда;
- Организира и поддържа база данни и регионални регистри;
- Организира функционирането на посетителските центрове;
- Санкционира нарушителите в предвидените случаи.

Конкретните функции и задачи на РИОСВ по отношение опазването на биологичното разнообразие и защитените територии са посочени в Правилника за устройство на дейността на РИОСВ. В най-общи линии те се свеждат до регулиращи, контролни функции, свързани с превантивен, текущ и последващ контрол върху стопанисването и опазването на възобновимите и невъзобновимите природни ресурси; контрол по опазване на биологичното разнообразие.

По-важни функции на РИОСВ по други закони са:

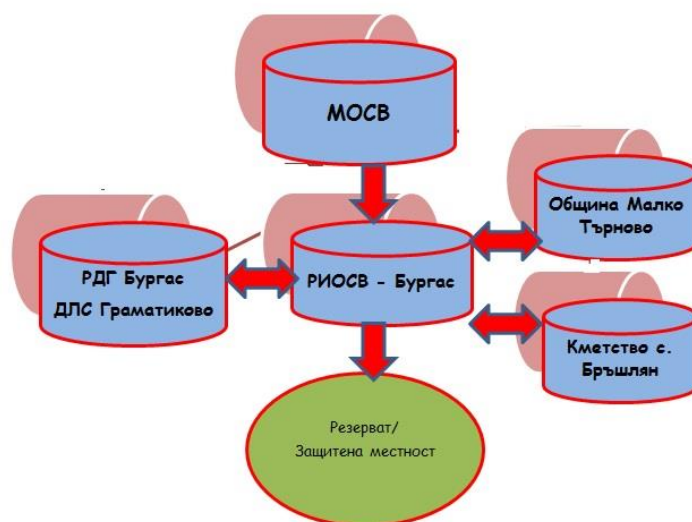
- Контролира спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие при осъществяване на дейностите на собствениците или ползвателите на земи, гори и водни площи, включени в Националната екологична мрежа;
- Координира и контролира прилагането на ПУ, включително и интегрирането му в общинските планове и програми;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Контролира опазването на растителните и животински видове, предмет на ЗБ;
- Обслужва общините по опазване на околната среда чрез писмени предписания и заповеди;
- Контролира изпълнението на плановите документи, свързани с ползването на лечебни растения, дейността на билкопроизводителите, видът и количеството на билките за преработка, опазването на находищата на лечебни растения.

В изпълнение на своите правомощия директорите на регионалните органи на МОСВ в своите райони осъществяват и организират управлението на ЗТ (чл. 50, т.1).

На **фигура 1.5.1-1** са дадени връзките и съподчинеността във функционалната структура по отношение на управлението на Р.

Фигура 1.5.1-1 Връзки и съподчиненост във функционалната структура по отношение на управлението на Р

1.5.2. Структура на управление и основните функции на персонала на РИОСВ-Бургас по длъжности. Общ брой на необходимия персонал и разпределението му по длъжности

При провеждане на своята дейност РИОСВ-Бургас има регулиращи, контролни и информационни функции, произтичащи от законовите и подзаконовите нормативни актове. Задълженията и компетенциите на регионалните инспекции, както и организационната структура са регламентирани в Правилника за устройството и дейността на РИОСВ.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Деятелността на РИОСВ-Бургас се осъществява от служители на обща и специализирана администрация. Общият брой на наличния персонал и разпределението му по длъжности е както следва:

- общ брой – 51 служители и 1 директор;
- обща администрация – 11;
- специализирана администрация – 40;

Общата администрация е организирана в дирекция „Административни, финансови и правни дейности“. Тя подпомага осъществяването на правомощията на Директора, създава условия за осъществяване на дейността на специализираната администрация и извършва техническите дейности по административното обслужване. Общата администрация осигурява информационните връзки и комуникации, организира и провежда на територията на РИОСВ-Бургас кампании за повишаване на общественото съзнание и култура в областта на околната среда на регионално ниво. Общата администрация е представена от следния персонал:

- Директор на дирекция АФПД
- Гл. юрисконсулт
- Гл. специалист – касиер, счетоводство
- Ст. специалист – завеждащ техническа служба
- Гл. специалист – човешки ресурси
- Ст. специалист – работа на едно гише
- Гл. експерт – връзка с обществеността
- Гл. експерт –нац. Кампании, екологично образование
- Гл. специалист – инвеститорски контрол
- 2 Шофьори

Специализираната администрация е организирана в две дирекции – Дирекция „Контрол на околната среда“ и Дирекция „Превантивна дейност“. Те подпомагат осъществяването на правомощията на директора на РИОСВ, свързани с неговата компетентност.

Дирекция „Контрол на околната среда“ извършва контрол по опазване на компонентите на околната среда и факторите, които ѝ влияят, налага принудително-административни мерки съгласно нормативните актове, участва в съдебни дела във връзка с дейността на РИОСВ, анализира резултатите от измерванията от пунктовете на НАСЕМ, за състоянието на атмосферния въздух и водите, и предоставя информация на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

МОСВ; прилага изискванията за екологична отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети; контролира обектите, работещи с опасни химични вещества (ОХВ). Структурата на тази Дирекция е следната:

- Директор на Дирекция КОС

отдел „Управление на отпадъци, почви, комплексни разрешителни и опасни химични вещества“

- Началник отдел УОПКРОХВ

Направление „Управление на отпадъците и опазване на почвите“

- Гл. експерт- управление на масово разпространени, строителни отпадъци

- Гл. експерт – управление на отпадъци, третиране на битови и строителни отпадъци, програми и проекти

- Гл. експерт – управление на производствени и опасни отпадъци, финансов контрол на такси

- Ст. експерт – управление на масово разпространени отпадъци

- Гл. експерт – почви и масово разпространени отпадъци

- Гл. експерт – ГИС и третиране строителни и битови отпадъци

Направление „Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, екологична отговорност и доброволни ангажименти, опасни химични вещества и контрол на риска от големи аварии с опасни химични вещества“

- Гл. експерт - комплексни разрешителни, опасни химични вещества и управление на риска

- Гл. експерт – комплексни разрешителни, опасни химични вещества и управление на риска

- Ст. експерт - комплексни разрешителни, опасни химични вещества и управление на риска

Отдел „Опазване на води, атмосферен въздух и вредни физични фактори“

- Началник отдел ОВАВВФФ

Направление „Опазване чистотата на атмосферния въздух и вредни физични фактори“

- Гл. експерт опазване чистотата на атмосферния и вредни физични фактори

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Ст. експерт – емисии на вредни вещества от неподвижни източници и к-л на емисии и парникови газове и в-ва нарушаващи озоновия слой
- Мл. експерт – шум и емисии на вредни в-ва от ЛОС в резултат на употреба на разтворители
- Мл. експерт – оценка качеството на атмосферния въздух и к-л на емисии на вредни в-ва от неподвижни източници
- Мл. експерт - шум и емисии на вредни в-ва от ЛОС в резултат на употреба на разтворители
- Гл. експерт – техническо обслужване и информационно обезпечаване
- Ст. експерт - техническо обслужване и информационно обезпечаване

Направление „Опазване на водите“

- Гл. експерт – опазване на водите
- Гл. експерт – опазване на водите
- Ст. експерт – опазване на водите

Дирекция „Превантивна дейност“ провежда процедури по ОВОС, ЕО и ОС, издава становища по ЕО и др. съгласувателни документи, необходими при одобряването на инвестиционни предложения (ИП), планове и програми; изготвя регистрационни и разрешителни документи; поддържа регистри с база данни съгласно специализираното законодателство. Структурата на Дирекция „Превантивна дейност“ е следната:

- Директор на дирекция ПД
- отдел „ЕО, ОВОС и ОС“**
- Началник отдел „ЕО, ОВОС и ОС“
 - Гл. експерт – ОС, ОВОС и ЕО
 - Гл. експерт – ОС, ОВОС и ЕО
 - Ст. експерт – ОС, ОВОС и ЕО
 - Ст. експерт – ЕО и ОВОС
 - Мл. експерт – ЕО и ОВОС

„Биологично разнообразие, защитени територии и защитени зони“

- Началник отдел БРЗТЗЗ
- Гл. експерт – биоразнообразие, ЗТ и ЗЗ
- Ст. експерт – биоразнообразие, ЗТ и ГМО
- Гл. експерт – контрол на ЗТ и ЗЗ

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Гл. експерт – биоразнообразие, ЗЗ и ГМО
- Специалист – охрана на ЗТ, резервати „Витаново“ и „Средока“
- Гл. специалист – охрана на ЗТ, резервати „Ропотамо“, „Вельов вир“ и „Пясъчната лилия“
- Специалист – охрана на ЗТ, резервати „Ропотамо“, „Вельов вир“ и „Пясъчната лилия“
- Гл. специалист – охрана на ЗТ, резервати „Силкосия“, „Тисовица“ и „Узунбуджак“
- Ст. специалист – охрана на ЗТ, резерват „Атанасовско езеро“

1.5.3. Материално-техническо обезпечаване

➤ Сграден фонд:

Сградният фонд е собственост на РИОСВ-Бургас, няма сграден фонд, ползван под наем. За управлението на резерват „Витаново“ няма самостоятелна сграда. Единствено в сградата на РИОСВ-Бургас, в град Бургас са ситуирани работните места на служителите, свързани с Р.

➤ офис оборудване:

За управлението на резервата няма изрично закупено офис оборудване. Експертите от отдел БРЗТЗЗ разполагат с компютри, преносими компютри, принтери, скенери, копирна машина и др.

В Приложение № 15 е даден актуализиран списък с описание на броя и вида на офис оборудването на експертите от отдел БРЗТЗЗ.

➤ транспортни средства:

Експертите от отдел БРЗТЗЗ разполагат с високопроходими и леки автомобили. Има доставени автомобили по проект за „Транспортно-техническо обезпечаване изпълнението на дейности в защитени територии изключителна държавна собственост“ по ОПОС 2007-2013.

В Приложение № 15 е даден актуализиран списък с описание на броя транспортни средства.

➤ комуникационни връзки:

Началникът на отдел БРЗТЗЗ и служителите по охрана разполагат с мобилни телефони.

➤ оборудване за работа на терен:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В Приложение № 15 е даден актуализиран списък с описание на броя и вида на оборудването за работа на терен.

➤ **туристическо оборудване:**

Отдел БРЗТЗЗ не разполага с туристическо оборудване.

➤ **посетителска инфраструктура (маркировка, екопътеки, паркова мебел, чешми, информационни и интерпретативни обекти и др.):**

Посетителската инфраструктура в териториалния обхват на РИОСВ-Бургас е означена с маркировка, налични са 30 бр. пътеки за посетители, 1 беседка, информационни и забранителни табели.

Информация по източници на финансиране - държавен бюджет, ПУДООС и други, изразходвани за периода от 2002 до 2012 г. за дейности, оборудване и др.

➤ **От ПУДООС:**

За периода 2002-2012 г. - **532798, 73 лв**

1.6. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ

1.6.1. Съществуващи и в процес на изпълнение програми, планове и проектни разработки за последните 10 години, свързани със строителство, ползване на ресурси и др. дейности на територията на Р, като: устройствен проект, общински териториално-устройствени планове, и др., ако има такива

За последните 10 години, и до момента, няма програми, планове и проектни разработки, свързани със строителство и ползване на ресурси, на територията на резервата.

На територията на Р се изпълнява настоящият проект, финансиран по ОПОС на стойност 1 464 750, 86 лв. (промяна със заповед № РД-924/02.12.2014 г.).

Планове и стратегии, които са в процедура на изработване или изпълнение, в района на резервата:

- Областната Стратегия за Развитие на Област Бургас за периода 2014-2020 г.
- Проект „Инвестиции в защита на природното и културно наследство на общините Малко Търново и Бюю км андъра“ по ИПП България - Турция;
- Проект „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Малко Търново“ по ОПОС 2007-2013;
- Проект „Обновяване на посетителски център в м. „Петрова нива“ по мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности“ по РСР;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

- Проект „Постоянна изложба на етнографското наследство и природните забележителности на община Малко Търново с прилагане на аудио-визуални и компютърни технологии“ по ПРСР;

1.6.2. Степен на реализация и актуалност, като цяло или на части от описаните проектни разработки

Горепосочените проекти са в процес на утвърждаване или изпълнение.

1.6.3. Опис на научните разработки, свързани с Р

Опис на научните разработки, свързани с Р, е представен в **Приложение № 12**.

1.6.4. Опис на други разработки и програми, свързани с регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка с Р

В процеса на изготвяне на ПУ, бе поискана информация от съответните административни структури за разработки, планове, програми, проекти и др., които се изпълняват на територията на резервата, защитената местност, землищата и общината, в които те попадат.

Изпратени бяха редица писма, от които над 15 конкретно за искане на информация за разработки, проекти, програми, имащи отношение към резервата.

Резултатите от получената информация показват, че има два проекта, финансирани по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“, които по цел и обхват имат отношение към резервата:

1. „Опазване и възстановяване на редки и защитени растителни видове на територията на ПП Странджа“, Място на изпълнение – Царево, Бенефициент – Дирекция на ПП „Странджа“. Проектът е приключен;

2. Устойчиво управление и устройство на природен парк "Странджа"; Място на изпълнение – Бургас, Бенефициент – Дирекция на ПП „Странджа“. Проектът е в процес на изпълнение.

В **Приложение № 13** е представена подробна справка за изпратените писма с искане за информация и получената информация.

1.7. СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ОБЕКТА

1.7.1. Зони и режими съгласно утвърдени проекти, отнасящи се до резервата и защитената местност. Карта на съществуващото функционално зонироване и режими в подходящ мащаб на площите в Р

Към момента няма съществуващо функционално зонироване на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

С настоящия план за управление предлагаме обособяването на 2 зони – зона А, и зона Б.

1.7.2. Функционалното зонироване и режима на зоните да се опишат и отразят с площ и процентно участие спрямо общата площ на Р

На базата на проведените проучвания и оценки предлагаме зонироване на Р на следните 2 зони:

ЗОНА А - Зона за опазване на консервационно значими видове и местообитания

Строго резерватна зона.

Обхват: Цялата територия на резервата с изключение на ивицата от 5 m по протежение на обособените 4 пътеки за посетители;

Площ: 1100,98 ha

Функционално предназначение:

съхраняване на ценни видове и природни местообитания;

съхраняване на ценни ландшафти;

научни наблюдения;

събиране на семенен материал, дивни растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

екологичен мониторинг.

ЗОНА Б - Зона за регламентиран достъп по пътеки за посетители

Обхват: ивици с ширина 5 m, които обхващат регламентираните 4 пътеки за посетители и изградената посетителска инфраструктура

Площ: 4,24 ha

Функционално предназначение:

Практикуване на посещения с научна и образователна цел;

наблюдение и обучение по възрастови групи и интереси;

Карта на предложеното функционално зонироване е представена в **Приложение № 3 (Карта № 13)**.

1.7.3. Информация за наличие на определени режими, произтичащи от закони и подзаконовни нормативни актове

Съгласно Чл. 17. (1) на ЗЗТ, в резерватите се забраняват всякакви дейности, с изключение на:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1. тяхната охрана;
 2. посещения с научна цел;
 3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
 4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.
 5. потушаване на пожари и санитарни мероприятия в горите, увредени вследствие на природни бедствия и каламитети.
- (2) Пътеките по ал. 1, т. 3 се определят със заповед на министъра на околната среда и водите.
- (3) Посещенията по ал. 1, т. 2 и 4 се осъществяват с разрешение от Министерството на околната среда и водите.
- (4) Санитарните мероприятия по ал. 1, т. 5 се извършват с разрешение от Министерството на околната среда и водите, издадено след положително научно становище от Българската академия на науките и положително решение на Националния съвет по биологичното разнообразие.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ

За характеристиката на абиотичните фактори са използвани актуални данни от проучванията и резултатите, както и други литературни и картни източници.

1.8. КЛИМАТ

1.8.1. Фактори за формиране на местния климат

Географското положение е основен климатичен фактор, тъй като определя слънчевото греене, атмосферния пренос с неговите сезонни изменения и формира типа климат в съответния климатичен пояс. Страната ни е разположена в южната част на умерения климатичен пояс и на прехода към субтропичния пояс. Географското положение определя континентално и океанско климатично влияние.

Според климатичното райониране на България по Л. Събев и Св. Станев от 1963 г. (Климатични райони на България и техният климат), територията на резерват „Витаново“ попада в Континентално-средиземноморската климатична област, Южнобългарската климатична подобласт, Странджански климатичен район – неговата южна част. Характерът на климата в района се формира от континенталното влияние от запад и север, черноморското влияние от изток и средиземноморското от юг, малката надморска височина и високата лесистост на Странджа.

Районът представлява изолирано препятствие както за югозападните ветрове, така и за североизточните ветрове, духащи откъм морето. Особено значение за климата оказва местоположението на резервата. Той попада в областта, над която през зимата минават голяма част от по-южните средиземноморски циклони при отклонението им към Черноморския басейн. Релефът е важен климатообразуващ фактор. Той трансформира или спира въздушните маси чрез надморската си височина, разположението и разчленението си. Релефът може да видоизменя характера на въздушните маси, например от влажни в сухи чрез изваляването им, когато те срещнат преграда. Надморската височина обхваща земите от около 150 m до 326 m. Характерна е сравнително висока за надморската височина средна годишна влажност на въздуха (ст. М. Търново – 75 %). Поради това, че през студената част от годината районът попада по-често в топлите сектори и централни части на средиземноморските циклони, а по време на североизточните нахлувания, които носят по-резки застудявания, той попада в частта от потока откъм морето, зимите биват по-топли и с чести, обилни дъждове. За студените нахлувания от север и северозапад няма естествена защита, затова понякога се проявяват и някои доста резки застудявания.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

От своя страна водните басейни оказват локално въздействие върху климата - увеличават влажността на въздуха, честотата на мъглите, смекчават температурните амплитуди и др.

Характерът на растителността оказва влияние върху климатичните особености на резервата и върху качеството на въздушната среда. Горската растителност е с най-осезаемо въздействие, определяйки в значителна степен микроклиматичните условия.

1.8.2. Елементи на климата

Климатът в района около резерват „Витаново“ е преходно-средиземноморски с черноморско климатично влияние и наченки на елементи от влажния субтропичен климат: зимата е мека, пролетта – хладна, лятото е слънчево, сухо, но не е горещо, есента е топла. Есенно-зимните валежи са значително по-големи от пролетно-летните. В района често падат тежки, мокри снегове, а по билата се образуват поледици.

Температура на въздуха – ср. месечни, ср. годишна, амплитуди и др.

Единствената за района метеорологична станция с дългогодишни наблюдения е Малко Търново. В Таблица 1.8.2-1 са представени данни за температурния режим на въздуха.

Таблица 1.8.2-1 Средномесечна и годишна температура на въздуха в °C (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	1,4	2,8	4,5	10,0	14,9	18,6	20,6	20,7	16,6	12,2	8,5	4,5	11,3

Средната януарска температура варира от 0,5⁰C до 2,5⁰C, но тук нерядко се случват и застудявания от порядъка на – 12⁰C - –14⁰C, като в депресиите не са изключени инверсии под – 21⁰C, - 22⁰C. Средногодишната температура на въздуха е 11,3⁰C.

Таблица 1.8.2-2 Средна максимална температура на въздуха в °C (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	5,1	6,7	9,1	15,6	20,8	24,6	27,1	27,9	23,5	17,9	2,9	7,9	16,6

Средномесечната максимална температура на въздуха достига най-високи стойности през месец август – 27,9⁰C, а най-ниска е през месец януари – съответно 5,1⁰C. Средната максимална температура на въздуха за годината е 16,6⁰C.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-3 Средна минимална температура на въздуха в °C (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	-2,1	-0,7	0,7	5,2	9,6	12,5	13,6	14,2	11,0	7,9	5,1	1,1	6,5

Най-студен е месец януари със средна минимална температура на въздуха – 2,1⁰C, през месец август тази стойност е 14,2⁰C, а годишната средна минимална температура е 6,5⁰C.

Годишната температурна амплитуда в района е една от най-ниските за страната – около 20⁰C.

Валежи – годишна сума, месечно разпределение и други

В Таблица 1.8.2-4 са представени данни за средномесечните и годишна сума на валежите за района около резервата. По сезони валежите са неравномерно разпределени – преобладават зимните, следвани от есенните. Годишната сума е сравнително голяма – 968 mm.

Таблица 1.8.2-4 Количество валежи в mm (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	120	91	74	65	64	64	40	34	62	102	121	131	968

Разпределението на валежите по месеци и сезони има ясно изразен средиземноморски характер. Те се отличават с есенно-зимен максимум и летен минимум. По-голямата част от зимните валежи падат във вид на дъжд.

През целия летен сезон има средно 11-13 валежни дни, като по-голямата част от валежите падат в началото на сезона – май и юни. В края на лятото се оформя ясно изразено засушаване.

Сезонната сума на валежите е разпределена по следния начин:

- През **Зимата** – 343 mm
- През **Пролетта** – 203 mm
- През **Лятото** – 138 mm
- През **Есента** – 256 mm

Проследяването на данните за валежите през последните 15 години показва общо намаляване на сумата на валежите с 15 % и продължителни летни и зимни засушавания.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Влажност на въздуха

Разглежданият район се характеризира със сравнително висока за надморската си височина средногодишна относителна влажност на въздуха – 75 %.

Таблица 1.8.2-5 Средна месечна и годишна относителна влажност (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	83	79	78	70	71	68	65	67	72	79	84	86	75

Относителната влажност на въздуха е най-висока през месец декември (86 %) и най-ниска през месец юли (65 %).

Снежна покривка – дебелина и продължителност на снеготзадържане и др.

Първите снеговалежи, които образуват снежна покривка падат обикновено към края на първото и началото на второто десетдневие на декември. За станция Малко Търново средната дата на появяване на снежната покривка е 12 декември, а средната дата на нейното изчезване е 21 март. Средната продължителност на снежната покривка е 96 дена. Дебелината на снежната покривка е под 10 см. Максималната височина на снежната покривка е измерена в гр. Малко Търново през януари – 120 см. В **Таблица 1.8.2-6** са представени датите на начало, край и продължителността на снежната покривка в дни.

Таблица 1.8.2-6 Начало, край и продължителност на снежната покривка в дни

Станция	Дата на появяване на снежната покривка			Дата на образуване на уст. снежна покривка			Дата на разрушаване на уст. снежна покривка			Дата на изчезване на снежната покривка			Средна продължителност на снежната покривка (дни)	Средна продължителност на устойчивата снежна покривка (дни)
	най-ранна	най-късна	средна	най-ранна	най-късна	средна	най-ранна	най-късна	средна	най-ранна	най-късна	средна		
Малко Търново	14.X	5.II	12.XII	13.XII	-	.	-	2.III	.	14.II	13.IV	21.III	96	15

В **Таблица 1.8.2-7** са показани броят дни със снежна покривка по десетдневия.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.8.2-7 Брой дни със снежна покривка по десетдневия

Станция	IX			X			XI			XII			I			II			III			IV			V			VI		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Малко Търново					4	7	8	9	9	5	6	5	5						

Второто и третото десетдневие на месец януари се характеризират с най-голям брой дни със снежна покривка – 9, както се вижда от **Таблица 1.8.2-7**. През второто десетдневие на месец декември има 4 дни със снежна покривка, а през третото десетдневие - 7.

Вятър – средна скорост, максимална скорост, преобладаваща посока и др.

Ветровития режим показва ясна диференциация за крайбрежието и вътрешността на територията. За крайбрежието за периода декември–март са характерни северните ветрове, а от април до септември – североизточните. Летният ветрови режим се определя основно от бризовата циркуляция.

В **Таблица 1.8.2-8** е представена средната месечна и годишна скорост на вятъра по данни от станция „Малко Търново“.

Таблица 1.8.2-8 Средна месечна и годишна скорост на вятъра

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Малко Търново	1,9	2,3	2,0	1,6	1,3	0,9	0,8	0,9	0,9	1,1	1,6	1,8	1,4

Средната годишна скорост на вятъра е 1,4 m/s, а най-силните ветрове са през месец февруари – 2,3 m/s, а най-ниска през месец октомври – 1,1 m/s.

В следващата **Таблица 1.8.2-9** е представена средната скорост на вятъра (m/s) по посоки.

Таблица 1.8.2-9 Средна скорост на вятъра (m/s) по посоки, станция „Малко Търново“

Посока	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
N	3,0	3,0	3,0	2,5	2,4	2,8	2,7	2,9	3,1	2,7	3,0	2,6
NE	2,7	2,5	2,3	2,6	2,4	2,5	2,6	2,8	2,6	2,4	2,2	2,3
E	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,3	2,2	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2
SE	3,9	3,7	3,0	4,6	2,7	2,8	2,5	2,7	2,8	3,3	2,8	3,8
S	6,3	5,2	5,4	4,4	3,4	3,8	4,0	3,1	3,1	3,6	4,2	5,1
SW	5,1	5,8	5,3	4,7	5,0	3,7	3,6	2,9	4,6	4,4	5,2	5,6

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Посока	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
W	3,1	3,7	4,1	2,7	2,9	1,9	1,5	2,1	5,6	2,3	3,1	3,9
NW	3,3	3,3	3,3	2,8	3,1	3,3	3,1	3,1	3,4	2,9	3,1	2,9

Северните ветрове са най-чести през есенно-зимния период – от октомври до март, а североизточните – от май до септември. Най-силни са южните и югозападните ветрове – 6,3 и 5,8 m/s, съответно през януари и февруари.

Слънчево греене

Годишната сумарна слънчева радиация е една от най- високите за страната – 200 MJ/m². В следващите **Таблицы 1.8.2-10 и 1.8.2-11** са представени данни от станция „Бургас“, поради липса на данни за слънчевото греене от друга станция в района.

Таблица 1.8.2-10 Продължителност на слънчевото греене (часове)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Бургас	58	79	120	166	231	274	327	310	233	157	78	49	2082

Годишната продължителност на слънчевото греене е 2082 часа. Най-малък брой часове на слънчево греене има месец декември – 49 часа, последван от месец януари с 58 часа. Продължителността на слънчевото греене се характеризира с най-голям брой часове през юли и август, съответно – 327 и 310 часа.

В **Таблица 1.8.2-11** е представена относителната продължителност на слънчевото греене, изразена в %.

Таблица 1.8.2-11 Относителна продължителност на слънчевото греене (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Бургас	20	27	32	41	51	60	70	72	62	46	27	18	47

Както се вижда от таблицата, аналогично на продължителността на слънчевото греене, изразена в часове, относителната продължителност, изразена в процент е най-висока през месеците юли и август – съответно 70 и 72 %. Относителната продължителност на слънчевото греене за годината е 47 %.

Вегетационен период – брой дни с температура над 10⁰C, начало и край

По данни от станция „Малко Търново“ повишението на температурата над 5⁰C започва през второто десетдневие на март, а над 10⁰C – през второто десетдневие на април. Есенното понижение под 10⁰C започва в началото на ноември, а под 5⁰C – през второто десетдневие на декември. Периодът на пролетното повишение от 5 до 10⁰C е

малко изместен към лятото, а на есенното понижение – малко изместен към зимата. Тези особености са пряк израз на влиянието на Черно море.

Таблица 1.8.2-12 Дата на начало и край на периодите с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15 °C

Станция	0 °C		5 °C		10 °C		15 °C	
	начало	край	начало	край	начало	край	начало	край
Малко Търново			18.III	11.XII	15.IV	3.XI	6.V	27.IX

Трайното задържане на температурите над 10°C според метеорологичната станция започва през средата на месец април и се задържа до ноември или периодът на усилената вегетация е около 6-7 месеца.

Таблица 1.8.2-13 Продължителност на дни с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15 °C

Станция	Продължителност (дни)				Температурна сума (C x дни)			
	0 °C	5 °C	10 °C	15 °C	0 °C	5 °C	10 °C	15 °C
Малко Търново	365	267	201	133	4120	3835	3340	2500

Продължителността на периода с трайно задържане на температурата на въздуха над 10°C, приеман за период на пълна вегетация на горскодървесната растителност е 201 дни. Температурната сума за този период е 3340.

1.9. ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ

1.9.1. Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия

В геоложко отношение резерват „Витаново“ попада в Странджанската тектонска зона. Фундаментът на територията на резервата е изграден главно от догорнокредни скали. Къснокредните тектонски събития също са засегнали тази зона. Горнокредните седименти, резултат от навлачните процеси, са представени от литографски групи, изградени от вулкански и седиментни скали, обособени в четири литографски групи: Вършиловска, Грудовска, Мичуринска и Бургаска.

Вършиловска група

Обединява най-старите скали от горнокредната серия с възраст ценоман – ранен сенон. Изградена е изцяло от седименти. Разполага се трансгресивно върху триаски скали (Велекская група). Покрива се нормално от Грудовската група.

Грудовска група

Обединява седименти и магмени скали с кониаска възраст. Лежи нормално, с Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

бърз литоложки преход върху седиментите на Вършиловската група. Покрива се нормално и латерално се зацепва клинообразно с Мичуринската група. В състава на групата участват магматити – алкални базалтоиди и алкални трахити, развити в експлозивен, субвулкански и ефузивен фациес и седиментни скали – варовити пясъчници, вулканогенно-теригенни и полимиктови пясъчници, чакълно-валунни брекчи и брекчоконгломерати, алевролити и туфити. Дебелината ѝ не превишава 1000 m.

Мичуринска група

Групата обединява магматити (главно пирокластити, рядко лави от базалти, андезити, латити, трахити, дацити и риодацити и аналогични по състав – дайки, силове и интрузии, вмествени сред догорнокредни и кредни скали – габро, диорити и сиенити с кварцсъдържащи до кварцови разновидности. Те са амфибилосъдържащи, което е отличителен признак за скалите от групата. Покрива се нормално от Бургаска група.

Бургаска група

Характеризира се с широко участие на туфи и лави на алкални базалтоиди и алкални трахити. Към групата са отнесени и тела с аналогичен състав – силове, некове и дайки, както и комагматични интрузии.

1.9.1.1. Основна скала и преобладаващи морфоструктури и съставлящите ги скални формации, мезоформите на съвременния релеф

Територията на резервата е изградена от разнообразни скали – магмени (гранити, монцонит, диорит, габро, андезити, туфобрекчи); седминетни (пясъчници, мергели, глинести варовици); метаморфни (мрамори, гнайси, шисти).

Най-младите скали са слабо споени руслови наслаги и по-ограничено представени езерни и делтови седименти с палеогенска и плиоценска възраст.

➤ средна и абсолютна надморска височина

Релефът на резервата носи характерните белези на високото странджанско било и добре оформения, просторен и силно разчленен "Граничен рид". Надморската височина е между 400 и 600 m.

➤ наклони и изложение

Терените са стръмни до много стръмни, насечени с много долове и бързо променящи се изложения. Преобладават сенчестите изложения - север, северо-изток, северо-запад, изток.

➤ разчленение на релефа

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Един от най-важните морфометрични показатели е разчленеността на релефа. Тя се диференцира на хоризонтална и вертикална.

Хоризонтална разчлененост представлява гъстотата на талвеговата мрежа и се изразява чрез дължината на речните долини, долове, суходолия в границите на квадрати с лице 1 km^2 и се отчита в метри на 1 m^2 .

Вертикалното разчленение на релефа се определя от интензивното врязване на речнодолинната мрежа. То представлява разликата от минималната и максимална височина в квадрати с площ 1 m^2 и се отчита в метри на 1 m^2 .

Вертикалното разчленение на резервата е $50\text{-}200 \text{ m/km}^2$, като преобладава $50\text{-}100 \text{ m/km}^2$, което съответства на ниската издигнатост на територията. Хоризонталното разчленение обаче е сравнително голямо $1,0\text{-}3,0 \text{ km/km}^2$, като преобладава $2,0\text{-}2,5 \text{ km/km}^2$, което е идентично на това в средновисоките и високите планини в страната.

1.9.1.2. Фактори, формирали съвременния релеф през геологичните епохи и проследяване на палеогеографското развитие на територията на резервата

Според учените, през последния ледников период преди 10 000 години Странджа е останала необледенена и това дава основание на някои да я наричат ”Ноевият ковчег на Европа”. Според някои учени в геологическо отношение Странджа е ”стара” планина. В тази връзка изказват предположения, че възникването на странджанската система започва след разкъсването на свръхконтинента Пангея преди около 200 млн. години – периодът на образуване на океанската кора и планините. Други учени я определят като млада планинска верига, част от голямата Алпо-Хималайска система, в която тя се намира.

В тектонско отношение резерват „Витаново“ попада в рамките на Странджанския антиклинорий. Тази голяма геоструктура е била геоложки силно променена и сега на повърхността има планини и възвишения – една от които е Странджа планина. Странджа планина е антиклинала с посока на простиране северозапад-югоизток. Предполага се, че Странджанският антиклинорий е оформен в края на горната и началото на долната креда. Най-интензивна разломна дейност е имало през горната креда и палеоцена, когато се е оформил Босненският дислокационен сноп, както и редица други разломни зони. Внедряването на големи количества магма през този период е следвало нарушенията в земната кора.

1.9.1.3. Тип и разрядност на основните платформи

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

морфоструктури, върху които се намира резерватът

През неоген – кватернера се формират основните морфоструктури в България. В своята същност морфоструктурите представляват едри форми на релефа, възникнали на определен етап от тектонското развитие на земната кора под въздействието на вътрешните релефообразуващи процеси. На територията на нашата страна се отделят следните основни морфоструктури: Мизийска плоча (платформа), Балканиди, Краищиди и Рило–Родопски.

На средно хипсометрично ниво могат да се разграничат следните главни морфоструктури:

- Дунавска епиплатформена равнина;
- Старопланинска епигеосинклинална планинска система;
- Преходна (Краищидно-Средногорска) блоково-разломна област;
- Македоно-Родопски срединен планински масив;
- Черноморска дълбоководна депресия.

Резерват „Витаново“ попада върху морфоструктурата на Балканидите и следователно е млад по геоложка възраст. Балканидите представляват сложна нагъната система, формирана от края на Палеозоя до Неогена. Отличават се с интензивни нагъвателни процеси, внедряване на плутонични тела, активна вулканична дейност, хоризонтални и вертикални движения на земната кора с голяма амплитуда. Към тях през различните геоложки периоди са били присъединявани части от съседни области.

1.9.1.4. Съвременно тектонско поведение на територията - издигания, потъвания, земетръсност (сеизмичен район-оценка и прогноза)

Според сеизмичното райониране на страната резерват „Витаново“ попада в Пета степен на интензивност по скалата на Медведев, Шпонхойер и Карник.

1.9.2. Геоморфология на релефа

1.9.2.1. Принадлежност на територията спрямо геоморфоложкото деление на страната

Съгласно геоморфоложкото райониране на страната (по Алексиев – В: География на България, 2002), резерватът попада в:

Преходна (Краищенско-Средногорска) планинско-котловинна област (В)

Сакаро-Странджанска нископланинска подобласт (Br)

Дервентско-Странджански регион (Br2)

1.9.2.2. Характеристика на всички налични форми на съвременния релеф и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

характерни релефоизменящи процеси. Оценка и прогноза на развитието на съвременния релеф

Съвременният природно-географски облик на района на резервата е резултат от продължително и сложно развитие, началото на което е поставено в далечното палеогеографско минало. Основният фактор в това развитие е морфотектонският, т.е. движенията на земната кора и свързаното с тях релефообразуване. Промените в характера на тектонските движения са довеждали до съответни изменения не само в релефа, но и в цялостната природно-географска /ландшафтна/ структура на района.

– ***речно-ерозионни: речни тераси, меандри, старици***

Характерни за територията на резервата са заоблените форми, стръмните и врязани речни долини, на места ждрелоподобни. Речните тераси са развити относително слабо и на места фрагментирано.

– ***денудационно-ерозионни: ерозионни бразди, ровини, долове***

За дълбокото врязване на речните долини влияние имат също и последните залежавания, през които нивото на Световния океан е спадало с няколко десетки метра. За това свидетелстват удавените долини на всички пряко вливащи се в Черно море реки.

– ***денудационно-гравитационни: срутища, свлачища***

Свлачищните явления са характерни за сравнително малко терени в резервата. Ясно проявени срутища и каменопади могат да се наблюдават само по най-стръмните скални откоси.

– ***антропогенни: ускорена ерозия, кариерна, пътностроителна и др. стопанска дейност***

Произтичат от социално-икономическите системи (население, производство, инфраструктура), които антропогенизират природните ландшафти. Такива фактори са битът на населението, селското и горското стопанство, урбанизацията, хидротехническите комплекси, транспортът, строителството и др. На територията на резервата такива практически няма.

1.9.2.3. Да се представят в Приложение Карта на скалния фундамент и Карта на релефа в подходящ мащаб

В Приложение № 3 е представена Карта на скалния фундамент (Карта № 4) и Карта на релефа (Карта № 3).

1.10. ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ

1.10.1. Хидрология и хидрография

1.10.1.1 Основна хидроложка, хидрографска и хидробиологична характеристика, на водните ресурси, включваща: водни течения на територията на резервата, гъстота на речната мрежа по литературни данни. Фактори, влияещи на водния режим и динамиката на водните количества и средногодишен баланс на отделните водни течения и общо за резервата

Съгласно хидрогеоложкото райониране на страната районът на резерват „Витаново“ е разположен в Междинната област, Южнобългарски Артезиански басейн, Странджански район – **Фигура 1.10.1-1.**

Фигура 1.10.1-1 Хидрогеоложко райониране на България

Резерват „Витаново“ попада в **Област А със средиземноморско климатично влияние върху оттока**. За тази област е характерен зимен максимум на оттока и дъждовно подхранване.

На територията на резерват „Витаново“ попада водно тяло с код BG2VE109R001 (Участък: р. Младежка - от извор до вливане в р. Велека) от речен басейн река Велека. Река Велека принадлежи към Черноморския водосборен басейн и е с административно управление от Басейнова Дирекция за управление на водите Черноморски район, гр.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Варна. Реките, вливащи се в Черно море се отличават със сравнително малка дължина и водосборни басейни с разнообразни физикогеографски условия. От север на юг се наблюдава промяна в режима на черноморските реки от континентален към средиземноморски.

Младежка река (старо име Карамлък, Тъмна река) е ляв приток на р. Велека с дължина около 40 km. Карстовите ѝ извори са на около 1 km западно от с. Младежко. Тече в гориста долина на юг от Босненското било и се влива в р. Велека при Тракийски лагер, южно от с. Заберново.

Площта на водосборния басейн на реката е 232 km², което представлява 23,3 % от водосборния басейн на р. Велека.

Нейни леви притоци са: Близнашка река, Селския дол, Главикъовска река, Сърджова река, Сухата река, Заберновска река. Десни притоци на реката са: р. Кокордан, Дядоянов дол, Кадънски дол, Бакаджийски дол.

Младежка река е типична средиземноморска река с максимален отток през февруари и минимален през август. Средният годишен отток е 1,01 m³/s.

Водите на Младежка река са едни от най-чистите в България, но не се използват нито за водоснабдяване, нито за напояване.

1.10.1.2 Оценка на естественото състояние на местата с високи подпочвени води, водните площи, течения и прилежащите им брегови зони

Разнообразието на литоложкия състав и структурните условия в района на резерват „Витаново“ обуславят наличието на различни типове подземни води - пукнатинни и порови.

Хидрогеоложкият облик на района се определя от широкото разпространение на карстовите и пукнатинно-карстовите подземни води. Поровите подземни води имат ограничено разпространение само в терасата на р. Велека.

Балансът в прилежащите на резервата територии се обезпечава от карстови и пукнатинно-карстови води. Образува се напълно обособен водоносен хоризонт.

В района на община Малко Търново са открити около 120 карстови извора, но само 30 от тях са с дебит над 1 l/s. Най-големият от тях е Докузак, който събира водите си от малмските варовици на Стоиловския карстов басейн и има средномногогодишен дебит 257 l/s (максимален дебит до 1038 l/s). През 1960 г. той е каптиран за нуждите на флотационната фабрика в Малко Търново. По-известни са също изворите Големият врис (10-40 l/s) и Махленски врис (11-36 l/s) в гр. Малко Търново, извори Църногорово

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

(средномногогодишен дебит – 10 l/s) и Езерото, разположени югоизточно от града, извор Катун (средномногогодишен дебит – 123 l/s), разположен северно от с. Бръшлян, Бакъджишкият врис и др.

Карстовите води са пресни, с ниска минерализация (от 0.2 до 0.4 mg/l). С известни изключения (извор Големият врис в центъра на М. Търново) водите са чисти, но са силно уязвими от замърсяване. Водите от триаските водоносни хоризонти на босненската група са от хидрокарбонатно калциев тип, пресни от умерено твърди до твърди.

1.10.1.3 Хидрографската мрежа да се илюстрира с Карта в подходящ мащаб, на която да се покажат, при наличие, и съществуващи хидротехнически съоръжения.

Картата е представена в Приложение № 3 (Карта № 1).

1.10.1.4 Да се представи Карта на геоложкия строеж и геолого - хидрогеоложки разреди в подходящ мащаб на района на Р .

Картата е представена в Приложение № 3 (Карта № 4).

1.10.2. Хидрохимия

В Таблица № 1.10.2-1 е дадена информация за хидрохимични и физични показатели на водите от резерват „Витаново“.

Таблица 1.10.2-1 Хидрохимични и физични показатели на водите от р. Голямо Айidere в резерват “Витаново” и екологично състояние според Наредба Н-4.

Показател	Измерен на/в	Мерни единици	Методи	Резултат	Състояние Наредба Н-4
Разтворен кислород	Терен	mg/dm ³		10.3	отлично
Сух остатък	Лаборатория	mg/dm ³	БДС 3546	229±11	
Суспендирани вещества	Лаборатория	mg/dm ³	БДС EN 872	< 2	
Окисляемост, перманганатна	Лаборатория	mgO/dm ³	БДС 17.1.4.16	3.48±0.12	
БПК ₅	Лаборатория	mg/dm ³	БДС EN 1899-2	1.17 ±0.08	добро
Нитрати	Лаборатория	mg/dm ³	БДС EN ISO 10304-1	0.54±0.04	добро

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Измерен на/в	Мерни единици	Методи	Резултат	Състояние Наредба Н-4
Амониеви йони	Лаборатория	mg/dm ³	БДС 3587	< 0.05	отлично

Обобщеното екологично състояние на р. Голямо Айidere в резерват „Витаново“, на база на химичните показатели на водата, се приема за „отлично/ добро“ по смисъла на Наредба Н-4 (ДВ. 22/2013, изм. и доп. 79/2014).

Иригационният коефициент е показател, който е неприложим за река в ЗТ.

1.10.3. Хидробиология

Макрозообентосът се приема като един от най-сигурните биологични елементи за оценка качеството на водните екосистеми. Определящо значение имат съставът на индикаторните таксони и тяхното обилие (Русев, 1993). За хидробиологични изследвания по отношение оценката на екологичното състояние на реките в България е приет Ирландския биотичен индекс (IBI, Irish Biotic index), в неговия адаптиран за наши условия вариант (БИ, биотичен индекс: Чешмеджиев, Варадинова, 2013). Индексът борава както с относителната численост, така и с таксономичния състав на макробезгръбчатите от дънния биотоп на речните екосистеми. Като допълнителен показател е използван и Общ брой таксони от разредите *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Trichoptera* (EPT taxa). Хидробиологичните изследвания и анализи са извършени съгласно утвърдените с Наредба Н-4 (ДВ. 22/2013, изм. и доп. 79/2014) методи. Обхватът за различните стойности е за „планински“ тип река (R-2) от екорегиян №12 „Понтийска провинция“.

1.10.3.1. Общ брой таксони по Биотичен индекс TTN

Условията в р. Голямо Айidere са подходящи за развитието на богата дънна фауна. Установени бяха 38 таксона водни безгръбначни (**Приложение № 2, Списък № 2**) според критериите на БИ. Високият брой таксони дава основание екологичното състояние да бъде прието за „отлично“ според индекса.

1.10.3.2. Общ брой таксони EPT

Общият брой таксони от групите, които са по-чувствителни към антропогенно влияние също е доста висок и има стойности, отговарящи на “референтни” условия (EPT = 14).

1.10.3.3. Биотичен индекс

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Екологичното състояние, оценено по Биотичен индекс на база на видовият състав на зообентоса на р. Голямо Айidere (4-5), отговаря на “отлично” екологично състояние.

1.10.3.4. Обобщена хидробиологична оценка

Обобщеното екологично състояние на р. Голямо Айidere се приема за „отлично” на база на химичните показатели на водата, TTN и БИ. Общият брой таксони ЕРТ има стойности, отговарящи на “референтни” условия. Тези резултати са типични за планински тип река, която е неповлияна от антропогенна дейност.

Водното конче *Caliaeschna microstigma* е рядък за страната вид, който в Европа е установен от България, Албания, Гърция и Европейска Турция. Трихоптерите *Lithax* cf. *musasa* и *Calamoceras illiesi* са установени само от Странджа планина (Кумански 1988). Семейство *Calamoceratidae* е представено само с два вида в Европа: *Calamoceras marsupus* (установен на Иберийския п-в и във Франция) и *Calamoceras illiesi* (терциерен реликт, установен от България, Гърция и Европейска Турция).

Таблица № 1.10.3-1. Обобщена хидробиологична оценка на екологичното състояние на речните води от резерват „Витаново“

Пункт / индекс	Хидрохимия	TTN	ЕРТ taxa	БИ
р. Голямо Айidere	Отлично	35	14*	4.5

Легенда: TTN – общ брой таксони;

ЕРТ – общ брой таксони от разредите *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Trichoptera*

БИ – биотичен индекс;

синьо – „отлично” екологично състояние; * - “референтни условия”.

1.11. ПОЧВИ

1.11.1. Разпространение и характеристика на почвите

1.11.1.1. Определение, генезис и разпространение на основните типове и видове почви в района на обекта

Според почвено-географското райониране на България (по Николов, 1997 и 2002 г.) резерват „Витаново“ попада в Средиземноморската почвена област, Балкано-Средиземноморска почвена подобласт, Странджанска провинция, отличаваща се с по-влажни почви в сравнение с типичните за Южна Европа.

Процесът на почвообразуване в резервата е под влияние на особеното съчетание

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

на характерния за Странджа климат, уникалната горскодървесна растителност, извънредното разнообразие от коренни и почвообразуващи скали, ридовохълмистия нископланински релеф с голяма разчлененост, гъсто разклонена хидрографска мрежа с къси склонове и доминиращи припечни изложения.

В района на резервата се срещат два генетични почвени типа - канелени горски и жълтоземни почви със своите разновидности.

Представители на канелените горски почви са: типичните канелени горски почви и излужените канелени горски почви. Техният генезис е свързан със следните фактори на почвообразуване – заемат хълмистите и нископланинските територии с надморска височина до 800 m, разположени са върху млади в геоложко отношение седименти и са образувани при преходни и континентално-средиземноморски климатични условия и широколистна, предимно дъбова растителност.

Жълтоземните почви биват обикновени жълтоземи и жълтоземно-подзолисти. Те са уникален почвен тип за Странджа, България и Европа. Развитието им под гори с южноевксински видове ги отличава от сродните им почви в Средиземноморска Европа и ги свързва с влажните и топли територии на Кавказието и Колхида. Характеристиките им се доближават и до почвите от този тип в световните субтропични региони. Разпространени са по водосборните склонове на долното течение на р. Велека при надморска височина 300-400 m. Формирането им е свързано с различната възраст на релефа, условията на по-голямо овлажняване и повишено термично ниво, което води до дълбокото изветряне от алитен тип на почвообразуващата скала, бързо разлагане на органичните вещества и силно обогатяване с алуминий.

1.11.1.2. Почвени различия на изследваната територия

Характерни за територията на резерват „Витаново“ са ***излужените канелени горски почви***. Заемат равнинните райони. Имат добре оформен и сравнително дълбок профил – до 120 cm. А-хоризонт е с мощност до 35 cm, а В-хоризонт е по-глинест, с кафявочерен цвят. С-хоризонт е представен от изветрителни продукти, обикновено елувий или плиоценски и кватернерни седименти. Количеството на глина е по-голямо, в сравнение с типичните канелени горски почви. Процентът на физическата глина варира от 10,13 до 19,45 %. При валежи те се насищат за дълго време с вода, което влошава аерацията им и затруднява азотното хранене на растенията. Съдържанието на хумус е около 2-3 %. Реакцията е слабо кисела.

Жълтоземно-подзолистите почви (Stagnic Alisols, ALj FAO 1990) са широко

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

разпространени във водосбора на река Велека и нейните притоци. Обрасли са с горска растителност, представена в съобществата на източен горун, източния бук и благуна с подлес от странджанска зеленика. Почвообразуващите скали при тях са главно глинесто-песъчливи шисти и/или глинести пясъчници. Профилът им е ясно разчленен по цвят, състав, свойства и функциониране. За разлика от другите псевдоподзолити почви елувиалните хоризонти са с жълтеникав оттенък, а в дълбочина илувиалният хоризонт е жълтеникавооранжево оцветен. Мощността на почвеният профил е 80-100 cm с три добре оформени хоризонта. Хумусното съдържание е ниско – до 2 %. Почвената реакция е средно кисела до кисела и с голямо количество обменен алуминий – 30-40 % от сорбционния капацитет. Представяват рядкост за страната и Европа.

В районите с пресечен релеф и различна надморска височина се разпростират и плитки, неразвити почви, с плитък профил 10-50 cm, наречени скелетни почви или ранкери. В резерват „Витаново“ са разпространени *ранкери с канелени горски почви*. Те съдържат значителни количества материали от почвообразуващата скала (предимно силикатни скали – гранити, риолити, андезити, пясъчници, гранитогнайси, кристалинни шисти и др.) и незначително количество органично вещество (1-1,5 % хумус). Обикновено са с кисела реакция. Естественото им плодородие е ниско.

1.11.2. Почвени процеси

1.11.2.1. Установени ерозионни процеси

Не са установени ерозионни процеси на територията на резерват „Витаново“, което се дължи на високата лесистост и на устойчивостта на основните скали.

1.11.2.2. Съществуващи противоерозионни съоръжения и тяхното състояние

На територията на резервата не са установени съществуващи противоерозионно съоръжения.

1.11.2.3. Карта на почвите

Карта на почвите с отразени степените на ерозионните процеси, противоерозионните съоръжения, ако има такива и местата с повърхностно преовлажняване е представена в **Приложение № 3 (Карта № 5)**.

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.12. ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ

1.12.1. Обща характеристика на биотопите на видово и екосистемно равнище

При разработването на ПУ на резерват „Витаново“ се възприема следното съдържание на понятията „екосистема“ и „биотоп“: Екосистема е съвкупността от съобщества на различни групи организми (растения, животни и гъби), развиващи се на относително еднородна територия, взаимодействащи по между си и с абиотичната среда, при което се осъществява определен поток на енергия и кръговрат на веществата. Екосистемата се разглежда и като „динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица със специфични взаимосвързани процеси и специфичен общ облик“ (ЗБР) .

Понятието „биотоп“ се възприема като идентично на понятието „местообитание“. Биотопът (местообитанието) е пространствено и функционално място (екологична ниша) в екосистемата, което заемат (обитават) популации на видове и съобщества на различни групи организми, т.е. биотопът представлява тяхното местообитание. Природно местообитание е „естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални области, характеризиращи се с характерни географски, абиотични и биотични особености, придаващи им специфичен облик“ (ЗБР). Местообитание на вид е районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира постоянно или временно в някой от стадите на своя жизнен цикъл.

При възприетото съдържание на понятията „екосистема“ и „биотоп (местообитание)“, диференциацията на територията на Р „Витаново“ по типове екосистеми е направена в съответствие със съществуващите закономерности в разпределение на растителността и свързаните с хидротермичния и хранителен режим на местообитанията групи растения, животни и гъби. Като диагностични признаци на екосистемите от различни равнища са възприети определените синтаксони по физиономичен, доминантен и флористичен подход за класификация на растителността. От физиономичния подход за класификация се използват синтаксоните *клас формации* и *група формации*. От доминантния подход се използват синтаксоните *група асоциации*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

и асоциация. От флористичния подход за класификация се използват синтаксоните, които са свързани с природните местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР.

За биотопи (местообитания) на популациите на видовете и съобществата на различни групи организми са възприети естествените природни местообитания от Приложение 1 на ЗБР и вторично преобразуваните местообитания в антропогенно формираните производни екосистеми.

1.12.1.1. Класификация на съвременните екосистеми

Екосистемите в резервата са коренни, с изключение на крайно ограничени нарушени участъци, най-вече свързани със съществуващите пътища и бивши складове за дървесина, както и няколко малки по относителна площ горски плантации с неместни видове.

В резерватна територия се срещат участъци (бивши пасища, егреци и др.) с белези на интензивна в миналото пасищна дегресия. Тези отворени или в различна степен на охростяване територии се намират в различни стадии на сукцесия към горски съобщества, асоциирани с природното местообитание *91M0 – Балкано-Панонски церово-горунови гори*.

Изкуствените горски плантации (горски култури) с неместни за геоботаничния окръг видове са от черен бор, бял бор и дугласка, са разположени в близост до крайграничните участъци на резервата, северно от Райчев дол и западно от Малък Мечи дол. Общо, тези плантации заемат ограничена площ, като ходът на сукцесията е напреднал значително, достигнал е до стадий на смесени съобщества с местните видове. Преобладаващата част от тези смесени гори в бъдеще биха могли бъдат асоциирани с природното местообитание *91M0 – Балкано-Панонски церово-горунови гори*, или с местообитанията на *по-мезофилните дъбово-габъррови гори (91G0)* или на *източно-буковите гори (91S0)*.

В съответствие със Закона за биологичното разнообразие, в резерват „Витаново“ са установени 12 броя природни местообитания, на които са формирани 5 групи екосистеми: коренни и производни горски екосистеми, естествени и полуестествени тревни екосистеми, ерикоидни екосистеми, приизворни екосистеми, скални екосистеми и пещери.

Горски екосистеми

Резерват "Витаново", подобно на преобладаващата част от другите резервати в район Велека на геоботаничен окръг Странджа, е с преобладаване на горско-дървесна

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

растителност. Относителният дял на откритите пространства е около 5 %. Вероятно преобладаващата част от тези открити пространства са с вторичен произход, но развиващите се върху тях съобщества на калуни (като вариант на сухите ерикоидни съобщества), тракийски гариги, андропогонидни степи, и източно-средиземноморските петрофитни съобщества имат характер на интразонален рефугиум в околната среда на горски екосистеми. Ходът на протичащите в откритите пространства сукцесионни процеси представлява значим интерес от общоекологична, стопанска и консервационна гледна точка.

Основните типове горски екосистеми са формирани на следните природни местообитания:

9180 *Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове

91E0 *Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

91G0 *Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*

91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори

91S0 *Западнопонтийски букови гори

Специфичност и висока консервационна значимост на горската растителност в резервата придават следните дървесни и храстови съобщества:

- гора от източен бук (*Fagus orientalis*) с вечнозелен подлес от лавровишня (*Laurocerasus officinalis*) и колхидски джел (*Ilex colhica*);
- гора от източен горун (*Quercus polycarpa*) и благун (*Quercus frainetto*) с подлес от понтийско бясно дърво (*Daphne pontica*);
- гора от източен горун (*Quercus polycarpa*) и благун (*Quercus frainetto*) с подлес с участие на калуна (*Calluna vulgaris*);
- смесена гора от източен горун (*Quercus polycarpa*), благун (*Quercus frainetto*), цер (*Quercus cerris*) и обикновен габър (*Carpinus betulus*);
- гора от източен горун (*Quercus polycarpa*), благун (*Quercus frainetto*) и цер (*Quercus cerris*) с подлес от летнозелени храсти (*Mespilus germanica*, *Crataegus monogyna*, *C. pentagyna*, *Carpinus orientalis* и др.).

В резервата се опазват участъци на „стари гори“ (Old-growth forests). Горите с характеристики и физиономичен облик, близки до изискванията за „стари гори“, заемат около 1/5 от общата площ на резервата. Средната възраст на дърветата е 80-90 години, а само в отделни участъци се срещат горски съобщества със средна възраст над 140

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

години. Общата оценка за състоянието на горските съобщества в резервата, е че изминалите десетилетия на резерватен режим (две за $\frac{1}{3}$ от територията, свързана с разширението на резервата и над три - за първоначално обявената територия) все още не са достатъчни, за да придобият по-голямата част от горите облик на т.нар. непокътнати или девствени гори (virgin forest).

Една от специфичните черти на екосистемите в резервата е високата численост на евксинския флорен елемент – близо $\frac{1}{5}$ спрямо останалите флорни елементи в субмедитеранската група.

Друга отличителна черта на местообитанията в резервата е относително високата концентрация на терциерни реликти – около 45 % от общия брой на реликтите в границите на геоботаничен окръг Странджа.

В резервата са локализирани няколко относително малки, изолирани участъци с фрагментирано естествено разпространение и с голямо влияние на екотонната зона със съседните растителни съобщества. Тези природни местообитания и формираните на тях екосистеми се нуждаят от допълнителни проучвания, поради невисоката представителност и типичност спрямо възприетите национални стандарти. Изброените природни местообитания се разглеждат на този етап единствено като потенциални, до провеждането на необходимите специализирани проучвания на територията на резервата, които да изяснят въпросите за съответствие и допустимо отклонение между локалната стойност на растителността в резервата, съобразно спецификите на проявление в район Велека на геоботаничен окръг Странджа от една страна и от друга - възприетите национални стандарти.

Към групата на **потенциални** Природни местообитания от европейска значимост, вкл. Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие в резерват „Витаново“ са отнесени:

- 91AA*Източни гори от космат дъб, основно в м. Каменски пазлак;
- 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа, основно в м. Острата чука, горните части на Райчов дол, около м. Киселицата
- 9170 Дъбово-габъррови гори от *tuna Galio-Carpinetum*, основно в участъците с най-висока надморска височина в резерватната територия: около м. Студената вода, изворите на р. Голям Мечи дол и др.

Естествени и полуестествени тревни екосистеми

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Естествените и полуестествени тревни екосистеми в резервата са формирани на следните природни местообитания:

- 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи)
- 62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества
- 6430 Хидрофилни съобщества от високи тревы в равнините и в планинския до алпийския пояс

Храстово-тревни екосистеми

Храстово-тревните екосистеми са свързани с местообитание 4030 *Европейски сухи ерикоидни съобщества* и формирани производни и вторични тревни съобщества на частично преоразувани местообитания. Към тази група екосистеми са отнесени и склерофилни храсталаци (псевдомаквиси) с участие на грипа (*Phillyrea latifolia*).

Приизворни екосистеми

Формирани са фрагментарно около местообитание 7220 **Извори с твърда вода с туфести формации (Cratoneurion)*.

Скални екосистеми

Формирани са фрагментарно на малки площи на местообитание 8230 *Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo dlbi-Veronicion dilenii*.

Съобразно целите на Плана за управление в границата на резервата са диференцирани 22 броя местообитания с различен систематичен ранг според класификационната система на Европейския съюз EUNIS.

В резервата са установени 14 броя природни местообитания, включени в Червена книга на България, том 3.

Разгледаните местообитания, спадащи към 5 броя Екологични групи естествени и изкуствени местообитания, са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 1.12.1-3)**.

В резервата са локализираны няколко относително малки, изолирани участъци с крайно фрагментирано естествено разпространение, и съответно - с голямо влияние на екотонната зона със съседните растителни съобщества. Тези природни местообитания се нуждаят от допълнителни проучвания върху тяхната изява, поради невисоката представителност и типичност спрямо възприетите национални стандарти. Изброените природни местообитания се разглеждат на този етап единствено като потенциални, до провеждането на необходимите специализирани проучвания за територията на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

резервата, които да изяснят въпросите за съответствие и допустимо отклонение между локалните изяви на растителността в резервата, съобразно спецификите на проявление в район Велека на геоботаничен окръг Странджа от една страна и от друга - възприетите национални стандарти. Такива потенциални Природни местообитания от европейска значимост, вкл. Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие в резерват „Витаново“ са:

F5.51A4 Източни храсталаци от група

F5.51A4 Eastern [Phillyrea] thickets

Вечнозелени твърдолистни храсталаци с участие на грипа (*Phillyrea latifolia*) се срещат в м. Каменски пазлак, но доминирането на храстите от грипа не е изразено;

G1.7371 Тракийски гори от космат дъб (Quercus pubescens)

G1.7371 Thracian white oak–oriental hornbeam woods

Участъци, които потенциално биха могли да бъдат разгледани като нетипична изява на местообитанието, се срещат основно в м. Каменски пазлак;

G1.7C41 Гори от сребролистна лина (Tilia tomentosa)

G1.7C41 Silver lime woods

Участъци, които потенциално биха могли да бъдат разгледани като нетипична изява на местообитанието, се срещат основно в м. Острата чука, горните части на Райчов дол, около м. Киселицата.

G1.A322 Планински гори от обикновен габър и горуни

G1.A322 Dacio-Moesian hornbeam forests.

Участъци, които потенциално биха могли да бъдат разгледани като нетипична изява на местообитанието, се срещат основно в биотопите с най-висока надморска височина в резерватната територия: около м. Студената вода, изворите на р. Голям Мечи дол и др.

1.12.1.2. Обща класификация на биотопите на застрашените, редките, реликтните и ендемитните видове висши растения и гръбначни животни

В съответствие с възприетото съдържание на понятията „биотоп“ и „местообитание“ на видове, общата класификация на биотопите на установените консервационно значими видове висши растения и гръбначни животни, се свързва с разработената обща класификация на екосистемите в резервата и установените взаимовръзки с природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.

Възприета е следната класификация на биотопите на застрашени, редки, реликтни и ендемични видове висши растения:

➤ Биотопи на природно местообитание 4030 *Европейски сухи ерикоидни съобщества*. Това местообитание се характеризира с доминиране на реликтния вид калуна (*Calluna vulgaris*). Тук са отнесени и съобщества с участие на грипа (*Phillyrea latifolia*).

➤ Биотопи на местообитание 6210 *Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia)* (*важни местообитания на орхидеи). В това местообитание се срещат червената съсънка (*Anemone pavonina*), двуцветният минзухар (*Crocus biflorus*), жълтият минзухар (*Crocus flavus*), есенният синчец (*Scilla autumnalis*), и др.

➤ Биотопи на местообитание 62A0 *Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества*. В това местообитание се срещат червената съсънка (*Anemone pavonina*), двуцветният минзухар (*Crocus biflorus*), жълтият минзухар (*Crocus flavus*), южната леща (*Lens ervoides*), есенният синчец (*Scilla autumnalis*), и др.

➤ Биотопи на природно местообитание 91M0 *Балкано-Панонски церово-горунови гори*. За този тип местообитание е характерно наличието на популации на пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), понтийско бясно дръвче (*Daphne pontica*), черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*), мушмула (*Mespilus germanica*), безстъблена иглика (*Primula acaulis* ssp. *rubra*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), двулистен синчец (*Scilla bifolia*), източен лопох (*Trachystemon creticum*) и други.

➤ Биотопи на природно местообитание 91S0* *Западнопонтийски букови гори*. В горите от източен бук се срещат редки реликтни видове, като пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), понтийско бясно дръвче (*Daphne pontica*), колхидски джел (*Ilex colchica*), лавровишния (*Laurocerasus officinalis*), безстъблена иглика (*Primula acaulis* ssp. *rubra*), подезичен залист (*Ruscus hypoglossum*), двулистен синчец (*Scilla bifolia*), източен лопох (*Trachystemon creticum*) и други.

Като типове местообитания за **гръбначните животни**, територията на резерват „Витаново“ и ЗМ „Мечите долове“ се категоризират по следния начин:

➤ *Сухоустойчиви формации от блазун (Quercus frainetto) и открити терени и покрайнини на гори*. Те заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие както за земноводни и влечуги, така и за останалата сухоземна гръбначна и безгръбначна фауна.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

➤ *Крайречните гори (особено лонгозни гори или гори със силно развит подлес)* са с относително висок потенциал, предоставят укрития и спокойствие на обитаващата фауна.

➤ *Крайречни открити терени* са с по-малък капацитет на средата. Основна причина обикновено са обезлесени брегове на водоема.

➤ *Водни течения* – заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие на безгръбначни животни и на земноводни и влечуги.

Застрашени видове гръбначни животни

Застрашен вид от **ихтиофауната** е черноморска пъстърва (*Salmo labrax*), вид от ЧК на България, категория “критично застрашен”.

Три вида от местната **херпетофауна** са с категория “застрашен” в ЧК на България:

Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*) - обитава главно открити терени с тревна и храстова растителност, силно разредени широколистни гори и околностите им (рядко навлиза в по-гъсти гори).

Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) - обитава главно разредени широколистни гори и храсталаци, по-рядко се среща в гъсти гори или открити терени.

Пъстър смок (*Elaphe sauromates*) - обитава главно открити терени с тревна и храстова растителност, също разредени широколистни гори и храсталаци.

Четири вида от местната **орниофауна** са в категория “застрашен” в ЧК на България (2011): голям ястреб (*Accipiter gentilis*), сив кълвач (*Picus canus*), южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*) и гълъб хралупар (*Columba oenas*). Сивият кълвач обитава букови и дъбови гори до 1000-1200 m н.в., а също и лонгози. Южният белогръб кълвач обитава стари букови, буково-иглолистни и дъбови гори до 1700 m н.в. с повече мъртви и отмиращи дървета (Спиридонов и др., 2011). Гълъбът хралупар обитава стари букови, буково-иглолистни, дъбови, иглолистни, крайречни заливни гори от равнините до 2000 m н.в. (Спиридонов, 2011). Големият ястреб (*Accipiter gentilis*) обитава високостъблени гори в планини и равнини и крайречни гори.

Два вида **бозайници** са застрашени видове:

Дива котка (*Felis silvestris*) - Видът е записан в ЧК на България, като застрашен (EN). Естественото обитание на дивата котка е гората, особено във високостъблените широколистни гори. Видът у нас е сравнително слабо проучен (Попов и др. 2007;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Спиридонов и др., 2011). Среща се във всички планини до около 1500–1600 m н.в. (Национален план за действие -Петров, 2008).

Златка (*Martes martes*) - Видът е записан в ЧК на България, като застрашен (EN). Обитава планинските райони, главно стари, иглолистни (особено смърчови) и букови гори над 1200 m, по-рядко дъбови и габрови гори (Спиридонов, Спасов, 2005). Златката проявява значителна пластичност и в различните части на ареала си е адаптирана към различни типове горски, храстови и дори тревисти местообитания, но у нас няма ясни заключения за предпочитания тип гори, като се среща както в широколистни, така и в иглолистни гори (Попов и др., 2007).

Редки видове гръбначни животни

При **рибите** рядък вид е черноморска пъстърва (*Salmo labrax*), вид от ЧК на България, категория “критично застрашен”, както и странджанската лешанка (*Phoxinus strandjae*), която е ендемит за Балканския полуостров.

Един вид от местната **херпетофауна** е рядък на национално ниво: пъстър смок (*Elaphe sauromates*). Популациите в Сакар, Странджа, Южното Черноморие и частично в Сърнена Средна гора са с относително стабилна численост; в останалата част от националния ареал (Тракийската низина, Северното Черноморие и част от Дунавската равнина) се среща спорадично и е с много ниска численост.

От **орнитофауната** в резервата като редки видове пици на национално ниво могат да бъдат определени южният белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*) и гълъбът хралупар (*Columba oenas*). Националната популация на първия вид е около 1200-1700 дв., а на втория: 1500-3500 дв. Двата вида обитават стари широколистни гори с повече стари дървета и мъртва дървесина. Националната популация на гълъбът хралупар е между 150 и 350 двойки.

От **бозайниците** златка (*Martes martes*) е с много ниска численост, около 3000 екземпляра към 1986 (Григоров, 1986). *Характеристиката на местообитанието е дадена при **Застрашени видове гръбначни животни**.

Реликтни видове гръбначни животни

Няма реликтни видове гръбначни животни обитаващи резервата.

Ендемични видове гръбначни животни

Един вид от рибите - странджанска лешанка (*Phoxinus strandjae*) е ендемичен вид.

1.12.1.3. Картиране и определяне на природозащитното състояние на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

природни местообитания и видове

При изпълнение на проекта „Картирание и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I” в Р „Витаново” са картирани предимно находища на следните 2 типа природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР Картата е представена в **Приложение 3 (Карта № 12)**:

- 91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори
- 91S0* Западнопонтийски букови гори

При проведеното проучване през 2014 г. в границата на резервата са диференцирани **нови** местообитания с различен систематичен ранг, според класификационната система на Европейския съюз EUNIS. Установените групи естествени и изкуствени местообитания, са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 1.12.1-3)**.

От **водната безгръбначна фауна** няма регистрирани находища на територията на резерват “Витаново”. Потенциални местообитания имат 3 целеви вида от макрозообентосната фауна - овална речна мида (*Unio crassus*), офигомфиус (*Ophiogomphus cecilia*) и ценагрион (*Coenagrion ornatum*).

От **сухоземната безгръбначна фауна** потенциални местообитания имат 4 целеви вида - еуплагия (*Euplagia quadripunctaria*), алпийска розалия (*Rosalia alpina*), обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*) и буков сечко (*Morimus funereus*).

Картирани са находища само на бръмбар рогач (*Lucanus cervus*) и обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*).

От **рибите** няма картирани целеви видове.

При **земноводни и влечуги** потенциални местообитания имат 6 целеви вида. Слабо пригодни, пригодни и оптимални имат: южен гребенест тритон (*Triturus karelinii*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), и пъстър смок (*Elaphe sauromates*). Слабо пригодни местообитания имат: обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), каспийска блатна костенурка (*Mauremys rivulata*). Пригодни и оптимални местообитания има единствено шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*). Каспийската блатна костенурка има спорадично разпространение и присъствието ѝ в Странджа е доказано само в близост до морския бряг, следователно наличието на потенциални местообитания не е достатъчно показателно и към настоящия момент този вид не може да се причисли към херпетофауната на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Конкретни находища на целеви видове не са картирани в резервата или близките околности.

При **птиците** са установени 82 вида, от които 18 са обект на опазване в ЗЗ “Странджа” (BG0002040) по Директива за птиците (2009/147/ЕО). Данните показват още, че египетският лешояд е изчезнал като гнездящ от ЗЗ и са регистрирани два нови приоритетни вида: речна рибарка (*Sterna hirundo*) и малък ястреб (*Accipiter nisus*). За ЗЗ “Западна Странджа” (BG0002066) по Директива за птиците има доклади за пролетната и есенната миграция от наблюдателна точка в северния край на с. Попово (на 20 km от гр. Елхово). Установени са 77 вида птици, от които 63 са с характер на мигриращи птици. Общата численост на преминалите индивиди е 6469, като 4338 от тях са реешци се птици. За есенната миграция са установени 80 вида птици, от които 66 са с характер на мигриращи. Общата численост на преминалите птици е 17962, от които 11486 са реешци се (щъркели, пеликани и грабливи птици).

При **бозайниците** в територията на резервата няма картирани целеви видове.

За **прилепите** в територията на резервата попадат пригодни местообитания на всичките 12 целеви вида прилепи, но с не много голяма площ и средна степен на пригодност. Конкретни находища на целеви видове са картирани в Братановата пещера и около нея - малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*) и голям нощник (*Myotis myotis*). В непосредствена близост до резервата са установени видовете: малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългокрил прилеп = пещерен дългокрил (*Miniopterus schreibersii*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*) и дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*).

1.12.1.4. Обзор на минали проучвания на видове и екосистеми в резервата

През голям период от време информацията за растителното разнообразие, включително растителните съобщества, екосистеми и биотопи в резервата е много ограничена.

С известна условност, като източник на такъв тип информация могат да се ползват данните от таксацията на горските територии, отразени в Лесоустройствените проекти.

С публикуването през 1997 г. на обобщаващия труд „Флористична характеристика на биосферен резерват „Витаново“ с автори Чавдар Гусев, Цветомир Денчев, Доля Павлова, Димитър Димитров, Йорданка Коева и Бойко Георгиев (издание на Управление на НП „Странджа“, Бургас, 1997, 52 стр.), на отговорните институции се предоставя актуална, обективна и цялостна научна информация за флората на резервата.

Данни за разпространението на консервационно значими растителни съобщества и природни местообитания може да се намери в проекта за План за управление на ПП „Странджа“ - Спиридонов, Ж., Гусев Ч., Патронов, Д. В: Проект за план за управление на ПП „Странджа“, ПроГИС, 2003.

В литература не са открити предходни изследвания на **водни безгръбначни животни** конкретно за резерват „Витаново“. Достъпните литературни данни за територията на Странджа планина касаят мекотелите, водните кончета и ручейниците. Странджа планина е най-богатата планина в страната по отношение на преглациални реликти от отдел Mollusca (Hubenov 2007). Hubenov (2007) обобщава данните за моллюските в България и посочва наличието на 10 вида мекотели. От района на Странджа планина до 2013 г. са установени следните видове сладководни охлюви: *Theodoxus fluviatilis*, *Galba truncatula*, *Radix auricularia*, *R. labiata*, *Physella acuta*, *Planorbis planorbis*, *P. carinatus*, *Gyraulus piscinarum*, *Hippeutis complanatus*, *Segmentina nitida*, *Ancylus fluviatilis* и инвазивния *Potamopyrgus antipodarum* (Георгиев 2014). Същият автор описва един ендемичен род (*Strandzhia*), както и видовете: *Radomaniola strandzhica*, *Strandzhia bythinellopenia*, *Bythinella elenae*, *B. dedovi*, *B. margritae*, *B. izvorica*, както и някои неидентифицирани таксони от родовете *Gyraulus* (cf. *piscinarum*) и *Bythinella* (Георгиев 2014). Beschovski (1993) и Beshovski & Marinov (2007), както и Кумански (1985, 1988) в работите си, съответно, за разредите *Odonata* и *Trichoptera* на територията на България, споменават сред находищата на някои таксони и Странджа планина.

За **сухоземните безгръбначни животни** не са открити изследвания от зоната на резервата за повечето типове безгръбначни. За членестоногите има съобщени няколко вида от разред Сенокосци (*Opiliones*) от Митов (2012). Опилионът *Nelima pontica* е

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

балкански субенедмит и е установен в Братановата пещера. От изследвания върху насекомната фауна има подробно фаунистично проучване на представителите на семейство Ездачи (*Ichneumonidae*) (Kolarov & Bordera, 2007; Kolarov, 2009a, b, c) и няколко съобщения за твърдокрили (Костова, 2012; Sivilov, 2012; Bekchiev et al. 2012). При сравнителен анализ на разнородните фактори на средата (климат, почви, растителна покривка, н.в. и др.) беше направено разширение на първоначалния списък от изследвания в резервата (тип Мекотели – Dedov, 1998; Hubenov, 2007; Irikov & Erros, 2008; тип Членестоноги – Frey-Gessner, 1895; Илчев, 1924; Verhoeff, 1926; Buresch & Tuleschcow, 1929; Пешев и Джингова, 1974; Ganev, 1984; Кондева, 1996; Delchev & Blagoev, 2001; Stoev, 2004; Delchev et al, 2005; Zlatkov & Beshkov, 2008; Beshkov, 2009; Чобанов, 2009, Lapeva-Gjonova & Kiran, 2012; Sivilov, 2012).

Целевите видове обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*) и бръмбар рогач (*Lucanus cervus*) са установявани на територията на резервата. Обикновеният сечко (*Cerambyx cerdo*) и буковият сечко (*Morimus funereus*), както и алпийската розалия (*Rosalia alpina*) и еуплагията (*Euplagia quadripunctaria*) са откривани в по-отдалечени, но сходни местообитания.

Осмодерма (*Osmoderma eremita*) е наблюдаван (с. Младежко) в сравнително отдалечен район (Митов, 2012). За доказване на вида е необходимо системно проучване в подходящ сезон поради ограничения му миграционен потенциал (Ranius and Hedin, 2001).

Ихтиофауната на резерват „Витаново“ досега не е била обект на специални фаунистични проучвания, въпреки че р. Велека е една от най-добре проучените реки в България.

Дренски (1951) съобщава конкретно за река Велека 12 вида, и още четири вида дава като срещащи се във всички черноморски реки, без конкретно да спомене Велека. Най-пълното проучване върху рибната фауна на реката е извършено от Карапеткова (1975). Материалът е улавян с въдици, вертикални мрежи и серкмета в периода 1963-1971 година. Установени са 32 вида риби, като голяма част от тях са временно навлизащи от морето или обитават само приустиевата зона. Първото проучване със съвременни методи е извършено от Dikov & Zivkov (2004), като материалът е улавян с електроагрегат. Установени са 16 вида, като това са основно видовете постоянно срещащи се в реката.

В прегледаната научна литература няма съобщени видове **земноводни и влечуги** за територията на резервата. Данни от близките околности на резервата има в трудовете на Буреш и Цонков (1932, 1933, 1942), Biserkov (1995) и Guicking et al. (2006). Цитираните автори съобщават за районите около гр. Малко Търново и с. Бръшлян общо 10 вида: зелена крастава жаба (*Bufotes viridis*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), късокрак гушер (*Ablepharus kitaibelii*), слепок (*Anguis fragilis* s.l.), ливаден гушер (*Lacerta agilis*), зелен гушер (*Lacerta viridis*), стенен гушер (*Podarcis muralis*), обикновена водна змия (*Natrix natrix*), смок мишкар (*Zamenis longissimus*) и пепелянка (*Vipera ammodytes*).

Проучвания на **орнитофауната** в Странджа планина е правил Милчев (1991, 1994, 1998). Според публикацията от 1994 г. в 5x5 km квадрат, в които се намира Р „Витаново“ са установени 51 вида птици.

Резерват „Витаново“ е част от Орнитологично важно място “Странджа”, което е с площ 115 417,3 ха. В него са установени 260 вида птици (Костадинова и Граматиков, 2007).

Конкретна литература относно **бозайната фауна** на територията на резервата липсва.

Публикуваните изследвания на **прилепната фауна** за територията на резерват „Витаново“ се заключават в многократни посещения на “Братановата пещера”, намираща се в централната му част.

Според Benda et al. (2003), Иванова (2005), Бешков (1993), Niermann et al. (2007) в пещерата, през годините са регистрирани: малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), голям нощник (*Myotis myotis*) и алкатоев нощник (*Myotis alcatheae*).

Проучвания има и в територии, намиращи се в близост до резервата. Според Benda et al. (2003), Иванова (2005) и Бешков (1993) през годините са регистрирани: малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългоух нощник

(*Myotis bechsteinii*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) и трицветен нощник (*Myotis emarginatus*).

1.12.1.5. Анализ на съвременното състояние на екосистемите и промените настъпили в исторически план

Исторически обзор и оценка на антропогенното влияние

В по-дълъг исторически период, антропогенното въздействие върху горските екосистеми се изразява в съкращаване на площите, заети от естествена растителност. Деградацията е протекла в няколко основни направления: обедняване на флористичния състав, влошаване на пространствената, жизнената и възрастовата структура на растителността, смяна на коренните съобщества с производни, разширяване на ксерофилния растителен елемент и увеличаване на антропофитите (Велчев, Бондев 1986).

Строгий режим на защита на Р „Витаново“ и разположението на защитена територия зад граничните съоръжения е възпрепятствал достъпа на хора и домашни животни в период повече от половин век. Сега преки антропогенни следи от пасищна дигресия са сравнително слабо изразени.

През 50-те и 60-те години на XX век на територии, които сега са в границите на резервата, е провеждана интензивна дърводобивна дейност, във връзка с която са построени теснолинейна ж.п. и въжена линия и горскостопански пътища. В началото на 70-те години на XX век сечта с висока интензивност е преустановена. Това подпомага запазването и възстановяването на облика на коренната растителност.

Съществено благоприятно обстоятелство при анализа на сумарните въздействия върху територията е фактът, че резерват „Витаново“ е вторият по площ (след „Узунбуджак“) резерват в район Велека на геоботаничен окръг Странджа. Важно е обаче при анализа на антропогенните въздействия да се отчете и външната обща геометрична форма на резерватната територия, издължена, близка до линейната. Такъв тип форма предопределя голяма за дадената площ погранична контактна територия и липсата на географски ясно изразена типична “сърцевинна зона, която може да бъде достатъчно ефикасно изолирана от околните на резервата територии, от външни въздействия и прониквания на антропофитни елементи.

Съвременните граници на резервата са обявени близо три години след последния резерват „Тисовица“. Разширението на резерват „Витаново“ е етап от една и същата управленска вълна, свързана с природозащитната дейност, иницирана от д-р Дико Патронов през 80-те и до средата на 90-те години на XX век, в рамките на която се обявяват резерватите „Средока“ и „Тисовица“, а също и някои от знаковите за район Велека защитени местности.

Сравнително късното обявяване на част от водосбора на реките Айidere и Чурка за резерват е причина в една голяма част от съвременната територията на резервата до преди четвърт век, стопанисването на горите да е с интензивност и методи, включително при провеждането на възобновителни сечи, които не са способствали за запазване на естествения облик (състав, структура и възраст) на коренната горска растителност. Промени във физиономичния облик на горите в следствие на такъв тип минали ползвания не се откриват единствено в по-непристъпните участъци по склоновете на резервата, където се опазват сравнително изолирани басейни със „стари гори“. Съхранените в такива изолирани басейни „стари гори“ са основа на обосновката за консервационната значимост на защитената територията и с изключителна важност за съхраняване на южноевксинска фито- и зообионта в Северна Странджа (Спиридонов, Ж., Гусев Ч., Патронов, Д. В: Проект за план за управление на ПП „Странджа“, ПроГИС, 2003).

Разположението на резерват „Витаново“ е в непосредствена близост до едно от интензивно посещаваните туристически селища в Странджа планина - архитектурния резерват село Бръшлян и в относителна близост с достъп чрез асфалтов и стабилизирания път от общинския център град Малко Търново. Към третата четвърт на XX век населението на Малко Търново и Стоилово надхвърлят шест хил. души, сред които делът на активното население е сравнително висок. Районът на резервата, освен в най-стръмните участъци, е за условията на българската част от Странджа планина сравнително населен, и лесно достъпен, без естествено ограничение върху по-масовият достъп на домашни животни и хора, включително с автомобили без висока проходимост. Сравнен със средните стойности за другите резервати в геоботаничния окръг Странджа, район Велека, антропогенното влияние в териториите на резервата е средно изразено, и има свои специфични характеристики.

Важно е да се има предвид, при разбирането на характера и значимостта на антропогенните намеси в резерватната територия, че между времето на техния най-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

значим натиск и проявление е изминал един период с твърде съществени социално-икономически и демографски промени. За изминалите години от обявяването на резервата, и особено след 80-те години на XX век демографската обстановка се е сменила коренно и населението, свързано с пограничните на резервата територии не просто е “намаляло”, а се е смалило десет пъти. Коренно променен е и статусът на населението, свързано с пограничните на резервата територии, по отношение възрастова структура, делът на упражняващите поминък, свързан с използването на природните ресурси, делът на активното население и др.

В исторически аспект, човешкото влияние следва да бъде разгледано в неговите традиционни форми: животновъдство, земеделие и ползване на горите. В близост до територията на резервата са били разположени колибарски селища, свързани с традиционна форма на животновъдство в Странджа. Следите от интензивно пасищно животновъдство в територията на резервата в откритите пространства все още са ясно различни, въпреки, че на повечето места, поляните и просветляванията в гората са в напреднал сукцесионен стадий на възстановяване на горски съобщества.

Преките следи от дърводобивната дейност са до голяма степен заличени. Настоящото състояние на тези масиви е представително за издънково-семенни дъбови ценози, с типична и съответна на техния произход и начин на стопанисване до обявяването на резервата – ясно различима опростена възрастова и пространствена структура.

Както понастоящем, но още повече в един период, обхващащ цялото съществуване на резервата, наличието по неговите граници на едни интензивни ловностопански ползвания и поддържането на съответните инфраструктурни и технически гранични съоръжения, както и стопанисването на горските подотдели в непосредствено съседство на резервата, са осигурявали човешко присъствие и косвено антропогенно въздействие, което е и източник на различни заплахи за благоприятното природозащитно състояние на екосистемите и природните местообитания в резервата. Тези заплахи имат постоянно въздействие и сумарен ефект. Присъствието на служители на Гранична полиция, е значително по-интензивно в последните две години. Най-значимите трансекти за проникване на антропофити са свързани с поддържане на горски пътища, разораване на полоси, и макар и ограничено, движението на хора и автомобили. Може да се предположи, че поради строгия граничен режим посегателствата, свързани с нерагламенирана паша, браконьерския лов, събирането на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

мъртва и паднала маса, събирането на гъби, билки, горски плодове, кори, дори браконьерството на отделни дървесни стволоче край стабилизираните пътища - са имали единствено характер на инциденти, и не са упражнявали практически значим натиск. По основните била, по или в близост границите на резервата, включително покрай река Мечи дол и Чурка река се поддържат стабилизираните пътища. Тези комуникации фрагментират горските масиви около границите на резервата и създават рискове от пожари. Граничните полоси и горски пътища представляват “огнища” и траектории за навлизане на антропофити в горските ценози в резерватната територия.

По билните части в резервата и покрай реките в трите главни дола са изградени и поддържани мрежа от горски пътища. Навлизането на антропофити се осъществява при използването на тези пътища от Гранични войски, от охраната на резервата и от служители и работници, свързани с горското и ловно стопанство, в пограничните на резервата територии. Немаловажно е, че в съседство с бившата буферна зона, сега ЗМ "Мечите долове", е изградена и е функционирала допреди десетилетие гранична заграда, обичайната дейност в която е създавала условия за активен пренос на рудерални и плевелни видове.

Срещаемостта и числеността на антропофити по тесните каменисти и чакълести брегове на притоците р. Айdere и Чурка не са високи.

Общата оценка за територията на резервата е средно до относително слабо повлияване от човешка дейност.

1.13. ФЛОРА

1.13.1. Нисши растения и гъби

1.13.1.1. Мъхообразни.

Теренни проучвания и инвентаризация

Обработени са камерално материали, събрани на терена през м. септември 2014 год. от представители на три екологически групи мъхообразни: епилитни (по камъни и скали), епифлеодни (по кори на дървета) и епигейни (по повърхността на почвата).

Списъци на литературни източници за допълване на данните на флористичния състав

Няма публикувано целенасочено специализирано изследване на мъхообразните в резервата.

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване на флористичните видове

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В резервата не са установени отрицателно действащи фактори, но такива могат да бъдат: нерегламентирана сеч в горите, промени във влажностния режим, строителството на пътни артерии и замърсяването на въздуха.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Представители на мъхообразните у нас са включени в Закона за биологичното разнообразие (Приложение II и Приложение IIa – 2002, 2007), в Червен списък (Natcheva et al. 2006; http://www.bryology-bg.hit.bg/Bulgarian/Bryo_div_cons_bg/Check_list_bg.htm - accessed 20.11.2014) и в Червената книга на Р България (Пеев, 2011). От последните на територията на резервата засега не е намерен нито един вид.

Установени пропуски в познанията

Няма конкретни детайлни данни за резервата.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

Класификационната система, по която е изготвен списъкът на видовете (Приложение № 2, Списък № 4) следва основно Frey et al. (2006) и тази от цитирания по-горе „Списък с видовете на мъховете в България“.

Установените в материалите от територията на резервата мъхообразни са от **два отдела** – на чернодробните и листнатите мъхове. Общо определените представители са от **10 семейства, 12 рода и 12 вида**. Сред тях няма представители с известна консервационна значимост.

Списъци с установените видове

В Приложение № 2 (Списък № 4) е представен систематичен списък на установените видове.

1.13.1.2. Лихенизирани гъби (лишеи).

Теренни проучвания и инвентаризация

Обработени са камерално материали, събрани на терена през октомври 2014 г. от представители на две екологически групи лихенизирани гъби: епифлеодни (по кори на дървета) и епигейни лишеи (по повърхността на почвата и сред мъхове).

Списъци на литературни източници за допълване на данните на флористичния състав

Досега няма целенасочено специализирано изследване на лишеите в резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване на флористичните видове

Не са установени отрицателни фактори върху лихенизираните гъби.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Представителите на лихенизираните гъби у нас не са включени в списъците на защитени от ЗБР растения, в Червен списък и в Червената книга на Р България (Пеев, 2011). Единственото предложение за обявяване на защитени видове лишеи е публикувано от Драганов, Стойнева (1994), а списък на редки видове лишеи е предложен от Д. Иванов във Воденичаров и др. (1993). От последните на територията на резервата засега не е намерен нито един вид.

Установени пропуски в познанията

Няма конкретни детайлни данни за резервата.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

Класификационната система, по която е изготвен списъкът на видовете (Приложение № 2, Списък № 3) следва основно Wirth et al. 2013.

Установените в материалите от територията на резервата лихенизирани гъби са от **един клас** – на торбестите гъби, *Ascomycetes*. Общо определените представители са от **4 семейства, 5 рода и 6 вида**. Сред тях няма представители с известна консервационна значимост.

Списъци с установените видове

В Приложение № 2 (Списък № 3) е представен систематичен списък на установените видове.

1.13.1.3. Макромицети

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните наблюдения са извършени през месец октомври 2014 г. Прилагани са утвърдени теренни и камерални методи за извършване на проучванията. За консервационно значимите видове са наблюдавани характеристики с потенциално значение за тяхното опазване. За определянето на макромицетите са използвани подходящи за целта съвременни монографски разработки.

Списъци на литературни източници за допълване на данните на флористичния състав

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Не са известни литературни данни за макромицетите на резерват „Витаново“.

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване на флористичните видове

Идентифицирани са следните съществуващи или потенциални отрицателно действащи фактори, като се предлагат препоръки за подобряване на опазването на макромицетите, които да не противоречат на статута на ЗТ съгласно ЗЗТ:

Таблица 1.13.1-1 Отрицателно действащи фактори и мерки за опазване

Фактор	Обхват	Мерки за преодоляване
Събиране на плодни тела на ядливи гъби.	Потенциално. Цялата територия, по-интензивно в близост до пътища; значение – умерено.	1. Ограничаване на събирането на ядливи гъби; 2. Подготовка на интерпретативен маршрут и информационни табели.
Унищожаване на плодни тела на диворастящи гъби.	Потенциално. Цялата територия, по-интензивно в близост до пътища; значение – умерено.	1. Ограничаване унищожаването на плодни тела на диворастящи гъби; 2. Подготовка на интерпретативен маршрут и информационни табели.
Битово замърсяване.	Потенциално. Край пътищата; значение – незначително.	Ограничаване на замърсяването, напр. чрез дейности по почистване.
Слабо познаване на гъбното разнообразие като цяло и консервационно значимите видове в частност.	Съществуващо. Цялата територия, значение – потенциално, умерено;	Провеждане на системна инвентаризация на гъбното разнообразие и продължаващо картиране на консервационно значимите видове и мониторинг на избрани находища на макромицети със статус на застрашеност.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки и причините за това

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Наличните до момента данни не дават основание за препоръчване на видове, които да бъдат обект на специални мерки.

Установени пропуски в познанията

До началото на изследването, практически липсват каквито и да било данни, както за видовото богатство на гъбите, така и за броя и състоянието на консервационно значими видове гъби. Проведеното теренно изследване доведе до натрупване на значителен обем от данни. Отчитайки биологичните особености на гъбите обаче, пълна инвентаризация на гъбното разнообразие на резервата е възможна само при провеждане на системни изследвания. Същите трябва да продължат като се извърши допълване на данните за видовия състав, находищата на консервационно значими видове и се натрупа чрез мониторинг информация за състоянието на популациите. Необходимостта от допълнителни наблюдения на гъбите се потвърждава и от откриването при настоящето изследване на три нови за страната вида макромицети.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

След провеждане на теренната работа, в резерватната територия са установени общо 76 вида гъби макромицети. Един вид се отнася към отдел Торбести гъби (*Ascomycota*). Останалите 75 вида са представители на отдел Базидиални гъби (*Basidiomycota*) и са разпределени в 6 разряда и 28 семейства (един вид е с неясна принадлежност към разред и семейство). Пълен списък на установените таксони е представен в **Приложение № 2 (Списък № 6)**. Прави впечатление, че добре е представена екологичната група на дърворазрушаващите представители (като видово разнообразие и срещаемост), което е без съмнение свързано с режима на управление на резервата и наличието на голямо количество разноразмерна мъртва дървесина в горските съобщества.

Консервационно значими видове

Установени са находища на три консервационно значими вида макромицети, които са представени в **Приложение № 2 (Таблица 1.13.1-2)**. Всички видове са представени с обичайната за други находища численост на плодните тела. Два вида са Критично застрашени и един е с категория Застрашен. Всички видове са включени в Червения списък на гъбите в България и в Червената книга на Република България. Това потвърждава предположението за високата консервационна стойност на територията по отношение на гъбното разнообразие. Няма съмнение, че бъдещи

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

проучвания ще установят както нови находища на известни консервационни видове, така и нови видове такива за територията на резервата.

Списъци с установените видове

В Приложение № 2 (Списък № 6) е представен списък с установените видове.

1.13.2. Висши растения

Теренни проучвания и инвентаризация

Изследванията са проведени по маршрутен метод в края на вегетационен сезон на 2014 г., като са обхванати представителни съобщества, опазвани в резерватната територия. За изходна информация са използвани дигиталните граници на обекта.

При определянето на висшите растения е използван „Определител на растенията в България“ (Делипавлов и др. 2003), като в част от случаите опознаването е проведено още на терен, в други – при камерални условия. Флорогеографските елементи следват Конспект на висшите растения в България (Асьов & Петрова, 2012).

Природозащитният статут на видовете е определен по Petrova & Vladimirov (2009) и Пеев (2012); ендемичният елемент – по Petrova (2006) и Petrova & Vladimirov (2010); реликтите – по Kuzmanov (1969). Законовата защита на консервационно значимите видове е показана съобразно Закона за биологичното разнообразие в България (ЗБР) и международни нормативни документи (Бернска конвенция, CITES).

Данните за находищата на консервационно значими видове са снемани с GPS Garmin Etrex Legend, като по време на теренна работа са отчитани подходящи характеристики на популациите, най-често площ и численост, както това е било приложимо.

Списък на видовете висши растения, разпространени в резервата е представен в Приложение № 2 (Списък № 5).

Списъци за допълване на данните

В представения в Приложение № 2 (Списък № 5) на висшите растения в резервата, видовете, установени при настоящото проучване са означени със „*“. Всички други видове са по литературни данни (Гусев и др. 2002; Пеев 2012).

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване на висшите растения

Статутът на територията благоприятства опазването на флората като цяло и на консервационно значимите видове в частност. Установените заплахи са

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

преимуществено локални или потенциални, а значението им за опазването на видовете като цяло не е голямо. Идентифицирани са следните отрицателно действащи фактори:

Таблица № 1.13.2-1. Отрицателно действащи фактори и мерки за опазване

Фактор	Обхват	Мерки за преодоляване
Замърсяване с битови отпадъци.	Незначително, около част от пътищата в района около резервата; значение – ниско.	Текущо отстраняване на отпадъци в районите около Р.
Събиране на консервационно значими видове растения (без тези от прил. 4 на ЗБР) за колекции (изкл. за национални научни колекции, след разрешение от МОСВ).	Потенциално по цялата територия, но по-вероятно в по-лесно достъпните райони. Потенциална заплаха с относително ниско значение.	Запазване на контрола, препятстващ събирането на консервационно значими висши растения.
Събиране на консервационно значими видове растения от прил. 4 на ЗБР.	Потенциална заплаха с относително ниско значение за основната част от видове и с по-високо значение за видове с по-бавно възобновяване <i>Asparagus spp.</i> , <i>Ruscus spp.</i>	Запазване на контрола, препятстващ събирането на консервационно значими видове висши растения.
Слабо познаване на тенденциите при популациите на консервационно значими видове растения.	Цялата територия, значение – потенциално, умерено при сегашния режим на управление.	Мониторинг на популациите на консервационно значими висши растения. Предлага се тази мярка за видове, които обитават открити местообитания и са чувствителни към сукцесионни промени, (<i>Lens ervoides</i> и <i>Veronica turrilliana</i>).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Фактор	Обхват	Мерки за преодоляване
Недостатъчно информационно осигуряване.	Локално, в района на отбивката за резервата от главния път Бургас – Малко Търново. Значение – косвено, потенциално, средно високо.	Поставяне на информационно табло със снимков материал за по-важните консервационно значими видове в резервата.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

Два вида висши растения – *Lens ervoides* и *Veronica turrilliana*, се предлага да бъдат обект на специални мерки (Приложение № 2, Таблица № 1.13.2-2), а именно - мониторинг на популациите в границите на резервата. Видовете се препоръчват поради високата им консервационна стойност и това, че обитават открити местообитания (поначало слабо представени във „Витаново“), които са уязвими от естествени сукцесионни процеси (охрастяване). За осигуряване на ефективното им опазване, е необходимо провеждане на периодични наблюдения и при евентуално регистриране на негативна тенденция – прилагане на мерки, допустими съобразно статута на територията.

Пропуски в познанията

Предходните проучвания на флористичното разнообразие дават добра основа за управлението на резервата. Като пропуск в познанията следва да се отбележи непознаването на тенденциите при популациите на висшите растения, което може да бъде преодоляно чрез провеждане на регулярен мониторинг на избрани видове и популации.

Обобщена информация за: богатство на таксоните, общ брой на видовете, общ брой и разпределение на видовете с природозащитен статус

На територията на резервата са установени 487 вида висши растения (общо от настоящото проучване и по данни от литературата). Те се отнасят в 156 рода и 72 семейства. Към споровите растения се отнасят общо 13 вида, от които 11 се включват към отдел Папратовидни растения (*Polypodiophyta*) и два вида – към отдел Хвощови растения (*Equisetophyta*). Останалите 473 вида са представители на отдел Покритосеменни растения (*Magnoliophyta*). Пълен списък на установените таксони е представен в Приложение № 2 (Списък № 5).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Флората на резервата включва над 30 % от висшите растения на Странджа планина, което не оставя съмнение, че резерват „Витаново“ има ключово значение за опазване на специфичната странджанска флора.

Дървесните видове са около 6 % от всички установени видове, храстите са 5,5 % от разпространените в резервата висши растения. Тревната покривка е изградена в най-голяма степен от представители на сем. *Apiaceae*, *Asteraceae*, *Fabaceae*, *Poaceae*, *Lamiaceae*.

Във флората на резервата най-добре са представени субмедитеранските и евромедитерански видове, което я определя като флора с преходен характер, съчетаваща елементи от европейската и медитеранската флори. Присъствието на понтийски и евксински елементи придават спецификата на флората и я доближават до понтийско-евксинската флора на Кавказ. Неголям е броят на адвентивните видове, разпространени основно край пътищата по границите на територията, което насочва към извода, че флората е естествена и типична.

В резерват „Витаново“ до момента са установени 31 вида висши растения с консервационен статус. Девет вида са включени в Червена книга на Република България (Пеев 2012), всички с категория „Застрашен“. Пет вида са с категория „Уязвим“, два са оценени като „Почти застрашен“ и два като „Слабо засегнат“. Тридесет вида са в Закона за биологичното разнообразие, от които 18 вида в приложение 3, един е в приложение 2а и 12 в приложение 4. Един вид е включен в Бернската конвенция, четири вида са обект на CITES, един вид е в списъка на IUCN. Реликтните видове висши растения са 26. Резерватът опазва също така популации на 1 български и 8 балкански ендемита. Данни за популациите на консервационно значимите видове са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 1.13.2-3)**. Част от посочените в литературата консервационно значими видове не са регистрирани при настоящето проучване, който факт следва да се отдаде преди всичко на сезонност в развитието им. До момента няма основание да се предполага изчезване на находища.

Български ендемит е крумовото великденче (*Veronica krumovii*).

Балкански ендемити: жълт равнец (*Achillea clypeolata*), седефчеволистна метличина (*Centaurea rutifolia*), зеленоцветен напръстник (*Digitalis viridiflora*), хептаптера (*Heptaptera triquetra*), космат пащърнак (*Pastinaca hirsuta*), триниелистна самогриска (*Scabiosa triniifolia*), българска мащерка (*Thymus longedentatus*) и търилово великденче (*Veronica turrilliana*). Последният представлява значителен интерес, тъй

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

като се явява локален ендемит за Странджа планина, като основната част от популациите му са на българската територия и респективно страната има важен ангажимент по опазването му. Останалите ендемични видове (с изключение на *V. krumovii*) се характеризират със сравнително по-широко разпространение в страната и извън нея.

Реликтни висши растения: клен (*Acer campestre*), (*Acer pseudoplatanus*), черна елша (*Alnus glutinosa*), обикновен габър (*Carpinus betulus*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), повет (*Clematis vitalba*), обикновена леска (*Corylus avellana*), понтийско бясно дърво (*Daphne pontica*), източен бук (*Fagus orientalis*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), бръшлян (*Hedera helix*), колхидски джел (*Ilex colchica*), лавровишня (*Laurocerasus officinalis*), средиземноморски нокът (*Lonicera etrusca*), мушмула (*Mespilus germanica*), грипа (*Phillyrea latifolia*), трепетлика (*Populus tremula*), безстъблена иглика (*Primula acaulis* ssp. *rubra*), орлова папрат (*Pteridium aquilinum*), цер (*Quercus cerris*), източен горун (*Quercus polycarpa*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), бяла върба (*Salix alba*), ива (*Salix caprea*), полски бряст (*Ulmus minor*), търилово великденче (*Veronica turrilliana*). Преобладаващата част от реликтните видове са сравнително широко представени на територията на страната.

Списъци с установените видове

В Приложение № 2 (Списък № 5) е представен списък на установените видове.

1.13.2.1 Лечебни растения

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните изследвания са проведени по маршрутният метод на територията на резервата през октомври 2014 година. Посетени са основни за резерватната територия типове местообитания. Списъкът на видовете лечебни растения е съобразен с Приложение 1 на Закона за лечебните растения (2000). Определянето на видовият им статус е по “Определител на висшите растения България” (Делипавлов и Чешмеджиев, (2003) и томовете на Флора на България I-X (Йорданов 1963-1979; Велчев 1982, 1989; Кожухаров 1995). Справки са направени и със следните литературни източници:

За определяне на природозащитния статус на видовете са ползвани Червеният списък на висшите растения в България (Petrova & Vladimirov 2009), Закона за биологичното разнообразие (2007), Червената книга на Р България (Пеев 2012) и международни нормативни документи (Бернска конвенция, CITES).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По време на теренните изследвания находищата на консервационно значимите видове са локализирани с GPS координати. Наблюдавани и отчитани са важни характеристики на популациите, като площ, хоризонтална структура, численост, проективно покритие.

В резерват „Витаново“ са установени 117 вида лечебни растения принадлежащи към 113 рода и 54 семейства (**Приложение № 2, Списък № 1**).

Един от основните типове местообитания покриващ множество главни и второстепенни долове пресичащи района е *G1.6E12 Странджански източно букови гори*. В тези съобщества с единични екземпляри са разпространени дървесни видове лечебни растения – черна елша (*Alnus glutinosa*), сребриста липа (*Tilia tomentosa*), планински ясен (*Fraxinus excelsior*), и др. Като важен компонент в подлеса участват храстовите лечебни видове обикновена леска (*Corylus avellana*), черен бъз (*Sambucus nigra*), обикновен дрян (*Cornus mas*), шипка (*Rosa sp.*), брадавичест чашкодрян (*Euonymus verrucosus*), и съвсем ограничено колхидски джел (*Ilex colchica*) и лавровишния (*Laurocerasus officinalis*). От тревистите видове най-често срещани са европейска дебриянка (*Sanicula europaea*), обикновено изтравниче (*Asplenium trichomanes*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), горски хвощ (*Equisetum sylvaticum*), луковична горва (*Cardamine bulbifera*), многогодишен пролез (*Mercurialis perennis*), самобайка (*Glechoma hederacea*), петнист змиряник (*Arum maculatum*) и др. Тези видове формират популации с различно проективно покритие или численост. Със значителни по площ популации и проективно покритие, достигащо на места до 40 % се отличават видовете волски език (*Phyllitis scolopendrium*), ароматно еньовче (*Galium odoratum*), обикновена сладка папрат (*Polypodium vulgare*).

В местообитание *G1.76A1 Тракийски смесени термофилни дъбови гори* най-често срещаните лечебни видове са пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), волски език (*Phyllitis scolopendrium*), безстъблена иглика (*Primula acaulis*), европейска дебриянка (*Sanicula europea*), загърличе (*Laser trilobum*), кръглолистно ленивче (*Lysimachia nummularia*).

В ксерофилните тревни съобщества в границите на местообитание *E1.55 Източно-субмедитерански сухи тревни съобщества*, които се срещат сравнително рядко в границите на резервата са намерени видовете пирамидален анакампис (*Anacamptis pyramidalis*), лютив тлъстига (*Sedum acre*), планински миризлив бурен (*Sideritis montana*), бяло подбиче (*Teucrium polium*), зловонен здравец (*Geranium*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

robertianum) и др. В местообитание F4.22C Понтийски ниски ерикоидни храстчета значително по площ находище на калуна (*Calluna vulgaris*) съобщават Гусев и др. (1997) в местността Киселицата.

Лечебни растения, поставени под забранителен режим

На територията на резервата са описани 13 вида лечебни растения с природозащитен статус (**Приложение № 2, Таблица № 1.13.2.1-1**). Тези видове представляват 11 % от всички лечебни растения установени в резервата, 2 вида (1,6 %) са включени в Червена книга на Р България т. 1 с категорията “застрашен” вид, 8 вида (6,6 %) са под закрилата на Закона за биологичното разнообразие (2002), 3 вида са в CITES (2,5 %), 6 вида (4 %) са със специален режим на ползване и опазване съгласно Закона за лечебните растения (2000).

Сред видовете с природозащитен статус рядко срещащи се в резервата с единични екземпляри са пирамидален анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*), и лудо биле (*Atropa bella-dona*). Видовете колхидски джел (*Ilex colchica*), снежно кокиче (*Galanthus nivalis*), обикновено изтравниче (*Asplenium trichomanes*), дялянка (*Valeriana officinalis*) образуват малки групи, а популациите на калуната (*Calluna vulgaris*), пролетното ботурче (*Cyclamen coum*), бодливия залист (*Ruscus aculeatus*), ароматното еньовче (*Galium odoratum*) и игликата (*Primula veris*) в някои случаи достигат площ до 1 ha. Тук трябва да се има предвид, че част от тези видове се срещат само в Странджа.

За оценка на ресурсите при видовете с природозащитен статус и/или със специален режим на ползване и опазване съгласно Заповед на МОСВ № РД 83/2014 бе използван възприет подход за оценка чрез прилагането следната скала – единично срещащи се екземпляри /1-10 екземпляра/, група /11 до 50 екземпляра/ и множество /51≤ екземпляра/. В **Приложение № 2 (Таблица № 1.13.2.1–2)** са представени местообитанията и ресурсите на видовете лечебни растения с природозащитен статус и/или специален режим на опазване съгласно Заповед на МОСВ № РД 83/2014.

Изследването показва, че най-добре представени са видовете волски език (*Phyllitis scolopendrium*), пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), бодлив залист (*Ruscus aculeatus*), калуна (*Calluna vulgaris*), ароматно еньовче (*Galium odoratum*) и безстъблена иглика (*Primula acaulis*). С ограничено разпространение и запаси се отличават снежното кокиче (*Galanthus nivalis*), дялянката (*Valeriana officinalis*), лудото биле (*Atropa bella-dona*), обикновеното изтравниче (*Asplenium trichomanes*). Със силно ограничени запаси и най-уязвими са видовете колхидски джел (*Ilex colchica*) и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

пирамидален анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*). Посочените видове имат специфични изисквания към средата в която се развиват и всяка промяна в режима на осветление, рН на почвата, почвената и въздушната влажност могат да се отразят негативно върху състоянието на популацията им.

Списъци за допълване на данните

При прегледа на литература не бе установен публикуван списък на видове лечебни растения, разпространени в резервата. Посочените в наличните литературни източници видове, които не бяха установени при настоящото проучване, са включени в общия списък (Приложение № 2, Списък № 1) и са отбелязани със „*“

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване на лечебните растения

Статутът на резерватната територия благоприятства опазването на лечебните растения в частност на консервационно значимите видове. Установените заплахи са преимуществено локални, а въздействието им към настоящия момент не е голямо. Идентифицирани са следните отрицателно действащи фактори върху популациите на лечебните растения (Таблица 1.13.2.1-3):

Таблица 1.13.2.1-3 Отрицателно действащи фактори и мерки за преодоляване

Фактор	Обхват	Мерки за преодоляване
Климатичните промени наблюдавани в последните десетилетия (повишаване на средните летни температури, поройни дъждове и наводнения).	Цялата територия. Значение – високо.	Провеждане на мониторингови изследвания на лечебните видове с консервационна значимост. При установяване на негативни промени – предприемане на мерки, в съответствие със статута на ЗТ.
Събиране на консервационно значими лечебни видове растения (без тези от приложение 4 на ЗБР) за колекции и научни изследвания (след разрешение от МОСВ).	Потенциално. Възможност за събиране по цялата територия, вероятно край пътищата преминаващи в резервата. Заплаха с относително	Запазване на постоянен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Фактор	Обхват	Мерки за преодоляване
	ниско значение.	
Недостатъчно информационно осигуряване.	Локално, по утвърдените пътеки за посетители и покрай пътищата в резервата. Значение – косвено, средно.	Поставяне на допълнителни информационни табели на подходящи места край преминаващия път през резервата с кратка и точна информация за опазването биологичното разнообразие в това число и лечебните растения.

Видове, които трябва да бъдат обект на специални мерки

Три вида лечебни растения се предлагат като обект на специални мерки за опазване – колхидски джел (*Ilex colchica*), а снежно кокиче (*Galanthus nivalis*) и пирамидален анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*). Трите вида са включени в Приложение 3 на ЗБР. Два от тях са в Червена книга на Р България т.1 с категорията „Застрашен“ вид - *Galanthus nivalis* и *Ilex colchica*, а *Galanthus nivalis* и *Anacamptis pyramidalis* в CITES (Приложение № 2, Таблица № 1.13.2.1-4). Тези видове се препоръчват, поради тяхната конзервационна значимост, присъствие им в растителни съобщества включени в Приложение 1 на ЗБР, Червена книга на РБългария, т.3. *Galanthus nivalis* е ценно лечебно и декоративно растение масово събирано в миналото. Всичко това е довело до изчезване на популациите на вида или намалява на площта им. Известно е, че за развитието на *Ilex colchica* е необходима сравнително висока почвена и въздушна влажност, която не е налична във всички местообитанията при локалните условия. В установените находища *Anacamptis pyramidalis* присъства с единични екземпляри или групи, поради което съществува риск от унищожаването им при промяна на условията на средата. Необходима е пълна инвентаризация на находищата на посочените видове, провеждане мониторинг на всеки две години и при установяване на негативни тенденции – предприемане на спешни мерки за осигуряване устойчивост на популациите им. Ефективни ще бъдат и изследванията свързани с биологията на размножаване на видовете включващи ембриологични проучвания и *in vitro* методи за размножаване.

Пропуски в познанията

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

До началото на настоящото изследване не е провеждано проучване върху разпространението и състоянието на лечебните растения в резерватната територия. Липсва информацията за консервационно значимите видове, съвременното състояние на популациите и предприети мерки за опазването им. В резултат на проведеното теренно изследване бе събран значителен обем данни. Поради сезонност на редица растения е необходимо провеждане на продължаващи изследвания. Получените данни особено за ранните пролетни видове ще допълнят събраната информация за видовия състав и състоянието на находищата на редица консервационно значими видове. Тази информация ще позволи да се проследят тенденциите в състоянието на популациите и да се предприемат адекватни мерки при негативни прояви.

Списъци с установените видове

В Приложение № 2 (Списък № 1) е представен списък на лечебните растения по Закона за лечебните растения в резерват „Витаново“.

1.13.2.2 Горскодървесна растителност

1.13.2.2.1. Класификация на растителността

При проведено проучване на растителността през 2014 г. са приложени два подхода за класификация (доминантен и флористичен), в резултат на което са обособени различен брой синтаксони.

При доминантен подход на класификация в съвременната растителност на резервата се разграничават две синтаксономични категории: формации и група растителни асоциации. Възприетите синтаксони при този подход са в съответствие с картируемите геоботанични единици в „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев, 1991).

При флористичния метод за класификация е възприета системата от синтаксономични категории свързани с природните местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР.

Класификация на Странджанските дъбови гори

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие:

91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

91M0 Pannonian-Balkanic turkey oak-sessile oak forests

EUNIS:

G1.761 Helleno-Moesian [Quercus cerris] forests;

G1.762 Helleno-Moesian [Quercus frainetto] forests;

G1.76A1 Euxino-Thracian [Quercus frainetto]–[Quercus cerris] forests;

G1.76A2 Thracian [Quercus frainetto]–[Quercus virgiliana] forests;

G1.76A41 Stranja [Primula rosea]–[Quercus polycarpa] forests;

PAL. CLASS.:

41.761 Helleno-Moesian [Quercus cerris] forests;

41.762 Helleno-Moesian [Quercus frainetto] forests;

41.76A1 Euxino-Thracian [Quercus frainetto]–[Quercus cerris] forests;

41.76A2 Thracian [Quercus frainetto]–[Quercus virgiliana] forests;

41.76A41 Stranja [Primula rosea]–[Quercus polycarpa] forests;

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено

На местообитанията, свързани с разпространението на разглежданата растителност, в резервата могат да се разграничат два основни подтипа дъбови гори: Подтип I. *Тракийски смесени термофилни дъбови гори* и Подтип II. *Източnogорунови гори*. В границите на резервата не е установено разпространението на Подтип III. *Смесени западоевксински гори*.

Подтип I. Тракийски смесени термофилни дъбови гори

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

91 Смесени гори от цер (Quercus cerris) и благун (Q. frainetto);

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

92 Смесени гори от цер (*Quercus cerris*) и благун (*Q. frainetto*) и средиземноморски елементи;

93 Смесени гори от цер (*Quercus cerris*) и благун (*Q. frainetto*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), на места възникнали вторично;

94 Смесени гори от цер (*Quercus cerris*) и благун (*Q. frainetto*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), със средиземноморски елементи, на места възникнали вторично;

96 Смесени гори от цер (*Quercus cerris*), граница (*Q. pubescens*) и виргилиев дъб (*Q. virgiliana*);

99 Смесени гори от цер (*Quercus cerris*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), на места и с мъждрян (*Fraxinus ornus*);

100 Гори от благун (*Querceta frainetti*);

101 Гори от благун (*Querceta frainetti*) със средиземноморски елементи;

102 Смесени гори от благун (*Quercus frainetto*), граница (*Q. pubescens*) и виргилиев дъб (*Q. virgiliana*);

103 Смесени гори от благун (*Quercus frainetto*) и мъждрян (*Fraxinus ornus*);

104 Смесени гори от благун (*Quercus frainetto*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), на места възникнали вторично;

105 Смесени гори от благун (*Quercus frainetto*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), със средиземноморски елементи, на места възникнали вторично (в регионите с преходно-континентален и преходно-средиземноморски климат).

Тракийските смесени термофилни дъбови гори в резервата са част от **съюза** *Quercion frainetto* и от голямата полиморфна **асоциация** *Quercetum frainetto-cerris* s. l., представена от различни географски синвиарианти в различните части на Балканския полуостров.

В обхвата на разглежданата резерватна територия те могат да бъдат отнесени към **географския синтаксон** *Quercetum frainetto-cerris thracicum*.

Ксеротермни и мезоксеротермни дъбови гори от благун и цер на хълмистите равнини, типични за предпланините и ниските планини на Южна България, са с разнообразен флористичен състав, най-често са смесени, но на повечето места доминира благунът (*Quercus frainetto*) или формира смесени съобщества с цера (*Quercus cerris*), и специфично за Странджа – с източния горун (*Quercus polycarpa*).

В Странджа такива ценози се развиват понякога върху реликтните жълтоземни почви (*Alisols*). Те са от бедни до сравнително богати, предимно сухи и с различна

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

степен на ерозия. Изсушаването им се задълбочава през летните месеци. Скалната основа е предимно силикатна, но на места е и карбонатна. В разглеждания резерват този подтип се среща основно по билните части и при изложения с южна компонента.

С увеличаване на ерозията, на най-сухите и бедни места, те биват заменени от фитоценози с доминиране на келяв габър (*Carpinus orientalis*), космат дъб (*Quercus pubescens*), а крайна степен на деградация представляват съобществата на белизма (*Bothriochloa ischaetum*), черна садина (*Chrysopogon gryllus*), памуклийка (*Cistus incanus*), калуна (*Calluna vulgaris*). Поради влиянието на антропогенната и естествена ерозия на почвата в тези ценози много често участва келявият габър (*Carpinus orientalis*), който може да образува втори дървесен етаж с височина около 3-4 m. В храстовия етаж често се срещат дрян (*Cornus mas*), глог (*Crataegus monogyna*) и много рядко за резервата, в единични находища (местността Каменски пазлак) - грипа (*Phillyrea latifolia*). В тревния етаж се срещат основно видове, характерни за ксеротермните дъбови гори.

Подтип II. Източногорунови гори

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд

„Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

82 Гори от източен горун (*Querceta polycarpae*);

83 Смесени гори от източен горун (*Quercus polycarpa*) и обикновен габър (*Carpinus betulus*);

84 Смесени гори от източен горун (*Quercus polycarpa*), благун (*Quercus frainetto*) и цер (*Quercus cerris*);

85 Смесени гори от източен горун (*Quercus polycarpa*) и благун (*Quercus frainetto*).

Горите с доминантно участие на източния горун (*Quercus polycarpa*) са сред най-широко разпространените дъбови гори в резервата, особено в по-високите билни участъци, най-вече при изложения със северна компонента. Източният горун формира монодоминантни или смесени дървостои, най-често с благун (*Quercus frainetto*), цер (*Quercus cerris*), обикновен габър (*Carpinus betulus*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*).

В зависимост от микроклиматичните условия в разпределението и състава, източногоруновите съобщества имат някои особености. По северните склонове на доловете, където влажността е по-висока и се запазва почти цялостно, се срещат

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

монодоминантни съобщества или смесени с източен бук или обикновен габър. По изпъкналите билни части, на по-сухи и плитки почви, източният горун образува смесени съобщества с благун (*Quercus frainetto*), цер (*Q. cerris*) и по-рядко с обикновен (*Carpinus betulus*) и келяв габър (*C. orientalis*). Монодоминантните и смесените източноторунови-източнобукови гори се отличават с разнообразен флористичен състав и структура.

Характерно е участието в незначителни количества в дървостоя на разглежданата растителност и на други дървесни видове, като полски клен (*Acer campestre*), киселица (*Malus sylvestris*), бодлива дива круша (*P. pyraeaster*), скороуша (*Sorbus domestica*), брекиня (*S. torminalis*) и др. В храстовия етаж най-често участват обикновен (*Crataegus monogyna*), черен глог (*C. pentagyna*), мушмула (*Mespilus germanica*), а в отделни находища засилено присъствие имат и вечнозелени храсти като калуна (*Calluna vulgaris*), странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*) и листопадните видове като балканска жълтуга (*Genista carinalis*), монтбретова звъника (*Hypericum montbretii*) и др. Понякога, на по-сухите и издигнати части в горите, този вид доминира в приземния етаж на сравнително големи площи. В някои участъци при разреждане на дървостоя може се наблюдава увеличаване на участието на *Calluna vulgaris* и *Genista carinalis*. Тревният етаж е съставен основно от *Brachypodium sylvaticum*, *Dactylis glomerata*, *Melica uniflora*, *Poa nemoralis*. Често в него вземат участие и южноексински видове като *Cyclamen coum*, *Dorycnium graecum*, *Geranium asphodeloides*, *Polygala supina*, *Primula vulgaris* subsp. *rubra*, *Salvia forskahlei*, *Trachystemon orientalis* и др.

От смесените съобщества, които източният горун формира, най-широко разпространение имат източноторуново-благуновите дъбрави. Друг тип смесени съобщества, формирани от източен горун са дъбравите, в които той е доминант с благун и цер. Съобществата заемат разположени обикновено по билните части на западните, източните и отчасти южните склонове.

Съобществата на източния горун принадлежат към коренната южноексинска растителност.

Класификация на странджанските букови гори

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

91S0* Западнопонтийски букови гори

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

91S0* *Western Pontic beech forests*

EUNIS:

G1.6E121 *Stranja bearberry tree-oriental beech forests*

G1.6E122 *Stranja rhododendron-oriental beech forests*

PAL. CLASS.:

41.1E121 *Stranja bearberry tree-oriental beech forests*

41.1E122 *Stranja rhododendron-oriental beech forests.*

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на странджанските букови гори се отнася към съюза *Fagion orientalis* с асоциациите *Rhododendro pontici-Fagetum orientalis*, *Cyclamini coum-Fagetum orientalis* и *Primulo rubrae-Fagetum orientalis*.

Връзка на класификационната единица с геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

79 *Гори от източен бук (Fageta orientalis)*

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено

Описание на класификационната единица на растителността и свързаните видове

Класификационната единица на странджанските букови гори включва горите от източен бук. Те са коренни, имат реликтен произход и се отличават с висока концентрация на южноевксински флорни елементи и терциерни реликти. Имат най-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

често инверсно разположение спрямо дъбовите гори и заемат най-сенчестите и влажни участъци на доловете, пониженията и склоновете. Геоложката основа е предимно силикатна. Почвите са лесивирани (*Luvisols*) и жълтоземи (*Alisols*), добре развити, богати и овлажнени. Изложението най-често е със северна компонента.

Съобществата са предимно монодоминантни. По-рядко източният бук формира и смесени съобщества с източен горун (*Quercus polycarpa*), обикновен габър (*Carpinus betulus*), трепетлика (*Populus tremula*) (в по-млади гори), дива череша (*Cerasus avium*), шестил (*Acer platanoides*), сребролистна липа (*Tilia tomentosa*) и др.

Особено характерни за подлеса на тези гори в резервата са вечнозелените храсти от лавровиден тип – странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*), колхидски джел (*Ilex colchica*), лавровишня (*Laurocerasus officinalis*) и листопадната кавказка боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*). В тревната покривка наред със средноевропейски видове – разнолистна власатка (*Festuca heterophylla*), зловонен здравец (*Geranium robertianum*), броеничеста ливадина (*Poa sylvicola*), дебрия (*Sanicula europaea*) и др. на места изобилстват и южноевксински видове като пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), безстъблена иглика (*Primula vulgaris* subsp. *rubra*), качулест конски босилек (*Salvia forskaohlei*), източен лопох (*Trachystemon orientalis*) и др.

Въз основа на разпространението в зависимост от микрорелефните особености и преобладаващите видове в подлеса и тревната покривка, се разграничават три подтипа на класификационната единица на Странджанските букови гори:

Подтип I. Странджански гори от източен бук със странджанска зеленика

Монодоминантни и по-рядко смесени съобщества на източен бук с ясно обособен подлес от вечнозелени храсти. Синтаксономично се отнасят към асоциация *Rhododendro pontici-Fagetum orientalis*.

Резерватът се намира извън областта на разпространение на странджанска зеленика, но други видове лавровидни храсти могат да образуват сравнително гъсти обраствания. Те са разпространени по склоновете на по-влажни долове, и най-вече по дъната на доловете, където вечнозеленият подлес се изгражда от колхидски джел и лавровишня. Характерни за подлеса са също така и странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*) и подезичен залист (*Ruscus hypoglossum*).

Подтип II. Странджански гори от източен бук с кавказка боровинка

Монодоминантни съобщества на източен бук или по-рядко смесени с източен горун с преобладаване в подлеса на кавказка боровинка.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

При досегашните проучвания в резерват „Витаново“ е установено крайно локално разпространение на този подтип. При бъдещи проучвания е възможно описването и на други изолирани участъци с разпространение на кавказка дървовидна боровинка. Общо находищата с разпространение на разглеждания подтип растителност са с ограничена площ – не повече от 80 ha в район Велека на геоботаничен окръг Странджа.

Странджански гори от източен бук с кавказка боровинка се срещат по северни, североизточни и източни склонове в средните и горните им части, а върху западните и югозападните заемат най-долните им части. Склоновете са заравнени до много стръмни, на места скалисти. Съобществата са обикновено добре склопени (08-09). Боровинковите храсти са с височина до 2 m и участват единично, на групи или с поплътено покритие (30-40 %). Единично участие в подлеса имат калуна (*Calluna vulgaris*), странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*), широколистен чашкодрян (*Euonymus latifolius*) и др. Тревната покривка е с ниско проективно покритие (5-10 %) и се изгражда най-често от прасковolistна камбанка (*Campanula persicifolia*), разнолистна власатка (*Festuca heterophylla*), едноцветна бисерка (*Melica uniflora*), горска ливадина (*Poa nemoralis*), а с единично участие са подезичест залист (*Ruscus hypoglossum*), източен лопох (*Trachystemon orientalis*) и др. В по-скалистите и влажни участъци с високо обилие са представени папратите: черно изтравниче (*Asplenium adiantum-nigrum*), сладка папрат (*Polypodium vulgare*) и четинест многоредник (*Polystichum setiferum*).

Подтип III. Гори от източен бук без подлес от южноевксински храсти

Чисти или смесени (с *Quercus polycarpa*) съобщества на *Fagus orientalis* с по-слабо участие на представители на южноевксинския флорен елемент. В подлеса липсват вечнозелени храсти от лавровиден тип, с изключение на странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*).

Тревната покривка е слабо развита и в нейното изграждане участват горски късокрак (*Brachypodium sylvaticum*), лазаркиня (*Galium odoratum*), едноцветна бисерка (*Melica uniflora*), горска ливадина (*Poa nemoralis*), и други средноевропейски елементи, но е характерно и участието на южноевксински тревисти видове като пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), източен див слънчоглед (*Doronicum orientale*), златисто секирче (*Lathyrus aureus*), безстъблена иглика (*Primula vulgaris* subsp. *rubra*) и др.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Горите от източен бук са важен едафичен и хидрологичен фактор, който може да бъде предмет на допълнителни специализирани изследвания.

Класификация на странджанските смесени гори на стръмни и урвести склонове

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

9180 Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове*

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕО, HD 92/43):

9180 Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines*

EUNIS: *G1.A4 Ravine and slope woodland*

PAL. CLASS.: *41.4 Mixed ravine and slope forests; HD 92/43: 9180*

**Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines*

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на странджанските смесени гори на стръмни и урвести склонове се отнася към **съюза Tilio-Acerion** и подсъюза *Tilio-Acerion*.

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

80 Смесени гори от източен бук (Fagus orientalis), обикновен габър (Carpinus betulus) и сребролистна лина (Tilia tomentosa).

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Класификационната единица на странджанските смесени гори на стръмни и урвисти склонове е представено от сенчести и влажни смесени първични или вторични широколистни гори с многовидов дървесен етаж и задължително участие на липа (*Tilia spp.*), клен (*Acer spp.*), с различно доминиране на видовете.

Полидоминантните сообщества заемат повече или по-малко стръмни склонове, включително и отвесни скални склонове.

Тревният етаж е представен от видове, характерни за буковите и габъровите гори. Те са се запазили на местата, където екологичните условия не предоставят възможност за доминирането на бука.

Странджанските смесени гори на стръмни и урвисти склонове са екологично вариабилни с различно участие на дървесните видове. Флористичните различия се дължат на разликите в наклона, изложението и типа на субстрата.

На територията на резервата са едни от най-представителните находища на тези гори за Странджа планина, но все пак, поради геоморфоложките и климатични особености на планината, са редки, и представени единствено с фрагменти от ксерофитния вариант от подсъюза *Tilio-Acerenion*.

По стръмните и влажни склонове в резервата смесените гори от съюза *Tilio-Acerion* са представени най-често от растителни сообщества, доминирани от липа (*Tilia plathyphyllos*, *T. tomentosa*), габър (*Carpinus betulus*) и др. Сред свързаните с местообитанието растителни видове са и клен (*Acer campestre*), шестил (*Acer platanoides*), явор (*Acer pseudoplatanos*), планински бряст (*Ulmus glabra*), череша (*Cerasus avium*), черно изтравниче (*Asplenium adiantum-nigrum*), горско миризливче (*Calamintha sylvatica*), дланевидна острица (*Carex digitata*), пролетно ботурче (*Cyclamen coum*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), градско омайниче (*Geum urbanum*), стенна салата (*Mycelis muralis*), четинест многоредник (*Polystichum setiferum*), цер и благун (*Quercus cerris*, *Q. frainetto*), източен лопох (*Trachystemon orientalis*), ниско великденче (*Veronica chamaedrys*).

Класификация на странджанските мезофилни дъбови и габърви гори

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

91G0* Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

91G0* *Pannonic woods with Quercus petraea and Carpinus betulus*

EUNIS:

G1.A1C31 Moesian mesophile oak-hornbeam forests

PAL. CLASS.:

41.2C3 Moesian mesophile oak-hornbeam forests

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на странджанските мезофилни дъбови и габъррови гори се отнасят към клас *Quercetea pubescentis*, разред *Quercetalia pubescenti-petraeae*, съюз *Quercion confertae* и асоциация *Querco-Carpinetum moesiacum* s.l.

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

54 Гори от обикновен габър (*Carpineta betuli*) на места с келяв габър (*Carpinus orientalis*),

55 Смесени гори от обикновен габър (*Carpinus betulus*), клен (*Acer campestre*) и др.,

56 Габърово-горунови гори (*Querceto-Carpineta betuli*) (при надм. вис. под 600 m),

57 Смесени гори от обикновен габър (*Carpinus betulus*) и цер (*Quercus cerris*) на места с горун (*Q. dalechampii*), клен (*Acer campestre*) и др.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Потенциално застрашено

Странджанските мезофилни дъбови и габъррови гори са с различна степен на доминиране или съдоминиране на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и участие на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

дъбове. Развиват се при относително по-ниски влажност и температура, отколкото горите с източен бук. Срещат се на сенчести места в падини и долове. В състава им участват както типични мезофилни видове от съюза *Carpinion*, така и по-ксерофитни южноевропейски, субсредиземноморски и понто-панонски елементи.

Като съдоминанти на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и поединично в дървесния етаж участват полски клен (*Acer campestre*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), мъждрян (*Fraxinus ornus*), цер (*Quercus cerris*), източен горун (*Q. polycarpa*), липа (*Tilia ssp.*).

Класификация на странджанските заливни гори от черна елша (*Alnus glutinosa*)

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

91E0* *Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)*

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

91E0* *Alluvial forests with Alnus glutinosa and Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)*

EUNIS:

G1.413 *Southern Helleno-Balkan swamp alder woods*

PAL. CLASS:

44.913 *Southern Helleno-Balkan swamp alder woods*

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на странджанските заливни гори от черна елша (*Alnus glutinosa*) се отнасят към клас *Populetea albae*, разред *Fraxinetalia* и съюз *Alnion incanae*.

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

143 Гори от черна елша (*Alneta glutinosae*), върби (предимно *Saliceta albae*, *Saliceta fragilis*) и тополи (*Populeta nigrae*, *Populeta albae*) на места в съчетание с изкуствени тополови насаждения и с хигрофитни тревни формации (в Южна България).

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено.

Странджанските заливни гори от черна елша (*Alnus glutinosa*) и ясен (*Fraxinus oxycarpa*) имат галериен характер в долините на по-бавно течащите реки – в геоботаничен окръг „Странджа“. За територията на разглеждания резерват находищата на тази растителност са фрагментирани и не са типични, поради по-стръмния и бързотечащ участък по поречието на Айдере и река Чурка, в резерватната територия. Галерийните елшови гори в резервата се развиват във фрагментирани участъци, върху влажни до мокри, спорадично заливани, отцедливи и проветриви почви. В тревната покривка най-често се срещат редица хигрофилни и рудерални видове. Участието на увивни растения и термофилни видове е ограничено.

Заливанията са редки и краткотрайни поради по-големия наклон и по-тесните крайречни долини.

Странджански храсталаци от калуна (*Calluna vulgaris*)

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

4030 Европейски сухи ерикоидни съобщества

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

4030 European dry heaths

EUNIS: F4.22C Pontic ling heaths

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

PAL. CLASS.: 31.22C Pontic ling heaths

Класификационната единица на *странджанските храсталаци от калуна* (*Calluna vulgaris*) се отнасят към групата на *Умереноконтинентални ерикоидни храсталаци*.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено

Класификационната единица на *странджанските храсталаци от калуна* (*Calluna vulgaris*) включва мезофилни до ксерофилни храстови съобщества от вечнозелени теснолистни представители на сем. Пиренови (*Ericaceae*) – в случая за резервата – калуна (*Calluna vulgaris*), върху силикатни терени, в условията на влажен климат с крайморско влияние в геоботаничен район Велека.

В разглеждания резерват калуната образува по-рядко монодоминантни и най-често смесени съобщества, в зависимост от микрорелефните, почвените и микроклиматичните условия.

В резерватната територия те имат нетипична представителност, предимно на силно ерозиран почви, в периферията на разредени горски съобщества или вторично навлизат в изоставени обработваеми земи или пасища.

Храсталаците от калуна са гъсти и проективното им покритие варира средно между 60 % и 70 %. Видовият им състав е сравнително беден (заради изразената доминантна роля на калуната), като най-често участват ниските храстчета памуклийка (*Cistus incanus*) и балканска жълтуга (*Genista carinalis*) и тревистите видове осилеста миризливка (*Anthoxanthum aristatum*), обикновена решетка (*Carlina vulgaris*), едра сълзица (*Briza maxima*), широколистно звездниче (*Dorycnium graecum*), рожецовидна и монтбретова звъника (*Hypericum cerastoides*, *H. montbretii*) и др. На места с много високо обилие се явява и орловата папрат (*Pteridium aquilinum*).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Предполага се, че преобладаващата част от ерикоидните храсталаци от калуна в резервата имат вторичен произход и са резултат от деградация в един предишен период, преди обявяването на резервата, свързана с разреждане, изсичане или унищожаване на разредени гори от източен горун и благун с подлес от калуна. Дори в участъците с най-голяма ерозия, които са заети от такива съобщества на калуна, възстановяването на коренните южноевксински гори, благодарение на сравнително продължителния процес на “покой” без интензивна паша, е напреднало значително. Този процес е добре изразен дори в най-представителното находище в резервата, в м. Киселищата.

Странджанските ксеротермни ливади и пасища от садина (*Chrysopogon gryllus*), белизма (*Bothriochloa ischaetum*) и валезийска власатка (*Festuca valesiaca*)

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

*6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи)*

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

*6210 Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco-Brometalia) (*important orchid sites)*

EUNIS:

E1.4344 *Helleno-Balkanic andropogonid grass steppes*

PAL. CLASS.:

34.6344 *Helleno-Balkanic andropogonid grass steppes*

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично фитоценозите в класификационната единица на странджанските ксеротермни ливади и пасища от садина (*Chrysopogon gryllus*), белизма (*Bothriochloa ischaetum*) и валезийска власатка (*Festuca valesiaca*) са доминирани главно от високи туфести житни треви и други многогодишни тревни видове **от разред *Festucetalia valesiaca***. В състава им участват полухрастчета, както и храсти и единични дървета, останали от първичната горска растителност.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

129 Ксеротермни тревни формации с преобладаване на белизма (*Dichantietia ischaemi*), луковична ливадина (*Poaeta bulbosae*, *Poaeta concinnae*), садина (*Chrysopogoneta grylli*) и ефемери (*Ephemereta*).

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Потенциално застрашено

Класификационната единица на странджанските ксеротермни ливади и пасища от садина (*Chrysopogon gryllus*), белизма (*Bothriochloa ischaemum*) и валезийска власатка (*Festuca valesiaca*) представя основно вторични тревни съобщества, доминирани от високи туфести житни треви и други многогодишни видове от разред *Festucetalia valesiaca*.

В състава им участват полухрастчета, както и храсти и единични дървета, останали от първичната горска растителност. В Странджа представляват субсредиземноморски ксеротермни тревни съобщества от многогодишни треви, които се срещат както на варовити, така и на силикатни склонове, най-често на вторично обезлесени места. В тяхното развитие се наблюдават два периода на покой, включително летен. Срещат се от крайбрежието на Черно море до най-западните части на Странджа. На някои места могат да се развиват върху бивши обработваеми площи, оставени достатъчно дълго неорани (залежи), за да могат да се развият многогодишни житни треви.

Класификация на странджанските субсредиземноморски петрофитни степи

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

62A0 Eastern sub-Mediterranean dry grasslands (Scorzoneratalia villosae)

EUNIS:

E1.55 Eastern sub-Mediterranean dry grasslands

PAL. CLASS:

34.75 Eastern sub-Mediterranean dry grasslands

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично растителните видове, свързани с класификационната единица на субсредиземноморски петрофитни степи могат да участват в разнообразни комплексни съобщества, като представителността им зависи от наклона на терена, степента на ерозията на почвата, участието на многогодишни и едногодишни житни.

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

129 Ксеротермни тревни формации с преобладаване на белизма (*Dichantietia ischaemi*), луковична ливадина (*Poaeta bulbosae*, *Poaeta concinnae*), садина (*Chrysopogoneta grylli*) и ефемери (*Ephemereta*).

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Уязвимо

Класификационната единица на **странджанските субсредиземноморски петрофитни степи** включва тревни съобщества, в състава на които участват туфести житни треви, полухрастчета, едногодишни и луковични растения. Фитоценозите са отворени и се развиват върху разкрита в различна степен скална основа, като почвената покривка е много бедна или липсва напълно. В Странджанския флористичен район

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

представителни образци са описани от района на гр. Малко Търново, върху окарстващи се, предимно карбонатни скали, представени от метаморфозирани в различна степен варовици (най-често до мрамори).

Класификация на странджанските крайречни високотревни съобщества

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

6430 Хидрофилни съобщества от високи тревы в равнините и в планинския до алпийския пояс

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

6430 Hydrophyllous tall herb fringe communities of plains and of mountain to alpine levels

EUNIS:

E5.41 Screens or veils of perennial tall herbs lining watercourses;

E5.43 Shady woodland edge fringes

PAL. CLASS.:

37.71 Watercourse veils;

37.72 Shady woodland edge fringes;

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на странджанските крайречни високотревни съобщества се отнася към полурудералния клас *Galio-Urticetea*, като за Нитрофилните високотревни съобщества в поречията на реките на сенчести места в гори (с код по EUNIS E5.43 - Shady woodland edge fringes) в окръг Странджа е характерен **разред** *Convolvuletalia sepium*.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено.

Класификационната единица на странджанските крайречни високотревни съобщества, наричани „високотревие“ или „алтохербоза“, се срещат по поречията на реките в Странджа. Представяват разнообразни смесени съобщества с височина на тревите от 1 m до 1,5 и дори 2 m. Обикновено заемат тесни ивици (до 2-3 m, често и по-тесни) край течащите води и по влажните брегове. От екологичните групи преобладават типичните хигрофити и хигромезофити. Повечето могат да растат, както във водата (в плитка 0,10-0,20 m вода), така и на преовлажнена почва. Някои от съобществата издържат на засенчването на крайречните или други намиращи се в съседство гори. Оптимумът на развитието им е през втората половина на лятото, когато реките са по-маловодни, и заемат освободената ивица тиня или мокър чакъл. Видовият състав на ценозите е много разнообразен.

Класификация на странджанските карстови извори и потоци с бигорни образувания

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

7220 Извори с твърда вода с туфести формации (Cratoneurion)*

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

7220 Petrifying springs with tufa formations (Cratoneurion)*

EUNIS:

C2.121 Petrifying springs with tufa or travertine formations

Pal. Class.:

54.121 Middle European tufa springs

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично растителните видове, свързани с класификационната единица на **странджанските карстови извори и потоци с бигорни образувания**, могат да се

отнесат към съюза *Cratoneurion commutatum*, където доминират основно водни калцифилни мъхове.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Застрашено

Класификационната единица на **странджанските карстови извори и потоци с бигорни образувания** е разпространена в райони с карстообразуващи скали – мергели, варовци, включително варовити пясъчници, мрамори, с активно отлагане на бигор от течащи твърди води. Бигорните образувания се натрупват в извори или водопади и на места, където водата се просмуква или стича по скални стени. В Странджа местообитанията на **карстови извори и потоци с бигорни образувания** представляват речни разливи, водопади, включително и изкуствени прагове.

В резултат на постоянното обливане с твърда вода, мъховите чимове и „завеси“, спускащи се по скалистите склонове или отвеси и по ерозираните брегове, се пропиват с варовик, оформяйки твърди туфи и шуплести варовити конуси.

За резерват местообитанията, свързани с разглежданата растителност, са с точков характер.

Класификация на странджанските силикатни скали с пионерна тревна растителност

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип природно местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

8230 Силикатни скали с пионерна тревна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo albi-Veronicion dillenii

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

8230 Siliceous rock with pioneer vegetation of the Sedo-Scleranthion or of the Sedo albi-Veronicion dillenii

EUNIS:

H3.6 Weathered rock and outcrop habitats

Pal. Class.:

36.2 Alpine weathered rock and outcrop communities

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично растителните видове, свързани с класификационната единица на **странджанските силикатни скали с пионерна тревна растителност** могат да се отнесат към съюза *Sedo-Scleranthion*.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Уязвимо

Класификационната единица на **странджанските силикатни скали с пионерна тревна растителност** в резерват „Витаново“ се среща изключително рядко, с точкови и непредставителни находища поради редкостта на местата със силикатни скални разкрития.

Местообитанията на разглежданата растителност представляват сухи, най-често открити силикатни скални повърхности с бедна като видов състав растителност.

Едно от представителните находища за западните (предимно карстови) части на район Велека на геоботаничен окръг Странджа се намират близо до северозападните части на резервата, и в м. Киселицата (където влизат в комплекс със сухоустойчивите съобщества на калуната).

Класификация на растителността по привходни части на пещерите

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Отнасят се към следните системи за класификация на природните местообитания и растителността:

Тип местообитание вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие под код и име:

8310 Неблагоустроени пещери

вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

8310 Caves not open to the public

EUNIS:

H1.221 Continental subtroglophile vertebrate caves;

H1.231 Troglobiont invertebrate temperate caves;

H1.24 Troglophile invertebrate caves;

H1.25 Subtroglophile invertebrate caves

PAL. CLASS.:

65.25 Continental bat caves;

65.41 Troglobiont invertebrate temperate caves;

65.5 Troglophile invertebrate caves;

65.6 Subtroglophile invertebrate caves

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично растителните видове, свързани с класификационната единица на странджанската растителност по привходни части на пещерите могат да бъдат отнесени към неограничен брой основни синтаксони.

Комбинациите от видове в конкретните скални местообитания в голямата си част са случаен факт, тъй като липсва фитоценотичен подбор, а се отчита единствено екологичен.

Природозащитен статут на природните местообитания, свързани с разпространението на съответната растителност. Опазвани по национални и европейски нормативни документи:

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР),

Бернска конвенция (БК),

Директива 92/43 на ЕИО (ДХ).

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Уязвимо

Класификационната единица на странджанската растителност по привходни части на пещери се развива при входовете на пещерите, които могат да представляват както тясна скална цепнатина, така и да достигат до внушителни размери с ширина и височина от няколко метри. Местообитанието притежава характеристиките на екотонна зона между надземната среда и типичната подземна среда, лишена от слънчева светлина и фотосинтезиращи организми. Съществуват няколко основни типа привходни части: входове на сухи пещери и пропасти, входове – губилища на надземни реки и потоци, и входове на изворни пещери. Повишената влажност на въздуха, дължаща се на изходящи течения от вътрешността на подземните кухни, е добра предпоставка за развитието на влаголюбиви мъхове, папрати и др.

Местообитания и свързана с тях растителност, които не са включени в Приложение 1 на Директива 92/43

Местообитанията и свързаната с тях растителност в тази група са представени според класификационна система EUNIS

C2.11 Извори с меки води

C2.11 Soft water springs

Местообитанието според наличните данни се среща в участъците със силикатната скална основа, където има малки потоци и извори. Представлява извори в силикатни скали, най-често лишени от растителност. Местообитанието не е приоритетно и не се предлага като обект на специален мониторинг.

F3.2 Субсредиземноморски широколистни храсталаци

F3.2 Submediterranean deciduous thickets and brushes

Природното местообитание представлява храсталаци на различни широколистни видове, като обикновен глог (*Crataegus monogyna*), трънкосливка (*Prunus insititia*), киселица (*Malus sylvestris*), бодлива дива круша (*P. pyraeaster*), скоруша (*Sorbus domestica*), мушмула (*Mespilus germanica*) и др.

Местообитанието няма висока консервационна значимост, но доколкото представлява серийно съобщество при настъплението на гората върху тревни съобщества, е подходящо за мониторинг на скоростта на естествената сукцесия.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Подходящо е картно отразяване в комплекс с класификационните единици на термофилните дъбови гори.

В резерватната територия - неговата площ се оценява като 0,05 % от общата.

E5.33 Съобщества на орлова папрат

E5.33 Supra-Mediterranean bracken fields

Съобществата на орловата папрат са широко разпространени на много места в Странджа. Те са вторични, като заемат изоставени обработваеми площи и тревни съобщества. Не се предлагат като обект на специален мониторинг, а като част от мониторинга на вторичните тревни и храстови съобщества.

В резервата са разпространени основно край пътища, в участъци край граничната полоса, просеки и в други нарушени терени.

E5.1 Рудерални съобщества

E5.1 Anthropogenic herb stands

Рудералните съобщества се срещат често в Странджа, основно около селищата, в случая около заставите и свързаните стопански и инженерни съоръжения.

По билните части в резервата и покрай реките в главните долове са изградени горски пътища. Навлизането на антропофити се осъществява при използването на тези пътища от Гранични войски и от Горското стопанство, което стопанисва част от горите като семенни бази. Немаловажно е, че в съседство с бившата буферна зона сега ЗМ “Мечите долове” има гранични застави, обичайната дейност в които е създавала условия за активен пренос на рудерални и плевелни видове.

Много съществена траектория за пренос на антропофити е и самата гранична бразда, която понастоящем се използва от гранична полиция и като земен път за охрана на границата.

Не се предвиждат като обект на специален мониторинг, защото нямат консервационно значение, но тяхното присъствие в резервата е показателно за общото му състояние, заплахи и устойчивост.

Растителност на странджанските субсредиземноморски гариги

Отнасят се към следните системи за класификация на местообитания и растителността:

EUNIS:

F6.43 Thracian garrigues

PAL. CLASS.:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

32.C3 Thracian garrigues.

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично класификационната единица на **странджанските субсредиземноморски гариги** може да бъде свързана със съобщества, които се отнасят към асоциация, известна до сега от Република Македония: *Diantho-Cistetum incani* (*Trifolion cherleri*, *Astragalo-Potenilletalia*, *Festuco-Brometea*).

Категория на застрашеност на природните местообитания, свързани с разпространение на съответната растителност според Червена книга на България, том III: Потенциално застрашено

Класификационната единица на **странджанските субсредиземноморски гариги** включва ниски (0,3–1 m) склерофилни отворени храстови съобщества от средиземноморски тип, доминирани от в резерватната територия от памуклийка (*Cistus incanus*). Те са една от крайните степени на деградация на смесените ксеротермни дъбови гори и псевдомаквисите в райони с преходно-средиземноморски климат. Отличават се от типичните средиземноморски гариги по преобладаващия биологичен тип (доминират листопадни видове) и по отсъствието в състава им на характерни средиземноморски видове. Основната скала е предимно силикат, но се развиват и върху карбонатна скална основа. Съобществата се срещат върху заравнени до полегати склонове с лек наклон (5–10°), предимно върху южни и с южна компонента изложения. Проективното им покритие е сравнително ниско (40–60 %). Хоризонталната им структура е неравномерна – *C. incanus* образува различни по големина петна, а в отворените пространства се формират тревни ценози с участие на многогодишни треви и много терофити и геофити. Често образуват комплексни фитоценози по периферията на разредени гори от *Quercus pubescens* и *Q. frainetto*. На много места съобществата са под формата на храстови комплекси със силно отворени горски ценози на *Quercus pubescens* и *Q. frainetto* или със склерофилни храсталаци като грипа (*Phillyrea latifolia*) (в единични находища - местността Каменски пазлак) и др.

H3.1B4 Единични силикатни скали в горите

H3.1B4 Nemoral low altitude siliceous cliffs

Това местообитание е крайно рядко, с точково разпространение. Може да бъде свързано генетично с отворените съобщества *H3.6* Терофитните съобщества на скали и скални разкрития*.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Представлява изолирани силикатни скали под склопени в различна степен горски съобщества. Скалите са засенчени в преобладаващата част от денонощието и са почти напълно лишени от растителност.

Местообитанието и свързаната с него растителност не се предлагат като обект за специален мониторинг.

G1.7C63 Термофилни гори от мъждрян

G1.7C63 Manna tree woods

Отнасят се към следните системи за класификация на местообитания и растителността:

не е вкл. в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие,

не е вкл. в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на Европейската икономическа общност за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43).

EUNIS:

G1.7C6 Thermophilous Fraxinus woods

(G1.7C63 Manna tree woods)

PAL. CLASS.:

41.86 Thermophilous ash woods

(41.863 Manna tree woods)

Синтаксономична принадлежност:

Синтаксономично може да се отнесе към разред *Quercetalia pubescenti-petraeae*.

Връзка с класификационните геоботанични единици от обобщаващия труд „Растителност на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ (Бондев 1991):

113 Гори от мъждрян (Fraxinus ornus), на места примесени с келяв габър (Carpinus orientalis)

115 Смесени гори от мъждрян (Fraxinus ornus) и келяв габър (Carpinus orientalis), на места възникнали вторично

G4.F Горски плантации на иглолистни култури, смесени с местни широколистни видове

G4.F Mixed forestry plantations

Горски плантации на иглолистни култури, смесени с местни широколистни видове. Много често в тези изкуствени иглолистни плантации (култури) се развиват и съдоминират в дървесния етаж издънкови дъбови фиданки. В храстовия етаж се срещат

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

обикновен глог (*Crataegus monogyna*), скоруша (*Sorbus domestica*), мушмула (*Mespilus germanica*) и др. Общо за резервата ходът на сукцесията към възстановяване на естествените дъбови местообитания е напреднал значително.

В резерват “Витаново” се срещат изкуствените горски плантации (горски култури) с определящото участие на следните неместни за геоботаничния окръг видове: черен бор (на площ от 10,4 ha), бял бор (1,8 ha) и дугласка ела (3,6 ha). Тези плантации са разположени в близост до крайграничните участъци на резервата, северно от Райчев дол и западно от Малък Мечи дол.

Общата площ на плантациите е незначителна спрямо площта на резервата. Не се наблюдава спонтанно разпространение на иглолистните видове, което да е в значими измерения. Ходът на сукцесията в тези изкуствени съобщества е напреднал значително, като е достигнал стадий на смесени съобщества с местните видове. Преобладаващата част от тези смесени гори в бъдеще биха могли бъдат асоциирани с природното местообитание 91M0 – *Балкано-Панонски церово-горунови гори*, или с местообитанията на по-мезофилните *дъбово-габъррови гори* (91G0) или на *източно-буковите гори* (91S0).

Местообитанието няма консервационна значимост, но може да се разглежда като серийно съобщество при възстановяването на коренните гори, и да е предмет на мониторингови изследвания за скоростта на естествената сукцесия.

J1+2 Застроени, идустириални и други изкуствени местообитания

J1+2 Constructed, industrial and other artificial habitats (вкл. J1 Buildings of cities, towns and villages; J2.4 Agricultural constructions; J2.6 Disused rural constructions)

Местообитанието е с изцяло антропогенен произход. Представлява в резервата крайно ограничени по площ антропогенни съоръжения, свързани със функционирането на старите гранични застави (от първата половина на XX век), кантони и други гранични съоръжения по граничните полоси; минни забои и шахти, стари каптажи и др.

Тази група местообитания няма консервационна значимост, но е подходяща за провеждане на мониторинг.

1.13.2.2.2. Характеристика на горскодървесна растителност

1.13.2.2.2.1. Анализ на наличната към момента информация и исторически преглед за управлението и ползването на горите в резервата и предходни управленски действия

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Направен е хронологичен преглед на историята и досегашните устройства от обявяването на Р, като за последното устройство са отразени номерата на отделите, ползвана картна основа, методи за определяне на запаса и др. особености (**Приложение № 4**).

В **Приложение № 4** са представени и таксационни данни на горско-дървесната растителност (по дървесни видове) – биомаса на живи и мъртви дървета, височина, дебелина, възраст, склопеност и др., както и данни за съществуващи карти и схеми.

В **Приложение № 4** е направен преглед на проведените горскостопански мероприятия и съществуващи публикации и научни разработки за проучваната територия.

1.13.2.2.2. Събиране и обработка на данни

Събирането на данни е извършено на цялата територия на Р. Върху картите на Р са отразени границите на всички територии, представляващи гори по смисъла на Закона за горите, независимо от това дали са отбелязани в кадастралната карта или КВС, незалесените горски площи, отразени в КВС като „горски територии“ и неотразени досега в горските карти (актуалното състояние на територията).

Картите са представени в **Приложение № 3 (Карта № 2 и Карта № 6)**.

1.13.2.2.3. Теренни проучвания

На територията на Р са извършени проучвания за здравословното състояние на горскодървесната растителност. За лесопатологично обследване и оценка на здравословното състояние на дърветата и насажденията е ползвана Наредба № 12 от 16.12.2011 ДВ, бр. 2/2012 г. за защита на горските територии от вредители, болести и други повреди и приложение № 7 на Наредба № 6.

За всяко насаждение са описани видът, степента и процентът на констатираните повреди. Изготвен е списък на насажденията, засегнати от болести и вредители.

При констатиране на повреди по насажденията и културите, причинени от биотични и абиотични фактори, са представени по подотдели, засегнатите гори и видовете повреди.

Резултатите от проучванията са представени в **Приложение № 4**.

При теренните проучвания е направена инвентаризация на горскодървесната растителност, включваща:

➤ Разделяне на площта на отдели

Запазена е досегашната номерация на отделите.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

➤ **Таксиране на горските площи**

Не са обособявани нови подотдели.

На залесените площи са определени следните таксационни елементи по дървесни видове: произход, участие в състава, възраст, пълнота, височина, бонитет, диаметър, строеж, форма на склопа, състояние, дървесен запас, възобновяване, и др. На таксационното описание, в числител е отразена склопеността, а в знаменател - пълнотата на насажденията и културите, определена по кръгова площ (**Приложение № 4**).

При таксирането, особено внимание е обърнато на точното описание на подраста, подлеса, храстите и тревната покривка.

Стъбленият запас е определен по окомерна пълнота (склопеност) и растежни таблици, посочени в Наредба № 6, като при добра видимост, пълнотата задължително е контролирана по кръгова площ, която се записва в знаменател под склопеността (**Приложение № 4**).

Приложен е списък на насажденията, чийто запас е определен чрез пробни ленти и по математико-статистически методи.

Запасът е определян и на подлесната растителност, когато е достигнала височина над 3 m.

В таксационите описания (**Приложение № 4**), запасът е посочен с клони.

➤ **Пробни площи**

В характерни за Р насаждения са заложили 2 постоянни пробни площи за проследяване хода на растежа и производителността им. Дърветата са номерирани на височина 1,30 m и диаметърът им е измерен с точност 1 cm.

Данните от измерванията са представени в т. нар. “Досие на ППП” (**Приложение № 14**).

В **Приложение № 3 (Карта № 11)** е представена Карта на растителността в обхвата на резерват „Витаново“.

1.13.2.2.2.4. Характеристика на горско-дървесната растителност

Въз основа на теренни проучвания е направена характеристика на горско-дървесната растителност по основни таксационни показатели (дървесен вид, възраст, произход, участие, пълнота, покритие, височина, строеж, форма на склопа, бонитет) по площи и процентното им съотношение за нуждите на управление на Р. Изготвеният доклад е представен в **Приложение № 4**.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таксационни описания са представени в **Приложение № 4**.

В **Приложение № 3** са представени карти на:

- на типовете месторастения (**Карта № 7**);
- на видове гора (**Карта № 8**);
- на видовете насаждения (**Карта № 9**);
- на здравословното състояние на насажденията (**Карта № 10**);

В **Приложение № 3 (Карта № 6)** е представена горскостопанска карта на резерват „Витаново“.

В **Приложение № 4** са представени отчетни форми на горските територии – 1, 2, 3, 4, 6, 7, ГФ.

1.14. ФАУНА

В резерват "Витаново" и ЗМ "Мечите долове" са установени около 301 животински вида, от които 38 таксона водни и 138 вида сухоземни безгръбначни животни, 2 вида риби, 7 вида земноводни, 18 вида влечуги, 52 вида птици, 46 вида бозайници, от които 18 вида прилепи.

От сухоземните безгръбначни животни са установени 4 ендемични вида балкански ендемити и 1 вид риба от гръбначните животни.

Национално конзервационно значими видове на територията на резервата се обобщават като: Защитени по смисъла на ЗБР са 8 вида сухоземни безгръбначни (в т.ч. 7 приоритетни, по Прил. II и 6 по Прил. III), 94 вида гръбначни (16.1 %), в ЧК на България са вписани 33 вида гръбначни животни (17.7 %), от които 9 вида птици.

С европейска значимост защитени по Директива 92/43/ЕО от безгръбначните животни попадат 8 вида сухоземни безгръбначни (в т.ч. 7 по Прил. II и 5 по Прил. IV) и 75 вида (12.8 %) гръбначни животни и 18 вида по Директива 2009/147/ЕО за защита на дивите птици.

Защитени по смисъла на Бернската конвенция са 4 вида сухоземни безгръбначни и 108 вида гръбначни животни (18.5 %), от които 48 вида птици. По Бонската конвенция са защитени 18 вида гръбначни животни (3.1 %).

Със световна значимост по IUCN са вписани 6 вида сухоземни безгръбначни животни (в т.ч. "почти застрашени" - 3 вида и 3 - "уязвими"), 12 вида гръбначни животни (2 %), от които 1 вид птица.

С цел максимално аргументирано и обективно определяне на животинските видовете обект на специални мерки е въведен показател "Консервационна тежест"

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма "Околна среда 2007-2013 г."

(КТ). КТ на всеки един вид е сумарен показател, формиран от обединените бални оценки за степен на застрашеност на европейско и национално ниво и принадлежност на даден вид към съответни нормативни документи, като е използвана матрица показана в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14-3)**.

1.14.1. Безгръбначни животни

1.14.1.1. Водни безгръбначни животни

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните изследвания са проведени през октомври 2014. На терен е измерено количество на разтворения кислород (10.3 mg/dm^3); кислородното насищане (101 %) и температурата на водата (12.2 C°). Събрана е проба за водна химия (1 dm^3), резултатите от анализите са представени в **Таблица № 1.10.2-1** и определят “много добро” екологично състояние. Зообентосът бе събран използвайки „мултихабитатен метод” на Cheshmedjiev et al., (2011), като са взети 10 подпроби.

По време на теренните изследвания е установено, че условията в р. Голямо Айidere поддържат високо видово разнообразие. Регистрирани са 38 таксона водни безгръбначни, което според критериите на Биотичния индекс определя екологичното състояние като „отлично”. Видовият състав отговаря на $БИ = 4,5$, което за този речен тип отговаря на „отлично” екологично състояние. Броят на таксоните ЕРТ определя условията в реката като “референтни”. Установени са 3 редки вида (1 водно конче и 2 ручейници), като 2 от тях се срещат само в планина Странджа за територията на България.

Списъци по литературни източници за допълване на данните

Не са намерени литературни източници за допълване на данните.

Отрицателно действащи фактори

Преки заплахи за водната безгръбначна фауна не са установени. Конкретни мерки за опазване на определени видове водни безгръбначни или техни местообитания не са необходими.

Видове, обект на специални мерки

От установените таксони, част са чистолюбивы видове (ксеносапробни и олигосапробни), останалите са евтрибионти. Рядка за страната е одонатата *Caliaeschna microstigma*. Трихоптерата *Lithax cf. musaca*, както и терциерният реликт *Calamoceras illiesi* са установени само от Странджа планина (Кумански 1988), което налага опазването на техните местообитания. На територията на резервата не са установени

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

реални заплахи за тях или за други видове, следователно предприемане на специални мерки не е необходимо.

Списъци с установените видове

Установени са 38 вида водни безгръбначни животни от 32 семейства, 13 разряда и 8 класа. Таксономичен списък е представен в **Приложение № 2 (Списък № 2)**.

1.14.1.2 Сухоземни безгръбначни животни

Теренни проучвания и инвентаризация

Методите, способите и анализът на наличната информация са представени на таблица в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.1-1)**.

При теренните проучвания в резервата са установени 20 вида безгръбначни животни от 19 рода, на 13 семейства, 11 разряда, 6 класа от 3 типа. При направената експертна оценка на територията на резервата, като местообитание на безгръбначни животни е установено присъствие на консервационно значимите видове обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*) и буков сечко (*Morimus funereus*). Анализът на наличните местообитания в резервата и установяването на видовете обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), буков сечко (*Morimus funereus*), алпийска розалия (*Rosalia alpina*), прозерпина (*Proserpinus proserpina*) и за еуплагията (*Euplagia quadripunctaria*) в относителна близост, дава основание да се предположи че тези видове, вероятно се срещат в резервата.

Списъци по литературни източници за допълване на данните

При изследвания в територията на резервата са установени 40 вида ципокрили (Kolarov & Bordera, 2007; Kolarov, 2009a, b, c) и четири вида сенокосци (Митов, 2012) и 11 вида Твърдокрили (Костова, 2012; Bechiev et al., 2012; Sivilov, 2012; Bekchiev, 2013). При сравнителен анализ на разнородните фактори на средата (климат, почви, растителна покривка, надморска височина и др.) беше направено разширение на първоначалния списък от изследвания в резервата (тип Мекотели – Dedov, 1998; Hubenov, 2007; Irikov & Erros, 2008; тип Членестоноги – Frey-Gessner, 1895; Илчев, 1924; Verhoeff, 1926; Пешев и Джингова, 1974; Ganev, 1984; Кондева, 1996; Delchev & Blagoev, 2001; Stoev, 2004; Delchev et al., 2005; Zlatkov & Beshkov, 2008; Beshkov, 2009; Чобанов, 2009, Lapeva-Gjonova & Kiran, 2012).

Литературни данни за много големи групи от безгръбначни (*Protozoa*, *Plathelminthes*, *Nematoda*, *Annelida*, и много от групите на *Arthropoda* - *Crustaceae* - *Isopoda*, *Acari*, *Colembola*, *Insecta* - *Hemiptera*, част от семействата на *Coleoptera*,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Нymenoptera, и др.) липсват. Литературните източници са представени в **Приложение № 1**.

Отрицателно действащи фактори

Отрицателно действащи фактори са пожари, неразрешена сеч и прилагане на препарати за растителна защита от въздуха в близост до резерватните площи.

Видове, обект на специални мерки

Природозащитният статус на видовете безгръбначни животни е представен в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.1-2)**. Най-голяма консервационна тежест имат: осмодерма (*Osmoderma eremita*), алпийска розалия (*Rosalia alpina*) (КТ=15), еуплагия (*Euplagia quadripunctaria*) (КТ=11), обикновен паракалоптенус (*Paracaloptenus caloptenoides*) и обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*) (КТ=5). На територията на резервата не са установени реални заплахи за тях или за други видове, следователно предприемане на специални мерки не е необходимо.

Списъци с установените видове

Установени са 138 вида сухоземни безгръбначни животни от четири типа и представлява 0,51 % от видовете безгръбначни за фауната на страната, но трябва да се отбележи слабата проученост на безгръбначната фауна на резервата.

Таксономичен списък е представен в **Приложение № 2 (Списък № 2)**.

1.14.2. Риби

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните проучвания в района на резерват „Витаново“ са проведени в периода септември-октомври 2014 г., като е проучена долината на река Айдере. По време на изследванията са установени 2 вида риби, спадащи към 2 семейства. Двата установени вида странджанска лешанка (*Phoxinus phoxinus*) и черноморска пъстърва (*Salmo labrax*) са ендемични за Балканския полуостров, като единият от тях черноморска пъстърва (*Salmo labrax*) е включен и в приложенията на Дир.92/43/ЕО и съответно на ЗБР.

За целите на проучването е използвана възприетата Методика за инвентаризация на видовия състав на рибите по Димитров и др. (2007). Улавянето на ихтиологичния материал се извърши с помощта на електроулов, по метода на парциалните площи, съгласно изискванията на БДС EN 14011. Пробовземанията са извършени според стандартизираната процедура European Standard; Water Analysis – Sampling of fish with electricity (CEN, 2003). При избора на местата (станциите) за пробовземане определящо е избор на представителни участъци от реката, които съдържат всички нейни

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

характерни местообитания – бързеи, вировете, участъци с различен дънен субстрат и подходящи места за укриване и т. н.

Пробовземането е извършено в светлата част от денонощието, в периода на маловодие.

Списъци за литературни източници за допълване на данните

Въпреки, че река Велека (р. Айдере, е приток на р. Велека) е една от най-добре проучените реки в България, ихтиофауната на резерват „Витаново“ досега не е била обект на специални фаунистични проучвания.

Дренски (1951) съобщава конкретно за река Велека 12 вида и още четири вида дава като срещащи се във всички черноморски реки, без конкретно да спомене Велека. Най-пълното проучване върху рибната фауна на реката е извършено от Карапеткова (1975). Установени са 32 вида риби, като голяма част от тях са временно навлизащи от морето или обитават само приустиевата зона. Първото проучване със съвременни методи е извършено от Dikov & Zivkov (2004). Установени са 16 вида, като това са основно видовете постоянно срещащи се в реката.

Отрицателно действащи фактори

По време на теренното наблюдение не са установени преки заплахи за ихтиофауната.

Видове, обект на специални мерки

Видов състав, консервационен, законов статут и консервационна тежест (**КТ**) на видовете риби в национален и международен мащаб в резерват “Витаново” е представен в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.2-1)**. Двата установени вида риби черноморска пъстърва (*Salmo labrax*) и странджанска лешанка (*Phoxinus phoxinus*) имат определено консервационно значение, т. к. и двата са ендемични за Балканския полуостров, като единият от тях черноморска пъстърва (*Salmo labrax*) е включен и в приложенията на Дир.92/43/ЕО и съответно на ЗБР. На територията на резервата не са установени реални заплахи за тях и следователно предприемане на специални мерки не е необходимо.

Списъци с установените видове

Установени са 2 вида риби от 2 семейства, което представлява по-малко от 1 % от ихтиофауната в страната.

Таксономичен списък е представен в **Приложение № 2 (Списък № 2)**.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.14.3. Земноводни и влечуги.

Теренни проучвания и инвентаризация

Полевите проучвания бяха проведени през септември 2014 г.. Приложен е маршрутен метод на изследване. Не бяха установени земноводни и влечуги, но е направена експертна оценка на територията на резервата, като местообитание на видове от херпетофауната.

Списъци по литературни източници за допълване на данните

За територията на резервата няма съобщени видове, а от близките околности има конкретни данни за 10 вида (Буреш и Цонков, 1932, 1933, 1942; Biserkov, 1995, 1955; Guicking et al., 2006). Според представените в работата на Stojanov et al. (2011) карти на разпространението на земноводните и влечугите в България, територията на резервата попада в ареалите на 7 вида земноводни и 18 вида влечуги.

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване

Не са установени конкретни фактори, които действат отрицателно върху херпетофауната.

Видове, обект на специални мерки

Природозащитният статус на видовете земноводни и влечуги е представен в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.3-2)**. Най-голяма консервационна тежест ($КТ \geq 5$) имат трите вида костенурки, пъстрият смок и южният гребенест тритон. На територията на резервата не са установени реални заплахи за тях или за други видове, следователно предприемане на специални мерки не е необходимо.

Видов състав на херпетофауната

В резултат на полевите изследвания и анализа на наличната информация може да се твърди, че на територията на резервата се срещат общо 25 вида земноводни и влечуги (**Приложение № 2, Списък № 2**). Земноводните са представени със 7 вида, от които 2 вида от разред Опащати земноводни (*Caudata*) и 5 вида от разред Безопащати земноводни (*Anura*). Влечугите са представени с 18 вида, от които 3 вида от разред Костенурки (*Testudines*) и 15 вида от разред Люспести (*Squamata*) (7 вида от подразред Гущери (*Sauria*) и 8 вида от подразред Змии (*Serpentes*)). Отнесено към видовия състав на херпетофауната на национално ниво, това означава, че в резервата се срещат съответно 30 % и 47 % от известните видове земноводни и влечуги в България.

В **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.3-1)** са представени методите за установяване на видовия състав на херпетофауната в резерват „Витаново“.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Списъци на установените видове

Таксономичният списък е даден в **Приложение № 2, Списък № 2.**

1.14.4. Птици

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните проучвания бяха проведени през м. септември 2014 г. Беше приложен маршрутен метод на изследване. В резултат на теренните проучвания са установени: голям синигер (*Parus major*), кос (*Turdus merula*), горска зидарка (*Sitta europea*), сойка (*Garrulus glandarius*), елов певец (*Phylloscopus collybita*), дългоопашат синигер (*Aegithalos caudatus*) и планинска стърчиопашка (*Motacilla cinerea*).

Списъци по литературни източници за допълване на данните

Проучвания на орнитофауната в Странджа планина е правил Милчев (1991, 1994, 1998). Според публикацията от 1994 г. в 5x5 km², в които се намира Р „Витаново“ са установени 51 вида птици.

Резерват „Витаново“ е част от Орнитологично важно място „Странджа“, което е с площ 115 417,3 ха. В него са установени 260 вида птици (Костадинова и Граматиков, 2007).

Отрицателно действащи фактори

Не са установени отрицателни антропогенни фактори.

Видове обект на специални мерки

Видовете, за които трябва да се вземат специални мерки са определени по тяхната консервационна тежест. С най-голяма консервационна тежест (КТ=9) са три вида: голям ястреб, сив кълвач и южен белогръб кълвач. С КТ=6 са 10 вида, от които по-редки са полубеловрата мухоловка и гълъбът хралупар.

Мерки:

- проучвания на биологията и екологията на видовете с висок консервационен статус в резервата и изискванията им към местообитанията.

Зоогеографска характеристика

Зоогеографската характеристика на орнитофауна в резерват „Витаново“ е извършена по Voous (1960), по който е определен зоогеографският произход на птиците в него. Видовете птици в резервата принадлежат към 10 зоогеографски области. С най-много видове е представен палеарктичния тип фауна (19 вида), следван от европейския (13), европейско-туркестанския (8) и т.н. Резултатите са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.4-2).**

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Видове с намаляваща численост

Няма данни за видове птици с намаляваща численост. По данни на Милчев (1991) в дъбови гори (*Quercus sp.*) плътността на птиците е в порядъка 771 - 1078 екземпляра/km², а в букови (*Fagus sp.*) е 1079 екземпляра/km².

В Приложение № 2 (Таблица № 1.14.4-1) е представен списък на видовете птици, срещани се в резервата (52 вида), по литературни източници (Милчев, 1994) и теренни наблюдения, техният консервационен статус в национален и международен план и техният статус в резервата: Г - гнездящ/размножаващ се (В- вероятно гнездене, С - сигурно гнездене), П - постоянен, М - мигриращ, З - зимуващ, Сл - случаен).

За резервата са характерни видове птици за буково-дъбови гори: чинка, голям синигер, червеногръдка, черноглаво коприварче, орехче.

Установените видове птици в резервата представляват 12,7 % от българската орнитофауна (409, Ivanov et al., 2009).

От Приложение № 2 (Таблица № 1.14.4-1) следва, че 92 % от видовете срещани се в резервата са защитени по Закона за биологичното разнообразие (48 вида са включени в Прил. 3) и 37 вида са включени в Прил. II на Бернската конвенция. 25 % от видовете са включени в Приложение 1 на Директивата за птиците (2009/147/ЕО), 9 вида влизат в ЧК на РБ (2011). Единствено полубеловрата мухоловка е част от световния Червен списък в категория „почти застрашен“. Постоянни за територията на резервата са 63 % от видовете, а 29 % са размножаващи се. 17 вида от орнитофауна се явяват и мигриращи, т.е. преминават през/над територията на резервата по време на пролетната и есенната миграция.

Списъци на установените видове

Таксономичен списък на видовете птици е представен в Приложение № 2 (Списък № 2).

1.14.5. Бозайници

Теренни изследвания

Теренните проучвания и събирането на информация е направено през месеците септември и октомври 2014 год. В Приложение № 2 (Таблица № 1.14.5-1) са представени източниците на информация и прилаганите методи за установяване на видовото разнообразие на бозайната фауна (включително и на видовете обект на лов) на територията на резерват „Витаново“ и района. Присъствието на видове се потвърждава главно с прилагането на косвени методи (следи от жизнената дейност,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

звуци и др.) и литературни източници, отнасящи се до разпространение на голяма част от видовете и техните ареали на територията на резервата. Характерно за прилепната фауна е, че присъствието на видове се потвърждава също предимно с прилагането на косвен метод – записване на ехолокационни звуци с ултразвуков детектор и разчитането им.

Видово разнообразие

На територията на резерват „Витаново“ и района са установени 28 вида бозайници (без прилепи), които представляват 34.6 % от видовете срещащи се в страната от 12 семейства, обединени в 5 разряда. Разред Гризачи (*Rodentia*) е представен с 9 вида, Разред Зайцевидни (*Lagomorpha*) с 1 вид, Разред Хищници (*Carnivora*) с 9 вида, Разред Чифтокопитни (*Artiodactyla*) с 3 вида и Разред Насекомоядни (*Insectivora*) с 6 вида.

Установени са и 18 вида прилепи или 54.5 % от общо 33 вида в България, като 4 вида принадлежат към семейство Подковоноси (*Rhinolophidae*) и 14 към сем. Гладконоси (*Vespertilionidae*). За установените пещерни видове тези райони предоставят хранителна база и временни убежища.

На територията на резерват „Витаново“ бозайната фауна все още не е напълно проучена.

Терени и пещери в съседство, важни за опазване на прилепи

Освен “Братановата пещера”, намираща се в централната част на резервата, в близост до него има няколко обекта важни за опазването на прилепи в района.

Минна галерия до с. Бръшлян, намираща се на не повече от 1 km западно от центъра на селото. Там през годините са регистрирани - голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*) и южен подковонос (*Rhinolophus euryale*).

Тунел зад хвостохранилище намиращ се на около 2.5 km северно от град Малко Търново и на около 6 km североизточно от границите на резервата. През годините там са регистрирани: голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*) и дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*).

Галерия в участък Младеново, намираща се югозападно и непосредствено до град Малко Търново и на около 4.5 km източно от границите на резервата. През

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

годините там са регистрирани: голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*) и малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*).

Въпреки отдалечеността на тези обекти от резервата, има голяма вероятност пещерни видове да прелитат това разстояние както за храна, така и за формиране на временни летни колонии.

Теренни проучвания на бозайниците, обект на лов

Ловът в границите на резервата е забранен. Проучването на ловните бозайници е извършено през м. септември и октомври 2014 г. със стандартните методи приложени към бозайната фауна (**Приложение № 2, Таблица № 1.14.5-1**).

Наблюдавани бозайници – обект на лов:

- Сърна (*Capreolus capreolus* L.) – косвено (следи)
- Дива свиня (*Sus scrofa* L.) - косвено (ровеща дейност)
- Вълк (*Canis lupus* L.) – анкета, (литературни източници)
- Див заек (*Lepus europaeus* Pall.) - косвено (изпращания)
- Лисица (*Vulpes vulpes* L.) - анкета (литературни източници)
- Чакал (*Canis aureus*) -анкета (литературни източници)

Независимо от относително обширната територия, за съществуването на популации на едри бозайници и хищници не съществуват условия за функциониране на напълно самостоятелна, естествена, самоподдържаща се система. Почти всички изследвани видове имат индивидуални или стадни територии, обхващащи едновременно както територия от резервата, ЗМ, така и от територии, които не са предмет на опазване.

Литературни източници за допълване на данните

Конкретни данни за дребните бозайници в близките околности дават Марков (и др. 2000), Пешев (и др. 2004), Atanasov (et al. 2012). Литературни източници за хищните бозайници практически липсват. Косвена информация отнасяща се за чакала дава Markov (2012).

Литературните източници за изследвания на прилепната фауна на територията на резерват „Витаново“ се заключават в многократни посещения в “Братановата пещера”, намираща се в централната му част. Според Benda et al. (2003), Иванова (2005), Бешков (1993), Niermann et al. (2007) в пещерата, през годините са регистрирани: малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос

(*Rhinolophus ferrumequinum*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), голям нощник (*Myotis myotis*) и алкатоев нощник (*Myotis alcathoe*).

Проучвания има и в територии намиращи се в близост до резервата. Според Benda et al. (2003), Иванова (2005), Бешков (1993) през годините са регистрирани: малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) и трицветен нощник (*Myotis emarginatus*). За посочените видове може да се допусне, че ползват резерватната територия за временни убежища и хранителен биотоп.

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване

Конкретни отрицателно действащи фактори върху бозайната фауна не са установени.

Отрицателно действащи фактори за дендрофилните видове прилепи е отстраняването на стари дървета с хралупи. За всички останали видове, най-съществена заплаха е унищожаване на хранителните биотопи. При теренните проучвания не са забелязани подобни въздействия.

Видове обект на специални мерки

Природозащитният статус на видовете бозайници е представен в **Приложение № 2 (Таблица № 1.14.5-2)**. Най-голяма консервационна тежест ($KT \geq 5$) имат европейски вълк (*Canis lupus*), видра (*Lutra lutra*) и дива котка (*Felis silvestris*). На територията на резервата не са установени реални заплахи за тях или за други видове, следователно предприемане на специални мерки не е необходимо.

Поради ниския си размножителен потенциал, високото им място в хранителните вериги и колониалния си начин на живот, прилепите са много силно уязвима група бозайници. По редица причини, числеността им в много от известните в миналото колонии намалява, разрушени или са станали непригодни редица техни убежища, влошени са качествата на местообитанията и е редуцирана хранителната им база. Това отрежда на прилепите висок консервационен статус според националното природозащитно законодателство и международни конвенции (**Приложение № 2, Таблица № 1.14.5-3**). С най-голяма “Консервационна тежест” ($KT=5$) за територията на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

резервата, ЗМ и района са 10 вида прилепи - малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), голям нощник (*Myotis myotis*), дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*) и трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*). Не са установени реални заплахи за нито един от посочените видове, следователно за района на резерват „Витаново“ не са необходими специални мерки за опазване на прилепната фауна.

Таксономичен списък е представен в **Приложение № 2 (Списък № 2)**.

КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.15. ПОЛЗВАНЕ НА РЕЗЕРВАТА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

1.15.1. Население и демографска характеристика на община Малко Търново, област Бургас

1.15.1.1. Брой население, възрастова и образователна структура и демографски процеси

Общата численост на населението в Община Малко Търново към 2011 г. е 3 793 души, с което се нарежда сред трите общини от областта с най-малък брой жители (наред с Царево и Приморско). По-голямата част от населението е съсредоточена в гр. Малко Търново и селата Граматиково и Средец. Общата площ на общината е 798,5 km², което я прави трета по големина в Бургаска област. Гъстотата на населението е 4,8 души на km², което е много под средната гъстота за областта. Общината се отличава с висок отрицателен естествен и механичен прираст. Голяма част от населението в малките населени места (90 %) е в над трудоспособна възраст. Налице са засилени миграционни процеси към областния център – гр. Бургас, водещи до обезлюдяване на населените места в общината.

Демографската ситуация в Община Малко Търново е резултат от действието на фактори и влияния, които от една страна са характерни за Република България, а от друга специфични за територията на общината и обусловени от нейното демографско, културно-историческо и социално-икономическо развитие. Съществено влияние оказват раждаемостта и смъртността, брачност, разводите, миграцията, полово-възрастова, етническа, религиозна и образователна структура на населението. Те влияят на формирането на човешките ресурси в общината, както в количествено, така и в качествено отношение. В Таблица 1.15.1-2 е представена възрастова структурата на населението от общината за 2011 г.

В Таблица 1.15.1-1 е представена полова структура на населението от общината по местоживее, съответно в градовете и селата.

Таблица 1.15.1-1 Население към 31.12.2013 г. в община Малко Търново по местоживее и пол

Община	Общо			В градовете			В селата		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Малко Търново	3 699	1 774	1 925	2 319	1 143	1 176	1 380	631	749

Половата структура на общината се отличава с преобладаване на жените над мъжете. Мъжете в общината представляват 48 % от общото население, а жените – 52 %.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Таблица 1.15.1-2 Население в община Малко Търново по населено място и възраст към 2011 г.

Населено място	Под трудоспособна възраст				В трудоспособна възраст										Над трудоспособна възраст				
	Общо	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
Малко Търново	3793	185	148	151	164	179	158	163	214	196	214	250	267	307	309	337	285	172	94
гр. Малко Търново	2447	118	97	102	114	116	124	117	156	146	155	187	187	192	176	184	140	83	53
с. Близнак	41	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	5	10	5	7	5	4	-
с. Бръшлян	44	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3	-	3	7	12	8	4	4
с. Бяла вода	38	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	4	6	4	7	11	2	-
с. Визица	66	4	4	8	7	3	1	4	6	1	3	1	6	3	2	3	2	6	2
с. Граматиково	382	11	9	4	11	12	9	12	12	8	12	19	30	44	46	53	45	32	13
с. Евренозово	46	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	6	2	8	6	3	14	2	3
с. Заберново	103	-	-	-	-	-	1	3	11	6	12	4	9	11	16	11	6	6	7
с. Звездец	486	52	38	36	32	48	23	25	28	29	27	23	17	21	28	24	18	12	5
с. Калово	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	7	10	9	1	2
с. Младежко	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	4	7	8	3	5	-
с. Сливарово	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	6	1	-	-
с. Стоилово	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	3	3	9	23	15	5

Източник: Национален статистически институт

Раждаемост, смъртност, естествен прираст и механичен прираст

Разликата между раждаемостта и смъртността представлява естественият прираст на населението, който се определя в промили. В следващите **Таблицы 1.15.1-3** и **1.15.1-4** са представени коефициентите на раждаемост и смъртност за Област Бургас.

Таблица 1.15.1-3 Коефициенти на раждаемост, област Бургас, 2013 г., (‰)

Показатели	Общо	Град	Село
Коеф. на раждаемост	10,0	9,7	11,1

Таблица 1.15.1-4 Коефициенти на смъртност, област Бургас, 2013 г., (‰)

Област	Смъртност (на 1 000 души от населението)			Детска смъртност (на 1 000 живородени)		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Момчета	Момичета
Бургас	13,0	14,2	11,7	6,3	6,8	5,8

Общо за областта коефициентът на раждаемост е 10 ‰, а коефициентът на смъртност е 13 ‰ като по-голяма е смъртността при мъжете в сравнение с тази при жените. Наблюдава се отрицателен естествен прираст на населението за 2013 г.

Съществено влияние върху броя и структурата на населението оказва и механичният прираст, който показва отрицателни стойности в община Малко Търново за 2013 г. Той е формиран като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от общината.

Таблица 1.15.1-5 Механично движение на населението през 2013 г. по общини и пол

Община	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Малко Търново	92	48	44	98	48	50	-6	0	-6

Механичният прираст е отрицателен за жените - -6, докато при мъжете не се наблюдава движение заселени-изселени за 2013 г.

Етническа структура на населението

Според преброяването на населението през 2011 година от всички жители на Община Малко Търново около 89 % са отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност.

Най-многобройната етническа общност в Община Малко Търново е българската - 86 %. Ромският етнос е вторият по численост в общината – 13 % или 429 души са се

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

определили като роми към 02.2011 г. Третият етнос в общината е турският – 0,68 % или 23 души. Процентът на хората, които се определят като принадлежащи към друга етническа група е 0,47 % или 16 души. Не се самоопределят 20 души или 0,6 % от населението. В Таблица 1.15.1-6 е представено разделението на населението според етническа група и възраст.

Таблица 1.15.1-6 Население според етническа група и възраст

Община	Общо	Възраст в навършени години							
Етническа група		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70 и повече
Малко Търново	3793	333	315	337	377	410	517	616	888
В т.ч. отговорили	3390	294	286	292	339	363	448	552	816
Българска	2902	183	198	207	268	304	408	529	805
Турска	23	-	3	4	-	6	-	4	3
Ромска	429	107	80	81	67	48	27	16	3
Друга	16	-	-	-	-	-	8	-	5
Не се самоопределят	20	4	5	-	3	-	-	-	-

Образователна структура на населението

Образователната структура на населението е представена в следващата Таблица 1.15.1-7.

Таблица 1.15.1-7 Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование, пол и възраст

Община и Възраст	Общо	Степен на завършено образование				Незавършено образование	Никога не посещавали училище	Дете
		Висше	Средно	Основно	Начално			
Малко Търново	3539	346	1249	1160	481	193	104	6
7-14	230	-	-	6	92	119	-	-
15-19	164	-	20	96	35	7	-	-
20-29	337	39	137	76	58	16	11	-
30-39	377	83	142	76	44	9	23	-
40-49	410	63	209	87	26	10	15	-
50-59	517	69	276	125	22	8	17	-
60-69	616	55	239	272	25	8	17	-
70 и повече	888	37	226	422	179	16	8	-

Образователната структура на населението в Община Малко Търново е

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

следната:

- С висше образование – 9,7 %;
- Със средно образование – 35 %;
- С основно образование – 32 %;
- С начално образование – 14 %;
- С незавършено образование – 5 %;
- Никога не са посещавали училище – 3 %;

1.15.1.2. Характеристика на структурата и тенденциите на трудовата заетост за селищата в района на резервата и общините

В Таблица 1.15.1-8 е представена икономическата активност на населението на община Малко Търново по класове на дейност за 2011 г..

Таблица 1.15.1-8 Заети лица на 15-64 навършени години по класове икономически дейности, местоживееене и пол, Община Малко Търново, 2011 г.

Класове икономическа дейност	Общо			В градовете			В селата		
	Общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Селско, горско и рибно стопанство	222	166	56	86	62	24	136	104	32
Добивна промишленост	6	6	-	6	6	-	-	-	-
Преработваща промишленост	55	35	20	33	19	14	22	16	6
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и газообразни горива	13	10	3	-	-	-	-	-	-
Доставяне на води: канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	24	16	8	21	13	8	3	3	-
Строителство	42	34	8	-	-	-	-	-	-
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	124	41	83	94	27	67	30	14	16
Транспорт, складиране и	30	17	13	24	14	10	6	3	3

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Класове икономическа дейност	Общо			В градовете			В селата		
	Общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
пощи									
Хотелиерство и ресторантьорство	43	17	26	32	12	20	11	5	6
Създаване и разпространение на информация, творчески продукти; далекосъобщения	8	5	3	8	5	3	-	-	-
Финансови и застрахователни дейности	18	-	-	18	-	-	-	-	-
Операции с недвижими имоти	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Административни и спомагателни дейности	46	42	4	41	-	-	5	-	-
Държавно управление	372	198	174	328	178	150	44	20	24
Образование	37	6	31	34	6	28	3	-	3
Хуманно здравеопазване и социална работа	50	12	38	46	-	-	4	-	-
Култура, спорт и развлечения	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Други дейности	27	10	17	23	-	-	4	-	-
Дейности на домакинства като работодатели	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дейности на екстериториални организации и служби	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Непосочена	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1.15.1.3. Основни дейности на населението, ангажирано в туристическото обслужване, земеделие, риболов, лов, животновъдство, културно- исторически паметници, народни занаяти и традиционни производства и др.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

От **Таблица 1.15.1-8** се вижда, че най-голям дял от населението 9,81 % е ангажиран в клас икономическа дейност *Държавно управление*, като 53,2 % от ангажираните в този клас са мъже. На второ място по заетост е клас икономическа дейност *Селско, горско рибно стопанство*, където са ангажирани 5,85 % като 74,8 % от заетите са мъже. С най-малък дял на ангажираност е клас икономическа дейност *Култура, спорт и развлечения*, където са съсредоточени едва 0,11 % от населението на общината.

1.15.2. Селищна мрежа

Резерват „Витаново“ попада в териториите на с. Бръшлян и гр. Малко Търново, които принадлежат към община Малко Търново.

Община Малко Търново е третата по големина /798,5 km²/ община в Бургаска област и едновременно с това една от най-слабо населените. В състава ѝ са включени 13 населени места – 1 град – Малко Търново и 12 села - Граматиково, Звездец, Визица, Заберново, Калово, Стоилово, Сливарово, Бръшлян, Евренозово, Младежко, Близнак, Бяла вода. Граничи с общините Средец, Созопол, Приморско, Царево, а на юг с Република Турция. Общинският център Малко Търново се намира на 76 km от областния център гр. Бургас, който е четвъртият по големина град в България и е перспективен транспортен център.

Средната гъстота на населението е много под средната за страната и областта, което е основен резултат от периферния характер на района и граничния режим, също и от общия икономически упадък.

През общината преминава международен път, който е най-краткият път, свързващ страните от Европа с тези от Близкия Изток. На територията на общината се намира и ГКПП Малко Търново.

Функционалната типизация на населените места от общината е както следва:

- гр. Малко Търново – III^{ти} функционален тип;
- с. Граматиково и с. Звездец – V^{ти} функционален тип;
- с. Стоилово – VII^{ми} функционален тип;
- с. Бръшлян, с. Заберново, с. Визица, с. Бяла вода, с. Евренозово, с. Близнак, с. Младежко, с. Калово, с. Сливарово – VIII^{ми} функционален тип.

Фигура 1.15.2-1 Селищна мрежа на Община Малко Търново

Отдолу е представена площта на населените места от Община Малко Търново:

- гр. Малко Търново - 137,687 km²
- с. Близнак – 46,414 km²
- с. Бръшлян – 57,496 km²
- с. Бяла вода – 39,014 km²
- с. Визица – 47,734 km²
- с. Граматиково – 85,835 km²
- с. Евренозово – 45,564 km²
- с. Заберново – 35,959 km²
- с. Звездец – 91,489 km²
- с. Калово – 38,835 km²
- с. Младежко – 28,796 km²
- с. Сливарово – 83,490 km²
- с. Стоилово – 48,656 km²

1.15.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради

Транспорт и пътни връзки

През територията на община Малко Търново преминават пътища от всички класове на републиканската пътна мрежа.

Структуриращата пътна мрежа на Община Малко Търново е представена от първокласен път Е-87 /39 km/, второкласен път II-99 /30 km/ и третокласни пътища III-908 /14 km/, III-907 /25 km – Босна-Визица/. Път II-99 все още е физически носител на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

международния транспортен коридор Дуранкулак – Варна – Бургас - Малко Търново, осигуряващ междурегионалните връзки на Северното и Южното Черноморие. Той се утвърждава все повече като туристически, особено в участъка Созопол-Малко Търново, където служи основно за превоз на туристи през летния сезон.

Основна роля има път Е-87, който осигурява най-бързия и лесен достъп до общината. Състоянието на пътя като цяло е добро. Като подход може да се разглежда и третокласният път III-907. Последният е отклонение от път Е-87 до km 25,5, където тангира северно на общината.

В локален план по-важен е четвъртокласният път IV-79612, който свързва селата Близнак, Евренозово и Звездец. Останалите четвъртокласни пътища представляват отклонения от структуриращата пътна мрежа до населените места.

Дължината на процентното участие на пътищата по класове е както следва:

Таблица 1.15.3-1 Дължина и процентно участие на пътищата по класове, община Малко Търново

Клас на пътя	Дължина в общината, km	%
I	39,8	24,9
II	30,7	19,8
III	40,1	25,7
IV	46,3	29,6
Всичко:	156,9	100,0

Общата дължина на пътната мрежа в община Малко Търново възлиза на 156,9 km при гъстота $0,2 \text{ km/km}^2$ – значително под средното за страната – $0,34 \text{ km/km}^2$.

Процентното разпределение на пътищата, съгласно състоянието на пътната настилка е следното:

Таблица 1.15.3-2 Процентно разпределение на пътищата, съгласно състоянието на пътната настилка, община Малко Търново

Състояние на пътната настилка	Дължина в общината, km	%
Добро	44,96	31,0
Средно	39,10	23,10
Лошо	62,84	40,4
Всичко:	146,90	94,5
Пътят М. Търново – Сливарово в участък с дължина 10 km е без настилка и определено трасе.		

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Състоянието на пътната мрежа в общината е незадоволително по няколко показателя. Независимо че 95,78 % от пътищата са с асфалтобетеново покритие, повече от 56 % от настилната е амортизирана или повредена. По отношение на геометричните параметри една малка част от пътищата не отговарят на изискванията на нормативите за съответния клас пътища. В най-голяма степен това важи за габаритите и съоръженията, радиусите на хоризонталните криви и надлъжните наклони. Отводняването и поддържането са занемарени, което води до допълнително влошаване на състоянието.

Железопътна инфраструктура:

На територията на община Малко Търново няма изградена железопътна инфраструктура. Тя не се обслужва пряко от жп-транспорт. Най-близката жп гара е в гр. Бургас .

Морски транспорт:

На територията на Община Малко Търново няма пристанище. Бургаското пристанище е с национално значение и безмитна зона.

Енергопреносна инфраструктура

Територията на Община Малко Търново попада в обхвата на Електроразпределение Стара Загора – клон Бургас, електроразпределителен участък Малко Търново на Електроразпределителен район Бургас.

В общината отсъстват собствени източници на електроенергия.

Електрозахранването се осъществява чрез пренос на ел. енергия от енергийна система с електропроводи 110 kV и трансформирането ѝ на 20 kV от подстанции 110/20 kV – Пс „Босна“ и Пс „Малко Търново“. Подстанция „Босна“ се явява възлова за района, тъй като е свързана с електропроводи 110 kV с подстанциите „Елхово“, „Победа“-Бургас и „Приморско“. Подстанция „Малко Търново“ е едностранно захранена на 110 kV от подстанция „Босна“.

Преносната мрежа високо напрежение 110 kV е представена от 5 електропровода с обща дължина на територията на общината 27,5 km. От тях единствено електропровод „Младежко“ изцяло преминава през територията на общината.

Електроразпределителната мрежа средно напрежение – 20 kV – е добре развита и обхваща всички населени места. Мрежата е изградена със стоманобетонни и железнорешетъчни стълбове. В по-голямата си част електропроводите са с възможност за захранване от две подстанции.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Отклонения от разпределителната мрежа и отделни изводи от подстанциите захранват трансформаторните постове 20/09/0.231 kV. Изградените трафопостове са предимно мачтови и зидани от селски тип.

С малки изключения системата на електроразпределителната мрежа е добро, а броят и капацитетът на трафопостовите са достатъчни за покриване на съществуващите нужди.

Водоснабдяване и канализация

На територията на ВиК Малко Търново са включени 16 бр. водовземни съоръжения с максимален експлоатационен дебит 45 l/s.

За град Малко Търново са каптирани изворите: Езерото, Махленски врис, Пресвета, Манастирчето и Пенгъово, а за нуждите на ГКПП-Малко Търново са каптирани 3 бр. извори. Максималното водно количество, което се подава на града е около 20 l/s. Водите са пресни с типичен за района хидрокарбонатно-калциев състав. Водовземните съоръжения са площни дренажи и каптажи.

Селата Граматиково, Визица и Заберново са водоснабдени чрез шахтови кладенци, изградени в терасата на р. Велека с общ експлоатационен дебит 21 l/s. Водоснабдяването на останалите селища се осъществява чрез каптажи на извори в околностите им и площни дренажи.

Съществуващата мрежа за водоснабдяване на с. Сливарово е амортизирана и се нуждае от подмяна. Използваният водоизточник е с непостоянен дебит и през летния период има режим на водоподаването в селото.

Канализационната система и системата за пречистване на отпадни води в Община Малко Търново са определено неразвити. От общо 13 населени места само 4 разполагат с канализация с различна степен на изграденост – Граматиково – 87%, Звездц – 40 %, Бръшлян – 40 % и Малко Търново – 87 %.

Заустването се извършва в близките дерета. В останалите селища се използват септични и попивни ями.

Телекомуникационна инфраструктура

Телекомуникационната инфраструктура е добре развита на територията на община Малко Търново. Осигурено е покритие на мобилните телефонни съобщения. Монтирана е Цифрова Автоматична Телефонна Централa (ЦАТЦ) и е завършена Южната оптична магистрала, обслужваща всички населени места на юг от Бургас.

1.15.4. Селско стопанство

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.15.4.1. Описание на земеделските земи в прилежащата територия по вид на площите, заети с обработваеми земеделски земи, горска растителност, естествени ливади и пасища.

Селскостопанският фонд на територията на Община Малко Търново е 185 094 dka, който представлява 35 % от територията на общината. Ниската категоризация на земеделските земи е довела до изоставянето на част от земеделските земи, особено тези, намиращи се на наклонени терени. Земеделските парцели са малки, което не позволява ефективна обработка. Мерите и пасищата са 48 799,037 dka, което представлява 35 % от общия селскостопански фонд. На територията на общината има 684 409,756 dka гори.

Излужените почви в община Малко Търново са подходящи за отглеждане на бобови и етерично-маслени култури, а оподзолените – за трайни насаждения.

1.15.4.2. Други селскостопански дейности, които се практикуват в прилежащата територия

Ниската категория на земеделска земя, наличието на мери и пасища, както и на гори изключително благоприятства развитието на животновъдство на територията на община Малко Търново, където се отглеждат всички видове домашни животни – говеда, овце, кози, свине, птици.

Липсват големи животновъдни ферми. Животните се отглеждат в семейни ферми. Въпреки добрите грижи на производителите за отглеждането на животните, остро се чувства липсата на достатъчни познания в храненето и отглеждането им, което се отразява върху качеството на продукцията.

Рязко е спаднало производството на фуражи, особено зърнени. Голяма част от зърнените груби фуражи /слама/ се доставят от общинския център и Бургас, като транспортните разходи сериозно оскъпяват отглеждането на животните.

1.15.5. Горско стопанство

1.15.5.1. Информация за състоянието на горите

Подробна информация относно състоянието на горите на територията на резерват „Витаново“ е представена в Приложение № 4.

➤ **Оценка на естественото възобновяване**

Естественото възобновяване протича нормално. Наличният подраст е разновъзрастен, в сравнително добро състояние. Той се е настанил в осветлените участъци и в преобладаващата част повтаря основния видов състав на насаждението — източен бук, зимен дъб, благун, цер.

В преобладаващите насаждения е формиран втори етаж и неравномерна пълнота. Това прави насажденията устойчиви и гарантира тяхната дълговечност.

Не се наблюдават нежелани сукцесии.

Храстовата растителност е слабо представена -келяв габър, калина, къпина, шипка, глог, леска и др.(не повече от 0,5 %), за сметка на почвопокровни - папрат, мъх, тревни видове достигащи на петна до 20-40 %.

Разпределение на площта на зрелите и презрелите насаждения по пълнота и степени на възобновяване:

Всички стопански класове	Слабо, 0 %-45 %	Средно, 46 %-75 %	Добро, 76 %-100 %	Общо
Пълноти	ha			
0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
0,4	2,6	0,0	0,0	2,6
0,5	11,0	0,0	0,0	11,0
0,6	19,5	0,0	0,0	19,5
0,7	277,8	77,6	0,0	355,4
0,8	494,8	23,5	0,0	518,3
0,9	61,1	0,0	0,0	61,1
1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Общо	866,8	101,1	0,0	967,9

Зрелите насаждения са слабо възобновени за 866,8 ha и средно възобновени за 101,1 ha.

Пълната оценка на естественото възобновяване е представена в **Приложение № 4**

➤ **Санитарно състояние на горите – болести, снеговали, ветровали, суховършия и предвиждани/прилагани мерки**

За лесопатологично обследване и оценка на здравословното състояние на дърветата и насажденията е ползвана Наредба № 12 от 16.12.2011 г., (ДВ. бр. 2/2012 г.) за защита на горските територии от вредители, болести и други повреди и приложение № 7 на Наредба № 6 от 5.02.2004 г. за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Република България.

По време на таксацията са установени повреди **първа степен на увреждане с площ 11,2 ха -1,0 % от общата площ.** Описани са следните повреди по дървесни видове: за белия бор - 1,4 ха; за дуглазката - 4,7 ха; за зимния дъб - 0,5 ха и за източния бук - 4,1 ха. Ветролом е описан по белия бор и дуглазката за площ 6,1 ха; съховърши е дадено по зимния дъб и източния бук за площ 4,6 ха. Състоянието на насажденията и културите е добро.

Списък на повредите по подотдели и дървесни видове, както и описание на повредите, са представени в **Приложение № 4.**

➤ **Наличие и участие на неместни дървесни видове**

Не се наблюдава залесяване с нетипични /инвазивни/, включително чужди дървесни и храстови видове в непосредствена близост с резервата в бившата буферна зона - защитена местност "Мечите долове".

Подробна информация относно наличието и участието на неместни дървесни видове в Р „Витаново“ е представена в **Приложение № 4.**

➤ **Наличие на девствени и вековни гори, стари и хралупати дървета**

Средната възраст на дървесната растителност в резервата е 125 години.

В границите на резервата има девствени и вековни гори.

В резервата има наличие на стари и хралупати дървета, основно зимен дъб и благун, които са на възраст над 100 години.

➤ **Горски пожари, гасене, възстановяване, противопожарни мероприятия**

На територията на резерват „Витаново“ няма нанесени щети в следствие на пожари за изминалия ревизионен период.

При възникване на пожар да се спазва определения ред и начин за връзка и оповестяване на институциите посочени в схемата и описа, приложен в оперативните планове за настоящата година за ДГС "Малко Търново", на територията на което се намира резерват "Витаново".

Съгласно чл 20 от Наредба № 8 от 11.05.2012 г. ДГС ”Малко Търново”, върху част от което се намира резерват ”Витаново” трябва ежегодно преди обявяване на пожароопасния сезон да изготви план за защита на горските територии от пожари.

Подробна информация относно пожарите и противопожарните мероприятия е представена в **Приложение № 4**.

1.15.5.2. Осъществени мерки по опазване и охрана на горскодървестната растителност през миналите периоди

Резерват "Витаново" е обявен със Заповед № 1113/03.12.1981 г. на Комитета за опазване на природната среда при министерски съвет /ДВ,бр.101/1981 год/, разширен със Заповед № 1021/30.12.1992 г. на МОС/ДВ,бр.5/1993 г/, площ 1112,4 ха.

От създаването през 1989 г. до 1998 г. (приемането на 33Т) територията на резервата е била стопанисвана и охранявана от ДГС ”Малко Търново”. Управлението и контролните функции са се осъществявали от МОСВ и ДАГ (сега ИАГ към МЗХ), съответно техните регионални поделения – РИОСВ-Бургас и РДГ Бургас. След 1998 г. всички функции се поемат от МОСВ и РИОСВ-Бургас.

Площта на резерват ”Витаново” е част от територията на ДГС ”Малко Търново”. При извършената главна ревизия през 1998 год. от фирма ”Агролеспроект”-ЕООД е била устроена територията на резерват ”Витаново” за последно. При инвентаризацията през 2007 год. от същата фирма площта на резервата не е била предмет на лесоустройство. Този план за управление е на база извършена таксация през 2014 год.

Подробна информация за осъществените мерки по опазване и охрана на горскодървестната растителност през миналите периоди е представена **Приложение № 4**.

1.15.6. Лов, риболов, събиране на природни продукти

1.15.6.1. Места и райони, които в момента се използват за лов и риболов извън границите на резервата в бившата буферна зона и констатиранни нарушения на забраните (вид, брой, горици точки), неправилно прилагане на лесоустройствени проекти, браконьерство. Брой и динамика на популациите на дивеча по видове в района.

Резерват “Витаново” се намира на територията на Държавно горско стопанството “Малко Търново”. Няма информация за местата и районите, които в момента се използват за лов, извън границите на резервата в бившата буферна зона.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Числеността на ловните бозайници, които обитават постоянно или временно територията и имат пряко или косвено значение за ловното стопанство са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 1.15.6.1-1)**. Не се наблюдават случаи на браконьерство на територията и в непосредствена близост до резервата и бившата буферна зона - защитена местност "Мечите долове".

В резервата е установено едно нарушение – за сеч.

Благороден елен. Пролетният запас в „ДГС Граматиково“ за 2008 г. е наброявал 262 животни, докато през 2014 г. възлиза на 360 броя, т.е. показва увеличение с 98 броя, повече спрямо 2009 г.

Елен лопатар. Пролетният запас през 2008 г. е бил 19 животни. Числеността му се увеличава почти двойно и през 2014 г. са установени 43 индивида.

Сърна. Пролетният запас на сърната за 2008 г. е бил 335 екземпляра, като постепенно увеличава числеността си до 410 броя през 2014 г. На територията видът е разпространен повсеместно с неравномерна гъстота.

Дива свиня. Числеността ѝ през 2009 г. е 674 броя, докато през 2014 г. нейната численост достига 901 индивида или увеличава броя си почти два пъти. Разпространена е повсеместно.

Муфлон. Данни за числеността на вида има само за 2013 и 2014 г. при численост 24 и 32 индивида съответно. Тенденция не може да бъде очертана.

Заек - Запасът на заека показва съществен растеж от 60 броя за 2008 г. той увеличава броя си 235 бр. за 2013 г., като бележи спад от почти два пъти за 2014 г. (100 екземпляра). Обитава предимно по-големи открити площи в разкъсани горски масиви и окрайнини на горите. Повсеместно разпространен.

Вълк - Пролетният запас през 2009 г. възлиза на 6 броя. През 2014 г. неговата численост е 11 броя. Обитава повсеместно територията на Странджа със значителна плътност.

Чакал - От 43 индивида регистрирани през 2009 г. Видът увеличава числеността си драстично до 162 индивида през 2011 г. и оттогава до 2014 г. числеността му варира около 90 броя за последните три години (2014 г., са отчетени 82 екземпляра.)

Числеността на **лисицата** силно варира от 52 индивида за 2009 г., до 38 за 2014 година. Обитава повсеместно територията, като последните години е с намаляваща тенденция.

Язовец - очертава се лека тенденция на увеличаване на числеността - от 28 броя за 2010 г., до 40 броя за 2014 година. Разпространен повсеместно, с неравномерна гъстота.

Според данните от таксацията на ловните видове бозайници в **Приложение № 2 (Фигура № 1.15.6.1-2)** е представена динамиката на техните популации. В заключение, може да се каже, че при повечето, основно едрите копитни (благороден елен, елен лопатар, сърна и дива свиня) се забелязва устойчива и трайна тенденция на увеличаване на запасите им. Други видове - основно хищници като вълк и чакал запазват постоянна численост или бележат лек спад.

Има документирано едно нарушение в границите на резервата за незаконна сеч, за което е съставен акт. Няма документирани други нарушения за браконьерство в границите на резервата. Няма неправилно прилагане на лесоустройствени проекти.

1.15.6.2. Данни за нарушения в резервата и в бившата буферна зона

Според справка за съставените актове за периода 2006 – 2014 г., за резерват „Витаново“ е издаден един акт - за незаконна сеч.

1.15.7. Туризъм, рекреация, спорт, услуги

Влизането в резервата се осъществява единствено по четири пътеки за посетители, по които е разрешено преминаването на хора. Те са регламентирани със Заповед РД–1030/29.09.2004 г. на Министъра на околната среда и водите.

1.15.7.1. Регионални и Общински стратегии, програми и планове за развитие на туризма

- **„Иновационна маркетингова стратегия за развитие на туризма в община Малко Търново“** – съгласно Стратегията Стратегическа цел 2, заложена в Общинския план за развитие до 2013 г., съотнесима към устойчивото развитие на туризма е „Утвърждаване на Община Малко Търново като привлекателно място за туризъм с развит комплексен туристически продукт. Приоритет 1 е за „Създаване на местни конкурентноспособни туристически продукти и тяхното успешно представяне на националния и международен пазар“ чрез Мярка 1: „Осигуряване и подобряване на туристическата инфраструктура“, Мярка 2: „Съхраняване на природните дадености на общината“, Мярка 3: „Развитие на продуктите Странджа Еко и Странджа Етно и техният маркетинг“ и Приоритет 2: „Обезпечаване и подобряване на местата за настаняване“ чрез Мярка 1 „Възстановяване на съществуващата и изграждане на нова съвременна туристическа база за настаняване, заведения за хранене“. Основните

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

предизвикателства са: „Намаляване на сезонността на търсенето“, „Внимание върху въздействието на туристическия транспорт“, „Подобряване на качеството на работните места в туризма“.

- В **Общинския План за Развитие на Община Малко Търново 2007-2013** се посочва, че защитените територии привличат интереса на наши и чужди туристи и са предпоставка за развитието на еко-, културен и познавателен туризъм. Село Бръшлян е описано като село с героично историческо минало.

- В **Областната Стратегия за Развитие на Област Бургас за периода 2014-2020 г.** се посочва, че във вътрешността на областта има потенциал за развитието на специализирани форми на туризъм като екологичен, селски и др. В Стратегията се предлага прилагане на иновативни туристически практики, използващи потенциала на защитените територии. Бъдещото развитие на туризъм в тези територии трябва да бъде регулирано, за да се предотврати натоварване от човешки потоци в тези територии. Отбелязан е фактът, че област Бургас е сред водещите в страната, особено в областта на летния, респ. морския туризъм.

1.15.7.2. Списък на туристическите маршрути

В **Приложение № 16** е дадена информация за туристическите маршрути в района на резервата, извън неговите граници. Както и информация за четирите пътеки за посетители на територията на резервата.

На територията на резерват „Витаново“ са маркирани четири пътеки за посетители, по които е разрешено преминаването на хора. Те са регламентирани със Заповед РД–1030/29.09.2004 г. на Министъра на околната среда и водите.

При преминаване по пътеките се забранява:

- отклоняването на посетители и навлизане в резервата;
- замърсяване с битови и други отпадъци;
- бране, събиране, отрязване, изкореняване или друг начин на увреждане на екземпляри от растителни видове;
- убиване, улавяне, преследване обезпокояване или друг начин на увреждане на екземпляри от животински видове;
- палене на огън и бивакуване;

1.15.7.3. Карта на туристическите маршрути

В резервата няма туристически маршрути.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

В Приложение № 3 (Карта № 1) е представено местоположението на пътеките за посетители в резервата.

1.15.8. По-значими дейности и занаяти в района

Информацията е представена в точка 1.17.2 от настоящия ПУ.

1.15.9. Информираност на обществеността за резервата и отношението към него

1.15.9.1. Ниво на информираност на обществеността за резервата и отношението на местното население към него

В процеса на изготвяне на плана за управление бяха проведени анкети с местни жители в района на Р. Целта беше да се установи отношението им към ЗТ и тяхната информираност за нея.

Отговорите показват, че повечето от анкетираните местни жители знаят, че на територията на община Малко Търново, гр. Малко Търново и с. Бръшлян има защитена територия, но част от тях не са наясно с нейната категория и статут, както и ограниченията, която тя налага.

1.15.9.2. Образователни проекти и програми, производство и разпространение на информационни и рекламни материали за резервата, работа с медии

В процеса на изготвяне на ПУ бе поискана информация от МОСВ, РИОСВ-Бургас, ДПП Странджа и др. институции и организации относно издавани публикации, пътеводители, книги и др. материали за Р, които са известни до сега, вкл. къде и кой ги е разпространявал.

Съгласно получената информация, събрана във връзка с изготвянето на ПУ и направеното проучване, подобни материали са издавани и ни бяха предоставени от РИОСВ-Бургас. Списък с предоставените материали е даден в **Приложение № 22**.

Не са правени образователни програми, свързани с Р и популяризирането му. Както и мероприятия и инициативи и програми за еко образование, свързани с него. В рамките на настоящия проект са предвидени и се изпълняват дейности, популяризиращи ЗТ.

От Дирекция ПП Странджа ни бяха предоставени книги и други материали, представени в **Приложение № 22**.

В процеса на изготвяне на ПУ бе поискана информация от МОСВ, РИОСВ-Бургас и др. институции и организации относно издавани публикации, пътеводители,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

книги и др. материали за Р, които са известни до сега, вкл. къде и кой ги е разпространявал.

В рамките на настоящия проект са предвидени и се изпълняват дейности, популяризиращи ЗТ.

1.15.9.3. Възможности за ползване/обособяване на съществуващи информационно-туристически центрове в околните населени места за информиране на гости, туристи, местното население, обществеността за резервата, биологичното разнообразие и възможностите за туризъм

Няма съществуващи информационно-туристически центрове, разположени в близост до резервата. Най-близко разположеният информационно-посетителски център е в гр. Малко Търново.

1.15.9.4. Публикации, пътеводители, книги и др. материали за резервата

Публикациите, свързани с района на Р и прилежащите му територии са представени **Приложение № 12**.

1.16. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ И ВЛИЯНИЕТО ВЪРХУ РЕЗЕРВАТА

В **точка 1.15** е предоставена информация за настоящото ползване на прилежащите територии и влиянието върху резервата.

1.16.1. Граници, разположение, собственост, административна и фондова принадлежност на защитената местност

Границите и разположението на ЗМ са представени в **Приложение № 3 (Карта № 1)**. Информация за собствеността, фондовата и административната принадлежност на ЗМ е дадена в **Приложение № 20**.

1.16.2. Горскостопански дейности и функции на горите в прилежащата на резервата защитена местност

Около резервата е била обособена буферна зона, която ограничава въздействието на човешката дейност в неговата територия със Заповед за обявяване №1028/06.11.1986 год. на Комитета за опазване на природната среда при МС/ДВ,бр.96/1986 год./; прекатегоризирана в защитена местност ЗМ ”Мечите долове” със Заповед № РД-424/18.06.2007 на Министъра на околната среда и водите ДВ,бр.61/2007 год. с площ 184,7 ha, в държавния регистър на защитените територии записана като номер 510.

В защитена местност „Мечите долове”:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Забранява се строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа.
- Забранява се разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността.
- Забранява се лагеруване и палене на огън извън определените места.
- Забранява се ловуване.
- Забранява се залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.

В защитена местност ”Мечите долове”:

- Разрешава се извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение.
- Разрешава се съществуващите гори със специално предназначение запазват своя статут.
- Разрешава се провеждане на ловностопански мероприятия.
- Разрешава се паша на стопански животни /без кози/ в определените с лесоустройствени проекти (горскостопански планове) пасищни площи.
- Разрешава се косене на сено.

Цялата площ на защитената местност попада в Природен парк Странджа.

С лесоустройствения проект от 2008 год. на ДГС „Малко Търново” са предвидени сечи на обща площ 140,4 ha с добив 5700 m³, за които няма данни да са извършени. Отгледни сечи (прореждане и пробирки) са предвидени на 105,4 ha с добив 3310 m³ в следните подотдели от защитената местност: №№ 3 д; 5 а; 6 л; 12 ш, а 1,б 1, в 1; 21 г; 52 р, с; 55 а, б, ж; 56 д; 61 а, г; 63 в; 283 д; 286 ж.

Възобновителни сечи (постепенно-котловинна или групово-изборна сеч) са били планирани на обща площ 35,0 ha с добив 2390 m³ в следните подотдели: №№ 3 г; 20 д; 56 г; 61 д; 62 а; 63 б; 283 г, е; 286 е; 287 а.

1.16.3. Ловно и рибно устройствените дейности в защитена местност “Мечите долове”, вкл. конкретните райони и начините на ползване

Няма данни за конкретни райони на ловно и рибно устройствени дейности в защитена местност „Мечите долове”.

1.16.4. Настоящи дейности на населението: земеделие, риболов, животновъдство, промишлени производства, строителство на инфраструктурни обекти, туризъм, народни занаяти и традиционни производства, в случай че такава информация не е представена в т. 1.15.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Местното население основно се занимава с туризъм, дърводобив и селско стопанство.

Част от населението в района се занимава със събиране на природни продукти като източник на допълнителни доходи. Това създава известен риск за нарушаване на резерватния режим. Към момента няма установени нарушения.

1.16.5. Вид, състояние и влияние на застроените прилежащи територии

В границите на ЗМ няма застроени територии.

1.16.6. Обекти от техническата инфраструктура - пътища, строителство, водоснабдителни съоръжения и др., които имат отношение към територията на резервата

Резерват “Витаново” е разположен на границата на Република България и Република Турция. Основната инфраструктура, която има отношение към територията на резервата са изградените съоръжения, свързани с охраната на държавната граница, гранично-пропускателния пункт и свързаните с това пътища.

1.16.7. Начин на ползване на земеделските земи и други селскостопански обекти в прилежащите територии

Прилежащите на резерват “Витаново” територии са предимно горски територии. Основното ползване е за дърводобив, лов и други.

1.16.8. Горскостопански дейности и функции на горите в прилежащите територии. Случаи на залесяване с нетипични/ инвазивни, включително чужди дървесни и храстови видове в непосредствена близост с резервата в бившата буферна зона - защитена местност “Мечите долове”

Горите в района на резерват “Витаново” се управляват, съгласно утвърдените горскостопански планове. Няма установени случаи на залесяване с нетипични и инвазивни видове в непосредствена близост до резервата и защитена местност “Мечите долове”.

1.16.9. Туристическа дейност и рекреационни ресурси в прилежащата на резервата защитена местност

Няма изградена туристическа инфраструктура в прилежащата на резервата защитена местност. Като цяло, резерватът е отдалечен от населени места и в района няма установено туристическо натоварване, което би могло да окаже влияние върху целите на опазване на ЗТ.

1.17. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.17.1. Списък със значимите археологически обекти и архитектурни паметници и исторически места в прилежащите територии - църкви, мемориали, етнографски обекти и др.

Община Малко Търново се характеризира не само с природните си дадености, но и със своето богатото културно-историческо наследство. Хилядолетната човешка цивилизация е оставила тук стотици оригинални културни паметници. За запазването и съхранението им през 1983 год. е създаден "Исторически музей Малко Търново". Той разполага своите богатства в три странджански къщи от края на XIX в. - паметници на културата. В тях са подредени разнообразни, интересни и атрактивни експозиции: археологическа, историческа, етнографска, художествена и природна. Те по своеобразен начин представят древната Странджа планина, материалната и духовната култура на населението ѝ.

Многобройните археологически паметници от тракийско и римско време показват, че по тези земи е кипял интензивен стопански и културен живот още от древността. В **Приложение № 17** е представен списък със значимите археологически обекти, архитектурни паметници и исторически места в прилежащите на резерват „Витаново“ територии.

1.17.2. Дейности от миналото, свързани с поминъка на населението и местните занаяти (рибарство, отглеждане на технически култури, пчеларство, билкарство и т.н.)

Странджанската къща е едно значително събитие в областта на архитектурата. Тя е отражение на една епоха с твърде високо културно ниво – Възраждането. Борейки се упорито за своето физическо съществуване странджанци са строели бързо, икономично и разумно. Ето защо странджанската къща е запазила своята жизненост в продължение на столетия като оригинална творба на народните майстори и това я прави особено ценна за историята на българската архитектура. Запазените и до днес къщи са отдалечени от големите центрове и главните пътища. В този район по-трайно се запазват народните традиции както в бита, така и в строителството. Дървената къща в Странджа е обособена в една от най-големите териториални групи в България и е систематизирана в три характерни типологични групи:

- западностранджанска – с ъглово огнище (Горно и Долно Ябълково, Желязково, Тагарево, Богданово, Факия)
- средностранджанска – с пристенно огнище (Стоилово, Бръшлян, Визица,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Бяла вода, Звездец, Граматиково, Кондолово, Малко Търново)

- източностранджанска – с комбиниран план (Кости, Бродилово, Ахтопол).

Близостта на трите реки - Велека, Мечи дол и Младежка до с. Сливарово и изобилието от леска по поречията им, създали условия в селото да работят голям брой майстори кошничари. Те снабдявали с кошове за риба, дървени въглища и грозде лозарските, рибарските и въглищарски центрове по цялото южно Черноморие. Днес това е единственият жив занаят в Странджа.

Други местни занаяти от миналото са свързани с текстил, дърводелство, дърворезба, изобразително изкуство, производство на манов мед и восък.

1.18. ЛАНДШАФТ

1.18.1. Структура на ландшафта

Съгласно регионалното ландшафтно райониране на България ландшафтите в резерват „Витаново“ се отнасят към Приморски ландшафтен район на Странжанската подобласт на Междупланинската зонална област на южнобългарските низини и ниски планини (Петров, 1997).

Според типологичното ландшафтно райониране на България обектът попада в следната ландшафтна структура:

Клас Планински ландшафти

Тип Ландшафти на средиземноморските нископланински гори

Подтип Ландшафти на нископланинските долинни лонгозни (псевдолианни) гори

Група Ландшафти на нископланинските долинни лонгозни гори върху алувиални наслаги

Подтип Ландшафти на нископланински субколхидски гори

Група ландшафти на нископланински субколхидски гори върху андезити

Група ландшафти на нископланински субколхидски гори върху мезозойски седиментни скали

Според класификацията в лесоустройствения проект територията в резерватната територия са представени горския и ливаден тип.

Горски ландшафти

➤ Горски ландшафти - 10 вида, с площ 1102,5 ха (99,7 %) от територията на резервата. Те дават облика на резервата.

➤ Горски иглолистен - 22,5 ха (2,0 % от общата площ) - 3 вида - горски

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

иглолистен склонов среднобогат сух до свеж - 13,5 ha; горски иглолистен склонов средно богат сух - 2,4 ha, и горски иглолистен склонов среднобогат до богат свеж до влажен - 6,6 ha. Заема естествени чисти и смесени формации със цер, зимен дъб и единично участие на явор, клен и бреза.

➤ Горски широколистен високоствъблен – 1056,3 ha (95,8 % от общата площ) - 5 вида - горски широколистен високоствъблен склонов богат свеж до влажен – 16,8 ha; горски широколистен високоствъблен склонов средно богат сух до свеж – 351,8 ha, горски широколистен високоствъблен склонов беден сух до свеж – 17,4 ha; горски широколистен високоствъблен склонов средно богат до богат свеж до влажен – 589 ha и горски широколистен високоствъблен склонов среднобогат свеж – 81,3 ha. Заема естествени чисти и смесени формации с източен бук, цер, зимен дъб, благун, габър и единично участие на явор, клен и бреза и др.

➤ Горски широколистен издънков за превръщане в семенни – 23,7 ha - 2 вида - горски широколистен издънков за превръщане в семенни склонов средно богат свеж до сух – 20,2 ha;

➤ горски широколистен издънков за превръщане в семенни склонов средно богат до богат свеж до влажен – 3,5 ha. Заети са от смесени и чисти формации с преобладание на издънков зимен дъб и източен бук.

Ливадни ландшафти - 1 вид, с площ 1,8 ha (0,3 % от общата площ). Представени са от: ливаден беден сух до свеж 1,8 ha. Този ландшафт е възникнал вторично след изсичане на гори в далечното минало.

1.18.2. Естетически качества

1.18.2.1. Особенности в ландшафта на резервата и прилежащите територии от значение за естетическото въздействие на територията като цяло

Ландшафтите са с относително висока степен на естественост и са сравнително слабо повлияни от антропогенни фактори. В преобладаващия тип горски ландшафти се опазват представителни местообитания от най-големият за Европа компактен масив от странджански южноевксински дъбови гори, с висок дял на „старите гори“, което освен сравнително висока екологическа стойност има устойчиви естетически качества. С висока естетическа стойности са и масивите от издънково-семенни дъбови ценози, с типична и съответна на техния произход и начин на стопанисване – по-опростена възрастова и пространствена структура.

Ландшафтите в резервата имат комплексно сетивно въздействие със своите естетически качества. Те се възприемат по определени маршрути, от определени места,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

фиксиран като погледни точки и погледни площадки.

1.18.2.2. Фактори и процеси, водещи до негативни нарушения в естествената структура на ландшафта

Степента на уязвимост на естествените ландшафти в резервата се оценява като средна. Устойчивостта на тяхната структура се определя от процесите на самоорганизация на ландшафта.

Причини от **естествен** характер, които могат да нарушат устойчивостта на природните ландшафти в резервата, са различни видове природни бедствия, като наводнения, пожари и други.

1.19. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Състоянието на климата и атмосферния въздух е разгледано в точка 1.8 от ПУ. Състоянието на водите е разгледано в точка 1.10 от ПУ. Състоянието на почвите е разгледано в точка 1.11 от ПУ.

Качеството на атмосферния въздух в района на резервата и защитената местност е добро. Няма установени превишения на НДЕ по отношение на КАВ в района.

Състоянието на повърхностните и подземните води е добро. Няма установени превишения на ПДК.

На територията няма регистрирани значими замърсявания с битови и строителни отпадъци, както и нерегламентирани сметища.

В резултат на направеното описание и анализ на компонентите на околната среда, е направено заключението, че общото състояние на основните компоненти на околната среда е добро и не съществуват значими нарушения и замърсявания.

Няма значими източници на замърсяване в района, които да повлияят върху качеството на околната среда в района .

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.20. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

Съгласно Наредбата за разработване на ПУ на ЗТ, Екологичната оценка е направена по възприетите като общоевропейски критерии (уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност).

За опазването и подобряването благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания и свързаните с тях растителни съобщества в границите на резерват ”Витаново“ **положително значение** имат следните административни забранителни дейности, формулирани в Заповедта за обявяване на резервата, на Природния парк и общите постановки на ЗЗТ:

➤ Забраната за паша на добитък, сечене, кастрене, изкореняване на дървета, събиране на растения, внасяне на неместни растителни и животински видове, събиране или увреждане на скални образци, добив на инертни материали от речното поречие, достъп и движение на хора извън определените места.

От факторите с положително значение, освен административно-управленските, пряко насочени към опазването на резервата, следва да се отчетат и следните:

➤ Териториалният обхват на резервата, създаващ предпоставки за опазване в голяма степен на функционалните връзки на екосистемите.

➤ Труднодостъпен терен в голяма част от територията на резервата.

➤ Обща сравнителна отдалеченост от селища. Инфраструктурна трудна достъпност без високопроходима техника общо до резерватната територия, с изключение на най-югозападния участък, в близост до КПП “Малко Търново”.

➤ Сравнително висока хоризонтална и вертикална разчлененост на резерватната територия.

➤ Чистата околна среда в околност на резервата и липса на значими индустриални или битови замърсители.

➤ Високата степен на естественост на екосистемите и природните местообитания.

➤ Строгий граничен режим на територията ограничава нерегламентирания достъп на хора и домашни животни.

От отрицателните фактори, свързани с опазването и подобряването благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания и свързаните с тях растителни съобщества в границите на резерват “Витаново”, могат да се посочат:

➤ Значими все още следи от водените горскостопански дейности до обявяването на резервата – нарушена възрастова и пространствена структура на горските съобщества в близост до камионните пътища, все още – невъзстановени унищожени горски участъци: сечища и просеки, бивши горски складове, дивечови ниви, камионни обръщала и др.

➤ Маркираните пътеки за достъп до резерватната територия не се посещават, освен инцидентно, поради което липсват условия за осъществяване на превантивния граждански контрол върху потенциални нарушения в резерватната територия.

➤ Околните на резервата територии, със своето интензивно развиващо се горско и ловно стопанство, включително – чрез изграждането и поддържането на съответната инфраструктура (най-вече пътища), могат да се разглеждат като потенциално огнище на замърсители и коридор за проникване на инвазивни и антропофитни елементи.

➤ Промените в климата и общия хидрологичния режим, като пречка за естественото възстановяване на повлияни до обявяването на резервата природни местообитания.

1.20.1. Уязвимост

Промяна на условията на местообитанията и предимно климатичните промени и някои антропогенни фактори могат да доведат до намаляване или изчезване на видове и до промяна в естествените сукцесионни процеси.

Най-уязвими за резерват „Витаново” и защитената местност „Мечите долове“ са местата с човешко присъствие – това са в по-малка степен маркираните пътеки, но най-вече пътищата за достъп на служителите, свързани с ловната и горскостопанска дейност по и в близост до границите на резервата, както и пътищата, по които се извършва охраната на резервата. Уязвими са и откритите местообитания, където в следствие на ограниченото човешко присъствие и липса на паша от домашни животни в съчетание на нисък натиск от диви тревопасни, са ускорени сукцесионните процеси и настъпва силно захрастяване или обрастване с дървесна растителност.

Уязвимостта на природния комплекс по отношение на природни и антропогенни процеси е в степен и характер, които **не налагат** предприемане на мерки за премахване на отрицателно действащи фактори или за намаляване на тяхното въздействие в самата резерватна територия.

За определяне степента на уязвимост е ползвана комбинирана оценка на степента на следните параметри:

- Фрагментация
- Промяна в заеманата площ и фрагментацията
- Промяна в структурата
- Възстановимост.

Комплексът от макромидети е с ниска уязвимост към антропогенни и естествени процеси и въздействия. Изключение правят пожарите, при които рискът е по принцип повишен за горски територии.

Висшите растения като цяло са с ниска уязвимост към антропогенни и естествени процеси и въздействия. Има данни, че популациите на единични видове висши растения (напр. южната леща (*Lens ervoides*) и търиловото великденче (*Veronica turriliana*)) са потенциално уязвими поради естествени процеси на развитие на растителните съобщества.

Уязвимост по групи видове, местообитания и природния комплекс

Група	Степен	Причини
Макромидети	Ниска	Комплексът от макромидети е с ниска уязвимост към антропогенни и естествени процеси и въздействия. Изключение правят пожарите, при които рискът е повишен за горски територии.
Мъхообразни	Средна	Комплексът от мъхообразни е със средна степен на уязвимост към антропогенни и естествени процеси и въздействия. Изключение правят пожарите, при които рискът е повишен за горски територии.
Висши растения Лечебни растения	Средна	По отношение на висшите растения, в световен мащаб, резерватът опазва характерен и рядък комплекс от растителни видове, а също така популации на четири вида висши растения с

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		<p>международна значимост; в европейски мащаб, резерватът опазва характерен и рядък комплекс от растителни видове, популации на видове с природозащитен статус, част от които в Европа са представени само или главно в Странджа планина, а също така и популациите на 1 вид от Бернската конвенция и 8 вида балкански ендемити; в национален мащаб, територията съхранява популации на 31 консервационно значими вида висши растения, от които 9 вида, включени в Червена книга на Република България (всички с категория „Застрашен“), 30 вида в Закона за биологичното разнообразие и един български ендемит.</p> <p>Предвид статута на територията, може да се приеме, че групата на лечебните растения, като цяло е със средна до висока степен на уязвимост към антропогенни и естествени процеси и въздействия. Възможна е проявата на негативни тенденции при отделни видове в резултат на естествените процеси, протичащи в растителните съобщества.</p>
Безгръбначни животни	Средна	<p>От общо 138 вида сухоземни безгръбначни животни, уязвими са 8 вида:</p> <p>7 вида са в Прил. II и 6 в Прил. III на ЗБР;</p> <p>7 вида са в Прил. II и 5 в Прил. IV на Дир.92/43/ЕО;</p> <p>3 вида са категория VU и 3 с категория NT на IUCN;</p> <p>5 вида са включени в Бернската конвенция, (4 вида в Прил. II и 1 в Прил. III);</p> <p>В резервата са установени 1 регионални странджански ендемит; 1 балкански ендемит и два балкански субендемита.</p> <p>Уязвими от браконьерска сеч стари дъбови гори,</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		пожари. Мерки. Не са установени преки заплахи за тези и другите видове в резервата.
Риби	Средна	1 вид е в Прил. 5 на Дир.92/43/ЕО (от общо 2 вида); 1 вид е категория EN на IUCN; Черноморска пъстърва (<i>Salmo labrax</i>) е силно уязвим от изграждане на хидротехнически съоръжения, напречно преграждане на речното корито, браконьерство и евентуалното интродуциране на чужди видове пъстървови риби. Потенциална заплаха за двата вида може да бъде замърсяването.
Земноводни и влечуги	Ниска	4 вида (от общо 25) са включени в ЧК на България (3 вида в категория “застрашен” и 1 вид в категория “уязвим”), а 1 от тях е категоризиран, като застрашен на световно ниво (категория “Уязвим” в Червения списък на застрашените видове на IUCN). На територията на резервата не са установени конкретни заплахи за тези или други видове.
Птици	Ниска	9 вида са включени в ЧК на България (2011) като 5 вида са в категория “уязвим” и 4 вида в категория “застрашен”. Застрашен на световно ниво е 1 вид (IUCN) - полубеловрата мухоловка (категория NT). От общо 52 вида птици срещащи се в резервата най-уязвими са 2 вида: сивият кълвач (<i>Picus canus</i>) и южния белогръб кълвач (<i>Dendrocopos leucotos</i>) поради техния висок консервационен статус. Уязвимост спрямо <u>антропогенни</u> процеси: не са установени. Мерки за премахване на отрицателните фактори: не се налагат конкретни мерки.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
Бозайници	Средна	<p>От общо 28 вида бозайници, (без прилепи) 3 вида са включени в ЧК на България; 2 вида - европейски вълк (<i>Canis lupus</i>) и видра (<i>Lutra lutra</i>)- категория VU; 1 вид дива котка (<i>Felis silvestris</i>) - категория EN;</p> <p>По IUCN - 1 вид видра (<i>Lutra lutra</i>) е в категория NT.</p> <p>Бозайници (и прилепи): най-уязвими са местата с пряко човешко присъствие, които могат да предизвикат безпокойство, особено през размножителния период и ловния сезон.</p>
Прилепи	Ниска	<p>От общо 18 вида прилепи 8 вида са включени в ЧК на България, като нито един от тях не е в категориите “застрашен” или “рисков”. В категория “уязвим” са включени 8 вида - южен подковонос (<i>Rhinolophus euryale</i>), средиземноморски подковонос (<i>Rhinolophus blasii</i>), широкоух прилеп (<i>Barbastella barbastellus</i>), дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>), дългопръст нощник (<i>Myotis capaccinii</i>) и трицветен нощник (<i>Myotis emarginatus</i>), дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>) и малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>).</p> <p>По IUCN - дългопръст нощник (<i>Myotis capaccinii</i>) в категория VU, южен подковонос (<i>Rhinolophus euryale</i>), широкоух прилеп (<i>Barbastella barbastellus</i>), дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>) и дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>) в категория NT.</p>
Природно местообитание 4030 <i>Европейски сухи ерикоидни съобщества</i>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено.</p> <p>Уязвимо поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на подходящите общоекологичните условия за</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		развитие на естествени открити площи в една реликтна, консервативна и утвърдена в състояние близко до климакското неморална среда. Много ниско пасищно натоварване от дивите тревопасни животни, чиято численост е ниска спрямо поемните възможности на територията. В преобладаващата част от местообитанията сукцесионното възстановяване на горските съобщества след влизането в сила на резерватния режим, е довело до подмяна на типа местообитание или до крайно нетипични растителните съобщества, свързани с него.
Природно местообитание <i>*6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (FestukoBrometalia)</i> <i>*(Важни местообитания за орхидеи)</i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Потенциално застрашено. Уязвимо поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на подходящите екологични условия за развитие на естествени открити площи в една реликтна, консервативна и утвърдена в състояние близко до климакското неморална среда. В преобладаващата част от местообитанията с развитие на Странджанските ксеротермни ливади и пасища, сукцесионното възстановяване на горските съобщества след влизането в сила на резерватния режим е довело до подмяна на типа местообитание или до крайно нетипични растителните съобщества, свързани с него.
Природно местообитание <i>62A0 Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества</i>	Висока	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо. Уязвимо поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на естествените открити площи. Въздействието на ниското общо

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		равнище на пасищно натоварване не е от съществена значимост за състоянието на местообитанията.
Природно местообитание <i>6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс</i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Уязвимо поради преобладаващата вторичен произход в условията на редкостта на естествените открити площи в потенциалните местообитания за развитието на климаксните крайречни гори. Замърсяванията от битов и стопански характер (потенциално възможни единствено за десните притоци на р. Малък Мечи дол, попадащи извън резерватната територия) не са актуална заплаха за резерватната територия, поради нейното разположение и в най-горните участъци във водосбора на Айдере и Чурка река.
Природно местообитание <i>*7220 Извори с твърда вода и туфести формации (Craoneurion)</i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо. Уязвимо поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на естествените, потенциално подходящи екотопи. За резерватната територия самите варовикови скални породи, необходими (но не достатъчни) като условие за неговото формиране, са по-скоро с локално, интразонално, нетипично и точково разпространение. Липса на антропогенно въздействие върху местообитанията.
Природно местообитание <i>8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите или Sedo-Sclerantion Sedo albi-Veronicion dillenii</i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо. Липса на антропогенно въздействие върху местообитанието в границите на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
<p>Природно местообитание</p> <p>8310 Неблагоустроени пещери</p>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – местообитанието се среща във всички окръзи в България, свързани с Европейската широколистна горска област, при наличието на съответните геоложки и общоекологични условия. <p>Заеманата приблизителна площ в България</p> <p>(Оценката е направена чрез сравнение с размерите на основните хабитатни единици по кодовете на CORINE Land Cover.):</p> <ul style="list-style-type: none"> – силно ограничена (точки или малки петна). <p>Сравнително рядко в резервата, поради общата рядкост в изявата на разглежданите екосистеми и биотопи.</p>
<p>Природно местообитание</p> <p>91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</p>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено.</p> <p>В резервата се опазват представителни местообитания от най-големият за Европа компактен масив от странджански южноевксински дъбови гори, с висок дял на „старите гори“, което обуславя тяхната сравнително висока екологическа устойчивост. Дори в местности от резервата, където в миналото (до обявяването на резервата) са изведени голи сечи за добив на дървени въглища на място, съвременното състояние на масивите е представително за издънково-семенни дъбови ценози, с типична и съответна на техния произход и начин на стопанисване до обявяването на резервата</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		– по-опростена възрастова и пространствена структура, но все пак – със значително по-висока устойчивост от средната за геоботаничния окръг. Пространствено, нарушенията, свързани с инфраструктурните обекти, са с много малък дял спрямо общата площ на резервата и представляват единствено потенциална заплаха за навлизането на антропофитни елементи.
Природно местообитание <i>91S0 *Западнопонтийски</i> <i>букови гори</i>	Ниска	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. В резервата се опазват представителни местообитания от най-големият за Европа масив от странджански южноевксински букови гори, с висок дял на „старите гори“, което обуславя тяхната сравнително висока екологическа устойчивост. Пространствено, нарушенията, свързани с инфраструктурните обекти, са по-скоро изключения за площи, заети от разглежданите местообитания и представляват единствено потенциална заплаха за навлизането на антропофитни елементи.
Природно местообитание <i>9180 *Смесени гори от съюза</i> <i>Tilio-Acerion върху сипеи и</i> <i>стръмни склонове</i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Уязвимо поради особености на геоморфологията в резерватната територия. В границите на резервата относителната площ на склоновете, подходящи за развитието на такъв тип растителност е сред високите за геоботаничния окръг Странджа. Същевременно, геоморфологията на окръга предопределя относителната, спрямо други части на страната, по-малка дължина на урвестите склонове, която от своя страна предполага по-малки и фрагментирани площи на този тип растителност. За

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		окръг Странджа, включително и за резерватната територия, екотонната зона със съседните типове растителност има силно влияние върху малките по площи и фрагментирани странджански смесени гори на стръмни и урвести склонове. За резерватната територия тези гори притежават относително по-висока устойчивост и представителност от средната за геоботаничния окръг за същия тип местообитания. Поради тяхната по-трудна сравнителна достъпност в орографско отношение, извършените в миналото, до обявяването на резервата, най-интензивни сечи в съвременната резерватна територия, не са били съсредоточени в местообитания на странджанските смесени гори на стръмни и урвести склонове. Пространствено, нарушенията, свързани с инфраструктурните съоръжения не са свързани с разглежданите местообитания.
Природно местообитание <i>91G0 *Панонски гори с Quercus petraea и Carpinus betulus</i>	Ниска	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Уязвимо поради екологично обусловената рядкост на неговото разпространение и интразоналността, предимно сред по-ксеротермни дъбови или по-мезофилни букови гори. Екотонната зона със съседните типове растителност има силно влияние върху малките по площи и фрагментирани странджанските мезофилни дъбови и габъррови гори. За резерватната територия тези гори притежават сравнително по-висока устойчивост и представителност от средната за геоботаничния окръг за същия тип местообитания. Нарушенията, свързани с инфраструктурните обекти, са по-скоро

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		изключения и представляват единствено потенциална заплаха за навлизането на антропофитни елементи.
Природно местообитание <i>91E0 *Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Pandion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i></i>	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. За територията на резервата заплахите от антропогенен характер, включително тези, свързани със стопанските ползвания във водосбора на реките Айдере и Чурка над резерватната територия, не са със значимо въздействие. Преобладаващата част от представителните полигони с разпространение на заливните елшови гори в резервата са малки по площ. По течението на реките Айдере и Чурка не е установено спонтанно разпространение на аморфа, бял салкъм (акация) и айлант, които могат да се разглеждат като потенциална заплаха за развитието на елшовите гори.
Обща оценка на уязвимостта на природните местообитания	Средна	Оценката се дава тъй като най-големите като площ и най-представителните за резервата природни местообитания, свързани с типовете растителност, посочени като основание за обявяване на територията като значима на национално и международно равнище, са оценени със средна уязвимост.
За целия природен комплекс	Средна	Оценката е въз основа на флористичния комплекс, който се опазва в границите на резервата.

1.20.2. Рядкост

Съгласно международните документи, рядкостта на застрашените растения, животни и типовете природни местообитания се смята като елемент на заплаха.

В растителните съобщества на резервата, съобразно общата специфика за геоботаничен окръг Странджа, преобладават тези, свързани със специфичните комплекси от рефугиален тип, за които е характерно участието на голям брой терциерни реликти и сравнително малък брой ендемити.

Една от специфичните черти на екосистемите в резервата е висока численост на евксинския флорен елемент (близо 1/6) спрямо останалите флорни елементи в субмедитеранската група. По този показател растителните съобщества в разглеждания резерват са на едно от челните места сред териториите в западната част на район Велека, геоботаничния окръг Странджа.

Друга отличителна черта на екосистемите и биотопите в резервата е високата концентрация на терциерни растителни реликти – около 45 % от общия брой на реликтите в границите на район Велека, ботаничен окръг Странджа. Голяма част от характерните за резервата реликти са с крайно ограничено разпространение, което за пределите на Европейския съюз покрива единствено район Велека, ботаничен окръг Странджа. Разглеждайки малката относителна площ на Евксинската провинция, респективно Черноморския биогеографски регион, в рамките на Европейската мрежа Натура 2000 може да се възприемат съобществата с високо или определящо участие на южноевксински реликти, като съобщества с “ендемично” разпространение.

Групата на макромицетите е с висока степен на рядкост, отчитайки представеността на редки консервационно значими видове, както и факта, че става въпрос за територия с редки за нашата страна и в европейски мащаб местообитания. В национален мащаб, територията съхранява популации на 3 консервационно значими вида макромицети с висок статус на застрашеност.

Групата на висшите растения е с висока степен на рядкост, отчитайки представеността на голям брой консервационно значими видове с национален и международен природозащитен статус, български и балкански ендемити, както и факта, че в защитената територия са включени редки за нашата страна и в европейски мащаб местообитания. За момента не са установени негативни тенденции, но е възможно с напредване на сукцесионните процеси в тревните и храстови местообитания да се развие негативна тенденция в популациите на някои консервационно значими видове растения, свързани с тези местообитания. Тази тенденция би имала естествен характер и е обичайна за естественото развитие на растителността в преобладаващо горски територии при липса на съществено антропогенно влияние.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
Макромицети	Висока	Установени са находища на три консервационно значими вида макромицети. Два вида са Критично застрашени и един е с категория Застрашен. Всички видове са включени в Червения списък на гъбите в България и в Червената книга на Република България.
Висши растения	Висока	Резерватът опазва характерен и рядък комплекс от растителни видове, популации на видове с природозащитен статус, част от които в Европа са представени само или главно в Странджа планина, а също така и популациите на 1 вид от Бернската конвенция и 8 вида балкански ендемити; в национален мащаб, територията съхранява популации на 31 консервационно значими вида висши растения, от които 9 вида, включени в Червена книга на Република България (всички с категория „Застрашен“), 30 вида в Закона за биологичното разнообразие и един български ендемит.
Лечебни растения	Висока	В границите на резервата са защитени популации на 13 консервационно значими вида лечебни растения, някои от тях с национален и международен природозащитен статут.
Водни безгръбначни животни	Ниска	3 водни безгръбначни са редки видове. 1 вид от водните безгръбначни животни е терциерен реликт.
Сухоzemни безгръбначни животни	Средна	5 вида от сухоzemните безгръбначни животни са редки на национално равнище. 7 вида са реликтни, 1 е регионален (странджански), 1 балкански ендемичен и два балкански субендемични
Земноводни и влечуги	Ниска	1 вид (от общо 25) е рядък на национално ниво - пъстър смок (<i>Elaphe sauromates</i>). Реликтни и ендемични видове няма.
Риби	Средна	2-та установени вида риби могат да бъдат категоризирани като редки на национално ниво. странджанската лешанка (<i>Phoxinus strandjae</i>) е ендемичен вид.
Птици	Ниска	3 вида от орнитофауната в резервата могат да бъдат

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		категоризирани като редки на национално ниво: гълъб хралупар (<i>Columba oenas</i>), Ююжен белогръб кълвач (<i>Dendrocopos leucotos</i>) и полубеловрата мухоловка (<i>Ficedula semitorquata</i>). Реликтни и ендемични видове няма.
Бозайници	Ниска	Няма редки и ендемитни видове.
Прилепи	Ниска	Няма редки и ендемитни видове.
Екосистеми и биотопи, свързани с тип пр. местообитание 4030 <i>Европейски сухи ерикоидни общества</i>	Висока	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение Основната част от местообитанията, свързани с този тип растителност, са съсредоточени в границите на Средиземноморската склерофилна област (Бондев 2002). Разпространение в България (национално) Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002): – местообитанието се среща единствено в геоботаничен окръг Странджа, район Велека. Заемащата приблизителна площ в България** – силно ограничена (точки или малки петна). С крайно ограничено разпространение, висока рядкост за резервата поради особености в генезиса на обществата като предимно вторични и рядкостта на естествените открити площи.
Екосистеми и биотопи, свързани с природоно местообитание 6210* <i>Полуестествени сухи тревни и храстови общества върху</i>	Ниска	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Потенциално застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, са сравнително равномерно разпространени в Европа и Холарктическото флористично царство в места с наличието на съответните едафични и климатични условия. Разпространение в България (национално разпр.) Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
варовик (<i>FestukoBrometalia</i>) *(Важни местообитания за орхидеи)		– местообитанието се среща в почти всички окръзи, при наличието на съответните екологични условия. Заемащата приблизителна площ в България – значителна. Със сравнително ограничено разпространение за резервата поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на естествените открити площи.
Екосистеми и биотопи, свързани тип пр. местообитание <i>62A0 Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества</i>	Висока	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо. Географско (общо световно и европейско) разпространение Местообитанието се характеризира основно от български, балкански ендемити или реликти. Тези видове могат да бъдат диагностични, включително доминанти и едификатори. Разпространение в България (национално) Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002): – местообитанието се среща във всички окръзи в Южна България (без тези в Софийското поле, Беласица, Тракийската низина), при наличието на съответните екологични условия. Заемащата приблизителна площ в България – значителна. Сравнително рядко за резервата поради особености на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на естествените открити площи. Въздействието на ниското общо равнище на пасищно натоварване не е от съществена значимост за разпространението.
Екосистеми и биотопи, свързани с тип пр.	Средна	Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение Екосистемите и биотопите, свързани с този тип

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
<p>местообитание</p> <p>6430 <i>Хидрофилни съобщества от високи тревы в равнините и в планинския до алпийския пояс</i></p>		<p>растителност, са сравнително равномерно разпространени в Европа и Холарктическото флористично пространство в места с наличието на съответните едафични и климатични условия.</p> <p>Разпространение в България (национално)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <p>– местообитанието се среща във всички равнинни окръзи на България, при наличието на съответните екологични условия.</p> <p>Заемащата приблизителна площ в България – незначителна.</p> <p>Със сравнително ограничено разпространение и относителна рядкост за резервата поради преобладаващата вторичност на своя произход в условията на редкостта на естествените открити площи в потенциалните местообитания за развитието на климаксните крайречни гори.</p>
<p>Екосистеми и биотопи,</p> <p>свързани с</p> <p>тип пр.</p> <p>местообитание</p> <p>7220*</p> <p><i>Извори с твърда вода и тувести формации</i></p> <p><i>(Craoneurion)</i></p>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория:</p> <p>Уязвимо.</p> <p>Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, са сравнително равномерно разпространени в Европа и Холарктическото флористично царство в места с наличието на карстови формации.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <p>– местообитанието се среща в почти всички окръзи на България с карстови формации и при съответните хидрологични и общоекологични условия.</p> <p>Заемащата приблизителна площ в България</p> <p>– силно ограничена (точки или малки петна).</p> <p>Крайно рядко за резерватната територия поради особености</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		на геоморфологията в резерватната територия и редкостта на естествените, подходящи за неговата изява екотопи. Липса на антропогенно въздействие върху Екосистемите и биотопите.
Екосистеми и биотопи, свързани с 8230 <i>Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите или Sedo-Sclerantion Sedo albi-Veronicion dillenii</i>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо.</p> <p>Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>Потенциално екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, са сравнително равномерно разпространени в места в Европа и Холарктическото флористично царство с наличието на съответните открити силикатни скални формации. За окръга се характеризира и с участието на български, балкански ендемити или реликти. Тези видове могат да бъдат диагностични, мн. рядко доминанти и едификатори.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – местообитанието се среща във всички южнобългарски окръзи в България и в Стара планина, при наличието на съответните геоложки и общоекологични условия. <p>Заеманата приблизителна площ в България</p> <ul style="list-style-type: none"> – незначителна. <p>Рядко в резервата, поради редкостта на откритите пространства в границата на резерватната територия.</p>
Екосистеми и биотопи, свързани тип пр. местообитание 8310 <i>Наземни пещери</i>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Уязвимо.</p> <p>Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>Разглежданите екосистеми и биотопи са сравнително равномерно разпространени в места в Европа и Холарктическото флористично пространство с наличието на</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		<p>съответните варовикови скални формации.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – местообитанието се среща във всички окръзи в България, свързани с Европейската широколистна горска област, при наличието на съответните геоложки и общоекологични условия. <p>Заеманата приблизителна площ в България</p> <ul style="list-style-type: none"> – силно ограничена (точки или малки петна). <p>Сравнително рядко в резервата, поради общата рядкост в изиявата на разглежданите екосистеми и биотопи.</p>
<p>Екосистеми и биотопи,</p> <p>свързани с</p> <p>тип пр.</p> <p>местообитание</p> <p><i>91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</i></p>	Ниска	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, са сравнително добре представени в места с преходно средиземноморско и преходно континентално климатично влияние в Европа и Евксинската провинция в границите на Европейската широколистна горска област на Холарктическото флористично царство.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – местообитанието се среща във всички окръзи в България, свързани с Европейската широколистна горска област, при наличието на съответните общоекологични условия. <p>Заеманата приблизителна площ в България</p> <ul style="list-style-type: none"> – значителна. <p>Резервата опазва един от големите за окръга компактни масиви с участие на южноевксински дъбови гори.</p>
<p>Екосистеми и биотопи,</p> <p>свързани с</p>	Висока	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
тип пр. местообитани 91S0* Странджански източно букови гори		<p>Географско (общо) разпространение</p> <p>България попада в периферията на ареала на Екосистемите и биотопите. Тук се включват местообитания, характерни за типично евксинския тип растителност в границите на Евксинската провинция.</p> <p>Екосистемите и биотопите се характеризират основно от български, балкански ендемити или реликти. Тези видове могат да бъдат диагностични, включително доминанти и едификатори.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – местообитанието се среща в следните окръзи от Евксинската провинция: Странджа и Източнопланински, и с изолирани находища в Западнокрайбрежен Черноморски окръг, както и крайно ограничено в Котленско-Преславския окръг (в Балканската провинция), част от Европейската широколистна горска област. <p>Заеманата приблизителна площ в България</p> <ul style="list-style-type: none"> – незначителна. <p>В резервата се опазват представителни местообитания от най-големият за Европа масив от странджански южноевксински букови гори.</p>
Екосистеми и биотопи, Свързани с тип пр. местообитание 9180* Смесени гори от урвести и стръмни склонове и планински клисури	Висока	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>България попада в периферията на ареала на Екосистемите и биотопите на смесени гори на стръмни и урвести склонове. Център на разпространение на това местообитание е континентална Европа, но то е широко разпространено от Скандинавия до Пиренеите и в Италия. България се намира в югозападната част на ареала му. Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, поради геоморфоложки</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		<p>особености са сравнително редки в Евксинската провинция в границите на Европейската широколистна горска област на Холарктическото флористично царство.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <ul style="list-style-type: none"> – сходни местообитанията, се срещат в 5 от окръзите в България, свързани с Европейската широколистна горска област, при наличието на съответните геоморфоложки и общоекологични условия. <p>Заемащата приблизителна площ в България</p> <ul style="list-style-type: none"> – силно ограничена (точки или малки петна). <p>Рядко поради особености на геоморфологията в резерватната територия. В границите на резервата площта на потенциалните склонове, подходящи за развитието на такъв тип растителност, е една от високите за геоботаничен окръг Странджа. Същевременно, геоморфологията на геоботаничния окръг предопределя относителната, спрямо други части на страната, по-малка дължина на урвестите склонове, която от своя страна предполага по-малки и фрагментирани площи на изява на този тип растителност.</p>
<p>Екосистеми и биотопи,</p> <p>свързани с</p> <p>тип пр.</p> <p>местообитание</p> <p><i>91G0* Субевксински мезофилни дъбово-габъррови гори</i></p>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>България попада в периферията на ареала на местообитанията на равнинните мезофилни дъбови и габъррови гори. Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, поради геоморфоложки особености са сравнително редки в Евксинската провинция в границите на Европейската широколистна горска област на Холарктическото флористично царство.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		<p>– сходни местообитания се срещат в Дунавската равнина, Лудогорието, Предбалкана и Краище или в повече от 5 от окръзите в България, свързани с Европейската широколистна горска област, при наличието на съответните хидроложки, геоморфоложки и общоекологични условия.</p> <p>Заемащата приблизителна площ в България</p> <p>– значителна.</p> <p>Рядко поради особености на геоморфологията и микроклиматичните условия в резерватната територия.</p>
<p>Екосистеми и биотопи,</p> <p>свързани с</p> <p>тип пр.</p> <p>местообитание</p> <p><i>91E0* Заливни гори от черна елиа</i></p>	Средна	<p>Вкл. в ЧК на България, том III, с категория: Застрашено. Географско (общо световно и европейско) разпространение</p> <p>Екосистемите и биотопите, свързани с този тип растителност, са сравнително равномерно представени при наличието на подходящите хидрологични и общоекологични условия в границите на Европейската широколистна горска област на Холарктическото флористично царство.</p> <p>Разпространение в България (национално разпр.)</p> <p>На територията на страната разпространението на свързаните с тази растителност местообитания е ограничено, по долното течение на реките Батова, Камчия, Ропотамо, Велека, Витаново, Тунджа и др. Съгласно геоботаническото райониране (Бондев 2002):</p> <p>– сходни местообитанията, се срещат в 5 от окръзите в България.</p> <p>Заемащата приблизителна площ в България</p> <p>– незначителна.</p> <p>За територията на резервата не е типично и няма участъци, в които потенциални Екосистеми и биотопи на заливните гори край реките Айдере и Чурка да са унищожени и превърнати в земеделски земи, т.нар. „лъки“. Поради комплекс от хидроложки и геоморфоложки особености, заливните</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини
		елшови гори са редки в резерватната територия.
Обща оценка на рядкостта на екосистемите и биотопите	Средна	Оценката се дава като средно претеглена спрямо заеманите площи със съответната степен на рядкост на свързаните с тях природни местообитания. Между най-големите като площ и най-представителните за резервата природни местообитания, са тези, свързани със странджанските смесени дъбови гори и източно буковите гори, посочени сред основните основания за обявяване на територията за защитена са оценени съответно – с „ниска“ и „висока“ рядкост.

Легенда Екосистеми и биотопи:

****Заеманата приблизителна площ в България** (Оценката е направена чрез сравнение с размерите на основните хабитатни единици по кодовете на CORINE Land Cover.).

1.20.3. Естественост

Преобладават първични екосистеми с коренни дъбови, източно-букови и смесени широколистни съобщества с висока степен на естественост. Ландшафтите са с относително висока степен на естественост и са сравнително слабо повлияни от антропогенни фактори. За екосистемите и местообитанията в резервата, установените видове висши растения имат в преобладаваща степен естествен произход.

Горски плантации на иглолистни култури, смесени с местни широколистни видове са с крайно ограничено разпространение. Най-често в изкуствените иглолистни плантации (култури) от черен бор (*Pinus nigra*), се развиват в среда, в която в дървесния етаж съдоминират издънкови дъбови фиданки. В храстовия етаж се срещат обикновен глог (*Crataegus monogyna*), скоруша (*Sorbus domestica*), мушмула (*Mespilus germanica*) и др. Общо за резервата ходът на сукцесията към възстановяване на естествените дъбови местообитания е напреднал значително. Местообитанието няма консервационна значимост и представлява серийно съобщество при възстановяването на термофилните дъбови гори.

Разселването на инвазивни видове има крайно локален характер за цялата резерватна територия. Потенциално уязвими участъци са поречието на реките Айдере и Чурка, съществуващите горски пътища. Коренната растителност доминира на територията на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Въздействието в прилежащите територии върху екосистемите е незначително, като пряко или косвено такова въздействие може да се очаква от териториите, разположени над резервата по течението на реките Айдере и Чурка.

Отличителна черта на екосистемите и биотопите в резервата е високата концентрация на терциерни растителни реликти – около 45 % от общия брой на реликтите в границите на ботаникогеографски окръг Странджа, район Велека. Общата оценка: Висока степен на естественост.

Местообитанията в резерватната територия са с висока степен на естественост и слабо повлияни, което предполага висока степен на естественост за комплекса от макромисети. Прилежащите територии оказват ниско влияние върху макромисетите. Комплексът от висши растения е с висока степен на естественост и е характерен за опазваните в резервата растителни съобщества. Прилежащите територии според наличните до момента данни оказват слабо влияние върху висшите растения.

В резервата се опазват 32 вида висши растения с реликтна природа. Наличието на незначителен брой адвентивни видове не оказва влияние върху естествената природа на флората. Сухоземната безгръбначна фауна може да бъде характеризирана с висока степен на естественост. Специфичен обитател на Братановата пещера е опилюонът (*Nelima pontica*) - балкански субенедмит.

По отношение на ихтиофауната, херпетофауната, орнитофауната и бозайната фауна, екосистемите на териториите на резерват “Витаново” и ЗМ “Мечите долове” се отличават с висока степен на естественост.

Група	Степен	Причини/ Основания
Екосистеми	Висока	Преобладават първични екосистеми с коренни дъбови, източно-букови и смесени широколистни съобщества с висока степен на естественост. Въздействието в прилежащите територии върху екосистемите е незначително, като пряко или косвено такова въздействие може да се очаква от териториите, разположени над резерватната по течението на реките Айдере и Чурка. Горски плантации на иглолистни култури, смесени с местни

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Степен	Причини/ Основания
		широколистни видове са рядко разпространение. В иглолистните култури от черен бор (<i>Pinus nigra</i>), в дървесния етаж съдоминират издънкови дъбови фиданки. В храстовия етаж се срещат обикновен глог (<i>Crataegus monogyna</i>), скоруша (<i>Sorbus domestica</i>), мушмула (<i>Mespilus germanica</i>), и др. Общо за резервата, ходът на сукцесията към възстановяване на естествените дъбови местообитания е напреднал значително и тези местообитания нямат висока консервационна значимост, представлявайки серийно съобщество при възстановяването на термофилните дъбови гори.
Ландшафти	Висока	Ландшафтите са с относително висока степен на естественост и са сравнително слабо повлияни от антропогенни фактори.
Лихенизирани гъби (Лишеи), Макромицети, Мъхообразни, Висши растения, Лечебни растения	Висока	Местообитанията в резерватната територия са с висока степен на естественост и слабо повлияни, което предполага висока степен на естественост на лихенизирани гъби (лишеи), макромицети и мъхообразни . Установеният флорен комплекс е с естествен произход и в не малка степен с реликтна природа (установени са 32 реликтни вида). Наличието на адвентивни видове не повлиява на естествената природа на растителността.
Безгръбначни животни Земноводни и влечуги Птици Бозайници Прилепи	Висока	Всички представители на фауната се характеризират с относително висока степен на екологична пластичност. Всички представители на фауната са естествени обитатели на отделните екосистеми представени в резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.20.4. Типичност

Отсъствието на значими антропогенни въздействия в миналото, както и продължителния период от обявяването на резервата, са причина, описаните местообитания да са със сравнително висока степен на типичност.

Установените макромисети са типични за представените в резерватната територия местообитания. Установените висши растения са във **висока степен** типични за представените в резерватната територия местообитания, за растителността на Странджа планина и за флората на България като цяло.

Сухоземна безгръбначна фауна е съставена от представители, обитаващи широколистни гори и/или покрайнините им.

Установените представители на ихтиофауната са типични обитатели на горните течения на реките от южната част Черноморския водосборен басейн.

По-голямата част от територията на резервата представлява планински терен, покрит с широколистни гори със значителен склоп. Типични за такъв тип местообитание в Югоизточна България са 4 от установените 7 вида земноводни и 3 от установените 18 вида влечуги. Всички останали видове вероятно навлизат в територията на резервата от съседни, по-открити местообитания. Като цяло за херпетофауната степента на типичност може да се определи, като средна.

Орнитофауната обитаваща горските екосистеми в резервата и ЗМ могат да бъдат определени като типични.

Общо, по отношение на фауната, всички групи безгръбначни, земноводни, влечуги, птици и бозайници, се характеризират като типични обитатели за местообитанията в резервата.

Група	Оценка	Причина
Макромисети Висши растения Лечебни растения	Висока	Видовият състав е типичен за този тип местообитания.
Безгръбначни животни Земноводни и влечуги Птици Бозайници Прилепи	Висока	Всички установени видове в резервата са типични обитатели за съответната надморска височина, релеф, местообитание, както и за тази част на Югоизточна България. Видовият състав на птиците е типичен за широколистните гори, които са с най-голямо участие в резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

1.20.5. Размери

Резерват „Витаново“ е от големите по площ резервати в геоботаничен окръг „Странджа“. Заедно със защитената местност “Мечите долове” осигуряват опазването на природните местообитанията, растителните съобщества и видовото разнообразие, които се съдържат в тях. Наличните данни за макромикетите, а също така и за флората, не дават основание за промяна на границите на резерватната територия. Размерите на резервата са достатъчни за поддържане на жизнени популации и размножителния потенциал на типичните видове, безгръбначни животни, риби, земноводни, влечуги, птици и бозайници. Няма необходимост от промени в границите на резервата.

Установените 12 броя природни местообитания, включени в 5 броя екологични групи екосистеми показват представителност спрямо заложените цели за опазване и достатъчност на размерите на двете територии за запазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление на териториите. Във връзка с това не се налагат промени в границите на двете територии.

Група	Оценка	Причина
Лихенизирани гъби	Висока	Този спектър от местообитания прави територията на резервата оптимална.
Макромикети	Висока	Значителни по площ и представителност и опазване местообитания.
Мъхообразни	Висока	Значителни по площ и представителност и опазване местообитания.
Висши растения	Висока	Значителни по площ и представителност и опазване местообитания.
Лечебни растения	Висока	Значителни по площ и представителност и опазване местообитания.
Фауна	Висока	Значителна площ на резервата, която осигурява необходимите условия за обитаване.
Природни местообитания	Висока	Резерват „Витаново“ е втори по големина в район Велека, геоботаничен окръг „Странджа“ и между относително

Група	Оценка	Причина
		големите резервати в една сравнително достъпна и с антропогенно присъствие социално-икономическа среда. Установените 12 броя природни местообитания, показват представителност спрямо заложените цели за опазване и достатъчност на размерите за запазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление на териториите. Във връзка с това не се налагат промени в границите на двете територии.

Природни местообитания	Степен на типичност спрямо определени екологични условия	Степен на повлияване на типичността, в следствие продължителни въздействия с антропогенен характер	Степен на значимост на резервата за съхраняването на типичните за региона местообитания
<p>4030 Понтийски ниски ерикоидни храстчета</p> <p>7220* Извори с твърди води</p> <p>8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите <i>Sedo-Scleranthion</i> или <i>Sedo dlbi-Veronicion dilenii</i></p> <p>91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Pandion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p>	Средна	Ниска	Ниска
<p>6210* Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco-Brometalia</i>)</p>	Ниска	Ниска	Ниска

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Природни местообитания	Степен на типичност спрямо определени екологични условия	Степен на повлияване на типичността, в следствие продължителни въздействия с антропогенен характер	Степен на значимост на резервата за съхраняването на типичните за региона местообитания
<p>(*важни местообитания на орхидеи)</p> <p>6430 Хидрофилни съобщества от високи тревни в равнините и в планинския до алпийския пояс</p>			
<p>62A0 Източно-субмедитерански сухи тревни съобщества</p> <p>91S0* Западнопонтийски букови гори</p>	Висока	Ниска	Висока
<p>91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</p>	Висока	Средна	Средна
<p>9180* Смесени гори от съюза <i>Tilio-Acerion</i> върху сипеи и стръмни склонове</p>	Средна	Ниска	Средна
<p>91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i></p>	Висока	Ниска	Средна
<p>Обща оценка на типичността на природните местообитания в резервата</p>	<p>СРЕДНА</p>		

1.20.6. Биологично разнообразие

На територията на резервата е формиран комплекс от ценози, типичен за умерения пояс на Северното полукълбо.

В растителната покривка на резервата доминират горските съобщества – 96 % от общата площ. Екосистемите на поляните, ливадите и голините с растителност заемат 4 %.

Преобладават растителните съобщества на източния горун (*Quercus polycarpa*), следвани от тези на: източния бук (*Fagus orientalis*); на благуна (*Quercus frainetto*); на цера (*Quercus cerris*); на обикновения габър (*Carpinus betulus*); на мъждряна (*Fraxinus ornus*).

Смесените гори с участие на различни дървесни видове, без преобладаване на някои от тях, заемат около 20 %.

В резервата се опазват едни от сравнително големите площи със „стари гори“ (Old-growth forests), изключително важни за опазване на биоразнообразието в Странджа планина. Горите с характеристики, близки до изискванията за „стари гори“, заемат около $\frac{1}{4}$:- $\frac{1}{5}$ от общата площ на резервата. Средната възраст на горите е около сто години, а най-възрастните – дъбови и източнобукови гори, са около 170 годишни.

Екосистемите в резервата впечатляват с флористичното си богатство и разнообразие. Установени са над 460 вида и подвиди спорови и семенни растения.

Една от специфичните черти на екосистемите в резервата е относително висока численост на евксинския флорен елемент (или близо $\frac{1}{5}$) спрямо останалите флорни елементи в субмедитеранската група и по този показател резерватът „Витаново“ е сред първите от останалите защитени територии в геоботаничен окръг Странджа.

Друга отличителна черта на местообитанията в резервата е високата концентрация на терциерни реликти – около 65 % от общия брой на реликтите в границите на Геоботаничен окръг Странджа, район Велека.

В резервата се опазват ефективно популации на около 30 таксона висши растения с консервационна значимост на национално и европейско ниво.

Растителните съобщества в резерватната територия могат да бъдат причислени към 12 броя различни типове природни местообитания, вкл. в Приложение 1 на ЗБР, и съответно, включени в Приложение 1 на Директивата 92/43 на Съвета на ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директивата за местообитанията 92/43 ЕЕС, HD 92/43):

Резерватът осигурява опазването на 3 консервационно значими вида макромидети, както и типичен комплекс от макромидети за редки в европейски мащаб местообитания.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

В резервата се опазва част от специфичното растително разнообразие на Странджа – почти 500 вида висши растения (около 30 % от видовете, разпространени в Странджа), 31 консервационно значими висши растения, ендемити, реликтни видове и такива, разпространени много ограничено в страната

Група	Оценка	Причини
Макромицети Лихенизирани гъби Мъхове	Висока	Резерватът осигурява опазването на 3 консервационно значими вида макромицети, много от които редки в европейски мащаб, както и типичен комплекс от макромицети за редки в европейски мащаб местообитания.
Висши растения	Висока	500 вида висши растения (около 30 % от видовете, разпространени в Странджа), 31 консервационно значими висши растения, ендемити, реликтни видове и такива, разпространени много ограничено в страната.
Лечебни растения	Висока	Резерватната територия опазва значителна част от специфичното растително разнообразие на Странджа (повече от 117 вида лечебни растения, около 10 % от разпространените в планината). В границите на резервата са защитени популации на 13 консервационно значими вида лечебни растения с национален и международен природозащитен статут.
Природни местообитания	Висока	В резервата са установени 12 типа природни местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР, като 6 от тях са обозначени като Приоритетни за опазване. От природните местообитания в резервата 14 са включени в Червената книга на РБ.
Растителни съобщества, определени като важни за опазване в резервата и станали основа за определяне	Висока	Специфичност и висока консервационна значимост на горската растителност в резервата придават следните дървесни и храстови съобщества: <ul style="list-style-type: none"> • съобщества от източен бук (<i>Fagus orientalis</i>) с вечнозелен подлес от странджанска зеленика (<i>Rhododendron ponticum</i>), лавровишня (<i>Laurocerasus</i>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причини
на неговото международно значение за опазване на биологичното разнообразие		<p><i>officinalis</i>) и колхидски джел (<i>Ilex colhica</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> • съобщества от източен горун (<i>Quercus polycarpa</i>) и благун (<i>Quercus frainetto</i>) с подлес от странджанска зеленика (<i>Rhododendron ponticum</i>) и понтийско бясно дърво (<i>Daphne pontica</i>); • съобщества от източен горун (<i>Quercus polycarpa</i>) и благун (<i>Quercus frainetto</i>) с подлес от калуна (<i>Calluna vulgaris</i>); • съобщества от източен горун (<i>Quercus polycarpa</i>) и благун (<i>Quercus frainetto</i>) с подлес от чашковидна звъника (<i>Hypericum calycinum</i>) и пухесто горянче (<i>Epimedium pubigerum</i>); • съобщества от източен горун (<i>Quercus polycarpa</i>), благун (<i>Quercus frainetto</i>) и цер (<i>Quercus cerris</i>) с подлес от летнозелени храсти (<i>Mespilus germanica</i>, <i>Crataegus monogyna</i>, <i>C. pentagyna</i>, <i>Carpinus orientalis</i> и др.); • съобщества от цер (<i>Quercus cerris</i>), източен горун (<i>Quercus polycarpa</i>), благун (<i>Quercus frainetto</i>) и обикновен габър (<i>Carpinus betulus</i>).
Водни безгръбначни животни	Средна	<p>Установени са 38 водни безгръбначни от които 3 редки вида.</p> <p>Не са установени балкански ендемити, 1 вид е терциерен реликт.</p> <p>Няма видове защитени по Дир. 92/43/ЕО.</p>
Сухоzemни безгръбначни животни	Средна	<p>От приблизително 27 000 безгръбначни животни в България, на територията на резервата са установени 142 вида сухоzemни безгръбначни (0,5 %) от известните до сега:</p> <p>5 вида са редки, 17 вида са реликтни, 1 е регионален (странджански), 1 балкански ендемичен и 2 балкански</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причини
		субендемита; 7 вида са включени в Прил. II и 6 вида в Прил. III на ЗБР; 7 вида са в Прил. II и 5 в Прил. IV на Дир. 92/43/ЕО; 3 вида са в категория VU, 3 вида в категория NT и един DD в IUCN; 3 вида са в Прил. II и 1 в Прил. III на Бернската конвенция.
Риби	Ниска	От общо 207 вида риби в България, на територията на резервата се срещат 2 вида, което представлява под 1 % от ихтиофауната. От тях: 1 вид е в Прил. V на 92/43/ЕО; 1 вид е в категорията CR в ЧК на България; 1 вид е в категория EN в Червения списък на IUCN;
Земноводни и влечуги	Ниска	От общо 61 вида земноводни и влечуги в България, на територията на резервата се срещат 25 вида (41 %). От тях: 5 вида са в Прил. II, и 21 в Прил. III на ЗБР; 5 вида са в Прил. II и 18 в Прил. IV на 92/43/ЕО; 3 вида са в категория EN и 1 вид в категория VU в ЧК на България; 18 вида са в Прил. II и 7 вида в Прил. III на Бернската конвенция; 1 вид е в категория VU, 3 вида в категория NT в Червения списък на IUCN.
Птици	Средна	От 409 вида птици срещащи се в България, на територията на резервата могат да се срещнат 52 вида (12,7 %). От тях 48 вида са в Прил. III на ЗБР; 13 вида са в Прил. I на Дир. 2009/147/ЕО;

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Група	Оценка	Причини
		<p>9 вида са включени в ЧК на България (2011) в категории “уязвим” и “застрашен”;</p> <p>37 вида са в Прил. II на Бернската конвенция и 1 вид е част от Червения списък на IUCN (полубеловрата мухоловка).</p> <p>Приоритетни за опазване видове са сивият кълвач, южният белогръб кълвач, полубеловрата мухоловка и гълъбът хралупар.</p>
Бозайници	Средна	<p>От общо 81 вида, разделени в 6 разряда, на територията на резервата се срещат 28 вида бозайници (без прилепи) от 5 разряда и 2 семейства или 34.6 % от всички видове в страната. От тях:</p> <p>2 вида са в Прил. II и 4 вида Прил. III на ЗБР;</p> <p>2 вида от Прил. II на Дир. 92/43/ЕО;</p> <p>2 вида в категория VU и 1 в категория EN в ЧК на България;</p> <p>3 вида са в Прил. II и 15 вида в Прил. III на Бернската конвенция;</p> <p>1 вид в категория NT в Червения списък на IUCN.</p>
Прилепи	Средна	<p>От общо 33 вида, разделени в 2 разряда, на територията на резервата и района са регистрирани 18 вида прилепи или 54.5 % от всички видове в страната. От тях:</p> <p>10 вида са в Прил. II и 18 вида Прил. III на ЗБР;</p> <p>10 вида от Прил. II на Дир. 92/43/ЕО;</p> <p>8 вида в категория VU в ЧК на България;</p> <p>17 вида са в Прил. II и 16 вида в Прил. III на Бернската конвенция;</p> <p>1 вид е в категория VU, 4 вида в категория NT в Червения списък на IUCN;</p> <p>18 вида са включени в Бонската конвенция.</p>

Защитената територия има важно значение за опазване на биологичното разнообразие на световно, европейско и национално ниво.

1.20.7. Стабилност и нестабилност

Наличните към момента данни дават основание групата на висшите растения да се характеризира като стабилна във **висока степен**, при условията на съществуващия режим на опазване, с изключение на популации на отделни видове, за които може да се предположи известна нестабилност под влияние на естествени фактори. Наличните данни показват, че групата на висшите растения в това число лечебните растения може да се характеризира с **висока степен на стабилност** при сегашния режим на територията. Изключение правят популациите на отделни видове, за които може да се очаква нестабилност на популациите им под влияние на антропогенни и други отрицателно действащи фактори. Такива са част от популациите на лечебните видове - *Galantus nivalis*, *Ilex colchica*, *Anacamptis pyramidalis*, *Lens ervoides* и *Veronica turrilliana*.

Има основания да се предполага, че при популациите на южната леща (*Lens ervoides*) и търиловото великденче (*Veronica turrilliana*) е възможна проява на негативни тенденции, дължащи се на естествени процеси, протичащи в растителните съобщества, промени на микроклимата в местообитанията и др.

Част от популациите на лечебните видове – снежно кокиче (*Galanthus nivalis*), колхидски джел (*Ilex colchica*) и пирамидален анакамптис (*Anacamptis pyramidalis*) могат да се окажат в не достатъчно стабилно състояние в резултат от влиянието на естествени процеси протичащи в растителните съобщества, промени в микроклимата на местообитанията и др.

Не са установени приоритетни местообитания и растителни съобщества, които да са в критично нестабилно състояние.

На този етап не са необходими нови мерки за премахване на вредното въздействие върху стабилността от спазването на строгия резерватен режим и намаляването на рисковете от навлизане на антропофитни растителни елементи от пограничните с резервата територии.

Природни местообитания	Степен на естествена възстановимост след нарушения	Степен на естествена нестабилност и динамика в зависимост от различни фактори на средата. Причини	Мерки за премахване или намаляване на въздействието на фактори, водещи до нестабилност
<p>4030 Европейски сухи ерикоидни съобщества</p> <p>6210* Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*важни местообитания на орхидеи)</p>	Средна	Средна – естествена сукцесия на горски съобщества при липса на интензивно пашуване.	Укрепване популациите на дивите тревопасни в ЗМ „Мечите долове“.
62A0 Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества	Ниска	Ниска	-
6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс	Висока	Висока - геоморфоложки, хидроложки, климатични, естествена сукцесия на горски съобщества, антропогенни.	В надрезерватните територии: подобряване, възстановяване или ограничаване на нови намеси в естествения хидрологичен режим; ограничаване замърсяването на

Природни местообитания	Степен на естествена възстановимост след нарушения	Степен на естествена нестабилност и динамика в зависимост от различни фактори на средата. Причини	Мерки за премахване или намаляване на въздействието на фактори, водещи до нестабилност
			реките, което е актуално единствено за десните притоци на р. Малък Мечи дол, попадащи извън резерватната територия.
<p>7220* Извори с твърда вода с туфести формации (Cratoneurion)</p> <p>91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори</p> <p>91S0* Западнопонтийски букови гори</p>	Средна	Ниска	Няма приложими за резерватната територия.
<p>8230 Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите Sedo-Scleranthion или Sedo dlbi-Veronicion dilenii</p> <p>9180* Смесени гори от</p>	Средна	Висока - ветрова и водна ерозия, общи климатични промени.	Няма приложими за резерватната територия.

Природни местообитания	Степен на естествена възстановимост след нарушения	Степен на естествена нестабилност и динамика в зависимост от различни фактори на средата. Причини	Мерки за премахване или намаляване на въздействието на фактори, водещи до нестабилност
<p>съюза <i>Tilio-Acerion</i> върху сипеи и стръмни склонове</p> <p>91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Pandion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p>			
<p>91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i></p>	Висока	Ниска	Не са необходими мерки за понижаване на нестабилността.
<p>Обща оценка на стабилност/ нестабилност на природните местообитания в резервата</p>	<p>Общо, територията на резервата се характеризира с висока относителна стабилност. Най-високи показатели на нестабилност се отчитат при вторичните тревисти и хазмофитни съобщества, развиващи се при условията на специфични геоморфоложки условия.</p>		

1.21. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА

Показател	Оценка	Препоръки
Условия за участие на местни органи и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на резервата. Оценка на информираността на населението.	Нормативната уредба (ЗЗТ, Наредбата за изготвяне на ПУ) предоставя възможност за участие на местните органи и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на резервата.	При провеждане на срещи, семинари и други да се осигури реална възможност за участие на местните органи (Община; ДГС) и обществеността. Да се създаде възможност за участие на местното население и местните власти при изпълнение на дейностите заложи в плана. Да се организират ежегодни работни срещи между представители на кметствата, ДГС и РИОСВ-Бургас, на които да се планират годишните мероприятия имащи отношение към управлението на резервата. Също така, в максимална степен да се привлече местното население и власти към каузата за опазване на биологичното разнообразие в рамките на резервата.
Оптимални форми на бъдещото управление и охрана на резервата.	Настоящият документ (План за управление) е база за оптимално бъдещо управление на резервата. Към момента няма данни за	Спазване на изготвения план за управление на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
	нарушение на режима на ЗТ.	
Стопанисване и туристически дейности в прилежащите територии и защитената местност. Оценка на тяхната съвместимост с предназначението, целите и режимите, определени със ЗЗТ.	<p>РИОСВ-Бургас стопанисва законосъобразно резервата. Няма документиран нарушения. При теренните проучвания не са установени негативни тенденции. Има обособени пътеки за посетители, които позволяват регламентирани посещения в границите на резервата.</p> <p>Районът е богат на природни дадености, които високо се ценят. Възможностите за посещение на района и резервата дават възможност за достъп на природолюбители, деца, студенти до богатството на природата. Извършваните към момента туристически дейности в прилежащите на резервата територии са съвместими с предназначението, целите и режимите на резервата.</p>	Подобряване на възможностите за запознаване на посетителите с ценностите на резервата и прилежащите територии, за да може районът максимално да се възползва от съвременното потребление и нагласи на посетителите.
Културно-историческото наследство	В границите на резервата няма установени паметници на културата и/или туристически обекти.	Няма препоръки.

1.21.1. Социално-икономически условия

1.21.1.1. Оценка на рекреационната дейност

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
Потенциал и условия в резервата за развитие и упражняване на образователни, туристически и рекреационни дейности	Предвид високата природна стойност на резервата, той представлява безценен ресурс по отношение на образователни и научни дейности. Към момента този ресурс не се оползотворява ефективно. Туризмът в границите на резервата е забранен.	Да се положат усилия за популяризиране на ценностите на резервата като място за опознаване на българската природа.

1.21.1.2. Оценка на дейностите по ползване на ресурсите

Показател	Оценка	Препоръки
Оценка на дейностите по ползване на ресурсите.	Предвид статута на територията и заповедта за обявяването ѝ, в границите на резервата не е разрешено ползването на природни продукти, лов и др. Има документирано едно нарушение за незаконна сеч в границите на резервата.	Подобряване на охраната на резервата и повишаване на осведомеността на местното население по отношение на режимите и нормите в резерватната територия.
Необходимост от провеждане на санитарни дейности в горите, ако са установени проблеми.	Няма установена необходимост от провеждане на санитарни сечи и други санитарни дейности в рамките на резервата. Всички дейности, които се извършват в прилежащите територии са в съответствие с планираното в ЛУП. Няма	Няма препоръки.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
	установена необходимост от провеждането на специализирани мероприятия.	
Нетипични и чуждоземни дървесни видове	Няма установени инвазивни видове на територията на резервата. Установена и култура от черен бор в близост, но извън границите на резервата.	Регулярно проучване на площите заети от нетипичните и чуждоземни видове и при необходимост предприемане на мерки за отстраняването им, допустими съгласно режима на територията.

1.21.2. Собственост

Показател	Оценка	Препоръки
Интереси на собствениците и ползвателите на земите и горите граничещи с Р при различните форми на собственост и ползване с оглед статута на Р.	Територията на Р е изключителна държавна собственост. Интересите на собствените в района не се нарушават.	Няма препоръки.
Възможности за привличане на частните собственици за изпълнение на целите и задачите на Плана.	Към момента частни собственици не участват в изпълнението на дейности по управление на резервата.	Включване на частни собственици при изпълнение на дейности за популяризиране на резервата, участието им при провеждане на акции по почистване около Р, при провеждането на мониторинг и други.

1.21.3. Управление

Показател	Оценка	Препоръки
Степен на кадрова и материално-техническа осигуреност на РИОСВ - Бургас и необходимост от развитие	РИОСВ-Бургас разполага с минималната необходима материално-техническа обезпеченост. Експертният капацитет по отношение на управлението на Р е изцяло от служители на РИОСВ – Бургас.	Предвид големия брой защитени територии, които РИОСВ-Бургас управлява и интереса, който те представляват за обществеността е необходимо увеличаване на човешкия ресурс, който е отговорен за управлението на ЗТ.
Оценка на установените връзки и взаимодействие на РИОСВ-Бургас с регионалните структури на ИАГ (РДГ) и МЗХ (ДЛС/ДГС), общини, полиция, пожарна и др. и с неправителствени организации и необходимостта от разширяването им.	Налице са добре установени връзки и взаимодействие. Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие между РИОСВ Бургас, ДГС, ДЛС, Общините и Кметствата на територията, на които попада резервата по отношение на охраната на резервата; провеждане на образователни мероприятия; предприемането на противопожарни мерки и действия.	Необходимо е провеждането на регулярни срещи (ежегодни) за планиране на общи превантивни действия по отношение на Р.
Оценка на други органи или НПО, които изпълняват функции по: мониторинг на фактори на околната среда; обезпечаване сигурността и	Не са установени дейности от други органи или НПО, свързани с Р.	Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие. Включване на заинтересовани страни и

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Показател	Оценка	Препоръки
здравето на посетителите; борба с пожарите и други дейности (извън тези на РИОСВ и регионалните структури на ИАГ (РДГ) и МЗХ (ДЛС/ДГС) на територията на Р.		НПО в дейностите по мониторинг, обезпечаване сигурността и здравето на посетителите, борба с пожарите и други.

1.21.4. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията

Резерватът изпълнява своите функции.

Основните и специфичните проблеми на територията, факторите и причините за тяхното възникване, са посочени в следващата таблица:

№	Констатирани проблеми	Фактори и причини за възникване на проблемите
Основни проблеми		
1	Състоянието на видовете и местообитанията е добро. Няма идентифициран значим проблем, който води до значимо нарушаване на целите и функциите на резервата.	Няма
Специфични проблеми		
1	Наличие на инфраструктурни съоръжения	Гранична зона. Изградени военни съоръжения за охрана на държавната граница, основно в миналото
2	Потенциална уязвимост на видове и местообитания вследствие от браконьерство.	Лесен достъп в границите на резервата, вкл. с автомобил.

1.22. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Оценка	Основание
<p>Биологично разнообразие</p> <p>Резерват „Витаново“ е от най-представителните резервати за южноевксинската флора и растителност в българската част на Странджа.</p> <p>Цялостната оценка по отношение богатството на флората, фауната и природните местообитания е висока.</p>	<p>При гъбите, от установените 76 вида, 3 са редки и с висока категория на застрашеност на национално ниво.</p> <p>При растенията, от установените досега 486 вида, 31 вида са с консервационна значимост. Флората на резервата като цяло представлява над 30 % от флората на Странджа планина, сама по себе си е уникална. На територията на резервата е представен 1 български ендемит, а други 8 са балкански (сред тях един локален за Странджа планина, по-голямата част от находищата на който са локализирани на българска територия).</p> <p>При лечебните растения, от установените досега 117 вида, 13 вида са с консервационна значимост. Резерватът опазва ценно разнообразие от лечебни видове, някои от които срещани се само на територията на Странджа.</p> <p>В резервата са установени 12 типа природни местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР, като 6 от тях са обозначени като Приоритетни за опазване. От природните местообитания в резервата 14 са включени в Червената книга на РБ.</p> <p>Потенциалът на резерватната територия по отношение на биологично разнообразие на фауната може да се оцени със средна стойност отнесено към територия на България.</p> <p>При безгръбначните животни потенциалът на резервата не е много висок. В резервата са установени 3 редки и 1 терциерен реликт от водните безгръбначни и 4 ендемични сухоземни безгръбначни.</p> <p>При рибите потенциалът на територията не е висок, т. к. обхваща само горната част на приток от втори порядък на река Велека. Това обуславя ниското видово разнообразие на рибите, съставено само от обитатели на горните течения. В резервата са установени само 2 вида риби, което е под 1 % от ихтиофауната на страната.</p>

Оценка	Основание
	<p>При земноводните и влечугите се срещат 41 % от известните за България видове; един от видовете е рядък на национално ниво.</p> <p>От птиците се срещат 12 % от известните видове у нас; белогръб кълвач и полубеловрата мухоловка се явяват редки видове на национално ниво.</p> <p>От прилепите се срещат 54.5 % от видовете в България.</p>
<p>Ландшафти</p> <p>Средна оценка</p>	<p>В резервата е описан 1 клас ландшафт – планински, 1 тип - ландшафти на средиземноморските нископланински гори, 2 подтипа - ландшафти на нископланинските долинни лонгозни (псевдолианни) гори и ландшафти на нископланински субколхидски гори и 3 групи - ландшафти на нископланинските долинни лонгозни гори върху алувиални наслаги, ландшафти на нископланински субколхидски гори върху андезити и ландшафти на нископланински субколхидски гори върху мезозойски седиментни скали. Ландшафтите са с относително висока степен на естественост и са сравнително слабо повлияни от антропогенни фактори. В преобладаващия тип горски ландшафти се опазват представителни местообитания от най-големият за Европа компактен масив от странджански южноевксински дъбови гори, с висок дял на „старите гори“, което освен сравнително висока екологическа стойност има устойчиви естетически качества.</p>
<p>Място на обекта в Екологичната мрежа на страната</p>	<p>Резерват „Витаново“ е включен в екологичната мрежа Натура 2000 - “Странджа” (код BG0001007) – 33 по Дир.92/43/ЕО за опазване на природните местообитания както и 33 „Странджа” (код BG0002040) по Дир. за птиците 2009/147/ЕО.</p> <p>По Дир.92/43/ЕО за опазване на природните местообитания са включени пет от природните местообитания за опазване в Екологичната мрежа Натура 2000.</p>

Оценка	Основание
	<p>По двете Директиви общо са включени:</p> <p>7 вида сухоземни безгръбначни животни;</p> <p>1 вид риба е включен в Прил. 5 на Дир. 92/43/ЕО;</p> <p>5 вида земноводни и влечуги (Прил. II.) по Дир. 92/43/ЕО;</p> <p>12 вида бозайници (Прил. II.) по Дир. 92/43/ЕО;</p> <p>13 вида птици по Дир. 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици.</p>
<p>Територия за съхранение на местообитания и видове с европейско и световно консервационно значение</p> <p>Висока оценка по отношение на биологичното разнообразие на световно, европейско и национално ниво.</p>	<p>В границата на резервата се опазват 22 броя местообитания с различен систематичен ранг според класификационната система на Европейския съюз EUNIS.</p> <p>Установени са 14 броя природни местообитания, включени в Червена книга на България, том 3.</p> <p>В съответствие със Закона за биологичното разнообразие, в резерват „Витаново“ са установени 12 броя природни местообитания.</p> <p>При растенията 1 вид е включен в Бернската конвенция и е в Червения списък на IUCN, а други 4 вида са обект на CITES.</p> <p>От фауната - видове със световна защита и значение: балкански ендемити са 5 вида.</p> <p>Световно защитени по IUCN:</p> <p>6 вида безгръбначни животни - 3 категория VU и 3 с категория NT;</p> <p>1 вид от земноводните и влечугите е в категория VU;</p> <p>1 представител на ихтиофауната е в категория EN,;</p> <p>1 вид птица е в категория NT (полубеловратата мухоловка);</p> <p>6 вида бозайници -1 категория VU и 5 с категория NT;</p> <p>4 вида бозайници – по CITES;</p> <p>Видове с европейска защита и значение:</p> <p>4 вида безгръбначни животни, 25 вида земноводни и влечуги, 48 вида птици 35 вида бозайници по Бернска конвенция;</p> <p>8 вида безгръбначни животни, 18 вида земноводни и влечуги, и</p>

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Оценка	Основание
	<p>23 вида бозайници - по Дир 92/43/ЕО;</p> <p>18 вида птици - по Дир 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици;</p> <p>18 вида прилепи по Бонска конвенция.</p>
<p>Обект за образователни и научно-изследователски дейности</p> <p>Висока оценка по отношение възможност за изучаване на коренни горски съобщества от южноексински тип с естественост, реликтност и флористично богатство.</p>	<p>Направления, подходящи за провеждане на научно-изследователски дейности:</p> <p>Проучване на слабо изучените растителни и животински видове.</p> <p>Изследвания върху гъбното разнообразие на редки за Европа реликтни горски местообитания.</p> <p>Комплексен мониторинг на екосистемите и биотопите.</p> <p>Проучване на насоките на протичащите сукцесии в горските местообитания.</p> <p>Направления, подходящи за провеждане на образователни програми:</p> <p>Опознаване и защита на редки и застрашени видове в резерват “Витаново”.</p> <p>Популяризиране на съществуващите пътеки за посетители.</p> <p>Повишаване информираността и познанието на местните хора за ценността и значимостта на природния комплекс.</p>
<p>Ресурси – обобщаваща оценка</p>	<p>Резерватът предлага добри възможности за посещения с познавателна цел и провеждане на научно изследователски дейности в типични, редки и консервационно значими местообитания и видове в международен мащаб.</p>
<p>Територия с възможности за развитие на туризъм и рекреация</p> <p>Ниска оценка</p>	<p>Туризмът в границите на резервата е забранен.</p> <p>Територията предлага добри условия за посещения с познавателна цел.</p> <p>В района около резервата има следи от античен рудодобив, купулни гробници (Мишкова нива и Пропада), некрополи и стари параклиси. Особен интерес представлява архитектурния резерват село Бръшлян. В околните и близки селища са запазени</p>

Оценка	Основание
	<p>представителни образи на стари странджански къщи, обявени за паметници на културата. В резервата, и свързани в културен аспект с неговото име, се опазват най-представителните букови растителни съобщества, образци на най-качествените и ценени от местното население екологични форми на източения бук (<i>Fagus orientalis</i>) - известният “витановски правостъблен бук”.</p> <p>На територията на резерват “Витаново” се опазват и важни природни местообитания и видове с висока консервационна стойност, което го прави подходящ обект за посещения с познавателна цел.</p>

Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ

2.1.1. Определяне на главните цели

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Съгласно чл. 16. (2) от Закона за защитените територии Резерватите се управляват с цел:

1. Запазване на естествения им характер;
2. Научна и образователна дейност и/или екологичен мониторинг;
3. Опазване на генетичните ресурси;
4. Запазване на естествени местообитания и на популациите на защитени редки, ендемитни и реликтни видове;
5. Развитие на мрежа от представителни за България и Европа екосистеми и застрашени местообитания.

Съгласно “Насоки за управленски категории защитените територии” (IUCN) резерват “Витаново” попада в **Категория I - Строг природен резерват / Зона на дива природа: защитена територия, управлявана главно с научна или с цел опазване на дивата природа; Категория Ia - Строг природен резерват: защитена територия, управлявана главно с научна цел.**

Целта на тази категория защитена територия е:

- Опазване на местообитания, екосистеми и видове при възможно най-малка намеса;
- Поддържане на генетичните ресурси в състояние на динамично еволюционно развитие;
- Поддържане на текущите екологични процеси;
- Опазване на структурните особености на ландшафта или скални разкрития;
- Осигуряване на образци от природната среда за научни изследвания,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

екологичен мониторинг и с образователна цел, включително от ключови зони, до които достъпа е стриктно ограничен;

- Минимизиране на увреждането чрез внимателно планиране и провеждане на изследвания и други целесъобразни дейности; и
- Ограничаване на широкия достъп.

Основният принцип при определяне на дългосрочните цели, е територията да бъде управлявана по такъв начин, че спазвайки българското законодателство да се осигурява опазване и поддържане на биоразнообразието в дългосрочен план.

Идентифицирани са главните цели на управление на резервата, в съответствие с нормативните изисквания, направената оценка и изискванията посочени в Заповедите за обявяване на защитената територия.

Главна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията

Опазване на съществуващото фитоценотично разнообразие на растителността и благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания включени в Приложение 1 на ЗБР.

Главна цел 2: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове

Запазване на естествените местообитания на популациите на реликтни, ендемични, редки и/или застрашени растителни видове.

Съхраняване на гъбното разнообразие на представителни образци от редки в национален и европейски мащаб местообитания.

Запазване на естествените местообитания на популациите на животински видове с висока консервационна тежест.

Главна цел 3: Опазване на естественото състояние и целостта на ландшафта

Недопускане разширяването на техническата инфраструктура в района на резервата, с единствено изключение на такава, която допринася за неговото опазване и управление.

2.1.2. Определяне на второстепенните цели

Второстепенна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на горите

Запазване на естествения характер на горските екосистеми.

Недопускане на намеса в горските екосистеми с изключение на потушаване на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

пожари и санитарни мероприятия в горите, увредени вследствие на природни бедствия и каламитети в случаите регламентирани в ЗЗТ.

Второстепенна цел 2: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности

Поддържане на съществуващите пътеки за посетители.

Разкриване на потенциалната стойност и осигуряване на устойчиво развитие на територията. Организиране на комплексен мониторинг.

Повишаване екологичната култура на местното население и посетителите.

Подобряване и поддържане обществената информираност за възможностите, значимостта и ценността на резервата.

Създаване и поддържане на база данни.

Второстепенна цел 3: Институционално развитие

Към момента институционалното развитие по отношение на организация и управление на резервата е добро. Експертите отговорни за управлението на резервата са с добра квалификация и притежават необходимите знания за устойчиво управление. За постигане на целите на плана и устойчиво управление на територията на резервата е необходимо постоянно развитие, както на служителите, така и на управляващата институция като цяло, в това число и привличане на доброволци, експерти и местната общественост. Постигането на целта е възможно чрез изпълнението на следните дейности:

- Усъвършенстване на управлението чрез повишаване на квалификацията на служителите, имащи отношение към управлението на резервата;
- Постигане на дълготрайна подкрепа на местните общности за реализиране на целите на управлението;
- Разработване на проекти и развиване възможностите за привличане и работа с доброволци, особено такива от селищата около резервата;
- Постигане на дълготрайна подкрепа на ключови партньори за целите на консервацията и устойчивото развитие на територията.

Разработеният спектър от главни и второстепенни цели и задачи осигурява устойчивото съществуване на резервата съобразно неговата естествена динамика.

2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ

Постигането на посочените главни и второстепенни цели зависи от множество фактори на средата (от естествен или антропогенен произход), които както могат да

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

стимулират тяхното осъществяване, така и да ограничат постигането им.

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

По-долу са представени основните фактори (тенденции), които потенциално биха могли да окажат влияние на изпълнението на целите, идентифицирани в процеса на изготвяне на настоящия план за управление.

Те са разпределени като тенденции с антропогенен и естествен характер и са подредени по значимост.

2.2.1. Тенденции от естествен характер

Промени в климата, почвите, хидроложкия режим

Глобалното затопляне е трайна тенденция, водеща до промяна на климата в световен мащаб и съответно локалните условия на средата. Води и до промяна в климатичните и почвените условия, хидроложкия режим и другите абиотични компоненти на средата. При трайно проявление може да настъпи промяна във видовия състав, намаляване и дори изчезване на консервационно значими видове и хабитати. Явлението има негативно въздействие върху горското стопанство и други фактори за развитие на територията. По този начин се ограничава постигането на основните цели, свързани с опазването на консервационно значимите видове и местообитания.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Ниско	Местообитания	Потенциално Повсеместно
Главна 2	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Ниско	Видове	Потенциално Повсеместно
Главна 3	Опазване на	Ниско	Местообитания	Потенциално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	естественото състояние и целостта на ландшафта			Повсеместно
Второстепенна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Ниско	Видове Местообитания	Потенциално Повсеместно
Второстепенна 2	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Ниско	За хората	Потенциално Повсеместно
Второстепенна 3	Институционално развитие	Ниско	За хората	Потенциално Повсеместно

Природни бедствия (пожари, каламитети и други)

Горските пожари са едни от основните причини, които могат да доведат до значителни загуби на биологично разнообразие. Други природни бедствия, които могат да окажат влияние върху биологичното разнообразие и да доведат до неизпълнение на целите на резервата са ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, и други.

Няма тенденция за развитие на каламитети в резерватната територия.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Местообитания	Потенциално Повсеместно
Главна 2	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Високо	Видове	Потенциално Повсеместно
Главна 3	Опазване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Местообитания	Потенциално Локално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Второстепенна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Високо	Видове Местообитания	Потенциално Повсеместно
Второстепенна 2	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно	За хората	Потенциално Локално
Второстепенна 3	Институционално развитие	Ниско	За хората	Потенциално Локално

Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др.

Тясната специализация към местообитания и хранителна база, слабата репродуктивност и късният матуритет на част от приоритетните видове, междувидовата конкуренция, изолация, каламитетите, конкуренцията за хранителна база, промяна в протичането на естествените сукцесии, като цяло затруднява тяхното опазване. Явява се ограничител за постигане на основните консервационни цели.

По същия начин уязвимостта на приоритетни видове хабитати и различни организмови групи - гъби, водораслова, мъхова флора, висши растения и на голяма част от безгръбначната фауна и земноводните, са тясно свързани с микроклимата в резервата и ще изисква значително повече усилия за тяхното опазване, свързани с допълнителни мерки.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Местообитания	Потенциално Повсеместно
Главна 2	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Средно	Видове	Потенциално Повсеместно
Главна 3	Опазване на естественото	Ниско	Местообитания	Потенциално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	състояние и целостта на ландшафта			Потенциално
Второстепенна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Ниско	Видове Местообитания	Потенциално Локално
Второстепенна 2	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Ниско	За хората	Потенциално Потенциално
Второстепенна 3	Институционално развитие	-	-	-

2.2.2. Тенденции от антропогенен характер

2.2.2.1. Конкретно установени в резервата заплахи или тенденции от антропогенен характер, възпиращи постигането на някои от главните или второстепенните цели

Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията

В резервата няма условия за развитие на ерозия, нарушения на ландшафта и установени увредени местообитания.

Въздействието е само ниско, засягащо хабитатите, потенциално.

Браконьерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси – билки, паша и др.

Има документирано едно нарушение в границите на резервата за незаконна сеч. Като цяло не са установени тенденции за ползване на природни продукти в границите на резервата. Рискът от нерегламентираното ползване на природни продукти и браконьерство е потенциално висок.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Местообитания, Видове	Потенциално Локално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна 2	Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Високо	Видове	Потенциално Локално
Главна 3	Опазване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Средно	Местообитания	Потенциално Локално
Второстепенна 1	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Високо	Местообитания, Видове	Потенциално Локално
Второстепенна 2	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Ниско	За хората	Потенциално Потенциално
Второстепенна 3	Институционално развитие	-	-	-

Замърсяване, шум

В близост до резервата няма условия за генериране на емисии, битови отпадъци и шум, които биха повлияли негативно върху целите на опазване. Няма тенденция за замърсяване с отпадъци или генериране на шум, която да доведе до негативно влияние върху резервата.

Въздействието е само ниско, засягащо видовете, потенциално.

Воден баланс

Няма условия за нарушаване на водния режим.

2.2.2.2. Ограничения и тенденции извън резервата

Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии

Не се прилагат дейности в селското и горското стопанство, които могат да окажат влияние върху биологичното разнообразие. Не съществува опасност за обитаващите растителни и животински видове в резервата и съседните територии.

В околностите на резервата се практикува събиране на диворастящи гъби с търговска цел, което създава вероятност от ползване на популации на гъби и в резерватната територия, а по този начин и потенциално отрицателно влияние върху тях.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

По отношение на практиките в селското и горското стопанство - няма установени негативни тенденции.

Предвиждания на регионални и местни планове и програми

Предвижданията на регионални и местни планове и програми, свързани с увеличаване на антропогенния натиск могат да доведат до намаляване на екологичната стойност на района и да доведат до загуба на биологично разнообразие. В конкретния случай, в близост няма действащ ОУП или ПУП, които биха довели до негативно влияние върху предмета и целите на резервата.

По отношение на предвижданията на регионални и местни планове и програми въздействието не е установено.

Ниво на знанията и опита на местно ниво

Недостатъчното ниво на знания и опит много често е в основата на неправилното отношение спрямо природата, което от своя страна води до намаляване на популациите на видове и местообитания, унищожаване на животни и растения от приоритетни и други видове. Ограничението въздейства върху постигането както на консервационните цели, така и на целите на устойчивото развитие.

Въздействието е средно, по отношение на видове и хабитати, потенциално.

Инфраструктура

Негативна тенденция в миналото е изградената инфраструктура, свързана с опазването на държавната граница (застави, кльон, пътища за достъп и други).

Въздействието е ниско, по отношение на видове и хабитати, локално.

Административни, финансови и др.

Няма установени негативни тенденции.

Прекомерен туристически натиск

Няма установени негативни тенденции.

2.2.3. Други ограничения и тенденции

Няма установени други ограничения и тенденции, които биха били заплаха за изпълнение на целите, заложиени в плана.

ВТОРА ОЦЕНКА

2.3. ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ

Въздействието на ограниченията, които имат естествен характер може да доведе до промяна на местообитанията, загуба на видовото разнообразие - на индивидуално ниво (намаляване числеността); на групово ниво - намаляване на броя на популациите; на видово ниво - до евентуално изчезване (за резервата) на даден вид. При трайно проявление е възможна промяна в екосистемното и ландшафтно разнообразие.

Въздействието на антропогенните ограничения, като пряко унищожаване на видове, може да доведе до нарушаване на естествената стабилност на структурите на популациите от едри и дребни бозайници в дългосрочен план, и за поддържане на цялостния баланс в екосистемата. Липсата на достатъчно познания върху разпространението, числеността и динамиката на популациите на видовете, не дават възможност за провеждане на мониторинг върху тяхното състояние и вземане на адекватни мерки за тяхното опазване. Недостатъчната екологична култура често е в основата на отрицателното поведение в природата, а това води до унищожаване на растения и животни.

В таблицата по-долу е дадена оценка на въздействието на ограниченията/тенденциите върху главните и второстепенни цели. Въздействията са оценени по значимост, обхват и честота. Представени са и мерки за справяне с неблагоприятните тенденции.

Оценката на ограниченията е направена по следната скала:

Значимост	Незначително	Средно	Значително
Обхват	Потенциално	Локално	Повсеместно
Честота	Рядко	Периодично	Постоянно

Като част от плана за управление са предвидени за реализация проекти, които са степенувани по приоритетност, в съответствие с направената оценка на ограниченията в таблицата по-долу.

С по-висок приоритет са проекти, които биха довели до ограничаване на въздействието на ограничения, които биха имали по – значимо негативно въздействие върху резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Главна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Незначително	Потенциално Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други).	Значително	Потенциално	Рядко	Спазване на изготвения противопожарен план.
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др..	Средно	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията.	Незначително	Потенциално Локално	Рядко	Мониторинг.
	Браконьерство по горите, лова, риболова	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	и ползване на ресурси – билки, паша и др..				
	Замърсяване, шум	Незначително	Потенциално	Рядко	Засилен контрол.
	Воден баланс	Незначително	Потенциално	Рядко	Недопускане на дейности в околните на резервата територии, които да доведат до промени във водния режим.
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	Незначително	Потенциално Локално	Рядко	Запазване на статута на околните територии.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на резервата. Провеждане на образователни програми.
	Инфраструктура.	Средно	Локално	Постоянно	Недопускане

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
			Потенциално		изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите на опазване на резервата.
	Административни, финансови и др.	Значително	Повсеместно	Периодично	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на резервата. Търсене на допълнителни източници на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					финансиране.
	Прекомерен туристически натиск.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през резервата.
Главна цел 2: Опазване, поддържане или възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Незначително	Потенциално Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други).	Значително	Потенциално Повсеместно	Рядко	Спазване на изготвения противопожарен план.
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др..	Средно	Локално	Постоянно	Мониторинг.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията.	Незначително	Потенциално Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси – билки, паша и др..	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване, шум.	Незначително	Потенциално	Рядко	Засилен контрол Недопускане на замърсяване с битови отпадъци.
	Воден баланс.	Незначително	Потенциално	Рядко	Недопускане на дейности в околните на резервата територии, които да доведат до промени

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					във водния режим.
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	Незначително	Потенциално Локално	Рядко	Запазване на статута на околните територии.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално Потенциално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					към управлението и опазването на резервата. Провеждане на образователни програми.
	Инфраструктура.	Средно	Локално	Постоянно	Недопускане изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др..	Значително	Повсеместно	Периодично	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					отношение към управлението на резервата. Търсене на допълнителни източници на финансиране.
	Прекомерен туристически натиск.	Незначително	Потенциално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през резервата.
Главна цел 3: Опазване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	Незначително	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други).	Значително	Потенциално	Рядко	Спазване на изготвения противопожарен

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					план.
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси – билки, паша и др.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване, шум	Незначително	Потенциално Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Воден баланс.	Незначително	Потенциално	Рядко	Недопускане на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
			Локално		дейности в околните на резервата територии, които да доведат до промени във водния режим.
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	Незначително	Локално	Рядко	Запазване на статута на околните територии.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					туристопотока в района около резервата.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Значително	Потенциално	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на резервата. Провеждане на образователни програми.
	Инфраструктура	Средно	Локално	Постоянно	Недопускане изграждането на инфраструктура,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Значително	Потенциално	Рядко	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите, имащи отношение към управлението на резервата.
	Прекомерен туристически натиск	Незначително	Потенциално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през резервата.
Второстепенна цел 1: Опазване,	Промени в климата, почвите, хидроложкия	Незначително	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
поддържане или възстановяване на горите	режим.				и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други).	Значително	Потенциално	Рядко	Спазване на изготвения противопожарен план.
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Мониторинг.
	Браконьерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси – билки, паша и др.	Незначително	Локално Потенциално	Рядко	Засилен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Замърсяване, шум.	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Воден баланс.	Незначително	Локално	Рядко	Недопускане на дейности в околните на резервата територии, които да доведат до промени във водния режим.
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	Незначително	Локално	Рядко	Запазване на статута на околните територии.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					ОУП. Мониторинг на туристопотока в района около резервата.
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	Значително	Потенциално	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на резервата. Провеждане на образователни програми.
	Инфраструктура	Средно	Локално		Недопускане

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
				Постоянно	изграждането на инфраструктура, освен такава, която спомага за изпълнението на целите.
	Административни, финансови и др.	Значително	Локално	Рядко	Постоянно повишаване на квалификацията на експертите имащи отношение към управлението на резервата.
	Прекомерен туристически натиск	Незначително	Потенциално	Рядко	Спазване на условията за преминаване през резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Второстепенна цел 2: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Средно	Потенциално	Рядко	Прилагане на препоръките, дадени за Главни цели 1-3.
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други)	Значително	Потенциално	Рядко	Прилагане на препоръките, дадени за Главни цели 1-3.
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация и др.	-	-	-	-
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията	Средно	Потенциално	Рядко	Прилагане на препоръките, дадени за Главни цели 1-3.
	Бракониерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси	Незначително	Потенциално	Рядко	Засилен контрол.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	– билки, паша и др.				
	Замърсяване, шум.	Незначително	Потенциално	Рядко	Недопускане на замърсяване. Засилен контрол.
	Воден баланс.	-	-	-	-
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	-	-	-	-
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми.	-	-	-	-
	Ниво на знанията и опита на местно ниво	-	-	-	-
	Инфраструктура	-	-	-	-
	Административни, финансови и др.	Значително	Потенциално	Рядко	Полагане на усилия за осигуряване на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					необходимото финансиране за текущи научни изследвания и образователни дейности.
	Прекомерен туристически натиск	Незначително	Потенциално	Рядко	Няма.
Второстепенна цел 3: Институционално развитие	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим.	-	-	-	-
	Природни бедствия (пожари, каламитети и други).	-	-	-	-
	Сукцесии, междувидова конкуренция, изолация	-	-	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	и др.				
	Ерозия, нарушаване на ландшафта, увреждане условията на местообитанията.	-	-	-	-
	Бракониерство по горите, лова, риболова и ползване на ресурси – билки, паша и др.	-	-	-	-
	Замърсяване, шум	-	-	-	-
	воден баланс.	-	-	-	-
	Практики в селското, горското и ловното стопанство и др. в съседните територии.	-	-	-	-
	Предвиждания на регионални и местни	-	-	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	планове и програми.				
	Ниво на знанията и опита на местно ниво.	-	-	-	-
	Инфраструктура	-	-	-	-
	Административни, финансови и др.	Значително	Потенциално	Рядко	Повишаване на капацитета и осигуряване на необходимото финансиране.
	Прекомерен туристически натиск.	-	-	-	-

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

2.4.1. Потенциал на територията по отношение консервация на хабитати и видове при установен модел и режим на ниво на подпочвени води и заливане

Оценка на потенциала	Основание
Опазване на биологичното разнообразие. Защитената територия притежава висок потенциал за опазване на биологичното разнообразие.	Характерно видово разнообразие и природни местообитания. Наличие на приоритетни за опазване местообитания и видове с национална и международна защита.

2.4.2. Потенциални възможности за развитие на научно-познавателен туризъм и други рекреационни дейности на местно, национално и международно ниво.

Оценка на потенциала	Основание
Територии с възможност за развитие на рекреационни дейности – туризъм, спорт, познавателен и екотуризъм. Оценката е ниска	В границите на резервата туризмът е забранен. В околните на резервата територии е възможно практикуването на познавателен туризъм. В резервата има пътеки за посетители. Характерен горски ландшафт. Богато биологично разнообразие, представително за територията на Странджа планина. Наличие на удобен главен автомобилен път, който преминава на места в близост до резерватната територия.

2.4.3. Други

Оценка на потенциала	Основание
Източник на ползи за местното население Дейности, свързани с използване на потенциалните възможности на територията. Средна оценка.	Възможност за продажба на информационни материали, доходи от извършване на услуги в туристическата сфера в районите около резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

ЧАСТ 3: РЕЖИМИ, НОРМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

3.1. ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на гъвкави управленски решения.

3.1.1. Териториално разположение на зони съобразно спецификата и целите на резервата

С цел осъществяване на дългосрочните цели на Плана за управление, територията на резерват „Витаново“ е разделена на 2 зони с определено функционално предназначение. В Приложение № 18 е даден обхватът на предложените зони по подотдели.

ЗОНА А - Зона за опазване на консервационно значими видове и местообитания

Строго резерватна зона.

Обхват: Цялата територия на резервата с изключение на ивицата от 5 m по протежение на обособените четири пътеки за посетители;

Площ: 1100,98 ha

Функционално предназначение:

Съхраняване на ценни видове и природни местообитания;

Съхраняване на ценни ландшафти;

Научни наблюдения;

Събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите;

Екологичен мониторинг.

ЗОНА Б - Зона регламентиран достъп по пътеки за посетители

Обхват: ивица с ширина 5 m, която обхваща регламентираните четири пътеки за посетители и изградената посетителска инфраструктура

Площ: 4,24 ha

Функционално предназначение:

Практикуване на посещения с научна и образователна цел;

наблюдение и обучение по възрастови групи и интереси.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

3.2. РЕЖИМИ И НОРМИ

Режим на защитената територия, определен в ЗЗТ (обн. В ДВ ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998 г., посл. изм. ДВ. бр. 98 от 28 Ноември 2014 г.):

чл. 16.

(1) За резервати се обявяват образци от естествени екосистеми, включващи характерни и/или забележителни диви растителни и животински видове и местообитанията им.

(2) Резерватите се управляват с цел:

1. запазване на естествения им характер;
2. научна и образователна дейност и/или екологичен мониторинг;
3. опазване на генетичните ресурси;
4. запазване на естествени местообитания и на популациите на защитени редки, ендемитни и реликтни видове;
5. развитие на мрежа от представителни за България и Европа екосистеми и застрашени местообитания.

Чл. 17. (1) В резерватите се забраняват всякакви дейности, с изключение на:

1. тяхната охрана;
2. посещения с научна цел;
3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
4. събиране на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места в количества, начини и време, изключващи нарушения в екосистемите.
5. (нова - ДВ, бр. 28 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г.) потушаване на пожари и санитарни мероприятия в горите, увредени вследствие на природни бедствия и каламитети.

(2) Пътеките по ал. 1, т. 3 се определят със заповед на министъра на околната среда и водите.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 103 от 2009 г.) Посещенията по ал. 1, т. 2 и 4 се осъществяват след съгласуване с министъра на околната среда и водите или с оправомощени от него длъжностни лица.

(4) (Нова - ДВ, бр. 28 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 77 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 103 от 2009 г.) Санитарните мероприятия по ал. 1, т. 5 се извършват след съгласуване с

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

министъра на околната среда и водите или с оправомощени от него длъжностни лица, издадено след положително научно становище от Българската академия на науките и положително решение на Националния съвет по биологичното разнообразие.

Режимът на резервата, определен с други нормативни документи – Заповеди, постановления и др..

Режимът на защитената територия е определен със следните Заповеди:

- *Заповед на КОПС при МС № 1113 от 03.12.1981 г. за обявяване на резерват „Витаново“, съгласно която „В района на резервата се забраняват всякакви действия, нарушаващи самобитния характер на природата“;*
- *Заповед на КОПС при МС № 1028 от 06.11.1986 г. за обявяване на буферна зона около резервата;*
- *Заповед на МОС № 1021 от 30.12.1992 г. за разширяване територията на резервата;*
- *Акт на МФ за изключителна държавна собственост № 224 от 15.05.1997 г.*
- *Заповед на МОСВ № РД-1030 от 29.09.2004 г. за определяне на пътеки за посетители;*
- *Заповед на МОСВ № РД – 424 от 18.06.2007 за прекатегоризиране на буферната зона в защитена местност.*

Копия от посочените заповеди са представени в **Приложение № 5.**

Режими и норми за всяка зона във връзка с провеждане на обучения, научни изследвания и мониторинг и други такива, свързани със спецификата на резервата

(1) Да не се допуска преминаване извън определените пътеки за посетители с изключение за научни изследвания и след съгласуване с министъра на околната среда и водите или с оправомощени от него длъжностни лица.

(2) След провеждане на научни изследвания с използване на съоръжения и след приключване на наблюденията, да се демонтират и се възстановява изходното състояние.

(3) Изграждането на нагледната информационна система за резервата, свързана с маркировка, информационни табла, указателни табели и печатна информация се извършва съгласно утвърдени работни проекти и само в Зона Б на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

(4) Предложенията за научно-изследователски дейности съдържат следните сведения:

- В случай на стартирали вече проекти се дава информация за досегашните постигнати резултати;
- Конкретно се формулира проблематиката в проекта и се посочва как той служи на целите на опазването;
- Методика на проучването.

(5) При провеждане на научни изследвания и мониторинг да се оставя екземпляр от разработките на разположение в РИОСВ-Бургас.

(6) Необходимите контролни наблюдения на територията на резервата да се извършват само пеш.

Допълнителни режими, норми, условия и препоръки за санитарните дейности, които се въвеждат с плана за управление, на основание на ЗЗТ

(7) Санитарни дейности да се извършват единствено при установяване на такава необходимост следствие от мониторинга на здравословното състояние или мониторинга на инвазивните видове.

(8) Санитарните мероприятия да се извършват след съгласуване с министъра на околната среда и водите или с оправомощени от него длъжностни лица, издадено след положително научно становище от БАН и положително решение на Националния съвет по биологичното разнообразие (към момента няма необходимост от извършване на санитарни дейности в границите на резервата).

(9) При извършване на санитарни дейности максимално да се ограничи използването на техника (включително МПС). По възможност да се прилагат ръчни методи (например ръчно пречупване на инвазивни видове).

Условия, свързани с разрешителни или съгласувателни режими за осъществяване на дейности, произтичащи от ЗЗТ

(10) Достъп до резервата извън Зона Б да става единствено след съгласуване с министъра на околната среда и водите или с оправомощени от него длъжностни лица.

3.2.1. Строителство и инфраструктура

3.2.1.1. Забрани по строителството, произтичащи от нормативни документи - ЗЗТ и заповедите за обявяване.

(11) Строителството в границите на резервата е забранено.

(12) В Зона Б се допуска изработване и поставяне на елементи от

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

информационната система:

- общи информационни табла със схема за обекта
- навес с общо информационно табло и кът за информационни материали
- указателни табла за поведение;
- информационни табла за растителни, гъбни и животински видове;
- информационен плот;
- указателни табла за посока;
- пейки без облегалка;
- навеси.

3.2.1.2. *Забрани, норми или препоръки, освен тези по т. 3.2.1.1., общовалидни за цялата територия на резервата.*

(13) Не е допустимо обособяване на допълнителни пътеки за посетители, освен нормативно регламентираните.

3.2.2. *Други режими и норми*

3.2.2.1. *Допълнителни режими, норми, условия или препоръки, по преценка на изпълнителите, извън тези по ресурсите и строителството*

(14) Няма ограничение на броя посетители в една група.

(15) Достъпът на посетители се ограничава в рамките на Зона Б. Не се допускат посетители в Зона А, освен с научна цел, охрана или за извършване на санитарни дейности.

(16) Забранява се палене на огън и бивакуване.

3.2.2.2. *Карта на функционалното зонироване и режими в подходящ мащаб, отразяваща резултатите от направените оценки и въведени норми, режими, условия и препоръки за осъществяване на дейности.*

Карта на функционално зонироване и режими е представена в **Приложение № 3 (Карта № 13)**.

ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.1. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, са формулирани следните **основни приоритети** по отношение на устройство, организация и управление през 10-годишния период на действие на Плана за управление на резерват “Витаново”:

- Координация на научни изследвания и публикации;
- Подобряване на условията за преминаване на посетители по нормативно определените пътеки, подновяване и добавяне на нови указателни табели;
- Природозащитно образование;
- Информационно осигуряване;
- Връзки с обществеността;
- Комплексен и дългосрочен мониторинг за опазване на биологичното разнообразие;
- Прилагане на законодателството и нормативната база.

Въз основа на определените приоритети, проектите са степенувани в тристепенна скала от 1 до 3, като с най – висок приоритет е 1, а най – нисък - 3.

4.2. ПРОГРАМИ

С **Програмите** се постигат целите на управлението. За всяка от програмите са посочени **проекти**, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

4.2.1. Програма „Опазване и поддържане на биоразнообразието – местообитания и видове“.

Проекти по програмата

- Проучване на микотата, флората, фауната, растителността и местообитанията

4.2.2. Програма „Дейности в горите“.

Проекти по програмата

- Синтаксономичен анализ на буковите гори в резерват Витаново и оценка на протичащите сукцесии.

4.2.3. Програма „Научни изследвания и мониторинг“.

Проекти по програмата

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

- Мониторинг на растителни и животински видове и приоритетни местообитания

- Изследване биологията на размножаване на консервационно значими видове растения, обект на специални мерки за опазване

- Мониторинг на санитарното състояние на горските насаждения

4.2.4. Програма „Развитие на посещения с научни и образователни цели“.

Проекти по програмата

- Поддържане на пешеходните пътеки за посетители.

4.2.5. Програма „Връзки с обществеността и образование“.

Проекти по програмата

- Развитие на партньорство на различни нива
- Издаване на брошури за резервата, разработване на разнообразни образователни пакети и заснемане на рекламен видеофилм за резервата.

4.2.6. Програма „Институционално развитие“.

Проекти по програмата

- Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората управляващи територията на резервата

4.3. ПРОЕКТИ

4.2.1. Проект “Проучване на микотата, флората, фауната, растителността и местообитанията” – Приоритет 2

Цел:

Попълване на пропуските в познанията и създаване на база от данни за биологичното разнообразие и сравнителни анализи за състоянието на отделните елементи в границите на резервата.

Обект на прилагане:

Флора (вкл. лечебни растения), микота, фауна, растителност и местообитания.

Метод:

Трансектни и точкови методи; преки и косвени; картиране.

Очакван резултат:

Установяване на нови видове и местообитания. Разширяване на познанията за биологичното разнообразие на територията на резервата. Подобряване на научната основа за вземане на управленски решения.

Срок за изпълнение:

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

2017 – 2018 г.

4.2.2. Проект “Синтаксономичен анализ на буковите гори в резерват „Витаново“ и оценка на протичащите сукцесии ” – Приоритет 3

Цел:

Определяне на съществуващото фитоценотично разнообразие на буковите гори в резервата и разработване синтаксономична класификационна система. Набиране на информация за флористичния състав и фитоценотичната структура на растителните съобщества на различни местообитания. Попълване на пропуските в познанията за синтаксономичното разнообразие и определяне на диагностичните признаци на класификационните единици от различни равнища.

Обект на прилагане:

Растителни съобщества на местообитани *91SO* Западно понтийски букови гори*

Метод:

Еколого-фитоценотични методи за класификация и картиране на определените синтаксони и типове местообитания. Приложение на съвременни варианти на методите на Браун Бланке за класификация на растителността

Очакван резултат:

Разработване на йерархична синтаксономична система на буковите гори. Определяне на сукцесионните процеси и насоките на тяхното развитие. Разширяване на познанията за биологичното разнообразие на територията на резервата, създаване на база данни. Набраната и систематизирана информация ще спомогне за постигане на основната цел - опазване на биологичното разнообразие.

Срок за изпълнение:

2020 – 2022 г.

4.2.3. Проект „Мониторинг на растителни и животински видове и приоритетни местообитания“ – Приоритет 2

Цел:

Създаване на база данни и допълване на познанията за територията на резервата.

Обект на прилагане:

Растителни видове: *Lens ervoides*, *Veronica turrilliana*

Лечебни растения: *Galanthus nivalis*, *Ilex colchica*, *Anacamptis pyramidalis*

Животински видове: горски и пещерни видове прилепи; присъствие и численост на видра и дива котка.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Приоритетни за опазване природни местообитания.

Метод:

Растителни видове – трансектни и точкови методи; картиране

Гъбни видове – по утвърдени методики на НСМБР

Животински видове – директни наблюдения, анкети и използване на фотокапани (неинвазивни методи, които се прилагат успешно при на редки, нощноактивни и горско живеещи обитатели.

Природни местообитания – трансектни и точкови методи; картиране

Очакван резултат:

Основа за вземане на управленски решения

Срок за изпълнение:

2017-2025 г.

4.2.4. Проект „Изследване биологията на размножаване на консервационно значими видове растения, обект на специални мерки за опазване“ – Приоритет 2

Цел:

Изследване на механизмите на размножаване и преодоляване на затруднения в репродуктивните възможности на целеви видове. Създаване на ex situ колекция.

Обект на прилагане:

Консервационно значимите видове растения, обект на специални мерки за опазване.

Метод:

Ембриологични, биотехнологични методи за in vitro размножаване.

Очакван резултат:

Изясняване на механизмите на размножаване и преодоляване на затруднения в репродукцията на целевите видове. Разработване на протоколи за in vitro размножаване и съхранение на генетичен материал в ex situ колекция.

Срок за изпълнение:

2020 - 2021 г.

4.2.5. Проект „Мониторинг на санитарното състояние на горските насаждения“ – Приоритет 1

Цел:

Установяване на здравословното състояние на горските насаждения. Ежегодно проучване, което да служи за основа на предприемане на мерки, при необходимост.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Обект на прилагане:

Горските насаждения на територията на резервата.

Метод:

Съгласно приета методика за оценка на здравословното състояние.

Очакван резултат:

Основа за вземане на управленски решения. Планиране на санитарни мероприятия, ако е необходимо на даден етап.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.2.6. Проект „Поддържане на пешеходните пътеки за посетители“ –

Приоритет 2

Цел:

Поддържане на пътеките за посетители в добро състояние. Изграждане на интерпретативен маршрут за гъбите и редките растения на резервата.

Обект на прилагане:

Зона Б на резервата

Метод:

Почистване, маркиране и подобряване на пътеките, в съответствие със ЗЗТ.

Очакван резултат:

Подобряване на условията за посещения с научна и образователна цел.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.2.7. Проект „Развитие на партньорство на различни нива“ – Приоритет 2

Цел:

Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на посещения с научна и образователна цел.

Обект на прилагане:

Резерват „Витаново“

Метод:

Провеждане на срещи, организиране на проекти, изработка на планове и други документи.

Очакван резултат:

Провеждане на различни мероприятия с цел популяризиране на резервата.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.2.8. Проект „Издаване на брошури за резервата, разработване на разнообразни образователни пакети и заснемане на рекламен видеофилм за резервата“ – Приоритет 3

Цел:

Популяризиране на резервата. Създаване на информационна база, спомагаща за популяризиране на ценностите на резервата за различни възрастови групи, вкл. ученици и студенти.

Обект на прилагане:

Резерват „Витаново“

Метод:

Издаване на нагледни материали, образователни пакети и заснемане на филм.

Очакван резултат:

Популяризиране на резервата

Срок за изпълнение:

2018 г.

4.2.9. Проект „Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на резервата“ – Приоритет 1

Цел:

Повишаване капацитета на служителите, отговорни за управлението на резервата.

Обект на прилагане:

Служители на РИОСВ-Бургас.

Метод:

Посещения на обучения, научни конференции, образователни курсове, курсове за повишаване на квалификацията и други.

Очакван резултат:

Подобряване на управлението

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

4.4. ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ

Изброените оперативни дейности се отнасят до отговорностите на РИОСВ-Бургас по изпълнение на предвидените в Плана за управление програми и проекти. Те се изпълняват ежегодно в рамките на служебните задължения на служителите съгласно техните длъжностни характеристики.

При разработването на ежегодни планове за **пожарна безопасност** за горското стопанство, предварително се събира информация от отговорните служители. Тя включва пожароопасни места, състояние на съществуващите и необходимост от оборудване на нови депа и др.

Ежегодно се организира обучение и инструктаж на служители и доброволци преди началото на пожароопасния сезон. Организирано се съвместно с местните власти и се провеждат със съответните служби на Национална служба по противопожарна и аварийна безопасност, МВР, Гражданска защита и др.

Ежегодно се разработва **график** за конкретните задачи и дейности, за които са осигурени партньори и средства за изпълнение и отговарят на определените в Част 3 режими, норми и препоръки.

Прилагането на програмите за **мониторинг** се извършват от служители или се възлагат на външни изпълнители, в зависимост от техните компетенции, по предварително изготвени графици, съгласно Програмата за Комплексен мониторинг за опазване и поддържане на биоразнообразието.

За проекти, финансирани от външни донори и спонсори, след **съгласуване** по съответния ред, се определя експерт от РИОСВ, който следи тяхното изпълнение и резултатност. След приключване на всеки един проект или етап от него, той прави актуализация и на данните в ГИС. Създаването и поддържането на такава база данни може да се ползва от заинтересовани институции и от експерти, ангажирани с разширяване и доразвитие на информационната система.

Възможните **допълнителни източници на финансиране** са ОП “Околна среда”, Life+ и други. За постигане на желаните ефекти (осигурено финансиране) е необходимо на базата на заложените проекти да се изработи качествено проектно приложение към съответната финансираща организация или фонд. За повишаване на ефективността на финансиране се определя експерт от РИОСВ-Бургас, който приоритетно да се занимава с кандидатстване по проекти. Задължително условие е експертът да притежава необходимите знания и опит за подготовка на качествено проектно предложение.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

Работата в **партньорство** с местните правителствени и неправителствени организации предлага повече опит, познания и идеи. Целта е приемане на общи планове за действие и обмен на опит, разпространение на периодичен печатен и/или електронен бюлетин и др. Координира се от експерта за връзки с обществеността.

Основни партньори са общинските администрации, природозащитните екологични НПО, лесничействата, представители на търговски ориентиран и на социален туризъм, регионалните органи на РДВР, РИОСВ и други.

4.5. РАБОТЕН ПЛАН

4.5.1. *Работен план за 3 години, включващ приоритетните проекти и задачи*

В таблицата е предложен работен план за 3 години, разработен по приоритетни проекти и задачи.

План за управление на резерват „Витаново“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
Проучване на микотата, флората, фауната, растителността и местообитанията	2017 – 2018 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на окончателен доклад.	Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад.
Синтаксономичен анализ на буковите гори в резерват „Витаново“ и оценка на протичащите сукцесии	2020 – 2022 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад.
Мониторинг на растителни и животински видове и приоритетни местообитания	2017 - 2025 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на отчет.	Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
		отчет.			
Изследване биологията на размножаване на консервационно значими видове растения, обект на специални мерки за опазване	2020 - 2021 г.	Организация на работата. Събиране на материал. Провеждане на лабораторна работа. Подготовка на отчет.	Провеждане на лабораторна работа. Подготовка на отчет.		Организация на работата. Събиране на материал. Провеждане на лабораторни изследвания.
Мониторинг на санитарното състояние на горските насаждения	2016 – 2025 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания. Подготовка на отчет.	Провеждане на теренни проучвания. Подготовка на отчет.	Провеждане на теренни проучвания. Подготовка на отчет.	Избор на обекти. Провеждане на проучвания.
Поддържане на пътеките	2016 - 2025 г.	Провеждане на	Провеждане на	Провеждане	Почистване на пътеките,

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
за посетители		мероприятия по поддръжка на пътеките за посетители. Изграждане на интерпретативе и маршрут за гъбите и редките растения на резервата.	мероприятия по поддръжка на пътеките за посетители.	на мероприятия по поддръжка на пътеките за посетители.	възстановяване на маркировка и увредена инфраструктура.
Развитие на партньорство на различни нива	2016 - 2025 г.	Изготвяне на списък с потенциални партньори. Изграждане на партньорство.	Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с	Координация и сътрудничеств о при изготвяне и изпълнение на различни	Изготвяне на списъци с потенциални партньори, осъществяване на контакти; изграждане на партньорска мрежа. Планиране на обща дейности.

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
			развитието на посещения с научна и познавателна цел.	програми, свързани с развитието на посещения с научна и познавателна цел.	
Издаване на брошури за резервата, разработване на разнообразни образователни пакети и заснемане на рекламен видеофилм за резервата	2018 г.	Изготвяне на рекламни и образователни материали (брошури за резервата). Заснемане на видеофилм.			Изготвяне на рекламни и образователни материали (брошури за резервата). Заснемане на видеофилм.
Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората,	2016 – 2025 г.	Участие на отговорниците за управление	Участие на отговорниците за управление	Участие на отговорниците за управление	Участие в поне едно обучение, научна конференция, свързана с управлението на ЗТ и опазване на

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”

План за управление на резерват „Витаново“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
управляващи територията на резервата		на резервата в обучения, конференции и други.	на резервата в обучения, конференции и други. Охрана на територията.	на резервата в обучения, конференции и други. Охрана на територията.	биологичното разнообразие.

ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

5.1. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Съгласно ЗЗТ (чл. 55, ал. 2) Планът за управление се актуализира на всеки 10 години. Процесът на изготвяне на актуализацията на Плана започва непосредствено след публичното обсъждане на втория четиригодишен период от действието на Плана. На базата на направения пълен преглед и ревизия се изготвя план за действие през останалите две години и задание за актуализация на Плана за управление. Самата актуализация приключва на десетата година от действието на първоначално приетия План.

5.2. ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ

В края на всяка година се извършва отчет за изпълнените задачи и проекти и тяхното значение за постигане на оперативните цели на Плана. Оценка на извършената работа и изразходваните средства и време по изпълнението на проектите се прави текущо през годината. Това позволява да се променят приоритетите при изпълнение на дейностите и да се пренасочват средства.

Оценката на изпълнението на проектите се включва в годишните отчети пред МОСВ и представлява база за съставянето на годишния план и бюджет за следващата година. Критериите, по които ще се извърши оценката на изпълнение на плана, са обобщени в схемата за текущ годишен преглед (**Приложение № 19**).

В годишния план се вземат предвид и писмено изразени законосъобразни становища и препоръки на всички партньори на РИОСВ и отделни заинтересовани физически и юридически лица. За тази цел е необходимо създаване на „Приемна“ или „Пощенска кутия“ към РИОСВ за изразяване на мнения и препоръки.

По отношение на състоянието на компонентите на околната среда, ежегодно да се представят доклади в РИОСВ за резултатите от мониторинговата дейност за всеки обект поотделно, в срок до месец март на следващата година, от отговорната за това институция (организация) лице.

При констатирани отклонения от допустимите норми, да се предприемат мерки от РИОСВ за налагане на законовите санкции на виновната страна и спиране на дейности, довели до това замърсяване.

ПРИЛОЖЕНИЯ

